

การปลุกฝังความรักชาติความที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์
ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

25 ติ.ย. 2523

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดุสิต 22 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร 3221876 3218066

ปริญญานิพนธ์

ของ

ธงชัย หวานแก้ว

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

ตุลาคม 2522

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การปลุกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์
ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทกึ่งย่อ

ของ

ธงชัย หวานแก้ว

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคาบหลักผู้ตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ตุลาคม 2522

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง "การปลูกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละคร พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาแนวความคิดและกลวิธีในการปลูกฝังความรักชาติของพระองค์ตามที่ปรากฏใน บทละครพระราชนิพนธ์ 17 เรื่อง ทั้งยังช่วยให้เข้าใจถึงสาเหตุและภาวะจำเป็น ที่พระองค์ต้องทรงดำเนินนโยบายการปลูกฝังความรักชาติ ตลอดจนช่วยให้เข้าใจ ถึงอิทธิพลของสภาพสังคมและการเมืองที่มีต่อวรรณกรรมในสมัยของพระองค์ด้วย

ผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ดังนี้

1. พระองค์ทรงปีแนวกวามคิดในการปลูกฝังความรักชาติในเรื่อง หน้าทีและความสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ กับเรื่องหน้าที่ ของบุคคลต่างๆ ที่พึงปฏิบัติต่อสถาบันทั้งสามว่า ทุกคนจะคงมีความจงรักภักดีต่อ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ หวงแทนแผ่นดินไทย และรักเอกราชของชาติ ด้วยความเสียสละ กล้าหาญ ทั้งจะคงปีความสามัคคี และตั้งใจทำหน้าที่ของตน อย่างดีที่สุด
2. พระองค์ได้ทรงใช้ช่องกัประกอบกว้างๆ ของบทละครได้แก่ เนื้อหา แก่นเรื่อง ตัวละคร และบทสนทนา ตลอดจนทรงแทรกข้อคิดและคติเตือนใจ ต่างๆ เพื่อปลูกฝังความรักชาติให้กับผู้ดูและผู้อ่าน
3. สาเหตุสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปลูกฝัง ความรักชาติให้แก่คนไทยได้แก่ การขยายตัวของอิทธิพลตะวันตกกับอิทธิพลทางกาน เทรบธุรกิจของชาวจีนในประเทศไทย
4. อิทธิพลของสภาพสังคมและการเมืองที่มีต่อวรรณกรรมในสมัยของ พระองค์ได้แก่ การเกิดองกรรมโลกครั้งที่ 1 กับการที่ประเทศไทยถูกคุกคามทาง ค้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจจากประเทศตะวันตกและจากชาวจีนใน ปรเทศไทย เป็นเหตุให้พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องต่างๆ เกี่ยวกับสงคราม ตลอดจนวรรณกรรมหลายประเภท เพื่อปลุกใจให้ประชาชนเกิดความรักชาติ

NATIONALISM AS FOUND IN THE PLAYS
OF HIS MAJESTY KING VAJIRAVUDH

AN ABSTRACT

BY

TONGCHAI WANKAEO

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
October 1979

The main purpose of this study is to investigate His Majesty King Vajiravudh's idea of trying to plant nationalism in the minds of his people. Evidence of this can be found in his works; especially in the seventeen plays, which have been making a study in this thesis.

Another purpose is to find out the reasons that prompted the King to create these dramas. The social and political influence on literature during his time is also investigated.

The results are as follows:

1. The King had made his people realize the importance of the Nation, Religion, and the King, as well as their own duties towards these three institutions. The people had to be faithful to them, be brave enough to lose even their lives for them; and they had to be united and do their duties to their best abilities.

2. In his plays, the King used elements of the drama, i.e plot, theme, characterization, dialouge and ophorisms to make his readers and audience love their country.

3. The reasons that lead the King to promte nationalism were the imperialistic tactics of some Western countries and the economic interests of the Chinese living in Thailand.

4. World War I also had a profound effect on the drama of His Majesty King Vajiravudh. The theme of war can be found in many of his plays. Also, the political, social, and economic threats mentioned above regarding Western countries and the Chinese in Thailand only provided further impetus towards making his people love and support Thailand.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตได้พิจารณาปรึกษาณัสนัดมันน์แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่ง ของการดำเนินงานหลักสูตรปริญญาการศึกษามัธยมศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

..... โสมนงใจประธาน
..... โสภณภร โสภณภรกรรมการ
..... ส.ญ.ธ. โสภณภรกรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปรีชญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก
พณฯ ศาสตราจารย์หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
นวลฉจง เสวตเวช และผู้ช่วยศาสตราจารย์วิพุธ โสภวงศ์ กรรมการ ที่ได้กรุณา
ให้แนวคิด คำแนะนำ ตลอดจนสละเวลาตรวจ พิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้
ปรีชญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณและขอกราบขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์เคนควง พุ่มใส^{ศิริ} แห่งมหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่ได้ให้ความรู้เรื่อง "การละครในประเทศไทย" อันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยครั้งนี้
นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้รับความช่วยเหลือเป็นอันดีตั้งแต่ต้นมาจากอาจารย์สกล
สันติวรพงศ์ แห่งวิทยาลัยครูสงขลา กับทั้งต้องขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับอาจารย์-
เพียงแข พงษ์ศิริบัญญัติ แห่งวิทยาลัยครูสงขลาเช่นกัน เพราะได้เอาใจใส่และให้
ความช่วยเหลืออย่างเต็มใจ จนปรีชญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี

ผู้เขียนขออนุภาคเอยนามผู้ช่วยศาสตราจารย์นวลฉจง เสวตเวชอีกครั้งหนึ่ง
ด้วยความขอบพระคุณยิ่ง เพราะท่านได้ให้ความกรุณาอย่างเสมอกันเสมอปลายแก่
ผู้เขียน ตั้งแต่สมัยศึกษาในระดับปริญญาตรีจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

อนึ่งต้องขอขอบคุณอาจารย์สมศรี หวานแก้ว พร้อมทั้ง "รุ่ง" และ "รักษ"
ที่เป็นแรงใจอย่างดีให้กับผู้เขียนตลอดเวลา

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณแก่ "คุณพ่อ" และ "คุณแม่" ผู้เป็น "ปฐมนิยมบุคคล"
อยู่ในหัวใจของผู้เขียนเสมอมา

ธงชัย หวานแก้ว

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
คำจำกัดความของศัพท์เฉพาะ	6
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	6
แหล่งของการศึกษาค้นคว้า	7
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	8
2 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวรรณกรรมการละคร และการปลุกฝังความรักชาติ	14
พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจในการประพันธ์บทละคร	14
สภาพเหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6	31
ความสัมพันธ์กับชาติตะวันตก	32
ความสัมพันธ์กับชาติตะวันออก (ชาวจีน)	35
บทพระราชนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการปลุกฝังความรักชาติ	40
บทบาทและอิทธิพลของสภาพสังคมและการเมืองที่มีต่อวรรณกรรม	58
3 เนื้อหา แก่นเรื่อง และตัวละครในบทละครพระราชนิพนธ์ กับแนวคิดและกลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติ	69
แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละคร	
พระราชนิพนธ์	71
กลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์	72

บทที่	หน้า
หัวใจนักรบ /	73
พระร่วง /	88
ขอมคำกิน	105
อุศโลบาย	111
มหาคมะ	121
ฉวยอำนาจ	129
เพื่อนตาย /	137
ท่านรอง	145
ร.ต.ล. นนตรี /	156
เสียดสะ	161
ความก็มีไชย	170
โพงพาง	173
มัทนะพาธา	176
หนามยอกเอาหนามบ่ง /	182
วิวาห์พระสมุทร	187
ฉีกวินัย	191
มิตรแท้	193
4 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	196
สรุปผล	196
อภิปรายผล	196
ข้อเสนอแนะ	201
บรรณานุกรม	203
ภาคผนวก	210

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เป็นที่ยอมรับกันมานานแล้วว่า ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่แสดงความเป็นชาติไทย และทำให้ไทยคงเป็นไทยอยู่ได้ ชาติไทยเป็นชาติที่มีศิลปะและวัฒนธรรมมาเป็นเวลาหลายร้อยปีคราบจนถึงทุกวันนี้ มนุษย์เราได้อาศัยศิลปะเพื่อแสวงหาความดีงามและความบันเทิงใจให้แก่จิตใจของตน ศิลปะสาขาหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนได้รับการพัฒนาทางจิตใจ โดยการปลูกฝังความรักชาติ ความรักในวัฒนธรรม ปลูกฝังรสนิยมในสุนทรียศาสตร์ได้ ศิลปะนั้นก็คือศิลปะการละคร

การละครในชั้นต้นนั้นจะเกิดขึ้นเนื่องแต่ศาสนาและการบูชาเทพเจ้าก็ตาม แต่ก็ไคว้วิวัฒนาการไปตามความจำเป็นซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพเหตุการณ์บ้านเมือง จะเห็นได้จากการละครของอินเดียซึ่งเป็นต้นเค้าของการละครไทย อินเดียถือว่าการละครเป็น "ทิพย์กำเนิด" เพราะพระพรหมได้ประทาน "นาฏยเวท" เพื่อสนองความปรารถนาของทวยเทพที่ใคร่จักได้ทัศนামหรรสพที่สามารถจะให้ความบันเทิงอย่างสูงสุด (สุนันทา โสรัจ 2518 : 20) โดยพระภรตเป็นผู้จัด ซึ่งมีเรื่องสวียมพรพระลักษมีและเรื่องเนื่องด้วยพระกฤษณะ การละครในอินเดียจึงเกิดขึ้นเนื่องจากการบูชาพระกฤษณะ และละครว่าที่มีในครั้งแรกน่าจะเป็นละครอันเนื่องด้วยศาสนา (สุนันทา โสรัจ 2518 : 21) ต่อมาจุดประสงค์ของการละครก็มีหลายด้าน ดังปรากฏในคำรา "นาฏยศาสตร์" ว่า เพื่อแสดงเรื่องของพระเวท วิทยาการ และประวัติศาสตร์ ทำให้เจริญธรรม เจริญยศ เจริญอายุ เจริญประโยชน์แก่อกุล และเจริญปัญญา เป็นการทำให้เกิดการแนะนำประชาชน (แสง มนวิฑูร 2511 : 37 - 39)

การละครของไทยในสมัยต้นๆ ตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาจนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีขึ้นเพื่อ "บ้านเมืองจะได้ครึกครื้นและเป็นเกียรติแก่แผ่นดิน" เป็นส่วนใหญ่ เพราะจะเน้นความประณีตงดงามเพื่อจะให้เป็นแบบฉบับของศิลปะที่ดีประจำชาติเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากประกาศรัชกาลที่ 4 ที่ว่า "มาในแผ่นดิน

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชวงศานวงศ์และข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ผู้ใดเล่นละครผู้ชายผู้หญิงก็ได้ทรงรังเกียจ ทรงเห็นว่ามีละครด้วยกันหลายรายก็ที่บ้านเมืองจะได้ครึกครื้น จะได้เป็นเกียรติแก่แผ่นดิน" (ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 2511 : 114)

พอมาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มหลศพประเภทละคร มีหลายชนิด เช่น ละครรำ โขน ละครพูด ละครพูดสลัมล่า ละครร้อง และ ระบายของกรมมหรสพ และเนื่องจากในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 อันเป็นระยะเวลา ก่อนที่พระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์กับในรัชสมัยของพระองค์เองมีเหตุการณ์ทั้งจาก ภายนอกและภายในประเทศที่อาจเป็นภัยต่อประเทศไทยได้ ประเทศเพื่อนบ้านต่างก็ตก เป็นเมืองขึ้นของยุโรป ส่วนประเทศไทยเราเองนั้น จากการเปิดประเทศยอมทำสนธิ สัญญาใหม่กับประเทศตะวันตกในรัชกาลที่ 4 ทำให้ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบมาก เช่น ข้อเสียเปรียบเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต และข้อเสียเปรียบเรื่องภาษี นอกจากนี้ ไทยยังต้องเสียดินแดนให้แก่ต่างชาติหลายครั้ง กล่าวคือในปีพ.ศ. 2406 ต้องเสีย กัมพูชา ประเทศราชเก่าแก่ให้แก่ฝรั่งเศส ส่วนในรัชกาลที่ 5 เราต้องเสียดินแดนให้ แก่ฝรั่งเศสไปสี่ครั้งและอังกฤษหนึ่งครั้ง โดยเฉพาะการเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสใน ร.ศ. 112 นั้น นำความสะเทือนใจ และความเจ็บช้ำน้ำใจมาสู่คนไทยมาก เพราะ ฝรั่งเศสได้ใช้เรือรบปิดอ่าวไทยและยื่นคำขาดต่อรัฐบาลไทย ทำให้ไทยต้องสูญเสีย ดินแดนครั้งสำคัญที่สุดให้แก่ฝรั่งเศส (วิลาสวงศ์ พงศะบุตร 2519 : 335 -336) สำหรับเหตุการณ์ภายในประเทศ นอกจากกิจการที่เป็นหัวใจทาง เศรษฐกิจแทบทั้งหมด ตกอยู่ในกำมือของชาวจีนแล้ว ชาวจีนยังเพิ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองอันอาจเป็น ภัยต่อไทยได้ เช่น การสอนลัทธิชาตินิยมในโรงเรียนจีน การออกหนังสือพิมพ์จรรยา วัณที่มีเนื้อหาสาระกระตุ้นให้ชาวจีนในไทยคำนึงถึงความเป็นจีนอยู่ตลอดเวลา ตลอดจน การตั้งสมาคมลับเพื่อใช้เป็นพลังต่อรองกับรัฐบาลไทย (ภูวคด ทรงประเสริฐ 2519 : 9 - 10)

- ✓ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่คุกคาม ประเทศอยู่ในขณะนั้น จึงต้องทรงหาทางแก้ไข วิธีการหนึ่งที่พระองค์ทรงใช้ได้แก่การ
- ✓ เชิญมณฑลพระราชนิพนธ์ปลุกใจชาวไทยให้สำนึกในความเป็นชาติและหน้าที่ของคนที่มีต่อชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถือเอา "การปลุกใจให้ประชาชนเกิดความรักชาติ" เป็นพระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่ง จะเห็นได้จากพระราชดำรัสในโอกาสต่างๆ มักจะทรงเน้นในเรื่องของชาติบ้านเมือง ดังเช่น พระราชดำรัสตอบพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าทูลละอองธุลีพระบาท ในการเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 1 มกราคม ร.ศ. 130 ความตอนหนึ่งว่า

... เราทั้งหลายต้องต่างคนต่างรำลึกอยู่ในใจว่าชาติสำคัญกว่าบุคคล ถ้าชาติย่อยยับอันจนไปแล้ว ที่บุคคลจะมีความสุขสำราญนั้นไม่ได้เลย เป็นอันขาด เพราะฉะนั้นเมื่อคิดจะทำกรใดๆ ก็คือ ต้องนึกถึงประโยชน์อันจะมีแก่ชาติบ้านเมืองเป็นที่ตั้ง ถึงแม้ว่าจะต้องสละความสุขหรือความสะดวกในส่วนตัวเองบ้างก็ต้องยอมสละให้ และถ้ามีเหตุจำเป็นถึงแม้ชีวิตก็ไม่ควรอาลัยหวงแหน ควรคิดไว้ชื่อในแวนแคว้นแดนสยาม พยายามแต่ที่จะทำการอันเป็นคุณประโยชน์เต็มที่ อย่าได้เสียที่ที่ได้เกิดมาในชาติไทย ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2472 : 26 - 27)

๙/ หนึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นนักประพันธ์ของไทยที่สามารถที่สุด ทรงประพันธ์หนังสือไม่อยู่ในวงจำกัดแค่เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง ทรงประพันธ์ได้ทุกอย่างและปรากฏว่าดีทุกอย่างไป จะเห็นได้ว่าคั้งแนวความคิดในด้านต่างๆ เช่น ทางการเมือง ทางศาสนา ทางวรรณคดี และทางชาตินิยม ซึ่งไม่ว่าจะแสดงออกในแนวการประพันธ์วิธีใด เพราะทรงไว้เกือบทุกอย่างทั้งบทละคร โคลง ฉันท์ กาพย์ และกลอน ล้วนแล้วแต่ทรงได้ดีทั้งสิ้น (เสฐียร พันธีรวัณ 2513 : 53) จนกล่าวได้ว่า บทวรรณกรรมของพระองค์มีทุกแบบทุกชนิด เรื่องที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้นั้นมีมากมาย โดยเฉพาะบทละครพระราชนิพนธ์ก็มีมากกว่า 100 เรื่อง ทรงมีอัจฉริยภาพเป็นเลิศเช่นนี้ ประชาชนจึงได้ถวายพระนามสมัญญาว่า "พระมหาธีรราชเจ้า" (ม.ล.ปิ่น มาลากุล 2516 ก. 2 -7) /๔

จากการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นปราชญ์ทางอักษรศาสตร์ ประกอบกับแนวพระราชดำริที่ว่า การที่ประเทศจะมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาชาตินั้น ประชาชนจะต้องมีอุดมการณ์และสำนึกอันใหม่ (New Spirit)

ซึ่งจะเป็นพลังช่วยกระตุ้นให้ประชาชนกระทำการต่างๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้า (มัทนา เกษมกล 2517 : 68) พระองค์จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมซึ่งกระตุ้นเตือนให้คนไทยเกิดความรักชาติหลายเรื่อง เช่น ปลุกใจเสือป่า โคลนคิดล้อสยามานุสติ เป็นต้น (ยุพเรศ มิลลิแกน 2510 : 29)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถือว่า การละครนอกจากจะเป็นเครื่องบันเทิงและให้ความสุขแล้ว ยังเป็นวิถีแห่งการศึกษาที่สำคัญ เพราะละครเป็นสิ่งที่จะโน้มน้าวจิตใจคนให้เห็นผิดเห็นชอบได้ ทำให้จิตใจสูงขึ้นได้ ดังนั้นพระองค์จึงทรงส่งเสริมการละครมาก (ฉวีวรรณ กินาวงศ์ 2520 : 34) พระองค์ทรงเป็นนักประพันธ์คนแรกในประเทศสยามที่ใช้บทละครเป็นเครื่องช่วยการศึกษาอบรมจิตใจของพลเมือง จนอาจกล่าวได้ว่าบทละครพระราชนิพนธ์ของพระองค์ท่านเกือบทุกเรื่องมีคติสอนใจแฝงอยู่ (เจลา ไชยรัตนะ 2520 : 64) เรื่องละครที่พระองค์ทรงจินตนาการขึ้นที่เกี่ยวกับชาติบ้านเมืองนั้น ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นตามเหตุการณ์ในรัชสมัยของพระองค์ และทรงมุ่งหนักไปในทางปลุกใจให้รักชาติ โดยมีเนื้อเรื่องของบทละครที่เกี่ยวกับความรักชาติ รักหน้าที่ และทรงเน้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศชาติ ตลอดจนความเป็นพลเมืองดี (ทิพย์สุนเภง นากจน 2516 : 78) และยังมีบทละครหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมหาภัยที่ข่มขู่สงครามและการทหาร ซึ่งเนื้อเรื่องในลักษณะเช่นนี้มีอิทธิพลที่จะโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านผู้ดูให้มีความรู้สึกต่อประเทศชาติได้ จนอาจกล่าวได้ว่า พระองค์เป็นผู้ทรงปลุกประชาชนคนไทยให้รู้สึกในเรื่องเกียรติของชาติ มีความรักชาติ มีความสามัคคี และรู้จักเสียสละเพื่อชาติ (ม.ล.ปิ่น มาลากุล 2516 ก. 2 - 7) โดยทรงอาศัย "ปาก" ตัวละครนั้นแถลงพระราชดำริ และพระราชวิจารณ์

การปลุกใจให้ประชาชนเกิดความรักชาติของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนับว่าประสบความสำเร็จอย่างก็ยิ่ง ดังได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องสร้างพระบรมรูปเป็นอนุสาวรีย์เชิดชูพระเกียรติยศพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 9 มกราคม พุทธศักราช 2482 มีความตอนหนึ่งว่า (เสฐียร พันธงใจ 2513 : 15 -16)

... พระราชกรณียกิจที่เป็นคุณประโยชน์อันใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติ เพื่อให้

คนไทยตื่นตัวในความรักชาติ และบำเพ็ญกรณียกิจอันพึงมีพึงกระทำต่อชาติ ซึ่งในการนี้ได้ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือร้อยแก้ว คำประพันธ์ และบทละคร ทั้งในภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ล้วนมีวัตถุประสงค์ไปในทางปลุก ชาติเป็นส่วนใหญ่ ...

การที่พระองค์ทรงปลุกฝังความรักชาติให้แก่ประชาชนคนไทยได้สำเร็จ แม้จะ ทรงใช้วิธีการหลายๆ วิธีก็ตาม แต่วิธีการหนึ่งที่พระองค์ทรงนิยมใช้ก็คือ "การละคร" เพราะให้ทั้งความรื่นรมย์ และหลักธรรมต่างๆ แก่ผู้ชมและผู้อ่าน (ทิพย์สุเนตร นาคชน 2516 : 78) ทั้งยังช่วยให้ประชาชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการหาความ บันเทิงที่มีแต่คุณประโยชน์ และการที่ทรงจัดการแสดงละครนี้ขึ้นเสมอๆ ยังประโยชน์ ในกิจการกุศลต่างๆ รวมทั้งการจัดหาสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างเรือรบ บำรุง ราชนาวิสามาคม บำรุงการเสื่อป่า และปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์ (เจลา ไชยรัตนะ : 47)

ก๊วยเหตุนผู้วิจัยเห็นว่า บทละครพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ-เกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเป็นละครพูดภาษาไทย ละครพูดภาษา อังกฤษ ละครร้อง ละครรำ และโขนรวมทั้งหมดคประมาณ 167 เรื่อง ควรได้รับความสนใจและควรได้มีการศึกษา วิเคราะห์ถึงแนวความคิดและกลวิธีในการปลุกฝัง ความรักชาติของพระองค์ในบทละครพระราชนิพนธ์ดังกล่าว ซึ่งนอกจากจะเป็นการ ยืนยันพระบรมราโชบายในการปลุกฝังความรักชาติในสมัยของพระองค์ได้เป็นอย่างดีแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนวิธีการที่ใช้การละคร เป็นอุปกรณ์ในการปลุกฝังความรักชาติอีกด้วย

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาแนวความคิดและกลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบท ละครพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้ากระทำเฉพาะข้อมูลที่เป็นบทละครพระราชนิพนธ์ในพระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีบทละครพูด บทละครร้อง บทละครพูดลับลิ้น

และบทละครศึกษาคำศัพท์ ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ดังต่อไปนี้

หัวใจนักรบบ	พระร่วง	ขอมคำกั้น
กุญแจหมาย	มหาหษะ	ช่วยอำนาจ
เพื่อนตาย	ท่านรอง	ร.ต.ล.นพทร
เสียสละ	ความก็มีไชย	โพงพวง
มีพระพารา	หนามยอกเอาหนามบ่ง	วิวิาทพระสมุท
วิภวัญญ	นิกรแท้	

คำจำกัดความของศัพท์เฉพาะ

1. ความรักชาติ หมายถึงความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยการยอมสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์อันแท้จริงให้มีแก่ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ต้องเป็นผู้กล้าหาญสามารถป้องกันรักษาบ้านเกิดเมืองนอน (ชาติ) ของตน รักและสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกัน รัก อาวินัย มีเอกราชต่อหน้าที และตั้งใจทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ตลอดจนตั้งหน้าบ่าเพื่อเสียสละ ช่วยกันรักษาธรรมแห่งชาติให้มั่นคงอยู่ตลอดไป

2. ชาตินิยม หมายถึงความรู้สึกรักชาติบ้านเมือง ความจงรักภักดีต่อประเทศชาติและหมู่ชนที่มีชาติพันธุ์เกี่ยวกับตน ซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์ร่วมในอันที่จะเสียสละเพื่อชาติ ตลอดจนมีความปรารถนาที่จะรักษาไว้ซึ่งความเป็นอิสระทางการเมือง ความมั่นคงปลอดภัยและเกียรติภูมิของชาติไว้ (ม.ล.จุลลา งอนรด 251) :3)

ความสำคัญของการศึกษากันกว่า

1. ทำให้ได้ทราบถึงแนวความคิดและกลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติ โดยอาศัยวรรณกรรมการละครในรัชกาลที่ 6

2. ช่วยให้เข้าใจถึงสาเหตุและความจำเป็นที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องทรงดำเนินนโยบายการปลุกฝังความรักชาติ

3. ช่วยให้เข้าใจถึงอิทธิพลของสภาพสังคมและการเมืองในสมัยนั้นๆ ที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรม

แหล่งของการเก็บ 'วักนัคว'

ในการศึกษาปัญหาเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้เก็บวักนัควจากเอกสารใบต้องมูลต่างๆ ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดธรรมศาสตร์ ฯลฯ และจากคณะอนุกรรมการรวบรวมและตีพิมพ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติ ฯลฯ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

วิธีดำเนินการเก็บวักนัคว

ลำดับขั้นของการเก็บวักนัคว

1. ขั้นรวบรวม รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ และจากการสัมภาษณ์ข้าราชการผู้ใกล้ชิดกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวบางท่าน อาทิ พระมหามนตรีเรื่องกรีกกับจีน พระมหาดุสิตสารสมุทร และเจ้านอมรดรุณารักษ์
2. ขั้นวิเคราะห์
 - 2.1 วิเคราะห์แนวความคิดในรัชกาลที่ 6 ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังความรักชาติ จากบทละครพระราชนิพนธ์ และพระราชนิพนธ์ประเภทอื่นๆ
 - 2.2 วิเคราะห์กลวิธีในการปลูกฝังความรักชาติ ในรัชกาลที่ 6 ตามที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์
 - 2.3 วิเคราะห์อิทธิพลของสภาพสังคมและการเมืองในสมัยรัชกาลที่ 6 ต่อวรรณกรรมประเภทบทละคร
3. ขั้นจำแนกประเภท
 - 3.1 จัดกลุ่มแนวความคิดในรัชกาลที่ 6 ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์
 - 3.2 จัดกลุ่มกลวิธีในการปลูกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์
4. ขั้นตอนิปรายผล นำข้อมูลที่ได้จำแนกประเภทแล้ว มาเป็นข้อสังเกตในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 4.1 แนวความคิดในการปลูกฝังความรักชาติในรัชกาลที่ 6 ตามที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์
- 4.2 กลวิธีในการปลูกฝังความรักชาติในรัชกาลที่ 6 ตามที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์
- 4.3 บทบาทและอิทธิพลของสภาพสังคมและการเมืองที่มีต่อวรรณกรรมประเภทบทละคร
5. ขึ้นสรุปผล
- 5.1 ชี้ให้เห็นถึงแนวความคิดและกลวิธีในการปลูกฝังความรักชาติในรัชกาลที่ 6 ที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์
- 5.2 ประมวลความรู้ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสภาพสังคมและการเมือง ที่มีบทบาทและอิทธิพลต่องานสร้างสรรค์วรรณกรรม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากันกว่า

ในการศึกษากันกว่าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยเอกสารและคำราที่เกี่ยวกับเรื่องการละคร การวิจารณ์บทละคร ตลอดจนงานวิจัยอื่นๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและเป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์แนวความคิด และกลวิธีในการปลูกฝังความรักชาติในบทละครพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 6 ดังต่อไปนี้

แสง มนวิฑูร (2511 : 33 - 41) ได้แปลจาก "นาโถยตปตฤติ" (การเกิดขึ้นแห่งการละคร) ในชาฎยถาคร์ของพระภคกมุณี ซึ่งมีเนื้อเรื่องกล่าวถึงกำเนิดของละคร ความมุ่งหมายและการแสดงละครไว้อย่างน่าสนใจ พอจะสรุปได้ว่า นาฎยเวท (เวทที่ 5) นี้ มีมุ่งหมายแ่้ารรวมและภาวะทั้งหลาย การแสดงละครเป็นการถ่ายทอดภาวะของโลกทั้งสาม ทำให้การแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์เกิดขึ้น ทำให้เกิดความมั่นคงหนักแน่น สนุกสนาน และความสุขเป็นต้น การแสดงละครนั้นจะทำให้เกิดการแนะนำทั่วไปในรส ภาวะ และกรรมทั้งปวงในโลก ทั้งยังทำให้เจริญธรรม เจริญยศ เจริญอายุ เจริญประโยชน์เกื้อกูล และเวรวิญภัย เป็นการทำให้เกิดการแนะนำประชาชนชาวโลก การแสดงละครหรือนาฎยะนี้เป็บบการกิดทำขึ้นเพื่อแสดง เรื่อง

ของพระเวท วิทยาการ และประวัติกษัตริย์ การแสดงละครนั้นเป็นการกิดทำความเข้าใจอันเหลือจากกษัตริย์ที่เกี่ยวกับตรีศูติ (พระเวท) สมฤติ (เวททางกษัตริย์) และสหอาจารย์เป็นการยังความเพลิดเพลินให้เกิดขึ้นในโลก ตำรานาฏยศาสตร์นี้มีข้อความที่น่าสนใจ เช่น

สรวทาสูทราติ กิลปานิ กรุมาทิ วิวิธอาปิจ 1

อสูมินนาฏย สามคานี ทสุมาเทศนมุยา กุกตมุ 11

= กษัตริย์ทั้งปวง กิลปทั้งปวง และกรรมชนิดต่างๆ รวมอยู่แล้วในนาฏยศาสตร์นี้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้า (ภรต) จึงได้นำกษัตริย์นี้ไว้

น.ล.ปิ่น มาลากุล (2516 ก. 1 -63) ได้ค้นคว้าและเรียบเรียงเรื่องบทละครพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ได้ความจริงว่า บทละครบางเรื่องได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์และภาวะสงครามโลกครั้งที่ 1 จึงมีเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชาติ ทหาร และการปลุกฝังความรู้สึกนึกคิดที่สนับสนุนให้ประกาศสงครามกับเยอรมัน

นอกจากนี้ น.ล.ปิ่น มาลากุล (2520 ข. 1 -55) ยังได้กล่าวถึงงานละครของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า จากการที่พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครไว้เป็นจำนวนมากกว่าร้อยเรื่องนั้น แสดงว่าพระองค์ทรงพระปรีชาสามารถเพียงใด และผู้เขียนยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของบทละครพระราชนิพนธ์โดยสรุปเป็นข้อๆ ไว้อย่างน่าสนใจถึง 10 ประการ พอจะสรุปได้ว่า บทละครของพระองค์ส่วนใหญ่เป็นบทละครพูด แสดงเรื่องต่างๆ ในชีวิตสมมุติซึ่งพยายามจะให้คล้ายชีวิตจริง จึงมีทั้งความดี ความชั่ว มีบทที่แสดงความเสียสละ ความกล้าหาญ ความรักชาติบ้านเมือง เป็นกীরอบรมสื่อมวลชนที่ทันสมัย คือ ให้เห็นเอง คิดเอง และเลือกสิ่งที่ดีเอง สร้างกตีสอนใจมิได้เว้นแต่เรื่อง นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในทางการเมือง ทรงใช้บทละครปลุกใจให้คนไทยรักชาติ ถึงเรื่องหัวใจกรมและพระร่วง เป็นต้น

สุนันทา โสรวัจจ์ (2518 : 49 -137) ได้กล่าวถึงเรื่องละครในสมัยรัชกาลที่ 5 และสมัยต่อมา มา ทั้งชนิด ลักษณะ เรื่องที่เล่น และแนวนิยมในการแต่งบทละคร โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัชกาลที่ 6 ว่า พระองค์ทรงมีนโยบายจะใช้ละครพูดเป็นสื่อมวลชน จึงเห็นได้ว่าเรื่องที่ทรงพระราชนิพนธ์เป็นเรื่องนโยบาย

การปกครองก็มี การทหารก็มี ล้อเลียนความคิดก็มี ฯลฯ ดังเช่น ถ้ามีข้าราชการ
ประพฤติน่าไปในทางเสื่อมเสียก็แสดงความประพฤตินั้นๆ ไว้ในเรื่องเพื่อถกเถียง ชี้แจง
ให้ล้มความคิดนั้นเสีย บางเรื่องก็ปลุกใจให้รักชาติ บัณฑิตประเทศ พระองค์ทรง
เห็นว่าละคร เป็นศิลปะที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงจิตใจของผู้ดูให้สูงขึ้นได้
นอกจากนี้ผู้เขียนคนเดียวกันยังได้พูดถึงแนวทางการศึกษาวรรณคดีการละคร จุดมุ่งหมาย
ของการละครและนาฏศิลป์สมัยใหม่ ตลอดจนสังเขปเนื้อเรื่องละครบางเรื่อง ซึ่งเน้น
หนักในเรื่องบทละครพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 6

*เนลา. ไชยรัตนะ (2510 : 44 - 47) ได้เขียนแสดงความคิดเห็นว่า
รัชกาลที่ 6 ทรงเป็นนักประพันธ์คนแรกของไทยที่ใช้บทละครเป็นเกร็ดช่วยอบรมจิตใจ
ของพลเมือง บทละครของพระองค์มีคุณค่าในค่านิยมบันเทิงใจ เป็นบ่อเกิดของ
ความรู้านาประการ เป็นหลักฐานของการสอบสวนกันคว่ำ มีประโยชน์ทั้งทางค่านิยม
วิชาประวัติศาสตร์และภาษา . บทละครบางเรื่องเกี่ยวกับความรักชาติ รักหน้าที่ และ
ศีลธรรมอันดีงาม แสดงลักษณะของบุคคลทั้งดีและเลวซึ่งให้คติแก่ผู้ดูและผู้อ่าน ประกอบ
กับพระอัจฉริยภาพพิเศษในการนิพนธ์อีกประการหนึ่งของพระองค์ก็คือ การใจน้อยถ้อยคำ
ธรรมดา อ่านเข้าใจง่าย การดำเนินเรื่องไม่ซับซ้อน บทสนทนาเป็นประโยคสั้นๆ และ
ไม่ซับซ้อน นับว่าเป็นลักษณะอันดียิ่งจักรว่าเป็นแบบฉบับของบทละครพูดที่ดี จึงเห็นได้ว่า
บทพระราชนิพนธ์ของพระองค์ท่านเป็นที่นิยมของชนทุกชั้น ทุกวัย เพราะอ่านเข้าใจง่าย
และจับใจ จึงยังมีผลทำให้พระราชประสงค์ที่จะทรงปลุกใจและฝึกนิสัยบรรพชนให้แก่ผู้ชม
และผู้อ่านประสบความสำเร็จด้วยดี ✓

ทิพย์สุนทร มากรวน (2516 : 75 - 198) ได้ศึกษามบทละครพูดร้อยแก้ว
ของรัชกาลที่ 6 จำนวน 21 เรื่อง และได้สรุปว่า เนื้อเรื่องของบทละครส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับบ้านเมืองนั้น ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นตามเหตุการณ์ในรัชสมัยของพระองค์ และทรง
มุ่งหนักไปในทางปลุกใจให้รักชาติ รู้จักหน้าที่ของตนที่มีต่อชาติ ดังนั้นผู้ชมหรือผู้อ่าน
ย่อมได้รับคติหรือข้อเตือนใจที่จะดำเนินชีวิตของตนได้อย่างถูกต้องในฐานะที่เป็นชาวไทย
ผู้หนึ่ง และยังได้พูดถึงเรื่องของครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในฐานะที่เป็น
เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เนื้อเรื่องของบทละครอาวแบ่งแยกย่อยได้ดังต่อไปนี้ การ

ปกครอง การทหาร การสงเคราะห์ เสือป่า ลูกเสือ ชาวต่างชาติ เถื่อนธุรกิจ
 กรอบกว้าง ความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง หน้าที่ของบุคคลต่างๆ ได้แก่ ประชาชน
 ผู้พิพากษา ข้าราชการ - บิคาราการ บุกร โภยเสนอไว้ในรูปของความเป็นเชิง เพื่อ
 ให้ทั้งความรื่นรมย์ และหลักกรรม ข้อคิด ข้อเตือนใจในกรณีต่างๆ แก่ผู้ชบและผู้อ่าน

นิยะดา สาริกฤติ (2515 : 79 - 86) ได้กล่าวถึงเรื่องความสัมพันธ์
 ระหว่างละครไทยและละครภารตะ กับประวัติความเป็นมาของละครไทย โดยกล่าว
 ถึงกำเนิด จุดมุ่งหมายของการ ่อนรำและการละครตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนกระทั่งถึงสมัย
 รัตนโกสินทร์ ตลอดจนการทำนุบำรุงการละครในสมัยรัชกาลต่างๆ

สิกา วิวัฒนกุล (2519 : 434 - 439) ได้ศึกษาถึงแนวความคิดทางการ-
 เมืองในบทละครพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งพอจะสรุป
 ได้ว่า พระองค์ทรงชี้แนะให้ชาวไทยมีความสามัคคี ความรักชาติ เพื่อจะได้ปกป้อง
 ผลประโยชน์ของชาติไว้กับชาวไทย ไม่ยอมให้ชาวต่างชาติมีอิทธิพลอย่างซึ่งความเป็น
 ความตายของชาติไทยได้ พระองค์ทรงปลุกฝังจุดประกายชาตินิยมในลักษณะของการสร้าง
 ความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นของคนไทย โดยมีจุดรวบอยู่ที่ชาติ ภูษา และ
 พระมหากษัตริย์ โดยกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวต่อกับอันตรายของชาวต่างชาติ

ยุพเรศ บิลลิแกน (2510 : 23 - 110) ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง
 "บทบาทของชาวจีนในประเทศไทย" พอจะสรุปได้ว่า ไทยกับจีนได้มีความสัมพันธ์อันดี
 ต่อกันมา ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนกระทั่งถึงปลายรัชกาลที่ 5 จึงได้มีเหตุการณ์ที่สื่อ
 ให้เห็นถึงต่อเศรษฐกิจของไทย กล่าวคือในปีพ.ศ. 2453 จีนได้นัดกันหยุดงานและการ
 ก้าขายเป็นเวลา 3 - 5 วัน เพื่อคัดค้านคำสั่งของรัฐบาลที่เพิ่มภาษีเงินรัชชูปการต่างๆ
 ที่เพิ่มแก่คนทุกชาติรวมทั้งคนไทยด้วย การนัดหยุดงานเช่นนี้ทำให้คนไทยเดือดร้อนกัน
 มาก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงภัยดังกล่าว จึงทรง
 กระตุ้นเตือนให้คนไทยสู้สักตัว เพื่อจะได้แก้ไขเหตุการณ์ที่จะทำความเดือดร้อนให้จงได้

พวงร้อย กล่อมเอียง (2516 : 44 - 48) ได้เน้นถึงการที่พระบาท
 สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงปัญหาเศรษฐกิจของชาติ เพราะทรง

เห็นว่าการทำงานากินในขณะนั้นตกอยู่ในมือของชาวจีนเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์การขู่ชาวจีนนักหยุดงานครั้งใหญ่ในกรุงเทพฯ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2453 กว๊ย เหตุนี้พระองค์จึงทรงมองเห็นภัยทางการเมืองและทางเศรษฐกิจที่จะเกิดจากชาวจีน ดังนั้นพระองค์จึงทรงใจหายหนักยิ่งคือพิมพ์และบทความเป็นเรื่องราวที่กระตุ้นให้คนไทยรู้สึกตัวจะได้หาทางแก้ไขให้ทันที่

* มัทนา เกษมกล (2517 : 68 - 82) ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง "การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมือง และการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" พอจะสรุปได้ว่า พระบรมราชาบายสร้างความรู้รักสามัคคีในชนชั้น สืบเนื่องมาจากแนวพระราชดำริที่ว่า การที่ประเทศจะมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาชาตินั้น ประชาชนจะต้องมีอุดมการณ์และสำนึกอันใหม่ (New Spirit) ซึ่งจะเป็นพลังช่วยกระตุ้นให้ประชาชนกระทำการต่างๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว อุดมการณ์และสำนึกอันใหม่ที่พระองค์ทรงเลือกที่จะสร้างไว้ในจิตใจของคนไทยก็คือ "ลัทธิชาตินิยม" สาระสำคัญของอุดมการณ์ชาตินิยมของพระองค์คือ ความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และความยึดมั่นในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงจัดตั้งกองเสือป่า เพื่อหวังที่จะให้เป็นเครื่องเกื้อหนุนการป้องกันประเทศชาติ เป็นเครื่องเชื่อมความสัมพันธ์ของประชาชนแก่กลุ่มต่างๆ และพระองค์ยังได้ทรงพระราชโองการโปรดเกล้าฯ เรื่องต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้คนไทยเกิดความรักชาติ

นอกจากนี้ยังมีวิทยานิพนธ์และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 อีกหลายเรื่อง อาทิ บ.ล. จุลดา งอนรถ ได้เขียนเรื่อง "กำเนิดและความเป็นมาของลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย", พลจตุล อังกินันท์เขียน "บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" ภูวดล ทรงประเสริฐ วิจัยเรื่อง "นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ. 2475 - 2500)" และสุวิมล ช่างมานนท์ ได้เขียนเรื่อง "การกำจัดอิทธิพลชาวจีนในสมัยรัชกาลที่ 6" ลงในวารสารธรรมศาสตร์ 4 (1) 70 - 82 มิถุนายน - กันยายน 2517 ซึ่งเอกสารเหล่านี้สามารถนำเอาข้อมูลและควารับรู้ทั่วไป เพื่อเป็น

พื้นฐานในการวิเคราะห์การปลูกฝังความรักชาติในบทละคร พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้

คำปราศรัย เอกสาร และงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้ นับว่าเป็นเอกสารที่สามารถจะใช้เป็นแนวทางช่วยให้การศึกษากันกว้าง และการวิเคราะห์ถึงแนวความคิดและกลวิธีในการปลูกฝังความรักชาติในบทละครพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เป็นอย่างดี

บทที่ 2

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวรรณกรรมการละคร และการปลูกฝังความรักชาติ

ปรกติผลงานทางวรรณกรรมย่อมมีส่วนสัมพันธ์กับการศึกษาและประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรมนั้นๆ การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมไว้เป็นจำนวนมากและมีความดีเด่นเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป นอกจากเพราะพระอัจฉริยภาพของพระองค์แล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าการศึกษาและประสบการณ์ที่ผ่านพ้นมาแล้วมีส่วนหนุนเนื่อง และเป็นพลังกระตุ้นให้พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมต่างๆ เหล่านั้น ดังนั้นในการศึกษาเรื่อง "การปลูกฝังความรักชาติ-ตามที่ปรากฏในบทละคร พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" นั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

1. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจในการประพันธ์บทละคร
2. สภาพเหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6
3. บทพระราชนิพนธ์ที่เกี่ยวกับการปลูกฝังความรักชาติ
4. บทบาทและอิทธิพลของสภาพสังคมและการเมืองที่มีต่อวรรณกรรม

1. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจในการประพันธ์บทละคร

1.1 พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระโอรสองค์ที่ 29 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นพระองค์ที่ 2 ในสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ (พระองค์เจ้าเสาวภาผ่องศรี) พระนามเดิม สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวิชิตราชา พระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๔๒๓

พ.ศ. 2431 ดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเทพทวาราวดี

พ.ศ. 2436 เสด็จทรงศึกษาวิชาการ ณ ประเทศอังกฤษ โดยทรงศึกษาวิชาทหารบกในโรงเรียนแซนด์เฮิสต์ และวิชาอักษรศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ รัฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด

พ.ศ. 2437 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จสวรรคต พระองค์ทรงได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมารสืบแทน เมื่อได้ดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร จึงได้ทรงศึกษาวิชาที่จะเตรียมพระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือวิชาการทหาร ได้แก่ วิชาทหารราบ ทหารม้า และทหารปืนใหญ่ อันเป็นวิชาหลักของกองทัพบกในขณะนั้น ในฐานะที่จะต้องทรงเป็นจอมทัพแห่งประเทศไทยต่อไป

พ.ศ. 2445 เสด็จนิวัติประเทศไทย โดยผ่านทางสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นเพื่อทรงศึกษาและทอดพระเนตรกิจการด้านต่างๆ ที่ทรงเห็นว่าจำเป็นและสมควรในประเทศดังกล่าว

พ.ศ. 2447 เสด็จออกผนวช และจำพรรษาที่วัดบวรนิเวศวรวิหาร โดยมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสเป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. 2453 ประกอบพระราชพิธีพระบรมราชาภิเษก เสวยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่ 6 แห่งราชวงศ์จักรี และพ.ศ. 2454 ได้จัดพิธีบรมราชาภิเษกสมโภชอีกครั้งหนึ่ง

พ.ศ. 2468 วันที่ 25 พฤศจิกายน เสด็จสวรรคต เนื่องจากประชวรเกี่ยวแก่พระโรคในพระนาภี สิริพระชนมายุ 45 พรรษา ทรงมีพระราชธิดาพระองค์เดียวคือสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาบรมราชกุมารี ประสูติแต่พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี

1.1.1 การศึกษา ในเบื้องต้นได้ทรงศึกษาภาษาไทยกับพระมณเฑียรพจนกิจ (ม.ร.ว. เปี้ย มาลากุล ต่อมาได้เลื่อนเป็นพระยาวิสุทธสุริยศักดิ์ และเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี เสนาบดีกระทรวงธรรมการตามลำดับ) พระอาจารย์ภาษาไทยท่านนี้ยังได้ทูลเสด็จในโอกาสที่พระองค์เสด็จไปทรงศึกษาวิชาการเพิ่มเติม ณ ประเทศอังกฤษอีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จไปทรงศึกษาที่โรงเรียนเตรียมทหารบกที่ 11 จังหวัดนครราชสีมา เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2436 โดยได้ทรงเริ่มศึกษาภาษาอังกฤษเบื้องต้นที่เมืองแอสคอต (Ascot) ต่อจากนั้นได้เสด็จไปประทับที่ ฟริมลี ปาร์ค (Frimley Park) ใกล้กับแคมเบอร์ลีย์ (Camberley) และได้ทรงศึกษาวิชาการทหารบกกับพันโท ซี วี ฮูม (C.V.Hume) นายทหารปืนใหญ่ซึ่งสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษได้ทรงจัดส่งมาถวาย และพร้อมๆ กันนี้ก็ได้เสด็จเข้าทรงศึกษาวิชาทหารในโรงเรียนนายร้อยทหารบกที่แซนด์เฮิสต์ (Sandhurst) และโรงเรียนวูลิช (Woolwich) ทรงศึกษาวิชาทหารปืนใหญ่และการช่างทหารเป็นเวลาหกเดือน ก็ทรงได้รับยศเป็นสิบโท (เสที่อน ตูโกโสภณ 2504 : 8)

เมื่อทรงสำเร็จการศึกษาจากแซนด์เฮิสต์แล้ว ได้เสด็จเข้าประจำการในกรมทหารราบเบาเคอร์รัม (Royal Durham Light Infantry) ที่นอร์ทแคมป์ (North Camp) ในความปกครองดูแลของพันเอกวูดแลนด์ (Woodland) ได้ทรงปฏิบัติงานในหน้าที่ราชการเพียงทหารทั่วไป จนเป็นที่ยอมรับในพระปรีชาสามารถ

ต่อมาได้เสด็จไปทรงศึกษาที่โรงเรียนปืนเล็กยาวเมงไฮท์ (School of Musketry of Hythe) ทรงได้รับประกาศนียบัตรและเหรียญแม่ปืน (กรมศิลปากร 2519 : 91) ต่อจากนั้นได้เสด็จไปทรงฝึกหัดวิชาการทหารปืนใหญ่ที่เมืองโอกแฮมป์ตัน (Okehampton) เมื่อจบแล้วจึงได้เสด็จไปทรงศึกษาต่อ ณ วิทยาลัยไคร สเตช มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด ทรงศึกษาเน้นหนักในวิชาประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ รวมเวลาที่พระองค์ทรงศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษเก้าปี นับแต่พระชนมายุ 13 พรรษาถึงพระชนมายุ 22 พรรษา

ระหว่างที่ทรงศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษ พระองค์ได้ทรงทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศไทย เสด็จไปร่วมในพระราชพิธีของประมุขประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรปหลายครั้ง เป็นการกระชับสัมพันธ์ไมตรีได้โดยลึกลับ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงกำชับให้พระองค์ทรงผูกมิตรกับเจ้านายนานาประเทศไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทรงทำได้

1.1.2 พระราชกรณียกิจก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์ หลังจากที่ได้รับสำเร็จ การศึกษาจากประเทศอังกฤษแล้ว พระองค์ได้ทรงเข้ารับราชการทหาร ได้ทรงปฏิบัติ หน้าที่ราชการอย่างได้ผลดียิ่ง จนในที่สุดได้ทรงดำรงพระยศเป็นนายพลเอก ตำแหน่ง จเรทหารบก และทรงบัญชาการกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ด้วย (เสถียร ณ สุโขทัย 2504 : 15)

นอกจากงานทางค่านทหารแล้ว พระองค์ยังทรงได้รับพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ ให้ทรงดำรงตำแหน่งสภานายกหอสมุดสำหรับพระนคร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้จัดตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2448

นอกจากนั้นยังได้เคยเสด็จแทนพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงเยี่ยมเยียนประชาชน และทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของข้าราชการตามหัว- เมืองในมณฑลต่างๆ หลายครั้ง

ในปีพ.ศ. 2450 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาส ยุโรปครั้งที่สอง จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทน พระองค์ นับเป็นพระวโรกาสให้ได้ทรงแสดงพระปรีชาสามารถในการบริหารราชการ แผ่นดินในตำแหน่งหน้าที่ขององค์พระประมุขให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยเป็นอย่างดี

1.2 พระราชกรณียกิจในการประพันธ์บทละคร

เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใฝ่พระราชหฤทัยใน ทางอักษรศาสตร์มาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ฉะนั้นวรรณกรรมไทยในสมัยของพระองค์จึง เจริญสูงสุด โดยเฉพาะพระองค์เองแม้จะทรงมีพระราชภารกิจในด้านการบริหาร ประเทศอยู่ พระองค์ก็ยังทรงพระราชอุทิศสวาทะพระราชนิพนธ์วรรณกรรมไว้มากมาย จนกล่าวได้ว่าภายในระยะเวลาประมาณ 20 ปีเท่านั้น พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์ วรรณกรรมไว้ทุกประเภท ทุกสาขาของคำประพันธ์ในภาษาไทยทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เช่น บทละครพูด บทละครร้อง บทละครดึกดำบรรพ์ บทละครรำ บทโขน บทเสภา บท กวีนิพนธ์ บทปลุกใจ เรื่องเกี่ยวกับการทหาร การเมือง การศาสนา วรรณคดี ประวัติ- ศาสตร์ โบราณคดี นิทาน กฎหมาย เรื่องแปล สุขวิทยา บทนำ - บทความในหน้า หนังสือพิมพ์ บทอภิธานศัพท์ และบทร้อยแก้วอื่นๆ บทพระราชนิพนธ์ที่เป็นภาษาอังกฤษ

ภาษาฝรั่งเศสก็มีอยู่หลายเรื่องด้วยกัน และมีทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรองอีกเช่นกัน

1.2.1 พระราชนิพนธ์กวีในการประพันธ์วรรณกรรมประเภทอื่นๆ พระปรีชาสามารถทางอักษรศาสตร์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเริ่มปรากฏตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ขณะที่ทรงศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษ ทรงเรียนภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดีจนสามารถออกหนังสือรายสัปดาห์สำหรับเด็กชื่อ "เดอะ สกรีช เอดัล" (The Screech Owl) และเนื่องจากพระองค์โปรดการแสดงโศกนาฏกรรม (การโศกนาฏกรรม) จึงได้ทรงจัดตั้งสมาคมโศกนาฏกรรมในหมู่นักเรียนไทยในประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นต้นเค้าของสมาคมโศกนาฏกรรมในอังกฤษทุกวันนี้ และในขณะเดียวกันก็ได้ทรงให้กำเนิดหนังสือพิมพ์แก่นักเรียนไทยในอังกฤษฉบับหนึ่งชื่อ "เดอะ ลูคเกอร์ ออน" (The Looker - On)

ต่อมาเมื่อทรงเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องสงครามสืบราชสมบัติโปแลนด์ (War of the Polish Succession) เป็นภาษาอังกฤษเพื่อทดแทนการสอบไล่ และเพื่อเป็นเกียรติยศในการที่ได้เสด็จเข้ามาทรงศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ (มีหนา เกษกมล 2517 : 54) ปรากฏว่าได้รับความนิยมจากผู้อ่านอย่างกว้างขวาง มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย จึงมีผู้แปลเป็นภาษาฝรั่งเศส และพระยาบุรุษรัตนราช (ชวน สิงหเสนี) ได้แปลเป็นภาษาไทยแล้วถวายให้ทรงตรวจแก้

-หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร) เสด็จกลับจากประเทศอังกฤษไม่นานก็โปรดให้จัดตั้ง "ทวีปัญญาสมาคม" ขึ้น ณ พระราชวังสราญรมย์ เพราะพระองค์โปรดการโศกนาฏกรรม ทรงมีพระราชดำริว่าการที่จะทำให้เกิดสติปัญญาได้นั้น จะต้องมีการโต้แย้งกัน ดังนั้นกิจกรรมที่สำคัญของสมาคมก็คือ "การโศกนาฏกรรม" และเพื่อสนับสนุนกิจกรรมนี้จึงได้ทรงออกหนังสือพิมพ์รายคาบฉบับหนึ่ง โดยทรงเป็นบรรณาธิการเองด้วย คือหนังสือทวีปัญญา เพื่อเป็นสนามสำหรับแสดงโศกนาฏกรรม นอกจากจะได้อรรถาธิบายพระราชนิพนธ์เรื่องต่างๆ ด้วยพระองค์เองแล้ว ยังได้ทรงชักชวนข้าราชการให้ช่วยกันเขียนเรื่องราวต่างๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดการใช้ปัญญาความนึกคิดมากขึ้น นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงออกหนังสือพิมพ์อื่นอีก เช่น อัมพะวะสมัย และเมื่อได้เสด็จขึ้นครองราชย์ก็ได้ทรงออกหนังสือรายสัปดาห์กุศลิตสมิต หนังสือรายวันกุศลิตสมัย กุศลิตสักขี

(Dusit Recorder) หนังสือพิมพ์รายเดือนสมุทรสาร จกหมายเหตุเสือป่า และ จกหมายเหตุของราชนาวิสมาคม เป็นต้น

ในรัชสมัยของพระองค์ก็กิจการหนังสือพิมพ์เป็นที่แพร่หลายมาก มีหนังสือพิมพ์อื่นๆ อีกหลายฉบับ เช่น สามสมัย (พ.ศ. 2453 - 2453) สยามราษฎร์ (พ.ศ. 2462 - 2464) ประชาโลกา (พ.ศ. 2464 - 2465) สยามสักชี (พ.ศ. 2465 - 2465) ยามาโต (พ.ศ. 2465 - 2466) บางกอกการเมือง (พ.ศ. 2466 - 2475) ข่าวสด (พ.ศ. 2466 - 2466) สารนคร (พ.ศ. 2467 - 2469) และ มอริงโพสต์ (พ.ศ. 2467 - 2467) เป็นต้น (ชัยนันท์ นันทพันธ์ 2520 : 27)

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ลงตามหนังสือพิมพ์มักจะเป็นบทความซึ่งจะทรงพระราชนิพนธ์ในโอกาสต่างๆ อันเป็นการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในทางก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมประเทศชาติเป็นส่วนรวม พระองค์ยังทรงเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นทางหนังสือพิมพ์ได้โดยเสรี มิได้ทรงถือโทษต่อผู้แสดงความเห็นขัดแย้งแก่ประการใด

นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมประเภทอื่นๆ อีกหลายประเภทและเป็นจำนวนมาก ทั้งจะเห็นจากสถิติที่คณะกรรมการรวบรวมและค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้รวบรวมไว้ดังนี้

ประเภทนิทานและบทชวนหัว	157 เรื่อง
ประเภทร้อยกรอง	151 เรื่อง
ประเภทวารคดี	179 เรื่อง
ประเภทบทความที่ลงหนังสือพิมพ์	309 เรื่อง

ส่วนพระราชดำรัสและพระราชบันทึก ฯลฯ กำลังรวบรวมอยู่ หากจะรวมประเภทโขนและละครซึ่งมีอยู่ประมาณ 167 เรื่องแล้ว สถิติจำนวนพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่รวบรวมเสร็จแล้วจะมีประมาณ 963 เรื่อง*

*ดูภาคผนวก

จากสถิติจำนวนพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงรักงานทางอักษรศาสตร์และทรงพระปรีชาสามารถเป็นที่สุด เพราะได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องต่างๆ ไว้มากมายภายในช่วงเวลาประมาณ 20 ปี เท่านั้น ทำให้ชนรุ่นหลังข้องใจว่า ทำไมพระองค์จึงมีเวลาสำหรับสร้างงานพระราชนิพนธ์อันมีค่าได้เป็นจำนวนมากเช่นนี้ ในเรื่องนี้จอมอมรรตุนารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช) ข้าราชการบริพารท่านหนึ่งในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้บันทึกเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจประจำวันของพระองค์ไว้ดังนี้ (จมื่นอมรรตุนารักษ์ 2511 : 18 - 29)

เวลาเริ่มทำงานที่โต๊ะทรงพระอักษรนั้นก็หลังจากตื่นบรรทมตอนเช้า แต่คำว่าเช้าที่นี่เป็นเวลาล่วงเช้า 11.00 น.ถึงเที่ยงวัน เพราะพระองค์จะเริ่มบรรทมเมื่อเวลาจวนสว่างเป็นประจำ ทรงใช้เวลากลางคืนเป็นกลางวันอยู่เป็นเช่นนี้จนเคยชิน เพราะถือเป็นเรื่องดีที่เพิ่มมาแต่โบราณว่าเวลาที่ไฟรฟ้าเข้าแผ่นดินนอนหลับกันเป็นสุขสบายนั้น เป็นเวลาที่ราชกัศกรจะฉวยโอกาสเข้าประทุคประหาร ฉะนั้นเมื่อตื่นจากบรรทมตื่นแล้วก็ใช้เวลาสรงเสวยตามปรกติ พอเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ใช้โต๊ะทรงพระอักษรเป็นที่ทรงพระสำราญไปจนถึงเวลา 15.00 น. / แปลว่าให้มีโอกาสในตอนนี้ไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง ครั้นแล้วจึงเสด็จไปประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ... หลังจากนั้นเสวยในระยะนี้แล้วก็เป็นเวลาที่อากาศชักจะเย็นลง พระองค์จะทรงใช้เวลาในตอนนี้ให้เหมาะกับสถานที่ซึ่งเสด็จไปประทับอยู่ เช่น ถ้าเป็นในพระบรมมหาราชวัง บางทีก็จะเสด็จลงทรงกีฬาบ้าง ประพาสทางรถยนต์บ้าง หรือไม่ก็กลับเข้าทรงพระอักษรต่อไปอีกจนถึงเวลาเสวยกลางวัน คือประมาณ 21.00 น. ถ้าเป็นเช่นนั้นก็จะทรงมีเวลาทรงพระอักษรตอนนี้ไม่น้อยกว่า 4 ชั่วโมง ... จากการเสวยแล้วจึงจะเป็นเวลาที่ทรงหยุดพักย่อยระยะหนึ่ง มักไม่ค่อยทรงพระอักษรในตอนนี้ แต่จะทรงใช้เวลาในการซ่อมละครบ้าง โขนบ้าง ... ถ้าการเสด็จแปรพระราชฐานเป็นพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม จะทรงใช้เวลาเหล่านี้ไปในการซ่อมรถเป็นส่วนมาก รวมความแล้วเวลาส่วนใหญ่ที่ทรงใช้ไปในวันหนึ่งๆ นั้นก็จะเป็นที่โต๊ะทรงพระอักษรแทบทั้งนั้น พระองค์

มิได้ปล่อยเวลาให้ผ่านไปเปล่า แม้จนกระทั่งเวลาที่เสด็จลงทรงพระบังคนหนัก ก็ประทับทอดพระเนตรนิเทศสารฉบับภาษาอังกฤษชื่อ Punch คือหนังสือประเภทลกขบขันเป็นการประจำ

... ทรงพระอักษรเป็นเวลานานๆ ตั้งครวละหลายๆ ชั่วโมง มิได้ลุกขึ้นเสด็จพระราชดำเนินไปโน่นไปนี่บ้างเลย จึงไม่มีทางได้เอนพระวรกายให้หายเมื่อยขบอย่างปุณฺณขรรคมคาสามัญท์ทำกัน โชคดีเท่านั้นพระองค์จะทรงหมกมุ่นแต่เรื่องการทรงพระอักษรลงบนแผ่นกระดาษ แม้จะมีเสียงอีกทีก็อะไรมารบกวนอยู่ใกล้ที่ประทับซึ่งทรงพระอักษรอยู่นั้น มิได้ทรงแสดงอะไรออกมาแต่ประการใด

มหาดเล็กผู้มีหน้าที่รับใช้อยู่ใกล้ซิคจนเคยชินย่อมทราบกันทั่วไปว่า ขณะพระองค์ทรงเครื่องเครื่องอยู่กับงาน งาน งาน เขียนหนังสือวันแล้ววันเล่า โดยมีได้เคยทรงหยุดงานที่พอพระราชหฤทัย สิ่งนี้แม้ข้าราชการทุกกระทรวง ทบวงกรมจะมีการหยุดทำงานกันทั้งวันเสาร์วันอาทิตย์ ใดๆ เขาก็หยุดทำงานกันหมดทุกแห่ง ไม่มีหนังสือราชการตามปกติขึ้นทูนเกล้าฯ ถวาย แต่พระองค์มีงานพิเศษที่จะต้องทำเป็นอันมาก นั่นคืองานพระราชนิพนธ์ต่างๆ ที่ทรงทำค้างมาจากวันก่อนๆ ยิ่งวันไหนเป็นวันที่มีพระราชพิธีรีตองซึ่งเป็นเวลาที่จะต้องเสด็จออกเข้าด้วยแล้ว วันนั้นก็จะถูกลดเวลาบรรทมตามปกติได้น้อยชั่วโมงลง

... มีพระทัยจดจ่ออยู่กับงานเขียนหนังสือ พอทรงจับงานหนังสือเข้าเมื่อใด ก็ทรงลืมอะไรๆ ทั้งหมด เปรียบเสมือนเข้าสู่ภวังค์ฉะนั้น ...

คราวนี้ถึงคราวเสด็จไปพักแรมตามต่างจังหวัด ใดๆ ก็คงจะพากันเข้าใจว่าพระองค์จะหยุดการทรงพระอักษรลงบ้าง แต่เปล่าเลย กลับรับสั่งให้ขอเอาเครื่องทรงพระอักษรทุกอย่างตามเสด็จไปด้วย เช่น การเสด็จประพาสที่พระราชวังบางปะอิน พอเสด็จไปถึงตำหนักที่ประทับแล้วก็จะประทับเพลินอยู่กับโต๊ะทรงพระอักษรเหมือนดังที่ทรงปฏิบัติอยู่ในกรุงเทพฯ ... บางครั้งก็ได้เสด็จออกไปตากอากาศชายทะเล เช่น ที่หาดเจ้าสำราญและพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ก็มิได้เสด็จออกไปไหนไกลจากพระตำหนัก คงประทับอยู่ที่พระตำหนักแล้วทรงพระอักษรเป็นงานประจำ

พระองค์ทรงหมั่นแต่งงานหนังสือเช่นนี้ทุกวันทุกคืนแม้แต่เวลาประจํา
หม้อห้ามไม่ให้ลูกจากพระที่ ก็ทรงรำคาญเพราะขาดการทรงพระอักษรเป็นงาน
ประจำอยู่ทุกวัน

... ลายพระราชหัตถ์นั้นเป็นลำดับเดียวกันไปหมดตั้งแต่เริ่มต้นไปจนจบ
... ทรงเขียนออกมาตัวตรงๆ อยู่เสมอ เนื่องจากที่ทรงพระอักษรอยู่มากเป็น
ประจำ จนมองเห็นด้วยตาชัดว่า พระหัตถ์ขวานั้นใหญ่กว่าพระหัตถ์ซ้าย ...

ส่วนเมื่อจะทรงแต่งบทละครเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ดี ... ก็ทรงใช้สมุดที่
จิกไว้นี้คําเป็นงานจนแล้วเสร็จโดยไม่มีต้นร่างก่อนเลย คําใดที่ผิดหรือตกหล่น
ก็ขีดฆ่าเป็นระเบียบ บางเรื่องก็แก้คําด้วยหมึกสีแดงเพื่อให้แลเห็นถนัดชัดเจน
บางเรื่องเขียนไปแล้วกลับมาทรงตรวจใหม่ พบว่าไม่เป็นที่พอพระราชหฤทัย
ไปบางส่วนบางคน ก็จะทรงนำเอากระดากขึ้นใหม่ๆ ที่เก็บสำรองไว้ ทา
กาวยประทับลงที่ส่วนนั้นโดยเฉพาะ แล้วเขียนข้อความลงไปบนนั้น ... การเขียน
เสียย่อมเป็นของธรรมดา ถ้าเสียทั้งแผ่นก็ทรงฉีกทิ้งไป แต่ถ้ายังมีส่วนที่อยู่
บ้าง เช่น ประมาณ 1 ใน 4 ของแผ่นบ้าง ครึ่งแผ่นบ้าง ก็ทรงคัดหรือฉีก
แผ่นนั้นออกจากเล่ม ทั้งนี้คงไม่มีใครคาดคิดออกว่า ส่วนที่ดีที่เหลืออยู่นั้นจะ
ทรงคัดเก็บไว้สำหรับใช้ต่อไปอีก คือจะเป็นทั้งกระดากที่ทรงนำไปใช้ปะและ
กระดากสำหรับทดเลขหรือร่างอะไรเล็กๆ น้อยๆ ความมัชยัสถ์ละเอียดประณีต
ของพระองค์นั้นแสดงให้เห็นแจ่มชัดว่า แท้จริงมิได้ทรงสุรุ่ยสุร่ายดังที่คนภายนอก
เข้าใจกัน .../

1.2.2 พระราชกรณียกิจด้านการละคร พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยในเรื่องละครมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ และโปรดการ
ละครเป็นพิเศษ เพราะเมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาที่ประเทศอังกฤษ โดย
เสด็จถึงกรุงลอนดอนเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2436 ขณะมีพระชนมายุเพียง 12
พรรษาเท่านั้น เป็นช่วงจะถึงฤดูกาลละครฝรั่ง และขึ้นปีใหม่ จึงมีละครสำหรับเด็กที่
เรียกว่า Pantomime พระองค์จึงสนพระราชหฤทัยในกิจการละครของอังกฤษตั้งแต่
บัดนั้น และทรงสามารถวิจารณ์ละครได้บ้างแล้ว

ในช่วงปีพ.ศ. 2438 - พ.ศ. 2442 พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนิน

ไปประทับเพื่อทรงศึกษาอยู่ในชนบทนอกกรุงลอนดอน ซึ่งการละครอยู่ในกรุงลอนดอน ไม่ได้ ดังนั้นเมื่อมีโอกาสเสด็จกลับกรุงลอนดอนเมื่อใด ก็จะทรงถือโอกาสทอดพระเนตรละครเสียดราวละหลายๆ เรื่อง และบางครั้งเข้ากรุงลอนดอนเพื่อทอดพระเนตรละครเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาจะมี (ม.ล. ปิ่น มาลากุล 2518 ค. 46 - 50)

ขณะที่ทรงศึกษาอยู่ในอังกฤษ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการละคร ตลอดเวลา ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 สมัยคือ

สมัยแรก ขณะประทับอยู่ที่แอสคอต และแคมเบอร์ลีย์ ทรงสร้างเวทีละครที่แอสคอต ทรงจัดการแสดงและทรงแสดงใบหมู่พระประยูรญาติและพระสหาย นอกจากนั้นยังได้ทรงแสดงละครที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิส และได้เคยทรงแสดงละครระบำที่ปารีสในประเทศฝรั่งเศสอีกด้วย

สมัยกลาง ขณะทรงศึกษาวิชาทหาร ณ โรงเรียนนายร้อยแซนด์-เฮิสต์ แล้วได้เสด็จไปประจำกองทหารราบเบาเคอร์รัม และโรงเรียนปืนเล็กยาวเมืองไฮย์ท พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังเมืองต่างๆ และได้มี царแสดงละครบางเรื่องทีคาสเซิล ริก (Castle Rigg) ใน เลค คีสทริก (Lake District)

สมัยหลัง โดยเฉพาอย่างยิ่งที่ เวสต์เบรี คอร์ต (Westbury Court) จังหวัดโกลเชสเตอร์ไชร์ (Gloucestershire) ทรงแสดงละครเรื่องต่างๆ ของผู้เขียนบทชาวอังกฤษ และทรงแสดงร่วมกับชาวอังกฤษหลายเรื่องด้วยกัน

สรุปได้ว่า ณ ประเทศอังกฤษ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเกี่ยวข้องกับละคร ดังนี้

ทรงวิจารณ์การละครตั้งแต่พระชนมายุ	13 พรรษา
ทรงพระราชนิพนธ์บทละครตั้งแต่พระชนมายุ	14 พรรษา
ทรงจัดการแสดงละครตั้งแต่พระชนมายุ	15 พรรษา
ทรงแสดงละครตั้งแต่พระชนมายุ	15 พรรษา

(ม.ล.ปิ่น มาลากุล 2518 ค. 60 - 64)

จากการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาและทรงจับงานด้านการละครมาตั้งแต่สมัยที่ทรงศึกษาวิชาการอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ ทำให้ทรง

เล็งเห็นประโยชน์ของการละคร พระองค์จึงทรงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการละครหลาย คำนับด้วยกัน เช่น ทรงพระราชนิพนธ์บทละคร ทรงกำกับการแสดงและทรงร่วมแสดง ละครกับบรรดาข้าราชการบริพาร และทรงสนับสนุนการละคร (ธิดา วัฒนกุล 2519 : 50)

ทรงพระราชนิพนธ์บทละคร

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละคร ประเภทต่างๆ ไว้มากมาย มีทั้งบทละครพูดร้อยแก้ว บทละครพูดร้อยกรอง และบท ละครพูดภาษาอังกฤษ ซึ่งหากจะรวมทั้งประเภทโขนและละครแล้วจะมีประมาณ 167 เรื่อง

บทละครพระราชนิพนธ์ของพระองค์มีเนื้อเรื่องและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับทั้งส่วนบุคคล ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ เพราะพระองค์ทรงมีพระ ราชประสงค์ที่จะให้บทละครของพระองค์ให้ทั้งความรู้และหลักธรรมต่างๆ แก่ผู้ชม และผู้อ่าน จนอาจกล่าวได้ว่าพระองค์ทรงเป็นนักประพันธ์คนแรกในประเทศไทยที่ ทรงใช้บทละครเป็นเครื่องช่วยการศึกษาอบรมจิตใจของพลเมืองซึ่งแสดงถึงพระปรีชา ญาณอันล้ำเลิศของพระองค์ท่าน เพราะการสอนความรู้นี้ได้ประโยชน์ถึงสองข้อ คือ ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน และอบรมจิตใจของคนดูให้ใฝ่มน้อมรับคติอันดีงามจากบท ละครพระราชนิพนธ์นั้นๆ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นคุณค่าของการละคร และได้ทรงเป็นผู้กำกับละครพูดในประเทศไทย พระองค์ทรงนำแบบเพลย์ (Play) ของฝรั่งมาเล่นตั้งแต่สมัยยังทรงดำรงพระราชอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ทรงขนานชื่อว่า "ละครพูด" และได้แพร่หลายมากขึ้นในสมัยที่ พระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ นอกจากพระองค์จะได้ทรงสนับสนุนละครพูดอย่างดียิ่ง แล้ว พระองค์ยังได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครพูดไว้เป็นจำนวนมากทั้งที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ทั้งยังได้โปรดฝึกซ้อมให้และเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรตาม ค่ากราบบังคมทูลทุกครั้ง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระปรีชาสามารถทำให้บท ละครพระราชนิพนธ์แลดูสมจริง และยิ่งเมื่อประกอบกับบทบาท ลักษณะของตัวละคร

และสำนวนของบทสนทนาที่ทรงกำหนดไว้ ย่อมจะทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และจากแก่นเรื่อง เนื้อเรื่อง ตลอดจนข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทละครย่อมทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านได้รับความคิดหรือข้อเคื่อนใจในกรณีต่างกัน ดังตัวอย่างแก่นเรื่องของบทละครพุก่อไปนี้

- เรื่องความดีมีไชย - ความซื่อตรงและจงรักภักดีของนักเรียนนายร้อย
- เรื่องโพงพาง - ความสามารถและความซื่อตรงของข้าราชการ
- เรื่องมหาคณะ - คนไทยพึงเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า
- ประโยชน์ส่วนตน มิฉะนั้นถ้าบ้านเมืองเดือดร้อนแล้ว ตัวเองก็จะไม่พ้นความลำบากได้
- เรื่องหัวใจนักรบ - หน้าที่และคุณประโยชน์ของเสือป่า
- เรื่องเสียดสละ - ผู้ที่มีความรักยอมยอมเสียดสละความสุขส่วนตน

เพื่อให้คนที่คนรักมีความสุข

เรื่องเจ้าข้าสารวัต - คนเมื่อย่อมไม่มีในโลก

เรื่องจัดการรับเสด็จ - กบฏจะเชื้ออะไรต้องกวีตรองดูให้รอบคอบ

าลา

บทละครพระราชนิพนธ์ของพระองค์ให้ความรู้แก่ผู้ชมและผู้อ่านทุกด้าน ทำให้ได้รับความรู้กว้างขวางทุกเรื่อง เหมาะสมแก่เหตุการณ์และเวลา เช่น ในขณะที่ยุทธสงครามโลกครั้งที่หนึ่งอุบัติขึ้น พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องแปล และเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับสงคราม เพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้ทราบความเคลื่อนไหวของสงคราม

พระองค์ทรงใช้บทละครแถลงให้ทราบถึงพระบรมราโชบายในการปกครอง และทะนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญขึ้น พระองค์ได้ทรงใช้หลักในการจัดการแสดงละคร ซึ่งนอกเหนือไปจากการสื่อสารสัมพันธ์ให้ผู้ชมได้ทราบพระราชประสงค์แล้ว ยังเป็นการฝึกผู้แสดงและผู้เกี่ยวข้องของหลายประการ

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ "การปลูกใจนักรบไทย" และ "การปลูกใจให้คนไทยรักชาติ" นั้น พระองค์ได้ทรงอาศัยการละครเป็นเครื่องมือโน้มน้าวจิตใจผู้ชมและผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ด้วยการใช้พระราชนิพนธ์เรื่องต่างๆ ขึ้นตามเหตุการณ์ในรัชสมัยของพระองค์ และทรงมุ่งหนักไปในทางปลูกใจให้รักชาติ รู้จักหน้าที่ของคนที่มีต่อชาติ ดังเช่น พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์บทละครพุก่อสามชุด เรื่อง "หัวใจนักรบ" ซึ่ง

วรรณคดีสโมสร ได้คัดเลือกให้เป็นยอดของบทละครพูด เมื่อพ.ศ. 2457

พระอัจฉริยภาพอีกประการหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการนิพนธ์ก็คือ พระองค์ทรงใช้ถ้อยคำธรรมดา เข้าใจง่าย และมีความหมายกว้างขวาง การดำเนินเรื่องไม่สับสน คือเรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและหลัง ข้อความที่ตัวละครพูดส่วนมากเป็นประโยคสั้นๆ และไม่ซับซ้อน นับว่าเป็นลักษณะอันดียิ่งถือเป็นแบบฉบับของบทละครพูดที่ดีได้ เพราะการแสดงต้องใช้คำพูดโต้ตอบกันอยู่ตลอดเวลา จะเห็นได้ว่าพระราชนิพนธ์ของพระองค์ท่านเป็นที่นิยมของคนทุกชั้น ทุกวัย เพราะอ่านเข้าใจง่ายและจับใจ (เฉลา ไชยรัตน์ 2510 : 64 - 65) จนในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้บทละครพูดพระราชนิพนธ์ของพระองค์หลายเรื่องเป็นแบบเรียนในโรงเรียน เช่น เรื่องโพงพาง เห็นแก่ลูก และหัวใจนกรบเป็นต้น ส่วนในด้านการศึกษาละครนั้น ก็มีการอัญเชิญบทละครพูดเรื่องต่างๆ ของพระองค์มาแสดงอยู่เสมอ โดยเฉพาะทางวิทยุและโทรทัศน์ อีกทั้งข้อคิดและคติเตือนใจต่างๆ ที่กล่าวอ้างกันในปัจจุบันมีจำนวนไม่น้อยที่ได้จากพระราชนิพนธ์เหล่านี้ ซึ่งเป็นข้อสนับสนุนให้เห็นคุณค่าของบทละครพูดของพระองค์ได้อย่างดี

ทรงกำกับการแสดง และทรงร่วมแสดงละคร

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเริ่มค้นกำกับการแสดงละครและทรงร่วมแสดงละครมาตั้งแต่พระชนมายุ 15 พรรษา ขณะทรงศึกษาอยู่ ณ ประเทศอังกฤษพระองค์ได้ทรงจัดการแสดงละครพูดครั้งแรกคือเรื่อง มิสฮันนี่บอน (Miss Honeybone - ม.ล.ปิ่น มาลากุลสันนิษฐานว่าอาจจะเป็นบทละครพูดพระราชนิพนธ์เรื่องแรกก็ได้) ณ คาเฟ่ที่ตำบลแอดกอต ในจังหวัดบาร์กซาร์ย (Berkshire) เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2438 โดยพระองค์ทรงกำกับการแสดง (ม.ล.ปิ่น มาลากุล 2518 ค. 62)

ต่อมาในปีพ.ศ. 2440 พระองค์ได้ทรงจัดแสดงละครพูดถวายในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก โดยทรงจัดแสดงละครเรื่อง "มายเฟรนด์ จาร์เลต" (My Friend Jarlet) มีชื่อเป็นภาษาไทยว่า "มิตรแท้" จัดแสดง ณ เมืองเจนีวา ประเทศสวิส พระองค์ทรงร่วมแสดง

ก้วย (ม.ล.ปิ่น มาลากุล 2518 ค. 18)

ระยะที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมารอยู่นั้น ในประเทศไทย มีสโมสรสามัคคีต่างๆ เกิดขึ้นหลายแห่ง เช่น ในปีพ.ศ. 2447 พระองค์ทรงตั้ง "ทวีปัญญาสโมสร" อันมีสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบด้วยผู้สำเร็จการศึกษาจากยุโรป เจ้านาย และข้าราชการบริพาร ส่วนสโมสรอื่นๆ ได้แก่ "สามัคยาจารย์" ของกระทรวงศึกษาธิการ และ "บางกอกสปอร์ตคลับ" (เป็นสโมสรของฝรั่ง ภายหลังใช้ชื่อว่า ราชนกรีฑาสโมสร) ✓

สโมสรต่างๆ เหล่านี้เกี่ยวข้องกับการแสดงละครก้วย คือในปีพ.ศ. 2448 สามัคยาจารย์สโมสรจัดการแสดงละครพูดก้วย เนื่องในวาระที่ใกล้คล้ายวันพระราชสมภพ ละครที่แสดงนั้นเป็นประเภทเรีงรมย์สองเรื่อง คือเรื่องแม่ศรีครัว กับเรื่องบอโยใหม่ และเนื่องจากเป็นที่ทราบกันคืออยู่ว่า พระองค์ทรงสนพระราชหฤทัย และทรงสนทนากันในละครพูด สามัคยาจารย์สโมสรจึงนำความกราบบังคมทูลให้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทถึงการที่จะจัดละครก้วย และขอพระราชทานพระมหากรุณาในการฝึกซ้อมก้วย พระองค์ทรงฝึกซ้อมให้สองครั้ง และเมื่อถึงวันงานพิธีก็เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรตามคำกราบบังคมทูล

เมื่อสามัคยาจารย์สโมสรได้จัดแสดงละครก้วยดังกล่าวแล้ว ในปีพ.ศ. 2448 จึงทรงจัดให้สโมสรทวีปัญญาแสดงละครพูดให้สมาชิกสามัคยาจารย์สโมสรดูเป็นการตอบแทนบ้าง ในเบื้องต้นยังมีได้ตั้งชื่อคณะ คงเรียกว่า "ละครทวีปัญญาสโมสร" ต่อมาในปีพ.ศ. 2449 ทรงสร้างโรงละครขึ้นใหม่ต่อจากเรือนกระจกซึ่งเป็นตัวสโมสรทวีปัญญา ในพระราชอุทยานสราญรมย์ แล้วจึงได้ทรงตั้งชื่อคณะละครว่า "คณะศรีอยุธยา" (ทิพย์สุเนตร นาคชน 2516 : 27)

นอกจากนั้น จากกาที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เคยทรงศึกษาวิชาทหารในโรงเรียนนายร้อยที่ประเทศอังกฤษ ทรงเป็นทหาร ไปรคโรงเรียนนายร้อย จึงทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง "ความคิมิไชย" พระราชทานให้นักเรียนนายร้อยชั้นมัธยมแสดงเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน ร.ศ. 127 ในการฉลองธงชัยเฉลิมพลที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานใหม่ในงาน

พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ซึ่งพระมหามนตรีศรีธรรมาโศภิต ได้บันทึกไว้ว่า "สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช พระราชทานเรื่องบทพระราชนิพนธ์ทรงใหม่ ๆ สดๆ ทรงเลือกตัวผู้แสดง ทรงฝึกซ้อม ทรงควบคุมการเขียนและแต่งฉาก และทรงควบคุม กำกับการแสดงอยู่อย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ..." (ม.ล.ปิ่น มาลากุล 2518 ต. 41)

การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไป ทรงกำกับการแสดงเอง มิใช่เป็นเรื่องแปลกประหลาดอย่างใด พระองค์ทรงเป็นผู้ ชำนาญการละครอย่างยอดเยี่ยม ได้ทรงนี้ประสบการณ์ทางด้านละครพูดมากยิ่งขึ้นกว่า ผู้อื่นใดในประเทสสยามขณะนั้น และมีพระราชประสงค์ที่จะเผยแพร่กิจการละครพูด ให้แพร่หลาย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงร่วมแสดงละครพูดด้วย อย่างเช่นเนื่องในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระบรมราชชนนี เมื่อ วันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2449 เวลาบ่ายได้มีการแสดงละครพูดเรื่อง "ปล่อยักษ์" เป็นบทที่นายบัว วิเศษกุล ประพันธ์ถวายให้ทรงแก้ไข พระองค์ได้ทรงร่วมแสดง เป็นตัวหลวงเกี้ยวศิษย์ครุฑ และก็ได้ทรงได้รับการหักหัวจากสมเด็จพระบรมราชชนนี ซึ่งพระองค์ได้ตรัสเล่าถึงพระราชปรารภของสมเด็จพระบรมราชชนนีไว้ ดังที่พระยา สุนทรพิพิธได้บันทึกไว้ว่า (พระยาสุนทรพิพิธ 2500 : 9 - 10)

... ไม่อยากให้ฉันเล่นละครอีก ทรงอ้างว่าการเล่นนอกทางอื่นๆ มีถมไป เล่นละครเช่นนี้เป็นการเสื่อมเสีย เพราะต้องไปเป็นตัวอะไรๆ ไม่เหมาะสม คำพูดและบทบาทก็เป็นการลวงเกินนารังเกียจ ฉันพูดว่าการแสดง ละครเป็นศิลปะ การแสดงที่ดีคือพูดและทำให้สมจริง เขาจึงไม่ถือสาถึง ฐานะของผู้แสดงกับตัวละครในเรื่องเป็นคนละส่วนกัน เวลาแสดงละครก็ เป็นตัวละคร เวลาเลิกแสดงแล้วก็เป็นตัวของตัวเอง ตามฐานะของตนๆ อย่าคิดให้ปะปนกัน แล้วก็ดูไม่น่ารังเกียจ ...

นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงร่วมแสดงละครเรื่องอื่นๆ กับทหาร นหาด เล็ก และข้าราชการบริพารผู้ใกล้ชิดอีก เช่น ทรงแสดงเป็นนายหมวกโทหลวงมณีราษฎร์ บำรุงในเรื่อง "หัวใจนักรบบ" เมื่อพ.ศ. 2463 ทรงแสดงบทนายมัน ปันยาว ใน

ละครเรื่อง "พระร่วง" ทรงแสดงเป็นตัว มองซิเออร์ มาร์นิเยร์ ในเรื่อง "ผิควินัย" และทรงแสดงบทพระสังฆราชกาทอลิกในเรื่อง "อุศโลบาย" เป็นต้น

การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดการแสดงละครขึ้นเสมอๆ ยังให้เกิดประโยชน์ในกิจการด้านอุตสาหกรรม รวมทั้งการจัดหาสาธารณสมบัติด้วย ตัวอย่างเช่นการแสดงละครเรื่อง "ล่ามตี" (ทรงแปลจากบทละครภาษาฝรั่งเศสของ คริสตัง แบร์นาร์ด์) ในคืนวันเสาร์ที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2462 เป็นการแสดงเพื่อเก็บเงินปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์ คณะเสือป่า กองเสนาธิการหลวงรักษาพระองค์จัดแสดงละครพูดสลับลำเรื่อง "วิวาห์พระสมุทร" ณ พระราชวังสนามจันทร์ ในปีพ.ศ. 2462 เพื่อเก็บเงินให้แก่ราชนาวิสมาคม หรือคณะกริอยุธยาภิรมแสดงเรื่อง "หลวงจำเนียรเกินทาง" (ทรงแปลจากบทละครภาษาฝรั่งเศสเรื่อง "เลอ วัวยาช เกอ เมอสิเออร์ เปลิซอง" ของ เออเจน ลาบีซ) เมื่อวันที่ 25-28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2463 เพื่อเก็บเงินซื้อปืนเสือป่า และได้เงินเป็นจำนวน 12,920 บาท เป็นต้น (ทิพย์สุนเฏศ นาคชน 2516 : 31 - 32)

ทรงสนับสนุนการละคร

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มหรสพประเภทละครมีหลายชนิด เช่น ละครรำ โขน และระบำของกรมมหรสพ ซึ่งในสมัยนั้นเรียกรวมกันว่า "ละครไทย" ละครม้า หรือ รอยแวล สเตจ (Royal Scout Circus) เริ่มแสดงครั้งแรกในพ.ศ. 2462 ประกอบด้วยการแสดงการขี่ม้า การบังคับม้า และการขี่จักรยาน เป็นต้น) ละครพูด และละครพูดสลับลำ หรือละครร้อง มุลเหตุที่มีการแสดงหลายประเภทนั้น ปรากฏตามบทความของนายกวด หุ้มแพร (ปานี้ ไกรฤกษ์) ว่า (กวด หุ้มแพร 2461 : 39)

... เป็นธรรมดาของอารยประเทศที่จำเป็นจะต้องมีเครื่องสันทนาการ กล่าวคือมหรสพนั้นแลเป็นอาทิ เพราะสิ่งเหล่านั้นนอกจากจะเป็นเครื่องประกอบความครึกครื้น, เป็นสง่าผ่าเผยแก่ราชอาณาจักรภายในแล้ว ยังเป็นเครื่องทำให้หย่อนใจแก่พสกนิกรในเวลาอันควรอีกบ้าง ... พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชวิจารณ์เห็นถ่องแท้ว่า ประเทศที่จะเกิดสุขอย่าง

เต็มที่จะต้องรีบเร่ง เพื่อประโยชน์ดังกล่าวนี้ๆ โรงมหรสพต่างๆ ใน
จังหวัดพระนครจังหวัดเดียว บัดนี้มีอยู่กว่า 25 โรง ...

จากบทความนี้แสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงให้การสนับสนุนการละครเป็นอย่างมาก เพราะพระองค์ทรงเห็นคุณค่าของการ
ละครที่ให้ทั้งความบันเทิงอารมณ์ และความรู้ในด้านต่างๆ แก่ผู้ชม ดังนั้นในสมัย
ของพระองค์จึงมีโรงละครทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดมากมายหลายแห่ง เฉพาะ
ในกรุงเทพฯ มีโรงละครซึ่งเป็นของหลวงสำหรับผู้ชมที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ และ
ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มี 5 แห่ง คือ

1. โรงโขนหลวงที่สวนปิกสกวิน
2. โรงละครศิवादัย อยู่ทางทิศใต้ของพระที่นั่งภานุมาศจำรูญ
หรือพระที่นั่งบรมพิมานในปัจจุบัน
3. โรงละครหลวง ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ชื่อ จิตรลดาร-
สภาการ ใช้เป็นสโมสรด้วย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของพระตำหนัก
4. โรงละครหลวง ณ พระราชวังดุสิต ใช้เป็นที่แสดงละครหรือ
ฉายภาพยนตร์ได้
5. โรงละครหลวง ณ พระราชวังพญาไท อยู่ทางทิศใต้ของกลุ่ม
พระที่นั่ง สร้างเมื่อพระองค์เสด็จไปประทับ ณ พระราชวังพญาไทภายหลังที่สมเด็จพระ
พระพันปีหลวงสวรรคต ในปีพ.ศ. 2463 ได้ใช้เป็นที่ประกวดภาพ

ส่วนโรงละครหลวงในต่างจังหวัดมี 3 แห่ง คือ

1. โรงละครหลวง ณ พระราชวังบางปะอิน อยู่ในบริเวณทิศ
ตะวันตกเฉียงเหนือของพระที่นั่งอุทธยานภูมิเสถียร เรียกชื่อว่า "ศาลาวรรณานวเวที-
สถาน" เคยใช้เป็นที่ประกวดภาพในปีพ.ศ. 2463
2. โรงละคร ณ พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน
3. โรงละคร ณ พระราชวังสนามจันทร์

นอกจากนี้ในเวลาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงซ้อมรบเสือป่า ก็โปรด
เกล้าฯ ให้ปลูกอาคารใช้เป็นที่แสดงได้ มีที่ค่ายหลวงบ้านโป่ง และที่ค่ายหลวง
โพธาราม จังหวัดราชบุรี

โรงละครของเอกชนสำหรับคนทั่วไป มีโรงละครบุษปธนาฏะกาลา มีพระยาอนุวัตรราชนิคมเป็นเจ้าของ ตั้งอยู่ที่ตลาดเก่า ถนนเจริญกรุง (ชิตา วัฒนกุล 2519 : 51 - 52)

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสนับสนุนการละครอีกทางหนึ่งด้วยการทรงเผยแพร่กิจการละครพูดไปยังหัวเมือง กล่าวคือ เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ครั้งแรกในร.ศ. 128 นั้น พระองค์ได้ทรงจัดการแสดงละครเรื่อง "ปล่อยักษ์" ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม ร.ศ. 128 (ม.ล.ปิ่น มาลากุล 2518 ค. 206) และในการเสด็จประพาสปักษ์ใต้ครั้งที่สอง ระหว่างวันที่ 4 มิถุนายน ถึงวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2458 ก็ได้ทรงจัดให้มีการแสดงละคร โดยจัดแสดงเรื่อง "หัวใจนักรบ" ที่จังหวัดสงขลา ส่วนที่จังหวัดนครศรีธรรมราชได้มีจัดการแสดงเรื่อง เฉลวงกา ขอมคำคืน ไมโครธ ต้อนรับลูก หมิ่นประมาทศาล ชิงนาง และมหาคมะ

สิ่งที่ยืนยันว่าพระองค์ทรงสนับสนุนการละครทั้งในกรุงเทพฯ และตามหัวเมืองทั่วไปก็คือ "หมายเหตุของบทละครเรื่อง งกการสมรส พิมพ์ในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต ฉบับที่ 71 เดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. 2463 หน้า 66" ทรงบันทึกแจ้งความไว้ว่า ... ผู้ใดปรารถนาจะเล่น ขอให้อนุญาตมายัง "กรือยุธยา" ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์, จะยินก็อนุญาต. ถ้าปรารถนาจะขออนุญาตเช่นนี้ โปรดส่งจดหมายมายังหม่อมเจ้าดุฎภากร, กรมราชเลขาธุการในพระองค์, กรุงเทพฯ (ทิพย์สุนทร นาคชน 2516 : 44)

2: สภาพเหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6

สภาพเหตุการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าวที่เป็นมูลเหตุสำคัญอันมีผลต่อเนื่องให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องทรงปลุกฝังความรักชาติได้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนของพระองค์นั้น ก็คือผลลัพธ์ที่เกิดจากการที่ต่างชาติซึ่งมีทั้งประเทศทางตะวันตก ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส และอเมริกาเป็นต้น กับชาติตะวันออก คือ ชาวจีน ได้แผ่อำนาจและมีบทบาทอิทธิพลต่อประเทศไทยในด้านต่างๆ ทั้งในด้านความมั่นคง

ปลอกรภัยของชาติ กำนการเมืองการปกครอง ตลอดจนในด้านเศรษฐกิจ ผลสะท้อน เหล่านี้ นำความสะเทือนใจและความเจ็บช้ำน้ำใจสู่องค์พระประมุขและประชาชนคนไทย ทั่วๆ ไป ซึ่งจะได้วิเคราะห์ถึงรายละเอียดความสัมพันธ์และผลสะท้อนที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

2.1 ความสัมพันธ์กับชาติตะวันตก

นับแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา เป็นระยะที่ประเทศมหาอำนาจ ตะวันตกแผ่อิทธิพลทั่วไปในทวีปเอเชีย ดังเช่น อังกฤษสามารถบังคับให้จีนยอมทำ สนธิสัญญาได้ ขณะเดียวกันอังกฤษก็กำลังคืบหน้าเข้ามาทางแหลมมลายู นอกจากนี้ ยังสามารถเอาประเทศพม่าเป็นเมืองขึ้นได้อีก ส่วนญี่ปุ่นซึ่งดำเนินนโยบายปิดประเทศ มาเป็นเวลาถึง 200 ปี เกษก้จำต้องเปิดประเทศ ทำสนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกาและ ประเทศตะวันตกอื่นๆ

สถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในทวีปเอเชีย ทำให้พระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า การเปิดประเทศเพื่อสร้างสัมพันธ์ไมตรี กับชาติตะวันตก และการปรับปรุงบ้านเมืองให้ทันสมัยทัดเทียมกับอารยประเทศ เท่านั้นที่จะเป็นการรักษาเอกราชของชาติเอาไว้ได้ ในรัชสมัยของพระองค์จึงได้มีการ ทำสนธิสัญญาใหม่กับนานาประเทศมากกว่า 10 ประเทศ ทั้งๆ ที่สนธิสัญญาดังกล่าว เป็นการผูกมัดเอาเปรียบประเทศไทยหลายประการ แต่เพื่อเอกราชและความอยู่ รอดของชาติบ้านเมือง ไทยจึงต้องตกอยู่ในภาวะจำยอม

การทําสนธิสัญญาฉบับแรกในสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นสนธิสัญญาทางพระ ราชไมตรีและพาณิชย์ระหว่างไทยกับอังกฤษ ลงนามกันเมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2398 สนธิสัญญาฉบับนี้มีชื่อเรียกกันต่อมาว่า "สนธิสัญญาเบาริง" ซึ่งเป็นสนธิสัญญา ที่จำกัดอำนาจอธิปไตยของไทยหลายประการ ข้อเสียเปรียบสำคัญมีสองประการ คือ ประการที่หนึ่ง เป็นเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ก็ต้องยอมให้ อังกฤษตั้งศาลกงสุลมีอำนาจไต่สวนพิจารณาคดีสินค้าที่คนในบังคับอังกฤษในประเทศไทย เป็นคู่ความ หรืออีกนัยหนึ่งก็เป็นการฉีกถอนอำนาจทางศาล

ประการที่สอง เป็นเรื่องภาษี มีข้อกำหนดให้ไทยเรียกเก็บภาษี

สินค้าเข้าได้ไม่เกินร้อยละสาม หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า "ภาษีร้อยละสาม" และยังสามารถเลือกชำระค่าภาษีเป็นสินค้าหรือเงินตราก็ได้ ซึ่งก็คือการลดรอนอัตราภาษีทางเศรษฐกิจโดยตรง เพราะจะทำให้รายได้จากภาษีของเราน้อยกว่าที่ควร อันมีผลให้การทำนุบำรุงบ้านเมืองได้น้อยไปด้วย

หลังจากนั้นมาไทยก็ได้ทำสนธิสัญญากับประเทศต่างๆ ตามลำดับ คือ สหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส (พ.ศ. 2399) เดนมาร์ก โปรตุเกส (พ.ศ. 2401) เนเธอร์แลนด์ (พ.ศ. 2403) ปรุสเซีย (พ.ศ. 2404) สวีเดน นอร์เว และเบลเยียม (พ.ศ. 2411) สนธิสัญญาเหล่านี้มีสาระสำคัญเหมือนกับ "สนธิสัญญาเบาริง" ซึ่งทำให้ไทยตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบด้วย. วาณาแล้ว

2.1.1 การเสียดินแดนในสมัยรัชกาลที่ 5

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า จักรวรรดินิยมตะวันตกได้แผ่อิทธิพลเข้าครอบครองดินแดนแถบนี้มาตั้งแต่รัชกาลก่อนๆ ประเทศไทยเราเองก่อนที่จะเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสและอังกฤษในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น เราก็จำเป็นต้องเสียกัมพูชาให้แก่ฝรั่งเศสในสมัยรัชกาลที่ 4 โดยที่ฝรั่งเศสได้เคี้ยวเชืงแถมบังคับให้ไทยทำสัญญายกให้เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2410 ทั้งนี้ฝรั่งเศสอ้างว่า กัมพูชาเคยเป็นเมืองขึ้นของญวนมาก่อน เมื่อฝรั่งเศสได้ญวนแล้ว กัมพูชาที่ควรต้องตกเป็นของฝรั่งเศสด้วยการเสียกัมพูชานับเป็นการเสียดินแดนของไทยครั้งแรก

เมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ 5 นอกจากการเสียเปรียบในเรื่องสนธิสัญญากับนานาประเทศแล้ว ไทยเรายังต้องเผชิญกับการคุกคามอย่างรุนแรงจากจักรวรรดินิยมตะวันตกอีกด้วย เพราะอังกฤษและฝรั่งเศสได้ใช้แสนยานุภาพเข้ายึดครองดินแดนแถบนี้ โดยอังกฤษได้เข้าครองพม่า และดินแดนแถบแหลมมลายูตอนใต้ ส่วนฝรั่งเศสก็เข้ายึดครองดินแดนบางส่วนของญวนและเขมรไว้ เหลือแต่เพียงประเทศไทยเท่านั้นที่ยังคงดำรงเอกราชเอาไว้ได้

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ไทยเราต้องเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสไปถึงสี่ครั้ง และต้องยกดินแดนให้แก่อังกฤษอีกหนึ่งครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1. เสียแคว้นสิบสองจุไทย (พ.ศ. 2431)

ครั้งที่ 2. เสียฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง (พ.ศ. 2436 หรือ ร.ศ. 112)

ครั้งที่ 3. เสียฝั่งขวาแม่น้ำโขง (พ.ศ. 2446)

ครั้งที่ 4. เสียมณฑลบูรพา (พ.ศ. 2449)

ครั้งที่ 5. ยกไพรบุรี กสินคัน ครังกาฬ และปะลิสให้แก่อังกฤษ (พ.ศ. 2451)

จะเห็นได้ว่าการเปิดประเทศคบค้าสมาคมกับชาติตะวันตกตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 เป็นต้นมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น ฝ่ายไทยเรากองตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบทั้งในด้านอำนาจทางกาล ทางเศรษฐกิจ และยังคงเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเทศและอังกฤษ เพราะกำลังทางแสนยานุภาพที่เหนือกว่า อันเป็นการสร้างความเจ็บช้ำน้ำใจให้กับคนไทยเป็นอันมาก และตกเป็นพระราชมารการกิจของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลต่อมาที่จะต้องทรงแก้ไขปรับปรุง

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนิการทุกอย่างเพื่อความอยู่รอดของชาติ ที่สำคัญได้แก่การผูกมิตรกับนานาประเทศ และการปฏิวัติพัฒนาประเทศครั้งใหญ่ยิ่งอย่างที่ไม่เคยปรากฏในประวัติศาสตร์ของชาติมาก่อน

ในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงดำเนิการดังต่อไปนี้

1. การเสด็จประพาสต่างประเทศ พระองค์ได้ทรงกระทำอย่างกว้างขวางและเป็นระยะทางไกล กล่าวคือได้เสด็จประพาสทวีปยุโรปถึงสองครั้ง ครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2440 และครั้งที่สองเมื่อพ.ศ. 2449 นับเป็นการก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ชาติหลายประการ เช่น สามารถปรับปรุงแก้ไขประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างได้ สามารถปรับปรุงระเบียบวิธีการปกครองทำนุบำรุงบ้านเมือง ก่อให้เกิดความเข้าใจ - เห็นใจระหว่างประเทศยิ่งขึ้น

2. การแต่งตั้งเอกอัครราชทูตออกไปประจำ ณ ประเทศที่มีสัมพันธ์ไมตรีต่อกันเป็นครั้งแรก นับเป็นก้าวสำคัญก้าวใหม่ในการกระชับสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ

3. การจ้างชาวต่างประเทศเข้ามาช่วยราชการ เพราะเป็นยุคที่เรากำลังพัฒนาบ้านเมืองให้ทันสมัยเข้าสู่ระบอบใหม่ แล เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองในด้านการค้าประเทศอีกด้วย (เสถียร ศกุนโต : 2521 : 367 - 378)

๒.๑.๒ ความสัมพันธ์กับชาติตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 6

จากเหตุการณ์ที่ประเทศไทยต้องเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสและอังกฤษ ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องทรงระมัดระวังในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ พระองค์ต้องทรงศึกษาสถานการณ์ต่างๆ เพื่อประกอบในการจะทรงตัดสินพระราชหฤทัยในเหตุการณ์ระหว่างประเทศที่บังเกิดขึ้นในสมัยของพระองค์ การตัดสินพระราชหฤทัยที่ถูกต้องของพระองค์ซึ่งนับว่าเป็นการเอื้ออำนวยผลประโยชน์ด้านต่างๆ ให้แก่ประเทศไทยอย่างมากที่สุด ได้แก่การที่พระองค์ทรงมี "ประกาศกระแสพระบรมราชโองการว่าด้วยการสงครามต่อประเทศเยอรมนี และออสเตรีย - ฮังการี" ในสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 โดยทรงอ้างเหตุผลจากการที่ฝ่ายมหาอำนาจกลางใช้เรือดำน้ำปฏิบัติกรอย่างไม่มีขอบเขตว่า เป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ ขาดความเมตตาคุณาค่อมมนุษย์ชน จึงเป็นหน้าที่ของไทยที่จะรักษาความชอบธรรมในระหว่างนานาประเทศ ให้เป็นที่นับถือศักดิ์สิทธิ์อยู่เสมอ (วิลาสวงศ์ พงตะบุตร 2519 : 344 - 345)

การที่ไทยได้เข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 มีผลคือหลายประการ คือ ไทยได้รับการยกย่องให้มีฐานะและสิทธิเท่าเทียมกับประเทศสัมพันธมิตรทั้งหลาย ได้เข้าร่วมในการประชุมสันติภาพที่ประเทศฝรั่งเศส ได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การสันนิบาตชาติ เยอรมนีและออสเตรีย - ฮังการีต้องยอมยกเลิกสัญญาที่ผูกมัดไทยในด้านอำนาจศาลสูงสุดและภาษีศุลกากร และที่สำคัญคือมีโอกาสเรียกร้องขอแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับนานาชาติได้เป็นผลสำเร็จในเวลาต่อมา (วิลาสวงศ์ พงตะบุตร 2519 : 346 - 347)

2.2 ความสัมพันธ์กับชาติตะวันออก (ชาวจีน)

2.2.1 บทบาทของชาวจีนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในสมัยนี้ชาวจีนได้มีบทบาทที่สำคัญนับแต่ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองและการปกครอง ที่บ่งผลกระทบกระเทือนต่อสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับนโยบายการปกครอง

ชาวจีนของทางการไทยในยุคต่อมา

ผลสะท้อนที่เกิดขึ้นเนื่องจากบทบาทสำคัญของชาวจีนในสมัยนี้ ได้แก่

2.2.1.1 ผลสะท้อนที่เกิดจากการที่ชาวจีนเข้าเป็นสมาคมลับอั้งยี่

2.2.1.2 ผลสะท้อนที่เกิดจากการที่ชาวจีนเข้าเป็นคนในบังคับของ

ชาติตะวันตก

2.2.1.3 ผลสะท้อนที่เกิดจากการที่ชาวจีนในกรุงเทพฯ นึกหยุดงาน

ผลสะท้อนจากการที่ชาวจีนเข้าเป็นสมาคมลับอั้งยี่ จากการที่พวกอั้งยี่ก่อ

การกำเริบวุ่นวายทั้งในกรุงเทพฯ และตามหัวเมืองต่างๆ หลายแห่ง ทำให้เกิดผลสะท้อนที่เป็นเรื่องเลวร้ายร้ายแรงต่อไทยในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

ด้านเศรษฐกิจ ก็ก้ออั้งยี่ก่อตัวขึ้นเพื่อปกป้อง แข่งขัน และกีดกันผลประโยชน์เฉพาะพวกตน

เท่ากับเป็นการสร้างระบบการค้าและการให้บริการแบบระบบผูกขาด อันเป็นระบบที่ไม่เป็นธรรม

การที่หัวหน้าจีนอั้งยี่เข้ารับการผูกขาดภาษีอากร โดยปราศจากคู่แข่ง จึงสามารถตั้งอัตราประมูลต่อรัฐบาลในราคาต่ำ ทำให้รัฐบาลขาดรายได้ที่ควรจะได้ไปเป็นอันมาก

นอกจากนั้นเมื่อผู้ทำการค้า อ่องจ่ายเงินให้แก่พวกอั้งยี่เพื่อป้องกันความเดือดร้อนของตน จึงจำเป็นต้องเพิ่มค่าสินค้าและค่าบริการต่างๆ ยังผลให้เกิดความเดือดร้อนขึ้น

ด้านการเมือง - การปกครอง การที่ชาวจีนรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมลับอั้งยี่ก็เพื่อแสวงผลประโยชน์ต่างๆ ที่ผิดกฎหมาย เช่น ค่าของเดือน ชูบังคับเรียก ร้องเงินทองจากเจ้าของกิจการบริการต่างๆ นับเป็นการก่อกวนความสงบสุขของสังคมและบ้านเมือง ซึ่งผู้บริหารประเทศต้องเป็นกังวลและต้องคอยระบับกระวังที่จะระงับเหตุร้ายอยู่เสมอ (พลภูธ อังกินันท์ 2515 : 49 - 64)

ผลสะท้อนที่เกิดจากการที่ชาวจีนเข้าเป็นคนในบังคับของชาติตะวันตก

ชาวจีนเข้าเป็นคนในบังคับของชาติตะวันตกก็เพราะหวังการคุ้มครองจากสถานกงสุลของชาตินั้นๆ และมีอภิสิทธิ์ทางกานผลประโยชน์ต่างๆ ประการหนึ่ง ก็เกิดจากการถูก

เกลี้ยกล่อมเพื่อจุดมุ่งหมายของชาวต่างประเทศอีกประการหนึ่ง คั้งนั้นผลสะท้อนทาง
 ด้านเศรษฐกิจก็คือ เมื่อชาวจีนได้รับความคุ้มครองผลประโยชน์ต่างๆ จากสถานกงสุล
 เช่น กิจการโรงรับจำนำ โรงบ่อนเถื่อน และกิจการอื่นๆ จึงยอมเป็นภัยต่อสภาพ
 สังคมและเศรษฐกิจของไทย นอกจากนั้นชาวจีนเหล่านี้เสียภาษีเพียงร้อยละสามหรือที่
 เรียกกันในสมัยนั้นว่า "แป๊ะล้นซา" เมื่อทำการค้าขายกับต่างประเทศ อันเป็นการ
 จำกัคชอบเขตรายได้ของประเทศไทย ส่วนผลทางด้านการเมือง - การปกครองก็
 เป็นการเปิดช่องทางให้มหาอำนาจดำเนินภาวะแผ่อิทธิพล เข้าครอบงำทางการไทย เช่น
 ถ้ารัฐบาลไทยดำเนินนโยบายที่ขัดกับผลประโยชน์ของชาวจีนที่เป็นคนในบังคับแล้ว
 สถานกงสุลต่างๆ ก็มักดำเนินการคัดค้าน ก็คววาง หรือสงวนท่าทีหนึ่งเฉยไปรับผู้การ
 กระทำนั้น ทำให้เกิดการล่าช้าต่อการบริหารบ้านเมือง (พลกุล อังกินันท์ 2515 :
 78 - 94)

ผลสะท้อนที่เกิดจากการที่ชาวจีนในกรุงเทพฯ นักหยุดงาน ชาวจีนใน
 กรุงเทพฯ นักหยุดงานเนื่องจากไม่พอใจที่ทางการไทยเปลี่ยนแปลงการเก็บเงินค่าแรง
 ช่วยราชการแผ่นดิน ซึ่งชาวจีนก็ว่าแพงเกินไป พวกเขาเคียดแค้น คั้งค่าแปลของ
 ข้อความในใบปลิวที่ว่า "บัดนี้พวกจีนด้วยกันเคียดแค้นในการผูกปี รัฐบาลเก็บเงินทุก
 ปีแรงไป เพราะพวกจีนที่มาจากเมืองจีน ก็โดยทางโน้นเคียดแค้นจึงหนีมา กรันมา
 ถึงกรุงเทพฯ ก็กลับต้องเคียดแค้นอีก เพราะฉะนั้นให้พร้อมใจกันปิดร้านขายของเสีย ..."
 (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารรัชกาลที่ 5 ค. 21 แฟ้ม 21 คำให้การของจีนที่
 ทางไทยเรียกมาสอบสวน 31 พฤษภาคม ร.ศ. 129) การนัดหยุดงานของชาวจีน
 ในครั้งนี้มีผลสะท้อนทางด้านเศรษฐกิจ คือ เป็นการนำความหวาดหวั่นคืนชนกตก
 ใจมาสู่ประชาชน นอกจากนั้นยังทำให้กิจการต่างๆ ที่อยู่ในการดำเนินงานของชาวจีน
 เช่น การค้า โรงสี หรือกิจการบริการตลาด เรือจ้าง เรือกลไฟ เรือบรรทุก
 สินค้าได้หยุดชะงักไปเป็นส่วนมาก เป็นผลให้ชาวของมีราคาแพงขึ้น และคนใน
 กรุงเทพฯ ต้องเคียดแค้น เพราะไม่ได้รับบริการต่างๆ ตามปกติ (พลกุล อังกินันท์
 2515 : 132 - 145)

2.2.2 บทบาทของชาวจีนในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวจีนได้เข้ามา
 มามีบทบาทและอิทธิพลทั้งในทางสังคม และ เศรษฐกิจ จนเป็นมูลเหตุให้พระบาทสมเด็จพระ
 พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องทรงกำหนดนโยบายต่อชาวจีนขึ้นมา บทบาทและอิทธิพล
 ของชาวจีนที่มีผลกระทบต่อคนไทยในด้านต่างๆ มีดังต่อไปนี้

บทบาทและอิทธิพลทางสังคม ในสมัยรัตนโกสินทร์ชาวจีนจัดว่าเป็น
 ชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุด และมีลักษณะเด่นประการหนึ่งก็คือ อัคราการเพิ่มของ
 ประชากรจีนในประเทศไทยสูงและเร็ว บ่งกว่านั้นชาวจีนยังเป็นกลุ่มวัฒนธรรมย่อย
 ทางเชื้อชาติ (Ethnic Subculture) ซึ่งมีความภาคภูมิใจต่ออารยธรรมอันเก่า
 แก่ของชาติตน จึงทำให้ชาวจีนจำนวนมากไม่น้อยคิดว่า ชาวเอเชียในประเทศอื่นๆ มี
 วัฒนธรรมต่ำกว่าตน ชุมชนจีนในประเทศไทยได้รวมตัวกันจัดระเบียบสังคมเป็นอย่างดี
 ทั้งชาวจีนยังเกาะกลุ่มกันอย่างใกล้ชิด เพื่อรักษาผลประโยชน์ช่วยเหลือกันเอง

เมื่อชุมชนได้รวมกันเป็นระเบียบเช่นนี้ ย่อมกลายเป็นปัญหาสังคมที่
 นำวิกฤตสำหรับเมืองไทยเกี่ยวกับปัญหาสังคมอื่น หรือทำให้เกิดเมืองจีนขึ้นในประเทศ
 ไทย ดังเช่น ไชน่าทาวน์ (China Town) ที่ซานฟรานซิสโก ในสหรัฐอเมริกา ซึ่ง
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จยังทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็น
 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จไปพบเห็นมาแล้ว และทรง
 รู้สึกถึงครั้งพระราชหฤทัยมาก ถึงกับได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในบทความเรื่อง "ปัญหา
 นายคูลี (ชาวอเมริกัน)" ว่า

... ข้าพเจ้าได้ไปยังเมืองซานแฟรนซิสโก ... ได้มีโอกาสไปเที่ยวในเป็อง
 ตอนที่มีจีนอยู่ เมื่อพิจารณาแล้วก็เหมือนกับอยู่ในเมืองจีนทุกประการไม่ผิดอะไร
 เลย ... และทำให้ข้าพเจ้าหวงระลึกถึงเมืองไทยทันที เมื่อมานึกดูข้าพเจ้า
 เข้าใจว่าน่าจะเป็นเพราะได้ไปเห็นที่นี้เอง จึงทำให้ปัญหาเรื่องคนผิวดำนี้ยังอยู่
 ในสมองของข้าพเจ้า ...

ในระยปีพ.ศ. 2458 เป็นระยะที่โรงเรียนจีนตั้งขึ้นมากมาย แสดง
 ถึงความนิยมของชาวจีนที่จะส่งบุตรหลานไปเรียนภาษาจีน พระองค์ทรงเห็นว่าไม่

สมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะให้บุตรหลานจีนที่เกิดในประเทศไทยได้เรียนภาษาจีนและเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศจีนมิใช่ประเทศไทย ทั้งครูที่ใช้ครูที่มาจากเมืองจีน หนังสือเรียนก็เป็นภาษาจีน ดังนั้นเด็กเหล่านี้จึงยากที่จะพูด อ่าน เขียนภาษาไทยได้ สำหรับด้านความจงรักภักดีก็เช่นเดียวกัน แทนที่โรงเรียนจะสอนให้รักประเทศไทยกลับสอนให้จงรักภักดีต่อประเทศจีน

นอกจากนี้การเกิดกรณีวินวายเป็นที่รู้จักในปีพ.ศ. 2459 เพราะได้มีบัตรสนเท่ห์และมีประกาศเป็นอักษรจีนเขียนเป็นทำนองยุ่งไม่ให้ชาวจีนเข้ารับการเกณฑ์ทหาร ซึ่งทางการสงสัยว่าเกิดจากการกระทำของบรรดาครูในโรงเรียนจีนที่รู้จัก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงชี้ให้เห็นว่า เป็นเพราะครูจีนเป็นหัวหน้ายุ่งโดยการอบรมสั่งสอนนักเรียนจีนให้มีความรักประเทศจีน และยิ่งพยายามโน้มน้าวบุตรหลานจีนเหล่านี้ให้เอาใจออกห่างจากประเทศไทย (ม.ล.จุลลา งอนรต 2513 : 211)

บทบาทและอิทธิพลทางเศรษฐกิจ อาจจะถูกแบ่งเป็นประเด็นๆ ได้ตามพระราชวิจารณ์และพระราชดำริของพระองค์เอง ดังนี้

ประการที่ 1. พระองค์ทรงเกิดความห่วงใยและวิตกกังวลว่า การทำมาหากินในขณะนั้นตกอยู่ในกำมือของชาวจีนเป็นส่วนใหญ่ ดังที่พระองค์ทรงกล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง "เมืองไทยจึงคืนเถิก" หน้า 15 - 16 ว่า " ... เกี่ยวกับการค้าขายอาหารสำเร็จรูปนั้น บางอย่างก็ตกไปอยู่ในมือของชาวจีน ... หัตถกรรมต่างๆ ซึ่งแต่ก่อนคนไทยเคยทำ เดียวนี้กลายเป็นคนจีนทำทั้งสิ้น เช่น การก่อสร้าง การช่างไม้ เป็นต้น ..."

ประการที่ 2. พระองค์ทรงมีความเห็นว่า การที่ชาวจีนอพยพเข้ามาจำนวนมากซึ่งตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น พวกที่เข้ามาใหม่ย่อมมีความรู้สึกแตกต่างไปจากชาวจีนรุ่นก่อนในเรื่องของความจงรักภักดีและความรู้สึกผูกพันกับเมืองไทย ดังนั้นพระองค์จึงทรงเห็นว่าชาวจีนเข้ามาแย่งเศรษฐกิจไปจากคนไทยและยังส่งเงินกลับไปประเทศจีน พระองค์จึงทรงเปรียบเทียบชาวจีนในประเทศไทยไว้ในหนังสือเรื่อง "พวกยิวแห่งบูรพาทิศ" ว่า เป็นประจุกตัวบ้างลูกเลื้อย (ม.ล.จุลลา งอนรต 2513 : 47)

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเห็นภัยทางเศรษฐกิจที่เกิดจากชาวจีนในสมัยของพระองค์แล้ว พระองค์จึงได้ทรงเสนอแนะผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารประเทศในยุคนั้นให้เร่งส่งเสริมกิจการค้าเศรษฐกิจ เพื่อลดบทบาทการครอบงำทางธุรกิจการค้าและกิจการทางเศรษฐกิจของชาวจีน พระบรมราโชบายที่ทรงเสนอให้รัฐบาลไปจัดทำได้แก่ การสนับสนุนให้คนไทยทำการค้า การจัดตั้งสภาเผยแพร่พาณิชย์ และกระทรวงพาณิชย์ การจัดงานแสดงกสิกรรมและพาณิชย์กรรม และการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการค้าแก่ชาวไทย (พวงร้อย กล่อมเอียง 2516 : 52 -60)

3. บทพระราชนิพนธ์ที่เกี่ยวกับการปลูกฝังความรักชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นนักชาตินิยมคนแรกของไทย และเป็นนักชาตินิยมของเอเชียด้วย พระองค์ทรงถือเอาเรื่องนี้เป็นพระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่ง ได้ทรงเอาพระทัยใส่เป็นพิเศษ ได้โปรดให้ดำเนินการอย่างกว้างขวาง อย่างที่ไม่เคยปรากฏว่าได้มีพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์ใดได้ทรงกระทำมาก่อน พระองค์ได้ทรงเร่งเร้าให้คนไทยทั้งหลายได้เริ่มตื่นตัวขึ้น ใกรู้สึกสำนึกในหน้าที่ ของคนที่พึงพึงกระทำต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เป็นอย่างดี จนอาจกล่าวได้ว่า ความรู้สำนึกในเรื่องชาตินิยม หรือความรักชาติที่มีอยู่ในหมู่ประชาชนชาวไทยทุกวันนี้ เป็นผลมาจากการดำเนินรัฐประศาสน์นโยบายของพระองค์แทบทั้งสิ้น ถึงกับบางกนได้ถวายพระสมัญญาให้แก่พระองค์ท่านอีกพระนามหนึ่งว่า "พระบิดาแห่งชาตินิยม" (เสฐียร ศกโสภณ 2504 : 223)

3.1 มูลเหตุที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องทรงปลูกฝังความรักชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องทรงดำเนินนโยบายปลูกฝังความรักชาติให้กับคนไทย ก็เพราะมีองค์ประกอบต่างๆ ทั้งจากภายนอกและภายในประเทศเป็นสิ่งสนับสนุน ดังต่อไปนี้

3.1.1 องค์ประกอบจากภายนอกประเทศ

3.1.1.1 การขยายตัวของอิทธิพลตะวันตก อันมีผลให้ไทยต้องตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบฝรั่งชาติตะวันตกตลอดมา โดยเฉพาะการเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเทศและอังกฤษในสมัยรัชกาลที่ 5 ก่อนหน้าที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเสด็จขึ้นครองราชย์นั้น เป็นการสร้างความขมขื่นและเจ็บช้ำน้ำใจให้แก่คนไทยมาก พระองค์จึงต้องทรงอาศัยและดำเนินการ "ปลุกชาติ" เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมและให้เป็นที่ยำเกรงแก่อริราชศัตรู

3.1.1.2 อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่กำลังเริ่มเข้ามาสู่เมืองไทย ในรัชสมัยของพระองค์เป็นยุคที่วัฒนธรรมของชาวตะวันตกกำลังเริ่มไหลบ่าเข้ามาสู่เมืองไทย เพราะเราได้คบค้าสมาคมกับชาวยุโรปมากขึ้นกว่าแต่ก่อนและมีแต่จะมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการที่เราได้ส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ จึงทำให้วัฒนธรรมตะวันตกแพร่หลายเข้ามาพร้อมกับวิชาการแผนใหม่ คนไทยเราไม่สามารถจะปรับตัวเข้าทันกับเหตุการณ์นั้นได้ ประกอบกับชนบรประเพณีเหล่านี้จำนวนไม่น้อยที่ขัดกับประเพณีนิยมดั้งเดิมของไทยเรา หากปล่อยให้เขาวชนรุ่นใหม่มากันนิยมชมชอบ ก็อาจจะทำให้ "สัญธลักข์และความหมายของชาติ" หดลงไปทุกขณะ พระองค์จึงต้องทรงปลุกคนไทยตื่นตัว และสำนึกในศักดิ์ศรีของความเป็น "ไทย" ของคนยิ่งขึ้น

3.1.1.3 สถานการณ์ของโลกกำลังทวีความคับขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทวีปยุโรปกำลังตออยู่ใภาวะถึงเคียด เพราะบรรดาหาประเทศได้แบ่งออกเป็นสองฝ่ายและพยายามจะโก่นล้มกัน จะเห็นได้ว่าหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ไทยเพียงสามปีเศษ ก็ได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้น พระองค์จึงได้ปลุกคนไทยให้ตื่นตัว เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับจะรับสถานการณ์ที่อาจจะมาถึงได้

3.1.1.4 อิทธิพลจากการศึกษาในยุโรป พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงศึกษาและใช้พระชนม์ชีพในอังกฤษเป็นเวลาจนถึง 10 ปี พระองค์ได้ทรงเห็นความรังเกียจเคียดฉุนที่ชาวอังกฤษมีต่อชนส่วนน้อยชาวยิวว่าเห็นแก่เงิน ทำให้พระองค์ทรงคิดเปรียบเทียบกับว่า ชาวยิวในประเทศไทยก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน และยังชั่วร้ายกว่าตรงที่มีเมียเองแม่ของตนเองอีกด้วย พระองค์จึงทรงปลุกให้

รู้จักช่วยตนเองโดยไม่ต้องหวังพึ่งคนจีน (บุพเรศ มีลลิตกัน 2510 : 29)

3.1.1.5 กรณีที่ผู้เป็นชนะริสเซียในปีพ.ศ. 2437 ทำให้ชาวเอเชียเกิดความรู้สึกว่าคุณก็มีความสามารถไม่แพ้ชาวยุโรป และเป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นความรู้สึกเกี่ยวกับชาตินิยมให้เกิดขึ้นในหมู่ชาวไทยอีกด้วย (ม.ล.จุลดา งามรงค์ 2513 : 27)

3.1.2 องค์ประกอบภายในประเทศ

3.1.2.1 อิทธิพลของชาวจีนในด้านการประกอบธุรกิจ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในสมัยรัชกาลที่ 6 ชาวจีนสามารถกุมอำนาจในทางเศรษฐกิจได้สำเร็จ กิจกรรมที่เป็นหัวใจทางเศรษฐกิจของประเทศแทบทั้งหมดตกอยู่ในกำมือของชาวจีน เพราะชาวจีนมีความสามารถในการประกอบการค้า มีเล่ห์เหลี่ยมในทางการค้า มีการคิดสินบนเจ้าหน้าที่ รู้จักหลีกเลี่ยงภาษีอากร ปีการรวมกำลังกันในทางเศรษฐกิจและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการฉวยโอกาสทางการค้า (บุพเรศ มีลลิตกัน 2510 : 145 - 146) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงภัยทางเศรษฐกิจในขณะนั้น จึงต้องทรงหาทางแก้ไขโดยทรงใช้วิธีการสองประการ คือ การเขียนบทพระราชนิพนธ์ปลุกใจชาวไทยประการหนึ่ง กับพระบรมราโชบายที่เสนอแนะให้รัฐบาลไปจัดทำอีกประการหนึ่ง (พวงร้อย กล่อมเอียง 2516 : 44)

3.1.2.2 การเคลื่อนไหวที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง ร.ศ. 130 กลุ่มนายทหารได้วางแผนที่จะก่อการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่พระองค์ทรงทราบเสียก่อน จึงมีการจับกุมผู้ก่อการ มาลงโทษ การก่อการในครั้งนี้มีสาเหตุจากอิทธิพลของการศึกษาในประเทศทางยุโรปและการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศต่างๆ ความเคลื่อนไหวที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเช่นนี้ ทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินพระบรมราโชบายในการสร้างความรู้สึกชาตินิยมขึ้น (ม.ล.จุลดา งามรงค์ 2513 : 29 - 30)

3.2 วิธีการปลูกฝังความรักชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงภัยต่างๆ ที่

อาจมีต่อประเทศชาติทั้งในด้านการเมือง - การปกครอง สังคม และเศรษฐกิจ
 ดังนั้นพระราชกรณียกิจที่พระองค์จักต้องทรงเร่งกระทำโดยรีบด่วนและอย่างจริงจังเป็น
 ลำดับแรกก็คือ การปลุกใจพลเมืองให้เกิด "ความรักชาติ" ขึ้นมา ซึ่งพระองค์ได้ทรง
 กำหนดวิธีการทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

3.2.1 ทางตรง

ได้แก่การสถาปนาเสือป่าและลูกเสือขึ้นในเวลาไล่เลี่ยกันและเกือบจะ
 ในทันทีที่พระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ นับเป็นพระราชกรณียกิจอันยิ่งใหญ่ประการหนึ่งที่
 ได้ทรงกระทำขึ้น และได้ทรงกระทำต่อเนื่องกันมาตลอดรัชสมัยเพื่อให้บรรลุตามพระ
 ราชประสงค์

การสถาปนาเสือป่าได้ประกาศเป็นพระบรมราชโองการเมื่อวันที่ 1
 พฤศจิกายน พ.ศ. 2454 ด้วยทรงมุ่งหมายที่จะฝึกหัดข้าราชการพลเรือนทั้งหลายให้ได้
 เรียนรู้วิชาการทหารไว้เป็นกำลังช่วยชาติบ้านเมืองในยามสงคราม และในยามสงบก็
 อาจเป็นกำลังช่วยเหลือราชการในการปราบปรามโจรผู้ร้าย หรือการจลาจลได้เป็น
 อย่างที่อึกคัก นอกจากนี้ยังมีพระราชประสงค์ที่จะปลูกฝังความจงรักภักดีต่อพระเจ้า
 แผ่นดิน ปลูกฝังความรักชาติบ้านเมือง และการนับถือพระสุทธศาสนา ตลอดจน
 ปลูกฝังความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่ทำลายทิ้งกันและกัน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริที่จะตั้งกอง
 ลูกเสือขึ้นอีกหน่วยหนึ่ง เพื่อให้ฝึกหัดเด็กที่มีพลานามัย มีจิตใจกล้าหาญ ซื่อสัตย์
 สุจริต จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ฝึกหัดให้มีระเบียบวินัย และ
 รู้จักหน้าที่ในการช่วยเหลือชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ตามกำลังความสามารถของ
 เด็ก เพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีในโอกาสต่อไป จึงทรงมีพระราชปรารภแลโปรดเกล้าฯ
 ให้จัดตั้งเป็นกองลูกเสือ โดยประกาศใช้ขั้วลักษณะของกับปกครองลูกเสือฉบับแรกของ
 ไทยเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2454 (คณะลูกเสือแห่งประเทศไทย 2514 :

123 - 124)

3.2.2 ทางอ้อม

ได้แก่บทพระราชนิพนธ์ต่างๆ ที่ได้ทรง พระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อใช้ในการ
 นี้ มีทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง มีทั้งที่เป็นบทความและสารคดี ที่เป็นบทเพลง •

ก็มี บทละครก็มี รวมความว่าถ้าทรงเห็นว่าจะมีช่องทางใดๆ ที่อาจจะทรงสอดแทรก ข้อคิดเห็นอันเป็นคติเตือนใจ เพื่อปลุกฝังความรักชาติ ตัดแก่นคนไทยได้แล้ว เป็นก่องทรง กระทำทันที หากได้ศึกษาบทพระราชนิพนธ์เหล่านั้นแล้ว ก็จะประจักษ์ว่าเป็นที่จับใจยิ่ง และล้วนแล้วแต่มีคุณค่าต่อส่วนรวมอย่างมาก ทั้งในทางวรรณคดีและในทางดำเนินรัฐ ประศาสน์นโยบาย กล่าวคือสามารถจะใช้บทพระราชนิพนธ์ของพระองค์เป็นเครื่องมือในการ เสริมสร้างจิตใจของประชาชนได้เป็นอย่างดีที่ตลอดมาทุกยุคทุกสมัย สมดังที่ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ได้ทรงนิพนธ์ไว้ในหนังสือเรื่อง "เจ้าชีวิต" ว่า (พระองค์ เจ้าจุลจักรพงษ์ 2504 : 594 -595)

... พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดวรรณคดีเป็นที่สุด และเป็นที่รับรองโดยทั่วไปว่า ทรงเป็นกวีผู้สามารถที่สุดพระองค์หนึ่งในสมัย ของพระองค์ แต่ผู้ที่เป็นกวีเองและผู้ที่มีความรู้ในการกวีนิพนธ์มักจะกล่าวว่า ส่วนวนของพระองค์ออกจะเป็นไปในทางเข้ารูปเข้าแบบมากไป แต่ กวีนิพนธ์ของพระองค์ที่นับว่าเลิศที่สุด คือ โคลง ฉันท์ กลอนอันเกี่ยวกับ ความรักชาติ ...

3.3 บทพระราชนิพนธ์ที่เกี่ยวกับการปลุกฝังความรักชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระราชหฤทัยแน่วแน่ที่จะ ทรงปลุกฝัง "ความรักชาติ" ให้กับคนไทยในยุคสมัยของพระองค์ให้จงได้ ดังนั้นพระ องค์จึงทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมหลายประเภท เพื่อปลุกใจให้ประชาชนมีความรัก ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ บทพระราชนิพนธ์มีทั้งที่เป็นสารคดี บทความ ปกิณกะต่างๆ ตลอดจนที่เป็นบทเพลงก็มี นอกจากนี้ยังมีพระราชดำรัสและพระบรม ราโชวาทในโอกาสต่างๆ ที่พระองค์ทรงปลุกฝังและสอดแทรก "ความรักชาติ" ให้กับ คนไทย

บทพระราชนิพนธ์ที่เกี่ยวกับการปลุกฝังความรักชาติ มี

3.3.1 คำานานเสื่อป่า

3.3.2 เทศนาเสื่อป่า

3.3.3 ปลุกใจเสื่อป่า

- 3.3.4 เมืองไทยจตุรทิศ
- 3.3.5 เปรียบนามสกุลกับแซ่
- 3.3.6 โคลนทึดล้อ
- 3.3.7 ยุทธภัย
- 3.3.8 ความเป็นชาติโดยแท้จริง
- 3.3.9 พวกยิวแห่งบูรพาทิศ
- 3.3.10 พระบรมราชาชาติในโอกาสต่างๆ
- 3.3.11 พระราชนิพนธ์โคลงสุภาพนิท

✓ (3.3.12 บทเพลง)

ส่วนบทละครพระราชนิพนธ์จะได้ศึกษาและวิเคราะห์โดยละเอียดในบท

ต่อไป

3.3.1 คำานานเสื่อป่า เป็นละครกลางแจ้งซึ่งทรงพระราชนิพนธ์เค้าเรื่องจากตำนานและพงศาวดาร โดยกำหนดการแสดงเฉพาะตอนสำคัญ ดังนั้นจึงเป็นละครที่ผู้แสดงกิดคำสนทนาขึ้นเอง และแสดงตามที่กำหนดการแสดงไว้ให้สอดคล้องกับเรื่องราวในตำนานหรือพงศาวดาร คำานานเสื่อป่ามีเนื้อเรื่องซึ่งมุ่งแสดงตำนานชาติไทยในสมัยต่างๆ ให้ชาวไทยเกิดความรักชาติ มีความปรารถนาให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า และถ่วงความเป็นเอกราชสืบไป นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงเพื่อให้ชาวต่างประเทศซึ่งอยู่ในประเทศไทยในสมัยนั้นได้เข้าใจว่า ชาติไทยมีประวัติความเป็นมาอันดี และได้เข้าใจว่าเหตุใดจึงทำให้คนไทยประพฤติปฏิบัติอย่างบรรพบุรุษ จึงสมควรที่ชาวต่างประเทศจะคบค้าสมาคมและนับถือคนไทยต่อไป

คำานานเสื่อป่ามีสองชุด คือ ชุดที่ 1 ในพ.ศ. 2454 และชุดที่ 2 ในพ.ศ. 2455 แต่ละชุดประกอบด้วยเรื่องย่อยๆ ดังนี้

คำานานเสื่อป่าพ.ศ. 2454

ภาคที่ 1 สมัยสุโขทัย

ชุดที่ 1 สงครามที่เมืองตาก แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของพระมหากษัตริย์ในยามสงคราม ซึ่งมีความกล้าหาญ เก่งเดี่ยว พร้อมทั้งจะป้องกันชาติ

บ้านเมืองและประชาชนไม่ให้ตกอยู่ใต้อำนาจของอาชญากรรม

ชุดที่ 2 พระแทมมามังคกิติสา แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์

ชุดที่ 3 พระเจ้าอุทองสร้างกรุงเก่า แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของพระมหากษัตริย์ ที่จะสร้างถิ่นฐานบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง เพื่อความผาสุกของประชาชน

ภาคที่ 2 สมัยอยุธยา

ชุดที่ 4 สมเด็จพระนเรศวรมหาราช แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของพระมหากษัตริย์ในฐานะของผู้นำในการสงคราม ทรงรบด้วยความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว เพื่อป้องกันเอกราชของชาติ

ชุดที่ 5 เจ้าพระยาโกษาปานสำแดงอาญาสิทธิ์ แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับอำนาจซึ่งแม่ทัพได้รับพระราชทานให้ไว้อำนาจเด็ดขาดแทนพระมหากษัตริย์เพื่อประโยชน์ของชาติ ดังนั้นผู้ใดจะละเมิด หรือขัดขืนคำสั่งมิได้

ชุดที่ 6 เจ้ากรุงธนบุรีในเมืองฝาง แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของพระมหากษัตริย์ซึ่งทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจให้ชาติเป็นปึกแผ่น

ภาคที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์

ชุดที่ 7 ท้าวเทพกษัตรีท้าวศรีสุนทรรบพม่าที่เมืองกลาง แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของสตรีต่อชาติ โดยเป็นผู้นำประชาชนต่อสู้ข้าศึก และแสดงถึงความสามัคคีของคนในชาติซึ่งสามารถช่วยให้ชาติรอดปลอดภัยจากข้าศึกได้

ชุดที่ 8 พระค่อสู้จันทวีเย็บ แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครอง ซึ่งจะต้องกล้าหาญ เข้มแข็ง สามารถเป็นผู้นำให้ประชาชนมีความมั่นใจ และในเวลาที่คับขันประชาชนจะหวังพึ่งพาแต่ผู้ปกครองเท่านั้นไม่ได้ แต่จะต้องสามัคคีพร้อมใจกันช่วยเหลือบ้านเมือง รวมทั้งพระภิกษุผู้ยับยั้งชั่งใจในการให้กำลังใจ จะทำให้ประชาชนมีความกล้าหาญต่ออำนาจพม่าต่างชาติซึ่งกำลังความวุ่นวายในสังคม

ชุดที่ 9 ชุดส่ง แหรงเสื้อป่า และบทร้องสามบท ถือบททนายพระพรชัย (เป็นการแสดงความจงรักภักดีและเคารพเทิดทูนแก่พระมหากษัตริย์) บทรักชาติบ้านเมือง (แสดงลักษณะของคนไทย คือ รักชาติ รักเอกราชด้วยความเสียสละ กล้า

หาญ และสามัคคี) และบทให้พรทั่วไป (ธิดา วัฒนกุล 2519 : 133 - 137)

ตำนานเสือป่าพ.ศ. 2455

ชุดที่ 1 ขอมคำคืน แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับที่มาของอำนาจของพระมหากษัตริย์ซึ่งได้รับความยินยอมให้ใช้อำนาจแทนปวงชน ทรงเป็นผู้มีคุณธรรมปกครองชาวไทยให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุข กอบกู้อิสระและเอกราชให้แก่ปวงชนชาวไทย กว้วยพระสทิบัญญัติ เป็นที่นิยมนับถือของปวงชน ซึ่งจะว่ากล่าวตักเตือนการใด ก็สำเร็จได้สิทธิ์ขาดถึงวาจา เปรียบดังวาจาสิทธิ์ของพระร่วง

ชุดที่ 2 ข้างพลายศรีบังคล พลายมงคลทวีป แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับการไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของสัตว์คือชาวต่างชาติ เป็นอุทธาหรณ์ให้คนไทยรู้จักต่อสู้แสวงหาอิสระของคนและเอกราชของชาติ แม้จะมีอุปสรรคและอันตรายก็ต้องต่อสู้ฟันฝ่า

ชุดที่ 3 สมเด็จพระนเรศวรประกาศการบรมฉ้อ แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับความไม่ซื่อตรงของฝ่ายที่มีอำนาจเหนือชาติไทย ซึ่งพยายามหาวิธีทำลายไทยอยู่ตลอดเวลา แต่ไทยก็รอดพ้นภัยอันตรายและกอบกู้เอกราชได้ด้วยพระบารมี

ชุดที่ 4 พระนเรศวรตีทัพเชียงใหม่ แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับพระราชอำนาจสูงสุดของพระมหากษัตริย์ที่ทรงใช้เพื่อประโยชน์ของชาติ ทุกคนต้องปฏิบัติตามจะละเมิดมิได้ นอกจากนี้พระมหากษัตริย์ไทยยังทรงเป็นนักรบ นำชาติให้พ้นจากการรุกรานของข้าศึก และไม่ตองตกเป็นทาสของชาติใด

ชุดที่ 5 พระยาสีหราชเดโชชัย (ทิว) รบพม่า แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของคนไทยที่มีต่อชาติด้วยความกล้าหาญ เสียสละ ทำให้คนไทยสามารถต่อสู้และเอาชนะศัตรูได้

ชุดที่ 6 ราชทูตฝรั่งเสสเภาเผ่าลมเด็จพระนารายณ์เมื่อคริสศทศวรรษ 1685 แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งมีความยิ่งใหญ่จนเป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติ ถึงกับส่งราชทูตมาเจริญสัมพันธไมตรีด้วย

ชุดที่ 7 ท้าวสุรนารี (โม้) รบขบถเวียงจันทน์ แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของสตรีที่สามารถช่วยเหลือชาติได้เช่นเดียวกับชาย ในเวลาคับขันทั้งชายหญิงต้องมีความสามัคคี ช่วยกันคิดและใช้สติปัญญาแก้ไขสถานการณ์ และต้องปฏิบัติด้วยความกล้าหาญ พร้อมเพรียง จึงจะทำให้ชาติปลอดภัย

ชุดที่ 8 เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิง) รมราชวงศ์เวียงจันทน์ แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวของคนไทย ต่อสู้ข้าศึกต่างๆ ที่ปากเจ็บบจนสามารถเอาชนะได้ในที่สุด

ชุดที่ 9 ชุดส่ง แสดงประโยชน์ของเสือป่าในสงครามปัจจุบัน และ บทถวายพระพร บทรักชาติบ้านเมือง บทให้พรทั่วไป แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของเสือป่าซึ่งมีประโยชน์ต่อชาติ ในเวลาสงครามเสือป่าสามารถปฏิบัติภารกิจและต่อสู้เคียงบ่าเคียงไหล่กับทหารได้เป็นอย่างดี (ฉีกา วัฒนกุล 2519 : 139 - 140)

✓ 3.3.2 เทศนาเสือป่า เป็นหนังสือรวมก่าเทศนาที่พระองค์ทรงแสดงแก่บรรดาเสือป่าในวันประชุมไหว้พระในวันเสาร์เป็นคราวๆ ไป ระหว่างวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2457 ถึงวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2458 ลงพิมพ์เป็นครั้งแรกในหนังสือสมุทรสารฉบับที่หนึ่ง เดือนมกราคม พ.ศ. 2457 แล้วทยอยลงเป็นลำดับ

เนื้อหาเป็นการชักชวนชาวไทยให้ตั้งตนเป็นกลางในการสงครามในยุโรป ถ้าหากจำเป็นจะต้องรบแล้ว ก็ให้มีความสามัคคีกันอย่างแท้จริง ให้ชาวไทยยึดหลักธรรม และศาสนาที่ดีเลิศก็คือศาสนาพุทธซึ่งควรยึดถือและปฏิบัติตาม พระองค์ได้ทรงเน้นในเรื่องของการประพฤติธรรม โดยได้ทรงแสดงเรื่อง "ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม" (ธมโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี) เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2457 ดังมีความตอนหนึ่งว่า

เหตุฉะนั้นคนไทยซึ่งรักชาติไทยจริง ควรที่จะคงค้ำหน้าบ่าเพ็ญเพียร ช่วยกันรักษาธรรมแห่งชาติเราให้มั่นคงอยู่ต่อไป, และอาศัยเหตุที่คนไทยทุกคนเป็นส่วนหนึ่งแห่งชาติไทย จึงจำเป็นจะต้องต่างคนต่างประพฤติสัมมาจारी รักษาธรรมสุจริต, เพื่อประโยชน์แห่งชาติของเราทั้งหลาย. ขอจงจงเข้าใจเสียเถิดว่า ชาติใดมีพลเมืองที่ประพฤติอยู่ในท่านองกลองธรรมมากที่สุด ชาตินั้นแหละเป็นชาติที่ "ชีวิไลช" ...

3.3.3 ปลุกใจเสือป่า เป็นบทพระราชนิพนธ์ในปีพ.ศ. 2454 โดยรวบรวมจากพระบรมราโชวาทที่พระองค์ทรงแสดงตั้งแต่วันที่ 26 พฤษภาคม ถึงวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2454 เรื่องที่ทรงแสดงมีทั้งหมดหกบท (เรื่อง)

เนื้อเรื่องเป็นการกล่าวถึงประโยชน์ของเสือป่าที่มีต่อชาติ เพราะเสือป่าเป็นผู้มีความกล้าหาญอดทน มีไหวพริบดี และรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง เสือป่ายังเป็นกำลังช่วยป้องกันชาติบ้านเมือง นอกจากนั้นเรื่องนี่ยังเป็นการปลุกใจให้คนไทยเกิดความรักชาติ ด้วยการพร้อมใจกันรักษาชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ แม้จะต้องสละชีวิตของคนก็ตาม คนไทยต้องตั้งใจทำหน้าที่ของตนโดยซื่อสัตย์สุจริตสม่ำเสมอ ต้องเป็นผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และมีความสามัคคีปรองกองกันในทุกหมู่คณะ อีกด้วย

ตัวอย่างที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแสดงเรื่องการรู้จักป้องกันรักษาชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ยิ่งกว่าชีวิตของตนนั้น ได้แก่ตอนที่ทรงแสดงเรื่อง "เสือป่าคืออะไร" เมื่อวันศุกร์ที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2454 ดังมีความตอนหนึ่งว่า (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2516 : 298 - 299)

... เราเกิดมาในชาติไทย เราเกิดมาเป็นคนไทย ถ้าจะต้องเป็นข้าเขาแล้ว เราก็คงเท่ากับตาย เพราะเราก็จะเรียกตัวเราว่าไทยไม่ได้อีกต่อไป เพราะฉะนั้นถ้าเมื่อถึงเวลาที่มีภัยอันร้ายมาสู่ประเทศบ้านเมืองแล้ว แม้ใครไม่พอใจยอมสละชีวิตของตนเพื่อมองกันชาติบ้านเมืองก็จงเลิกเป็นไทยเสียเถิด อย่าเอาชื่อไทยไปใช้เรียกตน ให้เพื่อนบ้านพลอยอายด้วยเลย ผู้ที่ไม่ยินยอมพร้อมอยู่ในใจว่าจะสละชีวิตเพื่อรักษาพระเจ้าแผ่นดิน รักษาชาติบ้านเมือง และรักษาศาสนาอันเป็นที่นับถือของตนแล้ว ก็ควรหลบหน้าไปเสียให้พ้นถิ่นฐานบ้านคน ไปอยู่โดยลำพังคนอันเป็นที่รักยิ่งกว่าชาติ ศาสนานั้นเสียดีกว่า ...

— 3.3.4 เมืองไทยจงคืนเถิด บทพระราชนิพนธ์ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยเมื่อพ.ศ. 2458 ขนาดยาว 5 บท ทรงใช้พระนามแฝงว่า "อัครพาทู" เป็นบทความที่รวมเรื่องต่างๆ ไว้หกเรื่อง (บท) บทที่เกี่ยวกับการปลุกใจคนไทยสี่บท ดังนี้

บทที่ 1 ความหลงอย่างใหญ่ พระองค์ทรงนำเอามหาสงครามในยุโรปมาเป็นความนำ เพื่อเตือนสติและให้ข้อคิดแก่คนไทยในเรื่องของการ "พึ่งตัวเอง" เป็นสำคัญ ได้ทรงปลุกใจให้คนไทยรักและร่วมมือกันเพื่อรักษาชาติไทยว่า "ประเทศสยามต้องหวังตากำลังจากชาวไทย อาวุธไทยต้องรักษาคนไทย และชาติไทยที่จะหวัง

มันคงอยู่ต่อไปได้ ก็ต้องอาศัยกำลังและความรู้สึกรักชาติอันแท้จริงแห่งบุคคลซึ่งเป็นคนไทยโดยเฉพาะ"

บทที่ 3 การที่เราอาศัยพวกจีน เป็นบทความที่ชี้ให้เห็นภัยที่เกิดจาก การที่เราอาศัยชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีน จึงเป็นการปลุกให้คนไทยตื่นและเกิด ความคิดที่จะพึ่งตัวเองให้มากยิ่งขึ้น พระองค์ได้ทรงแสดงพระราชดำริในเรื่องที่คนไทยบางคนถือว่า "จีนเป็นส่วนจำเป็นแก่ความเป็นอยู่ของชาติ" ว่า "เป็นที่น่าสังเวช อย่างใจหาย ขอให้คิดดูเถิด ท่านผู้เป็นสหายทั้งหลาย ไม่มีเงินเราจะอยู่ไม่ได้ ฉะนั้น เจียวหรือ ถ้าเช่นนั้นเราเป็นชาติอยู่ทำอะไร ชาติใดๆ ก็ดี ถ้าเป็นอยู่ไม่ได้ด้วยตนเองแล้ว ก็ไม่สมควรจะมีชื่อว่าเป็นชาติ"

บทที่ 5 วิธีที่จะแก้ไข เป็นบทสรุปและชี้ประเด็นในเรื่อง "การปลุก ใจให้รักชาติ" เป็นอย่างดี พระองค์ได้ทรงเสนออุบายที่จะแก้ไขในเรื่องต่างๆ ไว้ ซึ่งมีสาระสำคัญที่กระตุ้นให้คนไทยเกิดความสำนึก เช่น

- เราต้องคิดว่าชาวต่างชาติอาจจะคบกับเรา แต่ไม่ยอมตายกับเรา
- พวกเขาต้องช่วยทำประโยชน์ให้แก่พวกเราเองมากที่สุด แม้ชาวต่างชาติทิ้งไปก็จะไม่เดือดร้อน
- ชาติเล็กๆ อย่างเราจำเป็นต้องเลี้ยงตัวเองได้
- ต้องรู้จักแบ่งว่าอะไรบางอย่างที่จำเป็นต้องพึ่งจากต่างประเทศ
- เราต้องถือเป็นหน้าที่ว่า จะต้องช่วยกันบำรุงหัตถกรรมทั้งปวงของชาติไทย
- เราต้องคิดว่าทุกคนช่วยชาติได้ และต้องพยายามทำอย่างดีที่สุด เพื่อประโยชน์แห่งชาติ

บทที่ 6 กรณีกิจของเร เกื้อชาติ เป็นบทความที่กล่าวถึงหนทางและหน้าที่ของชาวไทยที่พึงมีต่อชาติด้วยการเสียดภาษีอากร เคารพกฎหมาย ใช้อำนาจที่ทำได้ในประเทศเราเอง ตลอดจนการขอรับรองวีซ่าให้คนไทยรักชาติไทยและรักคนไทยด้วยกัน

3.3.5 เปรียบนามสกุลกับแซ่ ทรงพร. ราชนิพนธ์ไว้ในปีพ.ศ. 2456 ขนาดความยาวประมาณหนึ่งยก เป็นเรื่องที่ตั้งใจให้ชาวไทยทราบที่มาของนามสกุล และเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างนามสกุลกับชื่อแซ่ว่า นามสกุลหมายถึงความเป็นสายโลหิตหรือการยอมรับเป็นบุตรบุญธรรม ผู้ที่นามสกุลต่างกันรวมกันเป็นชาติได้ ส่วนแซ่แสดงความเป็นหมู่คณะ พวก แซ่เดียวกันไม่จำเป็นต้องเป็นญาติสายโลหิตกันก็ได้ การใช้แซ่แบบจีนเป็นของพื้นสาย เพราะเป็นการถือก๊กถือเหล่า ทำให้แตกสามัคคีกัน

3.3.6 โกลนคิดล้อ บทพระราชาธิพนธ์ฉบับพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทย เมื่อ พ.ศ. 2458 ขนาดยาว 7 ยก ทรงใช้พระนามแฝงว่า "อัครพาทู" เป็นบทความทั้งหมด 12 บท

สำหรับบทที่เกี่ยวกับการปลุกฝังความรักชาติให้แก่บทที่ 2 เรื่อง "การทำตนให้ต่ำต้อย" ซึ่งพระองค์ได้ทรงขึ้นต้นบทความว่า "อนิจจา! แม้แต่ชื่อก็เขย็ดตัวเอง! เราทั้งหลายเรียกตัวเองว่าไทย กลับเป็นเทาสแห่งความประพฤติกุจหาสนั่นเอง คือความประพฤติกุจทำให้คนต่ำต้อย"

เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นการคำทักท้วงขี้มของคนไทยในสมัยนั้นที่ถือกันว่า "การงานอะไรถ้าจะทำให้ดีแล้วต้องอาศัยฝรั่ง" อันเป็นการยกย่องฝรั่งไว้ในที่สูงเลิศ ส่วนคนไทยยกค่าเกือบที่สุด พระองค์จึงทรงชี้ให้คนไทยสำนึกในความสำคัญของคนไทยเอง ไม่ให้หลงเหลือฝรั่ง (ชาวต่างชาติ) จนกระทั่งถูกคนไทยด้วยกันเอง

3.3.7 มุทธภัย บทพระราชาธิพนธ์ชิ้นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 ระหว่างพ.ศ. 2457 - 2461 ทรงใช้พระนามแฝงว่า "อัครพาทู" เป็นบทความที่เตือนใจชาวไทยให้ประพฤติกุจเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ จุดมุ่งหมายสำคัญของบทความนี้ พอจะสรุปได้ดังนี้

- มุทธภัยเกิดขึ้นแล้วด้วยสาเหตุที่หลีกเลี่ยงไม่ได้
- เครื่องป้องกันคือความปรองดอง ไม่แตกร้างกัน
- เครื่องที่จะทำให้เกิดความปรองดองก็คือ ต้องมุ่งหมายและตั้งใจตรงกันว่า "อิสรภาพแห่งชาติสำคัญกว่า อิสรภาพแห่งบุคคล"
- เมื่อชาติวิกฤตเมื่อแล้ว การกักกันไม่ได้ช่วยป้องกันคุ้มครอง แต่

ต้องอุทิศตนรับราชการโดยเต็มศีกกำลังโดยทางใดที่เราจะทำให้ดีที่สุด

- ถ้าไม่ไปรบไปไค้ประกันว่าจะไม่ตายหรือบาดเจ็บ จึงหากจะตายก็ควรตายอย่างถูกผู้ชายดีกว่า คือถืออาวุธอยู่ในมือ

- เมื่อจะค้องไปรบก็ควรค้องมีการเตรียมตัวให้พร้อมในค้านต่างๆไค้แก่

ประการที่ 1 หมั้นฝึกฝนและเตือนใจตนเองอย่าให้ลืมไค้ว่า "เมืองไทยเป็นถิ่นฐานของเรา เราจะยอมให้ผู้อื่นมาแย่งถิ่นของเราไม่ไค้"

ประการที่ 2 เมื่อเต็มใจรบ ก็ค้องหาวิธีการที่จะเป็นประโยชน์ เพราะฉะนั้นถ้าอายุพอสมควรก็ควรมุ่งหมายอยากเป็นทหาร ถ้าอายุเกินกำหนดก็ควรชวนชวายเป็นเสื่อป่าและพยายามให้ไค้ความรู้ในทางเสื่อป่าให้มากที่สุดที่จะฟังทำได้

ประการที่ 3 ค้องตั้งอยู่ในความไม่ประมาท จะเห็นไค้ว่ามหความเรื่องนี้มีพระราชประสงค์จะให้คนไทยเตรียมพร้อมที่จะป้องกันบ้านเมืองเมื่อถึงคราวจำเป็น เพราะเป็นพระราชนิพนธ์ในช่วงเกิดสงครามโลก จึงนับไค้ว่าเป็นพระราชนิพนธ์ที่เข้ากับเหตุการณ์ไค้อย่างค้ียง

3.3.8 ความเป็นชาติโดยแท้จริง เป็นบทพระราชนิพนธ์ที่แสดงความคิดเห็นเรื่อง ความหมายของชาติ ลักษณะกันแท้จริงของชาติ และเกณฑ์ในการพิจารณาค้คิสนว่าผู้ใดเป็นชาติโดยแท้จริง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไค้ทรงแสดงความเห็นไว้ พอจะสรุปสาระสำคัญไค้ดังนี้

- เกณฑ์อย่างหนึ่งในการที่จะค้คิสนว่า ผู้ใดเป็นชาติโดยแท้จริงนั้น ค้องพิจารณาว่า ผู้นั้นมีความจงรักภักดีค้่อใคร ถ้าเขาจงรักภักดีค้่อพระเจ้าแผ่นดินสยาม เขาจึงจะเป็นไทยแท้

นอกจากนี้พระองค์ยังไค้ทรงแสดงความเห็นเรื่องการมีความจงรักภักดีค้่อชาติไว้ว่า จะค้องมีการเสียสละ ที่สำคัญคือสละความเป็นโสคิในกิจการบางอย่าง และค้องงคค้าค้พูดว่า "ไม่ไค้ถกถางอะไรของข้า"

นับว่าเป็นบทพระราชนิพนธ์ที่กระตุ้นเตือนให้คนไทยสำนึกในความเป็นชาติไค้เป็นอย่างค้

3.3.9 พวกยิวแห่งบูรพาทิศ บพพระราชนิพนธ์ที่พิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทย เมื่อพ.ศ. 2457 ขนาดยาว 5 ยก และทรงแปลเป็นภาษาอังกฤษลงพิมพ์ในหนังสือสยามออฟเซอรเวอร์ ทรงใช้พระนามแฝงว่า "อัครพาดู"

เรื่องนี้ทรงเปรียบชาวจีนว่าเป็นยิวแห่งทวีปเอเชีย ลักษณะที่จีนเหมือนกับยิวก็คือ ชอบเข้าแทรกแซงในดินแดนทั่วไป มุ่งกอบมกยผลประโยชน์ และอวดคืถือว่าคุณเป็นชาติที่เจริญสูงสุด ชาวจีนในประเทศไทยประณามว่าไทยเป็นชาติป่าเถื่อน โดยเรียกไทยว่า "ฮวน" นอกจากนี้ชาวจีนยังใช้ลัทธิหลั่มกอบโกยเงินทองจากชาวไทย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงเตือนให้ชาวไทยตระหนักถึงภัยจากชาวจีน และทรงชักชวนให้ชาวไทยร่วมมือกันเพื่อขจัดปัญหาในเรื่องดังกล่าว

3.3.10 พระบรมราโชวาทในโอกาสต่างๆ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นคุณค่าและความจำเป็นในการปลุกใจพลเมืองให้เกิดความรักชาติ ความที่ไ้กล่าวมาแล้ว กังนั้นในโอกาสที่พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสหรือพระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ทหารบก ทหารเรือ เสือป่า ลูกเสือ นักเรียน ข้าราชการในพระราชสำนัก หรือประชาชนทั่วไป พระองค์จึงมักจะทรงสอดแทรกและปลุกฝังความรักชาติ อยู่เนืองๆ กังจะเห็นจากพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทในโอกาสต่างๆ ต่อไปนี้

พระองค์ทรงสอดแทรกและปลุกฝังเรื่องความสามัคคี ความสำคัญของชาติ ความรักและห่วงแหนชาติยิ่งกว่าชีวิต ในโอกาสที่ทรงมี "พระราชดำรัสตอบพระบรมวงศานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาทในการเฉลิมพระชนมพรรษา ที่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ณ วันที่ 1 มกราคม ร.ศ. 130" กังมีความตอนหนึ่งว่า

... เราทั้งหลายต้องรักษาความสามัคคีพร้อมเพรียงในระวางกันและกัน เพราะผลแห่งความสามัคคีเราทั้งหลายก็ได้แลเห็นอยู่แก่ตาแล้ว เราทั้งหลายต้องต่างคนต่างรำลึกอยู่ในใจว่า ชาติสำคัญกว่าบุคคล ถ้าชาติย่อยยับอันจนไปแล้ว ที่บุคคลจะมีความสุขสำราญนั้น ไปไ้ไ้เลยเป็นอันขาด เพราะฉะนั้นเมื่อจะคิดทำการใดๆ ก็ดี ต้องนึกถึงประโยชน์อันจะมีแก่ชาติ

บ้านเมืองเป็นที่ตั้ง ถึงแม้ว่าจะต้องสละความสุขหรือความสะดวกในส่วนตัวเองบ้างก็จะต้องยอมสละให้ และถ้ามี เหตุจำเป็นถึงแม้ชีวิตก็ไม่ควรอาลัยหวงแหน ควรคิดไว้ชื่อในแคว้นแคว้นแดนสยาม พยายามแต่ที่จะทำการอันเป็นคุณเป็นประโยชน์เต็มที อย่าให้เสียที่ที่ได้เกิดมาในชาติไทย ...

ส่วนในเรื่องของการคำนึงถึงประโยชน์สุขแห่งชนหมู่มากยิ่งกว่าความสะดวกของชนหมู่น้อย และการยอมสละความปรารถนาส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ตลอดจนการโน้มน้าวใจให้บุคคลถือเอาความมั่นคงและความเจริญของบ้านเมืองเป็นใหญ่ นั้น พระองค์ได้ทรงสอดแทรกและทรงใช้หลักจิตวิทยาไว้อย่างคมคาย ในโอกาสที่ทรงแสดง "พระราชดำรัสตอบพระบรมวงศานุวงศ์และข้าพหุลละของจุฬีพระบาท ฝ่าฝืนหน้า ที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ณ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2456" ตามความตอนหนึ่งว่า

... เรา มีความพอใจอย่างยิ่งที่ได้สังเกตเห็นมาแล้วภายใน 12 เดือนนี้ ว่าท่านทั้งหลายได้มีความรู้สึกความเห็นตรงกับความเห็นของเราซึ่งเราได้แสดงเมื่อปีกลายนี้ กล่าวคือถือเอาความมั่นคงและความเจริญแห่งกรุงสยามเป็นใหญ่และเป็นข้อที่มุ่งหมาย ราชการบ้านเมืองทุกกระทรวงทบวง การจึงได้ดำเนินมาโดยเรียบร้อยได้ถึงปานนี้ เมื่อได้แลเห็นประโยชน์แห่งความเข้าใจกันและความเห็นใจกันเช่นนี้แล้ว ต่อไปก็ควรจะช่วยกันระวังให้คงเป็นไปเช่นนี้อีก จึงจะนับว่ามุ่งที่แท้จรี ต่อกรุงสยาม เราทั้งหลายเกิดมาในชาติไทยต้องมุ่งบำรุงชาติของเราให้รุ่งเรือง เราทั้งหลายต้องนึกถึงความสุขแห่งชนหมู่มากยิ่งกว่าความสะดวกแห่งชนหมู่น้อยหรือแห่งบุคคล ไม่ว่าชนหมู่นั้นหรือบุคคลนั้นจะสำคัญปานใด เพราะฉะนั้นการใดๆ ที่จะจัดไป ถึงแม้ว่าจะจะเป็นประโยชน์แก่ชนหมู่น้อย แต่ถ้าไม่ เป็นประโยชน์แก่ชนหมู่มากแล้ว เราก็ควรจะทำใจยอมสละความปรารถนาในส่วนตัวเราเองเพื่อประโยชน์แก่คนทั่วไป จึงจะนับว่าเราเป็นคนไทยที่หวังดีต่อชาติ และมีความมุ่งที่ต่อชาติโดยแท้ ...

สำหรับพระบรมราชาโหวาทที่ทรงกล่าวถึงเรื่อง "ความรู้สึกรักบ้านเกิด เมืองนอน" พระองค์ได้ทรงแสดงอย่างเป็นขั้นเป็นตอน แจ่มชัด ผู้ฟังสามารถเข้าใจ ได้โดยง่าย เพราะได้ทรงเปรียบเทียบไว้อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จาก "พระบรม ราโหวาท พระราชทานแก่อาจารย์โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ ในวันงานประจำปี ของโรงเรียน ณ วันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2465" ที่ว่า

... แต่ก่อนที่จะมีความรู้สึกรักชาติบ้าน กิดเมืองนอนไ้เช่นนั้น ต้องเพาะขึ้น มาเหมือนเพาะต้นไม้เหมือนกัน ก็สิ่งที่จะเพาะได้น้ำใจมังเกิดความรักชาติ บ้านเมืองได้ ก้องเริ่มเพาะจากความรักคณะของตัวเองก่อน ต้องให้ รัวลึกอยู่เสมอว่า ตัวอยู่ในคณะนั้นแล้วต้องเอาใจใส่เท่ากับฝากน้ำใจของ ตัวไว้ในคณะ และต้องหวังดีหวังประโยชน์ของคณะมากกว่าหวังประโยชน์ ของตัวเอง บางทีประโยชน์ของคณะอาจจะต้องการให้ตัวบุคคลประพฤตีส่ิง ซึ่งไม่พอใจหรือไม่สะดวกใจ หรือแม้บางทีถึงกับขอความเสียสละบางอย่าง ผู้ที่รักคณะจริงต้องยอมเสียสละให้ เสียสละความสุข เสียสละความ สะดวกของตัวเอง ที่สุดเสียสละร่างกายชีวิต เปื่อประโยชน์ของคณะนี้ เป็นธรรมเนียมหนึ่งซึ่งข้างฝ่ายยุโรปเรียกเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า "เอสปรีต์ เดอ คอรัปส" (Esprit de Corps) ถึงแม้ประเทศอังกฤษก็ใช้ภาษา ฝรั่งเศส เป็นศัพท์นี้อยู่ ในประเทศเรานี้ข้างเราจึงมิได้คำวิศัพท์ขึ้นใหม่ เพราะเป็นศัพท์ที่เขาใช้อยู่ทั่วโลกแล้ว ถ้าหากจะลองค้นดูคงได้คำที่เคย พูกรักกันมาแล้วว่า "ความรักคณะ" "ความเห็นแก่คณะ" แต่ไม่กินความลึก ซึ้งเท่าศัพท์ "เอสปรีต์ เดอ คอรัปส" ของฝรั่งเศสได้เลย ... เปื่อ เพาะ "เอสปรีต์ เดอ คอรัปส" ขึ้นได้แล้ว การที่จะเพาะความรู้จักรัก ชาติบ้านเมืองของตัว จึงจะเป็นผลได้ก็จริงสมกับที่ปรารถนา ... และ ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อรู้จักรักคณะแล้วต้องรู้จักนึกต่อไปว่า การรักคณะนั้นเอง ก็คือรักชาติบ้านเมือง เพราะชาติเราคืออะไร ก็คือเหมือนคณะไทยคณะ ใหญ่ที่สุดเราเป็นสมาชิกของคณะนั้นทุกคน ควรต้องคัดอ่านช่วยเหลือคณะ ของเราอย่างดีที่สุด แม้ว่าในเวลาที่เราจำเป็นเราจะต้องสละความสุขสำราญ

และแม้อิสรภาพส่วนตัว เพื่อขอแต่ให้คำรังอิสรภาพของคณะ คำรังอิสรภาพ
ของชาติเราไว้ คั้งนี้จึงจะนับว่าไม่เสียสละเปล่า ถ้าคั้งใจได้เช่นนั้นแล้ว
คณะของเราก็จะยืนยาว และชาติของเราก็จะรุ่งเรือง จะมีผู้นับหน้าถือตา
ต่อไปชั่วกาลนาน ...

จะเห็นได้ว่าพระบรมราชาโหวาทคนนี้ พระองค์ได้ทรงเน้นเรื่อง "ความ
รักชาติบ้านเมือง" โดยทรงอ้างอิงคติธรรมของฝรั่งเศสที่ว่า "เอสปรีต์ เดอ คอว์ปัส"
พร้อมทั้งได้ทรงเปรียบเทียบว่า ชาติบ้านเมืองก็คือหมู่คณะที่ใหญ่ที่สุด เมื่อทุกคนเป็น
สมาชิกของหมู่คณะนี้แล้ว ก็จำต้องคิดอ่านช่วยเหลืออย่างเต็มที่ แม้จะต้องถึงกับเสียสละ
ความสุขและอิสรภาพส่วนตัวก็ต้องยอม

อนึ่งพระราชดำริดังกล่าวในพระบรมราชาโหวาทนี้คงจะแพร่หลายและ
ประสบผลสำเร็จ เพราะพระองค์ได้พระราชทานแก่ครูอาจารย์ เพื่อจะได้เพาะนิสัยให้
แก่เด็กนักเรียนต่อไป

3.3.11 พระราชนิพนธ์โคลงสุภาพนิท เป็นบทพระราชนิพนธ์ร้อยกรอง
ลงพิมพ์ในหนังสือดุสิตนิท พระองค์ทรงแต่งคำประพันธ์อย่างแปลขยายภาษิต สุภาพนิท-
ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส ลาติน สเปน บาลี และจากความบางตอนในสุภาพนิทพระร่วง
มีบทพระราชนิพนธ์ทั้งสิ้นประมาณ 30 บท ลงพิมพ์คั้งแต่วันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2461
เรื่อยมา

เนื้อความเป็นเรื่องของการปลุกฝังความรักชาติ ให้รู้จักเตรียมตัว
ให้พร้อม ไม่ประมาทในการรบ และบทประพันธ์บางบทเป็นการปลุกฝังค่านิยมและ
คุณธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมไว้ด้วย (ธิดา วัฒนกุล 2519 : 113-114)

3.3.12 บทเพลง มีอยู่มากน เย และหลายบทได้เป็นที่รู้จักแพร่หลายใน
ปัจจุบัน อย่างเช่น สยามานุสติ และบทเพลงรักชาติบ้านเมือง

สยามานุสติ มี 4 บท ได้มีผู้ประพันธ์ทำนองเป็นเพลงมาร์ชมาใส่
เนื้อพระราชนิพนธ์ เนื้อร้องเป็นเรื่องของการปลุกใจให้เกิดความรักชาติได้เป็นอย่างดี
คั้งนี้

รักราช จงจิตน้อม
 รักชาติ กอบกรณีย์
 รักศาสน์ กอบบุญศรี
 รักศักดิ์ จงจิตให้

ยามเคินยามนั่งน้อม
 รำลึกถึงเทกตน
 เป็นรัฐระมณฑล
 ควรถนอมแน่นค้ำ

ใครรานใครรุกค้ำว
 ไทยรบจนสุดใจ
 เสียเนื้อ เลือดหลังไหล
 เสียชีพไม่เสียสัน

หากสยามยังอยู่ยัง
 เราก้เหมือนอยู่คง
 หากสยามพินาศลง
 เราก้เหมือนมอดม้วย

ภักดี ท่านนา
 แน่วไว้
 สุจริต ถ้วนเทอญ
 โลกช่องสรรเสริญ

กะมล
 อยู่ยัง
 ไทยอยู่ สราญธา
 อยู่เพียงอวสาน

แดนไทย
 ชาติค้ำ
 ยอมสละ สิ้นแล
 ชีวก็องเกียรติงาม

ยืนยง
 ชีพควย
 ไทยอยู่ ใดฤฯ
 หมกดินสกุลไทย

ราม ป.ร. (พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน)

เสาร์ 27 เมษายน พ.ศ. 2461

บทรักชาติบ้านเมือง ร้องกันแพร่หลายในทำนองเพลงไทยเดิมมาช้านาน ต่อมาได้ทรงแก้ไขอีกบ้างเล็กน้อย แล้วพระราชทานให้เป็นบทร้องของเสือป่า เนื้อร้องก็เป็นเรื่องของ "ความรักชาติ" โดยตรง ดังนี้

พัสชา

เรานี้เกิดมาแล้วชาติหนึ่ง
 ไม่ควรให้เสียที่ที่เกิดมา
 แม้ใครตั้งจิตรักตัว
 ควรจะร้อนกร้อนใจ

ควรกำนึ่งถึงชาติศาสนา
 ในหมู่ประชาชาวไทย
 จะม้วนอนนิ่งอยู่ไหน
 เพื่อให้พรั่งพร้อมทั่วตน

ชาติใดไว้รักสมครสมาน
แม่ชาติย่อยยับอับจน

สร้อยเพลง

ไกรมาเป็นเจ้าเข้าครอง
เกี่ยวเชืงเย้นค่ากราไป
เขาจะเห็นแก่หน้าค่าซื้อ
ไหนจะต้องเหนื่อยยากลำบากกาย
ฝรั่งร่ำเท่า

เพราะฉะนั้นชวนกันสวามีภักดี
ยอมตายไม่เสียกายชีวา
สมานสามัคคีให้คืออยู่
ควรศึกจ่านงจงใจ

จะทำกาารสิ่งใดก็ไร้ผล
บุคคลจะสุขอยู่อย่างไร

คงจะต้องบังคับขับไล่
คามวิสัยเชิงเช่นผู้เป็นนาย
จะนับถือพงศ์พันธุ์นั้นอย่าหมาย
ไหนจะอายุทั่วทั้งโลกา

จงร่วมรักชาติศาสนา
เพื่อรักษาอิสรระคณะไทย
จะสู้ศึกศัตรูทั้งหลายได้
เป็นไทยจนสิ้นดินฟ้า

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

4. บทบาทและอิทธิพลของสภาพสังคมและการเมืองที่มีต่อวรรณกรรม

สภาพเหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 6 ทั้งในด้านสังคมและการเมือง ล้วนแล้วแต่มีบทบาทและอิทธิพลที่ทำให้พระองค์ต้องทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมที่เนื่องด้วยเรื่องต่างๆ เหล่านั้น โดยทรงมีพระราชประสงค์ เพื่อเป็นการชี้แนะ แสดงแนวทางให้ผู้อ่านได้เกิดความนึกขำขำ เป็นการชักชวนให้ปฏิบัติตามบ้าง เป็นการกระตุ้นเตือนให้เกิดสำนึกในเรื่องต่างๆ บ้าง ตลอดจนเป็นอุบายให้ได้มีการโต้แย้งความคิดความเห็นในเรื่องต่างๆ ในเวลานั้นบ้าง ซึ่งพระองค์ได้ทรงกระทำได้เป็นอย่างดีและประสบผลสำเร็จตามพระราชประสงค์ เพราะพระราชนิพนธ์ต่างๆ ของพระองค์มักจะเกี่ยวข้องกับสภาพสังคมและการเมืองที่พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ จะให้คนไทยในยุคนั้นได้รับทราบและปฏิบัติตนได้ถูกต้องทันการณ์

สำหรับบทบาทและอิทธิพลของสภาพสังคมและการเมืองที่มีต่อวรรณกรรมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในสมัยของพระองค์ พระองค์ จะทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้นๆ ทันที

อย่างเช่นบทพระราชนิพนธ์ต่างๆ ที่ปลุกใจพลเมืองให้เกิดความรักชาติ เพื่อเป็นการคืนตัวต่อภัยจากชาวต่างชาติทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมตามที่ไต่ถ้อยมาแล้ว

ในสมัยของพระองค์ได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้น เพื่อเป็นการสร้างเจตนคติในการสงครามและกลยุทธ์ในการรบ ตลอดจนเป็นการชี้ชวนให้คนไทยยินยอมพร้อมใจเข้าร่วมในสงคราม พระองค์จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับสงคราม ดังนี้

การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 กับบทพระราชนิพนธ์ที่เนื่องด้วยเรื่องสงคราม

สงครามโลกครั้งที่ 1 ได้เริ่มขึ้นในยุโรปเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2457 รัฐบาลไทยได้ประกาศตนเป็นกลาง แต่ในระยะต้นสงครามความรู้สึกของคนไทยส่วนใหญ่โอนเอียงไปข้างฝ่ายมหาอำนาจกลาง เพราะฝ่ายสัมพันธมิตรโดยเฉพาะฝรั่งเศสได้สร้างความขมขื่นใจให้แก่คนไทยอย่างมากในการยึดดินแดนไปจากไทยหลายครั้งในรัชกาลก่อน "เหตุการณ์ร.ศ. 112" และการเสียดินแดนที่ต่อเนื่องกันมา เป็นประเด็นสำคัญที่คนไทยยากจะลืมเลือนการกระทำของฝรั่งเศสได้ นอกจากนั้นเยอรมนีก็ไม่เคยทำให้คนไทยต้องเจ็บช้ำน้ำใจมาก่อน ไม่เคยล่วงละเมิดกับป้าไทย และยังคงทำการค้าขายด้วยดีตลอดมา ดังนั้นถ้าจะมีการลงมติดกันแล้ว คนไทยในขณะนั้นก็คงจะขอเข้าร่วมสงครามกับเยอรมนี

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิบูลโยธิราชประขานารถทรงมีนโยบายเข้าข้างฝ่ายสัมพันธมิตรซึ่งกำลังปฏิบัติการรบได้เปรียบอยู่ในขณะนั้น เพราะทรงพิจารณาเห็นว่า

1. ฝรั่งเศสเป็นชาติที่พลเมืองเพิ่มขึ้นน้อยมาก เพราะฉะนั้นย่อมจะไม่คิดขยายอาณาเขตอีก ซึ่งตรงข้ามกับเยอรมนีที่มีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการที่จะขยายดินแดนย่อมมีอยู่มาก
2. ฝรั่งเศสเป็นชาติที่ติดเอได้ไม่ยาก เพราะชอบค้าขายยกย่อง แต่เยอรมนีก็คิดเอาเปรียบทุกปีก้าว
3. ฝรั่งเศสยึดวีรคติ (Chivalry) คือการไม่เอาเปรียบผู้แพ้ แต่เยอรมนีถือผลประโยชน์เหนือสิ่งอื่นใด ดังถ้อยคำปรากฏในสุนทรพจน์ของอัครมหาเสนาบดีเบทมันฮอล์เวค ที่ว่า "ความจำเป็นจะรู้จักธรรมก็ตาม"

4. เยอรมนีมีความประพฤตินิยมโทคอันแสดงให้เห็นชัดในสงครามที่ปรากฏในฝรั่งเศสและเบลเยียม

เมื่อพระองค์ทรงกำหนดนโยบายในการสงครามที่จะเข้าฝ่ายสัมพันธมิตรแล้ว จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมขึ้นหลายเรื่อง เพื่อให้ความรู้ ความรู้ลึกนึกคิด ตลอดจนกำหนดท่าทีต่อสงครามและกลยุทธ์ในการรบไว้หลายแง่มุม เพื่อเป็นพื้นฐานก่อนที่ประเทศไทยจะเข้าร่วมในสงครามอย่างเต็มที่ และทรงมีพระราชประสงค์ให้ชาวไทยมีเจตนคติต่อการสงคราม ลักษณะการรบในทุกวิธีทั้งทางบกและทางน้ำ ทั้งยังให้เห็นคุณประโยชน์ของสงครามในแง่ของการประพฤติปฏิบัติที่ชาวไทยควรจะต้องปรับปรุงตนเองให้สอดคล้องกับสภาพบ้านเมืองในขณะนั้น (ในช่วงเวลาที่สงครามกำลัง - คานินตลอดมาจนถึงปีพ.ศ. 2460 อันเป็นปีที่ประเทศไทยเข้าร่วมสงคราม) บทพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเช่นนี้ ได้แก่

- 4.1 หนังสือเนื่องด้วยสงคราม
- 4.2 บทพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับกิจการทหารเรือ
- 4.3 กฎหมายทางทะเล
- 4.4 เรื่องเบ็ดเตล็ดในพระนาบพันแหลม
- 4.5 การสงครามป้อมค่ายประชิด
- 4.6 ความผันของเยอรมัน
- ✓ 4.7 อำนาจคือธรรม
- 4.8 เรือเบอร์เกินเทค
- 4.9 โกลนติคัลล่อ

หนังสือเนื่องด้วยสงคราม ทรงลงในหนังสือพิมพ์ไทยเมื่อพ.ศ. 2457 ขนาดยาวประมาณ 6 ยก เนื้อเรื่องกล่าวถึงยุทธภัยซึ่งประเทศไทยต้องเกี่ยวข้องกับสงครามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หนทางที่จะจะไปสู่ชัยชนะก็คือความสามัคคีพร้อมเพรียงของหมู่คณะ การเชื่อฟังรัฐบาล ความรักชาติ ยินดีเสียสละเพื่อชาติ เหมือนอย่างประเทศอังกฤษซึ่งได้เปรียบในสงครามก็เพราะประชาชนร่วมมือกับรัฐบาลเป็นอย่างดี นอกจากนี้ในการสงคราม ประเทศคู่สงครามต้องรักษาสัมพันธภาพระหว่างประเทศ รวมทั้งประเทศที่เป็นกลางก็ต้องรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด

บทพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับกิจการทหารเรือ ทรงใช้พระนามแฝงว่า "พันแหลม" ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทย ค่อยมาได้กักลงในหนังสือสมุทรสารเป็นบางเรื่อง ทรงพระราชนิพนธ์ระหว่างพ.ศ. 2457 - 2458 แบ่งเป็น 2 ภาค คือ

ภาคที่ 1 บทพระราชนิพนธ์ชุดนี้มี ประโยชน์ของเรือรบ (พ.ศ. 2457) ประโยชน์แห่งเรือไค้่น้ำ (พ.ศ. 2458) ใ้หัวหรือใ้ข้าง (พ.ศ. 2457) เรือรบของอังกฤษกองทัพเรือของชาติที่ท่าสงครามกันใ้พ.ศ. 2457 สถิติแห่งอเมริกาใ้ทะเล (พ.ศ. 2458) กิจการเรือไค้่น้ำของเยอรมัน เรื่องนี้ทรงแปลมาจากหนังสือพิมพ์ไ้หมส้ของอังกฤษ กล่าวถึงกิจการ เรือค้ำน้ำของเยอรมันที่ทำการสู้รบไม่ได้ผลสมความมุ่งหมาย เพราะถูกเรือรบฝ่ายสัมพันธมิตรทำลายใ้ไปมาก

ภาคที่ 2 ไ้แก่ การยุทธทางทะเลยุโรป รายงานการยุทธที่อ่าวเฮลิโอสแลนค์ เรื่องนี้ทรงแปลมาจากหนังสือพิมพ์ไ้หมส้ของอังกฤษ เป็นข้อความที่กล่าวถึงเหตุการณ์รบทางเรือที่ผ่านมามีว่า อังกฤษเป็นฝ่ายได้เปรียบเยอรมันเกือบทุกค้ำน และยังกล่าวถึงการที่เยอรมันละเมิดความเป็นกลางของประเทศเดนมาร์ก โดยนำเรือรบเข้าไปทำลายเรือไค้่น้ำ "อ. 13" ของอังกฤษที่แล่นไปเกยหาดทรายชายฝั่งทะเลของเดนมาร์ก เป็นผลใ้ชาวเดนมาร์กโกรธแค้นมากและรัฐบาลเดนมาร์กได้ประท้วงการกระทำของเยอรมันใ้ครั้งนี้

เนื้อเรื่องของบทพระราชนิพนธ์เหล่านี้ มีทั้งที่ทรงพระราชนิพนธ์เอง และทรงแปลมาจากต่างประเทศ เพื่อให้ชาวไทยทราบถึงการดำเนินสงคราม ความเคลื่อนไหวทางกำลังอาวุธ และการรบทางทะเลใ้สงครามโลกครั้งที่ 1

กฎหมายทางทะเล เป็นบทพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับกิจการทางทะเล ลงพิมพ์ใ้หนังสือสมุทรสารใ้ระหว่างพ.ศ. 2457 - 2461 มีลักษณะเป็นการรวบรวมเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายทางทะเลไว้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้สนใจใ้กบวชิชากฎหมาย ประกอบค้ำวยบทพระราชนิพนธ์ 6 เรื่อง คือ

การจมเรือลูลีเตเนีย (พ.ศ. 2457) กล่าวถึงความโหดร้ายของเรือค้ำน้ำเยอรมันที่จมเรือโดยสาร "ลูลีเตเนีย" ของอังกฤษ ทำให้ผู้โดยสารจากประเทศต่างๆ รวมทั้งสหรัฐอเมริกาเสียชีวิตถึง 1,134 คน ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายระหว่างประเทศ และเป็นสาเหตุหนึ่งที่สหรัฐอเมริกาประกาศสงครามกับเยอรมัน

ยุทธภัยกระทบผู้เป็นกลาง (พ.ศ. 2458)

คดีเรือแอปแปม (พ.ศ. 2459) บรรยายให้เห็นถึงเล่ห์เหลี่ยมและความโหดร้ายของเยอรมันที่นำเรือรบชื่อ "เมอเว" มาปลอมเป็นเรือสินค้าอังกฤษด้วยการชักธงชาติอังกฤษ พร้อมทั้งไต่จับเรือแอปแปมไป การกระทำอย่างนี้เป็นการผิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ

เสรีภาพทางทะเล (พ.ศ. 2461)

การจับกลางทะเล

กฎและแบบธรรมเนียมการสงครามทางทะเล

เรื่องเบ็ดเตล็ดในพระบรมมหาราชวัง มีอยู่หลายเรื่อง เช่น

คำนำเรื่องการสงกราบไต้หน้า ของชิปะชวโน (สมุทรสาร 2457)

รั้วของประเทศอังกฤษ แสดงความเป็นปกติในเรือสงคราม (ทรงแปลจาก รอยแผล แมกกาซีน ฟิฟฟ์ในสมุทรสาร 2458)

กองทัพเรือใหญ่อังกฤษ (สมุทรสาร 2458)

ผู้กองเครื่องกลสังหาร (ทรงแปลจากเรื่องของวอลเตอร์วู้ด ฟิฟฟ์ ในสมุทรสาร 2458)

ปัญหาควมคำนึงสำหรับราชนาวี (สมุทรสาร 2458)

การใช้เรือไต้หน้าฝ่ายใดได้เปรียบในสงครามนี้ (สมุทรสาร 2459)

ปืน 17 นิ้ว (ทรงแปลจากเรื่องของนาย จี. เอฟ. มอร์เลล์

สมุทรสาร 2459)

การยุทธสะเทินน้ำสะเทินบก (สมุทรสาร 2459)

นาวิกยุทธไกลยุทธ์ดั่งค์ (สมุทรสาร 2459)

ความเห็นเอกชนเกี่ยวกับนาวิกยุทธไกลยุทธ์ดั่งค์ (2459)

การสถาปนาราวีของสหรัฐอเมริกา (2459)

การรบห่านาทีในช่องสมุทร (2460)

ป้อมแห่งเรือมอเวะ (2460)

กิจการของช่างกลในนาวี (2460)

สยามต้องมึนาวีฤๅ (2460)

ความเป็นอยู่แห่งศาลฟ้าล่าง (2460)

แถลงกิจการเนื่องด้วยเรือค่าน้ำ (2450)

เรือจุกแมสคอคคัก (2460)

การสงครามป้อมค่ายประชิด ทรงพระราชนิพนธ์ในปีพ.ศ. 2459

ขนาดยาวประมาณ 13 ยก

เป็นเรื่องที่ให้ความรู้ถึงวิธีดำเนินสงครามแบบตั้งป้อมค่ายประชิดกัน และใช้กำลังทหารตลอดจนอาวุธทุกชนิดพร้อมกัน การสงครามแบบนี้ต้องอาศัยกำลังทหารราบเป็นหลัก และเป็นแนวหน้าเข้ารบกว่นเข้าตีโดยใช้ปืนใหญ่ และกระสุนปืน นอกจากนั้นยังมีการสืบข่าว ล่าข่าวโดยจารบุรุษ ทหารลาดตระเวน รวมทั้งการเคื่องมือสื่อสาร เช่น โทรทัศน์ วิทยุ โทรเลข

ความฝันของเยอรมัน ได้ทรงแปลจากหนังสือเรื่อง Gross - Deutschland ฉบับภาษาฝรั่งเศส เมื่อปีพ.ศ. 2459

เป็นเรื่องชี้ให้เห็นความปรารถนาของเยอรมันในการทำสงครามว่า เยอรมันหวังจะเข้าครอบครองดินแดนในยุโรป อเมริกา แอฟริกา และเอเชีย ถ้าหากชนะสงคราม นอกจากนี้เยอรมันยังต้องการให้ประเทศมหาอำนาจให้ความร่วมมือช่วยรบ เพื่อเยอรมันจะได้รับรองเอกราชสิทธิ์ต่างๆ ตลอดจนได้รับเงินค่าปรับโทษจากประเทศผู้แพ้อีกด้วย แต่ความฝันของเยอรมันจะสลายไปเมื่อเยอรมันเป็นผู้แพ้สงคราม

✓ อำนาจคือธรรม พิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทย เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 ใช้พระนามแฝงว่า "รามจิตติ"

เนื้อเรื่องกล่าวถึงการทำหน้าที่ไม่เป็นธรรมของเยอรมันในการดำเนินสงครามนับแต่สมัยโบราณมาแล้ว เยอรมันเป็นผู้ถูกรานประเทศอื่นๆ อย่างทารุณ และได้แต่อำนาจจักรออกไปอย่างกว้างขวางด้วยการทำสงคราม ก่อการยุยงให้ชาติต่างๆ ก่อสงครามขึ้น และพยายามค้าขายแข่งกับประเทศอุตสาหกรรมอื่นๆ ขยายพลเมืองไปในแดนต่างๆ ทั่วโลก และดำเนินการอบรมคนทั้งหลายให้นิยมเยอรมัน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า "เยอรมันกระทำการโดยถืออำนาจคือธรรม"

เรือเบอร์เกินเทค ทรงแปลจากฉบับภาษาอังกฤษ พิมพ์ในสมุทรสาร

เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2461

เนื้อเรื่องกล่าวถึงวีรกรรมของเรือเบอร์เกินเทคในการสงคราม เป็นคดีที่คัดทหารเรือไทยในการปฏิบัติราชการ และเป็นตัวอย่างในการยุทธสำหรับ กองทัพเรือไทยให้ทำการรบโดยเต็มความสามารถ

โคลนทีกล้อ มีตอนที่ 7 เรื่อง "ความจนไม่จริง" กับตอนที่ 11 เรื่อง "ความหุมหมิม" ที่เกี่ยวกับเรื่องของสงคราม

เนื้อเรื่องในเรื่อง "ความจนไม่จริงนั้น" พระองค์ได้ทรงกล่าวถึงผลเสียที่สำคัญของความสงบศึกว่า ทำให้คนมีเวลาแสวงหาความสำราญและความสนุกส่วนตัว จนคิดถึงแต่ตัวเองมากกว่าสิ่งอื่นใด ส่วนสงครามนั้นเป็นของที่ให้คุณโดยไม่รู้ตัว เพราะทำให้เรานึกถึงสิ่งที่สำคัญกว่าตัวเราเอง ทำให้คนตื่นจากความฝันถึงประโยชน์ส่วนตัวซึ่งเป็นของยากที่จะแก้ไขด้วยสิ่งอื่นนอกจากเสียงปืนและดาบปลายปืน

ในเรื่อง "ความหุมหมิม" นั้น พระองค์ทรงถือว่าความหุมหมิมอันเป็นโคลนก่อนร้ายก่อนหนึ่ง เป็นผลจากการที่ประเทศใดสงบศึกมานานจนประชาชนถือว่าคนสำคัญกว่าสิ่งอื่น เห็นแต่ประโยชน์ของตน มีความคิดแคบ ทั้งนี้สัจก็หุมหมิมมาทั้งสิ้น

บทพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับการสงครามและกิจการทหารนี้ ทำให้ชาวไทยทราบความเคลื่อนไหวของสงครามโลกครั้งที่ 1 และกลยุทธ์ในการทำสงคราม นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงชักจูงชาวไทยให้หันมาเอาใจช่วยฝ่ายสัมพันธมิตร โดยทรงชี้แจงให้เห็นถึงความโหดร้ายทารุณและความไม่มีธรรมะของฝ่ายเยอรมัน จนกระทั่งชาวไทยเกิดความคิดคล้อยตามพระราชประสงค์ ด้วยการสนับสนุนฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายอธรรม เช่น เยอรมันชนะสงคราม ดังจะเห็นได้จากบทความในหนังสือพิมพ์ในสมัยนั้นที่สนับสนุนให้รัฐบาลประกาศสงครามกับเยอรมัน เช่น บทความของ "แหลมฟ้าผ่า" ที่เขียนลงใน "กรุงเทพฯ เดลีเมล" ฉบับวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 ความว่า

... เยอรมันอวดดีไม่เกรงใคร ไม่เคารพต่อกฎบัตรกฎหมายสัญญาระหว่าง

ประเทศ ทั้งธรรมดาๆ หมด ...

เยอรมันใช้เรือสับมารีนผลาญเรือพยาบาลซึ่งเต็มไปด้วยคนป่วยเจ็บอยู่ในเรือนั้น

เยอรมันใช้เรือสับมารีนผลาญเรือพยาบาลของชาติเป็นกลางไ้มาก ด้วยพวกนี้ยังไม่มีมือต่อสู้อยู่

เยอรมันได้กระทำความร้ายกาจต่อทหารที่ไม่สู้รบอะไรเลย ...

บทความเหล่านี้มีส่วนอย่างมากที่ทำให้ประชาชนซึ่งในระยะแรกนั้นมีความคิดเห็นเข้าข้างเยอรมันเป็นส่วนใหญ่ เริ่มเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเข้าข้างฝ่ายสัมพันธมิตร สมดังพระบรมราชโองบายของรัชกาลที่ 6 ดังนั้นในวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 เมื่อรัฐบาลไทยได้ประกาศสงครามกับเยอรมัน จึงไม่มีประชาชนกักค้ำ

นอกจากนี้หนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับได้แสดงความชื่นชมยินดีในความสำเร็จของพระบรมราชโองบายนี้ เช่น บทความชื่อ "ความเห็นชอบของหนังสือพิมพ์ขอดวาย ไชโย" จากหนังสือพิมพ์ "กรุงเทพฯ เดลีเนล" เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 ความว่า

ขอเชิญพวงไทยดวายไชโย แก่พระบาทสมเด็จพระศรีมหาจักรพรรดิ - มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณธรรมอันมหาประเสริฐ

พระองค์เป็นพระมหากษัตริราชวิบุลยพระอรุณแรก แห่งสยามอาณาจักร ประกอบด้วยทรงปรีชาชาญชัยในกรรพวิทยาศาสตร์ราชวรยาสรวรพ- รัชูประศาสนบายสากลประเทศ

ในระหว่าง 3 ปีมานี้ ฐานะของประเทศสยามก็นับว่าอยู่ในที่คับขันนักหนา แก่อาถรรพ์ด้วยพระองค์เปรียบประดุจเป็นนายคนาวาสยามนำไปในทะเลใหญ่่น้อย หลีกเสี่ยงหินโสโครก และคลื่นลมมรสุมเป็นมหาเวายุพิศ กระทบกลบลกุ่มมืดมัวนั้น ให้ปราศจากเหตุอันโง่จืดอันตรายมาได้ ถ้าชาวเราทุกคนได้ทราบข้อความตลอด จะต้องรู้สึกว่าเป็นมหาอัศจรรย์แล้ว

บัดนี้ถึงวาระที่สุดที่สยามจะทนเฉยอยู่ไม่ได้ ก็เสมือนหนึ่งนาวาของเรา ยังคงคกคอกอยู่ในมหาสมุทร อันเป็นบรพณ์ภัยภัยกับความมรณะเฉยๆ ต่อหน้ากันด้วยคลื่นลมร้ายกระหน่ำบายังไม่หยุด

ตลอดเวลาที่แล้วมา นายกนาवासยามของเราได้ทรงนำไปไม่อับปางมา แล้วฉันใด ในส่วนที่นำค่อไปอีกตั้งแต่บัดนี้ ก็คงหมายถึงสวัสดิวิถิ์ได้เช่นกัน ด้วยพระองค์ทรงเล็งเห็นมรรคาอยู่โดยตลอดปลอดภัยแล้ว จึงได้ทรงเลือกดำเนินาวาไปในทางนี้ซึ่งเป็นทางที่ค้ำที่สุดนั้น ซึ่งจะถึงฝั่งได้โดยสวัสดิภาพประสพมหาลาภได้สมหมาย พระเชษฐพระคุณเป็นต้นเกล้าฯ หาที่สุดมิได้

เพราะฉะนั้นเมื่อมีพระบรมราชโองการคำสั่งให้สยามตัดไมตรีกับเยอรมัน และประกาศเข้าข้างสัมพันธมิตรหมามากแล้ว ก็ต้องเป็นหน้าที่ของเจ้านาย ข้าราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน และพลเมืองหรือประชาชนทั่วไปต้องพร้อมกันด้วยความปรองดองยิ่งขึ้นกว่าหนหลัง ต้องน้อมจิตมอบกายถวายชีวิตเป็นที่สุดไว้ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวของเรา แล้วแต่จะท้องพระราชประสงค์ประการใดต้องให้เป็นไปโดยพระบรมราชโองการนั้นจงทุกประการ เช่นเดียวกับที่เราได้ลงอยู่ในลำนาวา อันนายกนาวาบังกับบัญชาได้เด็ดขาด และช่วยนายกนาวาจนสุดความสามารถที่จะเป็นไปได้ เพราะความเป็นความตายจะต้องรวมอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น

ในที่สุดนี้เราขอชักชวนเพื่อนร่วมชาติทุกคนด้วยอีกว่า จงพร้อมกันตั้งสัตย์ปฏิญาณรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ของเรา จงพร้อมกันทำหน้าที่ตามที่ควรทำ จงถวายพระพรชัยมงคลแก่พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี ณ บัดนี้ ขอให้ทรงถึงซึ่งความชนะ ก้าวคืบจามิตรของสากลโลกได้ด้วย ความชนะโดยเกียรติยศยิ่ง ให้ประเทศสยามคงลลิตย์เสถียรสถาพรแห่งความเป็นอิสรราชอยู่ชั่วฟ้าชั่วดิน

ไชโย ไชโย อ้อครั้ง ไชโย

จากบทความนี้แสดงให้เห็นประจักษ์ว่า พระบรมราชาบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการที่จะทรงโน้มน้าวจิตใจชาวไทยให้ยินยอมพร้อมใจเข้าข้างฝ่ายสัมพันธมิตรประสพผลสำเร็จตามพระราชประสงค์นั้น ก็เพราะพระองค์ทรงอาศัย "บทพระราชนิพนธ์" ในแนว "ปลุกกระตบ" ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

สำหรับเรื่องบทบาทและอิทธิพลของสภาพสังคมและการเมืองที่นี้คือ
วรรณกรรมการละครนั้น จะเห็นได้ว่าบทละครพระราชานิพนธ์ของพระองค์เกี่ยวข้องกับ
เหตุการณ์บ้านเมืองและสภาพสังคมในสมัยนั้นเป็นส่วนมาก ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงมี
พระราชประสงค์ที่จะใช้ "บทละครพระราชานิพนธ์" เป็นเครื่องมือในการให้ทั้งความรู้
และความบันเทิงแก่ผู้ชมและผู้อ่าน ให้มีความรู้ความเข้าใจในเหตุการณ์บ้านเมือง
ยอมรับสภาพความเป็นจริงและความเปลี่ยนแปลงของสังคม ยินดีสนับสนุนพระบรม-
ราชาธิบายในเรื่องต่างๆ ตลอดจนปลูกใจให้พลเมืองเกิดความรักชาติบ้านเมืองดัง
ตัวอย่าง

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตั้งกองเสือป่าขึ้น
เมื่อปีพ.ศ. 2454 พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์จะให้พลเมืองยอมรับและเห็นความ
สำคัญของเสือป่า วิธีการหนึ่งที่พระองค์ทรงกระทำนอกเหนือจากพระราชทานพระบรม-
ราชาธิบายเกี่ยวกับเรื่องเสือป่าก็คือ "ทรงอาศัย" บทละครพระราชานิพนธ์เพื่อปลูกฝัง
ความเข้าใจในเรื่องนี้ ซึ่งม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ดังนี้ (ม.ล.ปิ่น
มาลากุล 2518 ค. 176)

ข้อพึงสังเกต

1. รัชกาลที่ 6 ทรงตั้งกองเสือป่าเมื่อพ.ศ. 2454
2. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการแสดงตำนานเสือป่า เมื่อ
พ.ศ. 2454
3. ทรงพระราชนิพนธ์ "เพื่อนตาย" เมื่อพ.ศ. 2454 ในเรื่องนี้มี
เสือป่าที่พยายามต่อสู้กับศัตรูที่มณฑลหัตถ์สินบุรี
4. ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง "ขลุ่ยคาคิน" เมื่อพ.ศ. 2455
5. ถึงพ.ศ. 2456 ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง "หัวใจนักรบ" นี้
เสือป่าต่อสู้กับข้าศึกที่มณฑลหัตถ์สินบุรี
เป็นการปลูกใจมากชิ้นเป็นลำดับ

ตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่งที่จะทำให้เห็นว่า บทละครพระราชานิพนธ์ของ
พระองค์มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์บ้านเมืองในขณะนี้ ก็คือ เรื่องการเรียโรเงิน

สร้างเรือรบ "พระร่วง" อันเป็นความคิดของบุคคลคณะหนึ่งประกอบด้วยข้าราชการ ทั้งในและนอกพระราชสำนัก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรม ราชานุญาตให้จัดตั้ง "ราชนาวีสมาคม" และให้ราชนาวีสมาคมดำเนินการเรียโรได้ โดยพระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ 80,000 บาท กับยอดเงิน 116,324 บาท ซึ่งเหลือจากการจัดงานพระราชพิธีทิวาภิเษกในรัชกาลที่ 5 เป็นทุน ประเดิม

เมื่อมีโครงการเรียโรเงินสร้างเรือรบ "พระร่วง" แน่นนอนแล้ว จึงได้ ทรงแก้บทละครพระราชนิพนธ์เรื่อง "มหาตมะ" (ซึ่งได้เคยจัดแสดงในงานเลี้ยงเวร อันเตมาก่อนหน้าจะมีการเรียโร) ในฉบับพิมพ์คัดหลายตอน โดยได้ทรงนำเรื่องการ เสียสละทุนทรัพย์สมทบทุนสร้างเรือรบเข้ามาเป็นหัวใจของเรื่อง แล้วจึงได้ทรงพระ กรูณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการแสดง เพื่อเก็บเงินสมทบทุนทั้งในพระนครและต่างจังหวัด พระองค์ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อการจัดการแสดง แต่เมื่อมีรายได้เกิดขึ้น ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งเข้าสมทบทุนซื้อเรือรบสำหรับราชนาวีสมาคมทั้งสิ้น (ม.ล.ปิ่น มาลากุล 2518 ค. 198)

นอกเหนือไปจากนี้ พระองค์ยังได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครที่เกี่ยวกับ เหตุการณ์อื่นๆ อีก เช่น บทละครเรื่อง "ท่านรอง" ที่ทรงแปลงมาจากเรื่อง "Second in Command" ของ Robert Marshall เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2461 ซึ่งขณะนั้นไทยกำลังส่งทหารอาสาไปรบสงคราม ณ ทวีปยุโรป เรื่อง "ท่านรอง" นี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรบโดยตรง

ส่วนเรื่องการปลุกใจพลเมืองให้เกิดความรักชาติ หรืออวรปลุกฝังความ รักชาติ อันเป็นพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตั้ง พระราชหฤทัยที่จะทรงกระทำตลอดรัชสมัยของพระองค์นั้น พระองค์ได้ทรงอาศัยบท ละครพระราชนิพนธ์เป็นเครื่องมือได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้จะได้ศึกษาและวิเคราะห์โดย ละเอียดในบทต่อไป

บทที่ 3

เนื้อหา แก่นเรื่อง และตัวละครในบทละครพระราชนิพนธ์
กับแนวคิดและกลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปลุกฝังความรักชาติ โดยที่พระองค์ทรงมีแนวความคิดยึดมั่นในเรื่องของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ พระองค์ทรงชี้ให้ประชาชนเห็นความสำคัญและความจำเป็นของสถาบันเหล่านี้เท่าที่จะทรงมีโอกาส

ในเรื่องของ "ความรักชาติ" นั้น พระองค์ได้ทรงมีพระราชดำริในโอกาสที่มีพระบรมราโชวาทกับพระบรมราชานุสาสน์ในงานวิสาขะ มีสาระสำคัญ ดังนี้
(วชิราวุธานุสรณ์ 2495 : 64 - 67)

ความรักชาติ หมายความว่า รักแผ่นดิน กับ รักเพื่อนร่วมชาติ วิธีแสดงความรักชาติจริงจึงพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ต้องเอื้อเพื่อแก่นสัญชาติเดียวกัน ต้องให้ความอนุเคราะห์และกีดทำประโยชน์ให้แก่นร่วมชาติมากที่สุด

2. ต้องไปประทุรร้ายต่อกันสัญชาติเดียวกัน

3. ต้องประพฤติตนเป็นพลเมืองดี

4. ต้องเต็มใจยอมเสียสละให้แก่ชาติ ได้แก่การบริจาคทรัพย์บำรุงสาธารณสมบัติ สละเวลาและความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของชาติบ้านเมือง รวมทั้งการเสียภาษีอากร ซึ่งโบราณเรียกว่า "ราชพลี" หมายความว่า เป็นเหมือนของถวายแด่พระมหากษัตริย์ เพื่อตอบแทนพระกรุณาที่ปกครองประชาชนให้ได้รับความร่มเย็น

5. ต้องรู้จักหวงและสงวนชาติ คือต้องไม่ยอมให้ใครทำลาย ต้องรักษาแผ่นดินไทยจนเต็มกำลัง ถึงแม้จะต้องเสียเลือดเนื้อหรือชีวิตก็ต้องยอม

อนึ่งเมื่อสงวนชาติแล้วก็ต้องสงวนสิ่งซึ่งเป็นหลักแห่งชาติ คือ พระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเป็นประมุขนำชาติในการตั้งปวง พระศาสนา อันเป็นบรรทัดฐานที่ค้ำแห่งภูมิธรรมของชาติและ อิสริภาพแห่งชาติ

การที่ต้องมีความจงรักภักดีและตั้งใจป้องกันระบบหากษัตริย์ ก็เพราะพระองค์ทรงเป็นหัวหน้าของชาติ เป็นผู้แทนของชาติในสายตาของชาวต่างประเทศ และชาติใดที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเปรียบเหมือนเรือที่มีธง สหัชชัยพุทธศาสนภานุภาพว่า "ราชารุสุส ปญฺญานํ" แปลว่า "พระราชาเป็นสง่าแห่งแว่นแคว้น" อีกบทหนึ่งว่า "ราชามุขํ บณฺุสฺสานํ" แปลว่า "พระราชาเป็นหัวหน้าแห่งบุญ" หมายความว่ามนุษย์เหล่าใดมีพระราชาเป็นหัวหน้าย่อมจะมีหน้ามีตา

การที่ต้องตั้งใจป้องกันพระศาสนา เพราะพระศาสนาเปรียบเหมือนธงของคณะ ก็เป็นเครื่องแสดงให้ปรากฏว่าเป็นคณะหรือชาติอันรุ่งเรือง อีกประการหนึ่งศาสนาเป็นเครื่องบำรุงขวัญใจ เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งบีให้ระคองแวงคหว้นก่อภัยอันตราย

การที่ต้องป้องกันอิสราภาพนั้น ก็เพราะถ้าความเป็นไทยของเราถูกทำลายเสียแล้ว เราก็เท่ากับไม่มีชาติ ถ้าชาติไทยยังไปอยู่เมื่อเราก็กยังไม่สูญ การเสียอิสราภาพคือความเป็นไทย ย่อมจะเป็นเคราะห์ร้ายยิ่งกว่าสิ่งใด ไม่มีภัยอันใดจะใหญ่เท่า เพราะที่เราได้ชื่อว่าไทยก็เพราะเป็นไทย ไปได้เป็นข้าจากอื่น เหตุนี้เราผู้เป็นไทยจึงต้องตั้งใจรักษาชาติของเราไว้

อนึ่งเพื่อได้ศึกษาถึงบทพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ รวมทั้งพระบรมราโชวาทของพระองค์แล้ว จะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงมีแนวความคิดว่า "ถาวรรักษาติ" นั่นก็คือ ความรักแผ่นดินและรักเพื่อร่วมชาติ นั้นเอง ดังนั้นในการศึกษาเรื่อง การปลูกฝังถาวรรักษาติตามที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" จึงควรได้ศึกษาและวิเคราะห์ตามหัวข้อ ดังนี้

1. แนวความคิดในการปลูกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์
2. กลวิธีในการปลูกฝังความรักชาติในบทละครพระราชนิพนธ์

แนวความคิดในการปลูกฝังความรักชาติภายใต้ปณิธานของพระราชาธิบดี

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวความคิดว่า การที่จะปลูกฝังความรักชาติให้แก่พลเมืองได้เป็นผลสำเร็จโดยง่ายนั้น จะต้องทรงชี้ให้ประชาชนเห็น ความสำคัญและความจำเป็นของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อันเป็นสถาบันที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวและเป็นที่รวมจิตใจของประชาชน

ดังนั้นในปณิธานของพระองค์ จึงมักจะปรากฏแนวความคิดในเรื่องสถาบันทั้งสาม ดังนี้คือ

1. หน้าที่และความสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
 - 1.1 หน้าที่และความสำคัญของสถาบันชาติ
 - 1.2 หน้าที่และความสำคัญของสถาบันศาสนา
 - 1.3 หน้าที่และความสำคัญของสถาบันกษัตริย์ เช่น
 - 1.3.1 ทรงเป็นบึงขวัญของประชาชนชาวไทย
 - 1.3.2 ทรงเป็นผู้นำในการทรงปวง
 - 1.3.3 ทรงเป็นผู้ปกครอง เป็นแก้ว
2. ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทั้งสามกับประชาชน
3. หน้าที่ของบุคคลต่าง ๆ ที่พึงปฏิบัติ (พึงกระทำ) ต่อสถาบันทั้งสาม
 - 3.1 ทุกคนต้องมีความจงรักภักดีต่อ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยต้องสำนึกในความเป็นชาติ และเกิดความรักชาติที่ก่อให้เกิดมาเป็นคนไทย
 - 3.2 ทุกคนต้องเป็นผู้รู้จักเสียสละ ประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์อันแท้จริงให้มิแก่ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
 - 3.3 ทุกคนจะต้องเป็นผู้กล้าหาญ เพื่อป้องกันรักษาชาติของตน
 - 3.4 ทุกคนจะต้องมีความสามัคคี รักผูกพันและร่วมแรงร่วมใจกัน
 - 3.5 ทุกคนจะต้องมีวินัย
 - 3.6 ทุกคนจะต้องซื่อตรงต่อหน้าที่ และตั้งใจทำหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุด
 - 3.7 ทุกคนจะต้องบำเพ็ญตนให้อยู่ในศีลธรรม และช่วยกันบำเพ็ญเพียรรักษาบรรพชนแห่งชาติให้มั่นคงอยู่ต่อไป

กลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์

พระองค์ทรงอาศัยเทคนิคต่าง ๆ ในการปลุกฝังความรักชาติในบทละครพระราชนิพนธ์ ดังต่อไปนี้

1. ทรงใช้เนื้อหาของเรื่อง โดยทรงผูกเรื่องให้มีเนื้อหาเพื่อการปลุกใจผู้ชม และผู้อ่านให้เกิดความรักชาติ
2. ทรงใช้ตัวละคร โดยทรงอาศัย ชื่อ บุคลิกลักษณะและนิสัยของตัวละคร
3. ทรงใช้แก่นเรื่อง
4. ทรงใช้บทสนทนา
- ✓ 5. ทรงแทรกข้อคิดและคติเตือนใจต่าง ๆ

อนึ่งในบทละครพระราชนิพนธ์ที่เกี่ยวกับการปลุกฝังความรักชาตินั้น อาจจำแนกได้เป็นสองประเภท คือ

ประเภทที่ 1 บทละครที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อการปลุกฝังความรักชาติโดยตรง บทละครประเภทนี้จะมีลักษณะของเนื้อหา แก่นเรื่อง ตัวละคร รวมทั้งข้อคิดและคติเตือนใจต่าง ๆ เป็นไปเพื่อการปลุกใจให้รักชาติโดยแท้จริง

ประเภทที่ 2 บทละครพระราชนิพนธ์ที่ทรงแทรกการปลุกฝังความรักชาติเข้าที่โอกาสจะอำนวย บทละครประเภทนี้พระองค์ทรงเลือกเอาเนื้อหา หรือตัวละคร หรือบทสนทนา หรือข้อคิดและคติเตือนใจ สุกแก่จะทรงมีโอกาสแทรกไว้ในบทละครแต่ละเรื่อง

ผู้วิจัยเห็นว่า บทละครพระราชนิพนธ์ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อทรงปลุกฝังความรักชาติโดยตรง และที่ทรงแทรกการปลุกฝังความรักชาติเข้าที่โอกาสจะอำนวยนั้น มีที่ทรงระว้ได้เกือบาและวิเคราะห์อยู่ 17 เรื่อง ดังต่อไปนี้

1. หัวใจแกร่ง
2. พระร่วง
3. ขอมคำคืน

4. กุญโบาย
5. มหาภม
6. ฉวยอำนาจ
7. เพื่อนตาย
8. ทานรอง
9. ร.ก.ล. นพทร
10. เสียสละ
11. ความกึ่งมีไชย
12. โหงพาง
13. บัทยาพาธา
14. ทนมายอกเอาหน้าบ่ง
15. วิวาหพระสมุท
16. ฝึกวินัย
17. ปิทรแท้

หัวใจนักรบ ✓

ละครพูด 3 ชุด ทรงพระราชนิพนธ์เพื่อปลุกใจนักรบไทย วรรณคดีสโมสรได้คัดเลือกให้เป็นยอดของบทละครพูด เมื่อ พ.ศ. 2457 เนื้อเรื่องแสดงถึงคุณประโยชน์ของเสือป่าและลูกเสือ

เนื้อเรื่องย่อ

พระภิรมย์วรากรมียุทธชาย 3 คน และบุตรีสาว 1 คน คือ สว่าง สววย สวัสดิ์ และนางสาวอุไร นายสวัสดิ์บุตรีชายคนเล็กได้แวมไปสัจกร เป็นลูกเสือ เมื่อพระภิรมย์ฯ ทราบจึงไม่พอใจและไม่ยอม เพราะตัวเองไม่ชอบลูกเสือและเสือป่าเป็นอย่างยิ่ง หลวงมุนษรรมธุราทร ผู้พิพากษาศาลเมืองมณีบุรุษ มณฑลหัตถ์สินบุรี จึงรับนายสวัสดิ์เป็นบุตรบุญธรรมเพื่อให้ นายสวัสดิ์ได้เป็นลูกเสือคาบความต่องการต่อไป และพระภิรมย์ฯ ยังได้

ซึกขวางความรักระหว่างหลวงมณีราษฎร์บำรุง นายอำเภอเมืองมณีบุรุษ กับนางสาวอุไร บุตรสาวของคน เพราะไปพอใจที่หลวงมณีฯ เป็นเสื่อป่า ซึ่งพระภิกษณ์ฯ ถัดว่าเท่ากับ เอาชีวิตไปผูกไว้กับความตาย เพราะหากเกิดสงครามพวกเสื่อป่า จะต้องออกรบเหมือนกับทหาร นอกจากนี้พระภิกษณ์ฯ ยังได้พยายามวิ่งเต้นเพื่อป้อนให้นายสวิง บุตรชายต้องเป็นทหาร แต่ไม่สำเร็จ นายขุนเบ้ง นักกฎหมายชาวจีน พี่ของนาง เน้นภรรยาของพระภิกษณ์ฯ ได้หลอกให้นายสวิงหนีทหาร โดยหลอกว่าพระภิกษณ์ฯ ป่วยหนัก พอดีเกิดการสู้รบระหว่าง มณฑลหัตถ์สินบุรี (ฝ่ายไทย) กับข้าศึกจากของฮอย ก่อนนี้นายขุนเบ้งได้พยายามยุยงพระภิกษณ์ฯ เพื่อไม่ให้ทหารและเสื่อป่าฝ่ายไทยได้ไซ้บริเวณบ้านพระภิกษณ์ฯ คอสู่อ่าศึก เผลอในตอนที่เกิดความรักจำเป็นต้องส่งจดหมายไปขอกองหนุนจากกองทหาร นายสวิง รับอาสา และถูกนายขุนเบ้งยิงจากข้างหลังจนตบแตกความตาย นายสวิงก็ ลูกเสื่อจึงรับอาสาต่อ ในตอนนี้พระภิกษณ์ฯ เกิดรำลึกว่าคนเป็นคนไทยคงมีหน้าที่ป้องกันชาติบ้านเมือง จึงได้คอสู่อ่าศึกอย่างเต็มที่ และเมื่อถูกข้าศึกจับได้ข้าศึกได้ขอให้พระภิกษณ์ฯ บอกความลับเกี่ยวกับกำลังของทหารและเสื่อป่าเพื่อแลกกับโทษยั้งเป้า (โทษในฐานะที่พระภิกษณ์ฯ ยังคอสู่อ่าศึกโดยที่ไม่ได้เป็นทหารหรือเสื่อป่า) แต่พระภิกษณ์ฯ ไม่ยอม นายขุนเบ้งเห็นเป็นโอกาสเหมาะที่จะเอาความลับความชอบจึงบอกผู้บังคับการของฮอยว่าตัวเองเป็นชาวจีนแต่เป็นคนในบังคับของอาณาจักรมังกรทอง และได้ยิงนายสวิงตาย ผู้บังคับการจึงให้แขวนคอ นายขุนเบ้งเสียเพราะถือว่าเป็นผู้ร้ายลอบยิงคนข้างหลัง พอดีขณะนั้นทหารมณฑลหัตถ์สินบุรี ได้ยกกำลังมาช่วยตามที่นายสวิงได้จดหมายไปแจ้ง ทหารฝ่ายของฮอยจึงแตกหนีไป พระภิกษณ์ฯ เห็นความสำคัญและประโยชน์ของเสื่อป่า จึงได้สมัครเข้าเป็นเสื่อป่าด้วย

แนวความคิดในการปลูกฝังความรักชาติ

เรื่อง "หัวใจนักรบ" นับว่าเป็นบทละครที่เป็นเยี่ยมในเชิงปลูกใจให้รักชาติ เรื่องหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเรื่องนี้เนิ่นถึงเรื่องกฎประโยชน์ของลูกเสื่อและเสื่อป่า ทั้ง ๆ ที่แก่นเรื่องคือการเปลี่ยนนิสัยให้คนเห็นแก่ส่วนรวม เพราะเมื่อพระองค์ทรงจัดตั้งกองเสื่อป่าและลูกเสื่อขึ้นมาแล้ว ในระยะแรกประชาชนยังไม่ค่อยมองเห็นความสำคัญ ความจำเป็น และกฎประโยชน์ของกิจการทั้งสองมากนัก พระองค์จึงทรงอาศัยเรื่องนี้เป็นแนวทางในการสร้าง

ถวายเข้าใจให้ประชาชนยอมรับกิจการ เสือป่าและลูกเสือ/ นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงอาศัย
เรื่องนี้ปลุกฝังความรักชาติค่านอื่น ๆ ด้วย

แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละครเรื่องนี้ มีดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดเรื่องเสือป่า
2. แนวความคิดเรื่องลูกเสือ
- ✓ 3. การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ
4. แนวความคิดเรื่องชาวต่างชาติ

1 แนวความคิดเรื่องเสือป่า

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปลุกฝังให้ประชาชนเห็นความสำคัญ
หน้าที่และประโยชน์ของเสือป่า พระองค์ทรงหวังจะเพาะความนิยมเรื่องเสือป่าขึ้นในหมู่
ประชาชน ดังนั้นพระองค์จึงได้ทรงแสดงแนวความคิดเรื่องเสือป่าไว้ในบทละครเรื่องนี้
ดังนี้

1.1 หน้าที่และความสำคัญของเสือป่า

1.1.1 ในยาบสงครามเสือป่าจะทำหน้าที่ป้องกันประเทศชาติได้เช่นเดียวกับทหาร ในเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า ยามเกิดศึกสงครามขึ้นมา พวกเสือป่าก็จะได้ออกรบ
เพื่อทำหน้าที่ป้องกันประเทศชาติได้ นับว่าเป็นโอกาสที่ดีที่เสือป่าจะได้แสดงความกตัญญูต่อ
บ้านเกิดเมืองนอน ดังที่ปรากฏในบทละครว่า (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
2515 . 172 - 173, 254)

พระภิรมย์ ผมจะอธิบายให้ฟัง คุณเป็นเสือป่า ถ้ามีกบเสอหนีเอาตัวมาแล้ว
คุณก็จะต้องไปรบไม่ใช่ฤา

หลวงมณี ถ้ามีโอกาสดและเป็นการเพาะงจะไปได้ ผมหวังใจอยู่ว่าถ้ามี
ตีกลับมาแล้ว ผมจะได้มีโอกาสทำหน้าที่ฉลองพระเดชพระคุณ
ข้าวแคงแคงร้อนของผมโดยจงรักภักดี

และ

หลวงมณี นำเสี้ยมคายที่คุดไปได้เป็นเสื่อป่า เพราะใจเป็นเสื่อป่าแท้ ๆ
หลวงมณู ถ้าเป็นเสื่อป่าแล้วก็จะไม่ต้องรับความเค็ดคร้อนเช่นที่เป็นบาแล้ว
ข้าศึกคงไม่ปรับโทษได้ กุณพระก็จะช่วยป้องกันบ้านเมืองได้สบาย

1.1.2 เสื่อป่ากองยอมเสี้ยมสละแบ้ชีวิตเพื่อป้องกันรักษาชาติ กาศนา
และพระมหากษัตริย์ ผู้ที่เป็นเสื่อป่านั้นจะถือถือว่าชาติยอมสำคัญกว่าสิ่งอื่นใดทั้งหมด
แบ้แต่มีวิถีของตนก็ยอมสละได้ ดังจะเห็นได้จากบทละครที่ว่า (พระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 1/4)

พระภิรมย์ ผมเห็นว่า การที่คุดเข้าเป็นเสื่อป่าก็เท่ากับประกาศว่าอยากตาย
เต็มใจที่จะตาย

หลวงมณี จริงขอรับ ถ้าการที่ผมตายจะทำให้เป็นประโยชน์แก่พระเจ้าอยู่หัว
หรือบ้านเมืองแล้ว ผมก็จะยอมตายโดยถวายเต็มใจ ยอมสละ
ชีวิตโดยยินดี

1.2 ประโยชน์ของเสื่อป่า

ในเรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นประโยชน์ของเสื่อป่าว่า ผู้ที่เป็นเสื่อป่าได้มีโอกาส
ฝึกซ้อมเพื่อทำหน้าที่ป้องกันชาติ กาศนา และพระมหากษัตริย์ในเวลาจำเป็น กับเป็น
โอกาสให้ข้าราชการและพลเรือนได้คบหาสมาคมกัน ทำให้ได้มีความเข้าใจ ประองคองกับ
อันเป็นผลให้กิจการงานหน้าที่เป็นไปโดยสะดวกราบรื่นยิ่งขึ้น ซึ่งปรากฏในบทละครดังนี้
(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 175 - 176, 224 - 225)

พระภิรมย์ ถ้าเช่นนั้นจะเป็นเสื่อป่าเพื่อประสงค์อะไร

หลวงมณี ก็เพื่อประสงค์ให้มีโอกาสฝึกหัดไว้ให้สาบารพทำหน้าที่อย่าง
ผู้ชายได้ ก็คือป้องกันชาติ กาศนา และพระมหากษัตริย์ได้ในเวลา
ที่จำเป็น

พระภิรมย์ กุณพุดคุณเป็นการหวังประโยชน์ภายหน้าอยู่ ก็ประโยชน์ในปัจจุบันนี้
ไม่หวังอะไรบ้างฤ

หลวงบท ประโยชน์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงเห็นง่าย ๆ ก็คือการที่ได้มีโอกาสคบค้า
สมาคมกันในหมู่ข้าราชการทั้งทหารพลเรือนและตลอดถึงทบตึกภัย
ใกรู้ออกรู้ใจกันแล้วก็สะดวกในทางการทำงานติดต่อกันได้ง่าย ๆ ...

และ

ผู้บังคับการ ถ้าเช่นนั้นทำไมแกไม่ไปเป็นเสอป่า
พระภิรมย์ เพราะฉันเป็นบ้า ไม่รู้สึกประโยชน์ของเสอป่า จนเกิดสงคราม
ขึ้นแล้ว ฉันจึงแลเห็นประโยชน์

...

ผู้บังคับการ เพราะแกมีโอกาสแล้วที่จะทำตนให้เป็นผู้มีอำนาจอันชอบธรรม
ที่จะป้องกันชาติได้ แก่แกไม่ต่อเอาโอกาสนั้น ถึงแกไม่มีโอกาส
รับราชการเป็นทหาร แก่กักรจะเข้าเป็นเสอป่าได้นี้ทหารแก่
ก็ไปได้เป็น เสอป่าขกัไปได้เป็น แก่ละทิ้งโอกาสหมดแล้ว ...

ความตอนนี้ให้ข้อคิดว่า ผู้ที่เป็นเสอป่านั้นมีโอกาสที่จะรับใช้ชาติบ้านเมืองได้ดีกว่า
ผู้ที่ไม่ได้เป็น เป็นการชี้ให้ผู้ผู้อ่านเข้าใจถึงถึงประโยชน์ของเสอป่า
นอกจากนั้นผู้ทรงพระราชวิพณย์ยังได้ยกย่อง ชมเชยผู้ที่เป็นเสอป่าว่าเป็นคนไป
เสียชาติเกิด ดังนี้

อุไร เรียกว่ากนที กนกล้าหาญ กนไทยแท้ ลูกผู้ชายแท้ แก่กนที่
หน้ากักรจะเข้าทำหน้าที่อันกักรแก่ลูกผู้ชายแล้ว แลกอยหาทาง
คลีกเลี้ยง บิดหัว อย่างลูกชายใหญ่ของกักรตอนนั้นแหละ คักรเห็น
ว่าเป็นคนซื่อฉลาด เสียค่าเกิดบาในชาติไทย เสียที่ที่เกิดมาเป็น
ลูกผู้ชาย

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 170-179)

จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงใช้บทละครเรื่องนี้
ปลุกฝังความเข้าใจในเรื่องความสำคัญ หน้าที และประโยชน์ของเสอป่า ตลอดจนเพาะ

กวางนิยามในกิจการ เสื่อป่าให้กับผู้ผู้อ่านได้อย่างเหมาะสมและเป็นผลดี

2. แนวความคิดเรื่องลูกเสื่อ

การลูกเสื่อเป็นกิจการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งขึ้น เพราะทรงเห็นว่าจะเป็นการฝึกหัดและเตรียมตัวเด็กให้เป็นพลเมืองดีของชาติเมื่อเติบโตขึ้น ดังนั้นพระองค์จึงทรงหาทางประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ของลูกเสื่อให้ประชาชนได้ทราบ และยอมรับ พระองค์ทรงใช้บทละครเรื่อง "หัวใจนักรบ" นี้ปลุกฝังแนวความคิดเรื่อง ลูกเสื่อไว้ดังต่อไปนี้

2.1 ประโยชน์ของการเป็นลูกเสื่อ

2.1.1 ฝึกหัดให้มีความเป็นลูกผู้ชาย ในเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การเป็นลูกเสื่อเป็นการฝึกให้มีกวางเป็นลูกผู้ชาย มีความกล้าหาญ และผู้ที่เป็นลูกเสื่อจะมีความภูมิใจในตัวเอง เพราะถือว่าการได้เป็นลูกเสื่อนั้นเป็นเกียรติและเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่งละเยียดต่อไปนี้ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 155, 164, 252)

สวัสดี หรือจะฝึกให้เป็นลูกผู้ชาย อะ ๆ มีแต่เขาหักกันทางลูกเสื่อหรือทหาร นี่พี่สวายให้โอ่แก่มันเป็นกรูหัดอะไรนึ้ได้ หนอยแน่กำลังน้อยเว่ย ...

และ

สวัสดี ผมไม่ยอมออก ผมได้ให้กำมันสัปดาห์แล้วว่า ผมจะประพฤติให้ สบกรที่ เป็นลูกผู้ชาย ผมไม่ยอมกินกำ

และ

หลวงเรื่องฤทธิ์ นายสวัสดีบุตรกุดพระเองไปตามพวกทหาร เขาเป็นเด็ก ที่กล้าจริง ๆ กุพระควรจะภูมิใจมาก กล้ากว่าผู้ใหญ่บางคน ผมเห็นกรได้มาเหนี่ยวให้เป็นกำอย่างแท้ ๆ , ที่เคียว ...

2.1.2 ทำให้เป็นกบฏพลำมาชัยสมบูรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงชี้ให้เห็นว่า การเป็นลูกเสือตรงกับนิสัยของเด็กที่ชอบเล่นสนุกสนานอยู่แล้ว แต่การเล่นสนุกสนานแบบลูกเสือทำให้เป็นคนแข็งแรง และผู้ที่ เป็นลูกเสือนั้นมักจะเป็นคน ว่องไวคล่องแคล่ว จะทำอะไรก็ไม่ย่อถอยเรื่องช้า ก็จะได้เห็นจากบทละคร ดังนี้ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 15๖, 161)

หลวงมยุ ... การชุกชอนอย่างลูกเสือทำให้เป็นคนแข็งแรง ...

บละ

หลวงมยุ คุณเออาเถอะกรับ เด็กที่เป็นลูกเสือละก็ ทำทางมันถึกถักค่ออย่างนี้

2.1.3 ทำให้เป็นคนมีความรู้จากยิ่งขึ้น บทละครเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า ลูกเสือจะมีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ บละจะมีความรู้มากกว่าเด็กอื่น ๆ ที่ไปได้เป็นลูกเสือ ดังนี้

พระภิรมย์ ข้อ 1 ผมเห็นว่าไม่ควรจะให้เสียเวลาเรียนของเด็ก

หลวงมยุ การฝึกหัดหรือสั่งสอนส่วนทางวิชาลูกเสือ ไม่ได้ทำให้เสียเวลา เล่าเรียนเลยแม้แก่ชาติเดียว ไม่ทำให้เสียประโยชน์ของเด็ก เลยจนนึกเคี้ยว ตรงกันข้ามเด็กที่เป็นลูกเสือจะเป็นผู้ที่มีความรู้ คึกว่าเด็กธรรมดาเป็นอันขาด

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 15๖)

ด้วยเหตุนี้จึงได้กล่าวไว้ในบทละครว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะเห็นประโยชน์ ของลูกเสือ และยินดีที่จะให้ลูกหลานได้เป็นลูกเสือ กายที่ปรากฏในบทละครว่า

นายสุคใจ เพราะทั้งแก่ได้มีลูกเสือบา ผมยังไม่เคยพบสักรายเคียว ที่มีคาหรือผู้ปกครองไม่เต็มใจให้เด็กเป็นลูกเสือ ผมจึง เข้าใจว่าคุณพระก็ทรงเหนือคนอื่น ๆ

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 162)

2.2 ลูกเสื่อจะเป็นคนที่รักภักดีศรี โป่งองให้โกรธลูก

จะเห็นได้จากคอมที่นายสวัสดิ์ได้เถียงกับนายสวางผู้ เป็นพี่ชาย เรื่องที่ตน แอมไปเป็นลูกเสื่อ และนายสวางโยกโยก นายสวัสดิ์โกรธและทำขมให้ลูกเสื่ออีก ค่อยไป มิฉะนั้นจะเอาเรื่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สวาง เพราะฉะนั้นจึงไปเป็นลูกหมา อย่างนั้นดา
สวัสดิ์ พี่นะพี่สวาง พี่จะค่าตัวฉันส่วนตัวอย่างไร ๆ ก็พอจะยอมยกโทษให้ แต่ถ้าขี้หนูคุดลูกเสื่ออีกกำเดียวละก็ จะคอยให้ฟันกัดทีเดียว

สวาง เอ๊ะ สวัสดิ์นี่ กล้าหาญซะจริงนะ หรือเห็นตัวดีเพราะเป็นลูกเสื่อ ลูกหมา

สวัสดิ์ มอกลแล้วไม่ให้คุดลูกเสื่อ ฉันจะคุด (ยกหน้าสวาง) พี่นะ คนปากร้ายเขาค่องทำอย่างนี้ ถึงหมัดขึ้น เดี่ยวจะว่าตัวทำข้างเดียว (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 155-156)

3. การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรง เสนอแนวทางในเรื่องความรักชาติ ไว้ให้ผู้ผู้อ่านได้เห็นว่า คนเราสามารถจะกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อชาติได้หลายทาง ดังต่อไปนี้

3.1 ต้องมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรง เห็นเรื่องนี้ไว้เป็นอย่างมาก ได้ทรงแสดงให้เห็นว่า คนเราต้องมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เหนือสิ่งอื่นใด จะต้องยอมสละได้แม้ชีวิต เพื่อแสดง ความภักดี ต่อบ้านเกิดเมืองนอน ของเรา จึงบทยกมาให้แสดงแนวความคิดดังกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นตอนที่พระภริมย์วรากรถูกข้าศึกบังคับให้บอกความลับเรื่อง กำลังทหารและเสบียง เพื่อแลกเปลี่ยนกับการงดลงโทษยิงเป้าพระภริมย์ แต่พระภริมย์

ถือว่า ฮาติ แหาสนา และองค์พระมหากษัตริย์สำคัญกว่าชีวิตของทุกคน ดังนี้

พระภริษย์ . . . คนเราเกิดมาก็ต้องตายทุกคน ผิดกันแต่ตายร้ายตายดีเท่านั้น กราวนี้ฉันไปเสียตายฉีวิคเลย นึกว่าสละเลือดเนื้อถวายเป็น รารพดี ชกให้ว่าไว้ว่าฉันตายโดยขึ้นอยู่กับในความจงรักภักดี ต่อ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงชุบเลี้ยงมา มีพระเศวตพระศุกรหาที่เปี่ยมมาได้ ไม่มีอะไรที่จะถวายเพื่อแสดงความรักภักดีแก่คุณเดิฉันนอกจากชีวิต

...

พระภริษย์ . . . เวลาผ่านไปเมื่อหล่นเองจะได้มีลูกมีแก้วแล้ว ลอนลูกหลอนให้ฉันรู้สึกดีด้วยว่า ตาของฉันเกิดมาไปเสียฮาติ ได้ยอบสละชีวิตดีกว่าที่จะยอมเอาใจออกห่างจากเจ้าข้าแวแดงแวงร้อน สอนให้ลูกหลอนมีความที่จงจงรักภักดีในพระเจ้าอยู่หัวของเรา ให้รู้จักรักบ้านเมืองของเรา ถัดนั้นคงอยู่ในระพุทธศาสนา ยอบตายเสียดีกว่าที่จะบกพร่องในข้อเหล่านี้

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 . 234-235)

ตอนที่ 2 เป็นตอนที่พระภริษย์ฯ ขออนุญาตนับกับการฝ่ายข้ากษัตริย์นายสวายนลูกชายของตัวเอง เพราะนายสวายนมอกความลับเรื่องทหารและเสียป่าให้กับข้ากษัตริย์ความตอนนี้เป็นคติสอนใจในเรื่องความจงรักภักดีได้อย่างดี ดังนี้

พระภริษย์ . . . แก้อายคนนั้น (นายสวายน) มันมีความผิดอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ขอใจจะคบเลี้ยงได้ คือ มันได้เอาชาติของมันแลกกับชีวิตของมัน มันรักตัวของมันยิ่งกว่าบ้านเมือง มันไปกวรวีชีวิตอยู่อีกต่อไป ผมขออนุญาตว่ามันก็ช่วยมือของตัวเอง เคียวนี้ทีเดียว (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 240)

3.2 กวรถือโอกาสช่วยเหลือชาติบ้านเมือง

จากเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า ในยามสงครามคนเราก็คงจะช่วยเหลือประเทศชาติได้โดยไปว่าเป็นจะกอง เป็นทหาร ประชาชนธรรมดาไปว่าชายหรือหญิงก็มีโอกาสที่จะรับใช้ชาติบ้านเมืองได้เช่นกัน อาจจะใช้การใช้กำลังกาย กำลังทรัพย์ หรือแม้แต่การใช้กำลังใจก็ได้ ตามที่ปรากฏในบทละครดังนี้ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 205, 259)

ดูไร กุญแจกะ เราไปช่วยเขามากจนเว็บเห็บจะคักระวัง
 แยม จริงหล่อน เราจะรบจะรบกับเขาก็ไปได้ เราควรจะรับใช้ไม
 ทางที่พอจะทำได้ ... และ

ดูไร ดินนออกจะอิจจาต่อตัวสีกี้ เสบใจที่เป็นผู้หวัง
 พระยาวิสูตร เวลาที่สงครามผู้ชายกับผู้หญิงก็ต้องแสดงความกล้าก็เอนจะอย่าง
 ผู้ชายกล้าไปรบไปตาย ผู้หญิงกล้าไปทำให้เป็นที่ลำบากแก่ตัวหรือ
 ผู้รักใคร่ ทำให้ผู้ที่รักก็แก้ไขไปรบ ...

จะเห็นได้ว่า ตอนนี้เห็นว่า "เวลาที่สงครามผู้ชายกับผู้หญิงก็ต้องแสดงความกล้า
 นี้ย เป็นคำพูดที่กระตุ้นให้ผู้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกในเรื่องดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

3.3 กอปรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตเที่ยงธรรม

ทางหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงความรักชาติก็คือ การตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ
 ความสุจริตเที่ยงธรรม ในเรื่องนี้ก็ชี้ให้เห็นว่า คนเราพึงปฏิบัติหน้าที่โดยไปเห็น
 แก่พรรคพวกเพื่อนฝูง ตามที่ปรากฏในบทละคร คือ

หลวงมยุ ผมจะหากามกุญเระปรารณาไปได้ เพราะ ... ประการที่ 2
 ลงแบ้มจะมีอำนาจรับไถ้ผมก็ไม่รับ เพราะผมมีหน้าที่เป็นผู้รักษา
 พระราชกำหนดกฎหมายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผมจะ
 รู้เห็นเป็นใจกับผู้ที่ถูกตีสีกี้เลี้ยงกฎหมายไปได้เป็นอันขาด ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 16๖)

๔. แนวความคิดเรื่องชาวต่างชาติ

๑๗๕๓

โดยที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า ในสมัยของพระองค์
 ชาวต่างชาติ (โดยเฉพาะชาวจีน) ได้เข้ามายึดหมายและก่อความวุ่นวายทั้งทางการเมือง
 และเศรษฐกิจทั่วโลกมาแล้ว ดังนั้นพระองค์จึงได้ทรงแสดงแนวความคิดในเรื่อง
ของชาวต่างชาติในบทละครเรื่องนี้ไว้หลายตอน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า เมื่อถึง
คราวจำเป็น เช่นเกิดกบฏสงครามแล้วชาวต่างชาติก็จะไปยอมตายเพื่อประเทศชาติที่ตน
บารอภัยอยู่ แต่พยายามจะกำเนนการเพื่อผลประโยชน์แก่ชาติของตนเท่านั้น นอกจากนี้
ถ้าเกิดกรณีพิพาทระหว่างประเทศฝ่ายของตนกับประเทศที่ตนมาอาศัยอยู่ ชาวต่างชาติก็
จะพยายามถักทอ ชักชวน เพื่อประโยชน์ของฝ่ายตนเสมอ เป็นการให้ข้อคิดแก่ชาวไทย
ทั้งปวงว่า ไม่ว่าใครไว้วางใจชาวต่างชาติจากจนเกินไป

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแสดงแนวความคิดเรื่องชาวต่างชาติ
 ไว้หลายตอน ดังต่อไปนี้

✓ ตอนที่ ๑ เป็นตอนที่แสดงให้เห็นว่า ชาวต่างชาติยอมถึงประโยชน์ของพวกเขา
 มากกว่าสิ่งอื่นใด จะเห็นได้จากการที่นายซุ่นแม็ง (ชาวจีน) ได้สนทนากับพระภักษิรย์
 ความตอนนั้นชี้ให้เห็นว่า นายซุ่นแม็งถือว่าการที่รัฐบาลไทยไปยอมอ่อนข้อยอมแก่พวก
 อองกอนันั้น ไม่เพียงแต่ทำให้ชาวไทยเดือดร้อนเท่านั้น แต่ยังเสวยคำให้ชาวจีนต้องเสีย
 ประโยชน์ไปด้วย ดังนี้

- พระภักษิรย์ ก็ทำไมไปยอมเขาเสียเล่า
- ซุ่นแม็ง ซ่อนี่ผมทราบไปได้ แต่ผมทราบว่า การที่รัฐบาลไทยคืออยู่อย่างนี้
 ทำให้พวกพ่อค้าวันพวกกัน เถใจมากกลัวจะเสียประโยชน์การค้าขาย
 เขาว่าเรือเงล้อออกจากรุงเทพฯ ไปเบี่ยงเงินหมื่นนี้แบ่งกันโดยสรว
 ไปเต็ม ๆ
- ...
- ซุ่นแม็ง ที่จริงการที่รัฐบาลก็ยอมเขาเช่นนี้ แปลว่าถ้าเกิดภัยภัยไปเป็น
 เรื่องแท้ ... และถ้าเกิดรบกันขึ้นแล้วคนไทยต้องตาย ก็ต้องนับว่า

รัฐบาลรับผิดชอบเพื่อนแกล้งฆ่าคนไทย เออร์วิกคนไทยแฉก
กับเกียรตินี้ เยื่อหุ้มไม่มีประโยชน์เลยวนคิดเคี้ยว แล้วก็ไม่ใช่
แกล้งคนไทยจะเสียประโยชน์แก่ลำพัง ยังพลอยให้จีนและชาวต่าง
ประเทศพลอยต้องเสียประโยชน์ด้วย เมื่อการเป็นเช่นนี้ ผมเห็น
กักรัฐบาลจะให้โอกาสให้ราษฎรได้เสี่ยงออกความเห็นได้บ้าง
(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 136-137)

จะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแสดงความคิดเห็น
เรื่องชาวต่างชาติไว้อย่างตรงไปตรงมา และค่อนข้างจะรุนแรง เพื่อเป็นการเตือนสติ
คนไทยในเรื่องดังกล่าว

ตอนที่ 2 เป็นการแสดงให้เห็นว่า ชาวต่างชาติจะกัดกันชักขวาง เมื่อชาวไทย
คิดจะต่อสู้กับข้าศึกซึ่งเป็นพวกของชาวต่างชาติอื่น ทั้ง ๆ ที่ชาวต่างชาตินั้นอาศัยอยู่บน
แผ่นดินคนไทย ในบทละครเรื่องนี้จะเห็นว่า นายขุนเบ้ง (ชาวจีนผู้อยู่อาศัยอยู่ในเมืองไทย)
ได้พยายามชักขวางไม่ให้พระภริยาต่อสู้ชาติที่ตนเป็นกนิในบังคับ ทั้งนี้

ขุนเบ้ง ผมรักคุณพระจึงเกือบ การที่สงเรือนจะเกี่ยวข้องกับในการรบ
ถ้าเขาจับได้ละก็ไปมีการอดเที่ยวนะขอรับ เขาหาเป็นผู้ร้าย
อย่างฉกรรจ์กว่าฆ่าคนตายโดยเจตนา

ขุนเบ้ง ...
ก็รัฐบาลก่อรัฐบาล เขาวิวาทกัน คุณพระจะพลอยเจ็บร้อนด้วย
ทำไม

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 217)

✓ ตอนที่ 3 เป็นตอนที่ให้ข้อคิดแก่คนไทยว่า กวระจะต้องระมัดระวังชาวต่างชาติ
ให้มาก เพราะบางคนไม่ยอมเป็นกนิชาติไทยอย่างแท้จริง แต่จะก้าวมุ่งถึงประโยชน์ส่วนตน
เป็นสำคัญ ถึงแม้จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า

หลวงมัท กษัตริย์นั้นไว้ใจยากอยู่หน่อย มันพลิกเพลง เปลี่ยนชาติของบ้านได้
ง่ายนัก เข้าพวกไทยเป็นไทย เข้าพวกฝ่ายโน้นก็เป็นไปฉับ
อย่างหนึ่งก็เคยว ถ้าไปจะเป็นอะไรก็เป็นเสียอย่างหนึ่งก็เคย
ยังชั่ว เมื่อจบจากจะเป็นเจ๊กก็เป็นไป นี่ใจแน่ว่าเป็นอะไร
เป็นกั๊กกาวอย่างไรรู้ยาก

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 256-257)

กลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปลุกฝังความรักชาติในมทละคร
เรื่องนี้ โดยทรงอาศัยทั้ง แก่นเรื่อง เนื้อเรื่อง ตัวละคร และข้อก่กต่าง ๆ ไว้
ดังต่อไปนี้

1. ทรงอาศัย "แก่นเรื่อง"

มทละครเรื่องนี้มีแก่นเรื่องคือ "หน้าที่และประโยชน์ของเสือป่าและลูกเสือ"
ทำให้ผู้ดูผู้อ่านเห็นความสำคัญและยอมรับว่า กิจกรรมเสือป่าจะลูกเสือมีประโยชน์ต่อชาติ
บ้านเมืองอันเป็นการเพาะความนิยมในเรื่องเสือป่าและลูกเสือให้กับผู้ดูผู้อ่านถึงที่ใดกล่าว
มาแล้ว

2. ทรงอาศัยเนื้อเรื่อง

เรื่องนี้มีเนื้อเรื่องชี้ให้เห็นว่า เสือป่าและลูกเสือได้ช่วยป้องกันประเทศชาติ
ในยามสงครามได้เป็นอย่างดี กล่าวคือเมื่อเกิดการสู้รบระหว่างมณฑลปัตตานี (ฝ่ายไทย)
กับข้าศึกจากอังกฤษ นายสวัสดิ์ลูกเสือได้รับบทบาทช่วยเหลือชาตินิยม โดยอาสา
ถือหนังสือไปขอกำลังจากทหารมาช่วย พร้อมกับนั้นบุคคลที่เป็นเสือป่าทั้งหลายก็ได้ร่วมแรง
ร่วมมือกับฝ่ายทหารจนสามารถเอาชนะข้าศึกได้ เนื้อเรื่องเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ทั้งเสือป่า
และลูกเสือต่างก็มีส่วนช่วยป้องกันประเทศชาติได้ในยามจำเป็น ทั้งยังช่วยให้ได้เปรียบ
ข้าศึกศัตรูจนสามารถเอาชนะได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว

3 ทรงอาถีย์ "ตัวละคร"

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงอาถีย์ตัวละครในเรื่องนี้
ชี้ให้เห็นถึงแนวความคิดเรื่องเสือป่าได้เป็นอย่างดี ดังนี้

พระภิรมย์วารากร เป็นตัวละครที่เป็นตัวแทนของผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับกิจการ
ลูกเสือและเสือป่าในตอนนั้น แต่เมื่อได้เห็นบทบาท ความสำคัญ และประโยชน์ของเสือป่า
แล้ว กลับได้สนับสนุนและสมัครเข้าเป็นเสือป่าเอง จากเรื่องนี้จะเห็นได้ว่า เมื่อพระ
ภิรมย์วารากรได้เห็นความไม่ย่อท้อต่ออันตรายของเสือป่าเพื่อป้องกันรักษาชาติบ้านเมือง
พระภิรมย์ฯ จึงได้เกิดสำนึกในความเป็นชาติและคนไทย จึงได้ต่อสู้เข้าศึกโดยไม่ย่อท้อต่อ
อันตรายเช่นกัน จึงจะเห็นได้จากบทละครตอนที่ว่า

พระภิรมย์ เพราะพวกของนายมุกรุกเข้ามาในเบืองไทย ฉันเป็นคนไทย
คนหนึ่ง ฉันก็มีหน้าที่ต่อสู้ศัตรูของชาติไทย

...

พระภิรมย์ ฉันได้บอกนายแล้ว ฉันมีหน้าที่ต่อสู้เพราะเป็นคนไทย ฉันยังพวก
นายเพื่อป้องกันบ้านเมืองของจันทามหน้าที่ผู้ชายชาวไทย

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 223)

นอกจากนั้นพระภิรมย์ฯ ยังไปขอขบถความลับเรื่องกำลังทหารและเสือป่าให้กับ
ฝ่ายข้าศึก ทั้ง ๆ ที่หากบอกไปแล้วข้าศึกจะไม่หลงโหมยิงเป้าก็ตาม ซึ่งเป็นการให้ข้อคิด
แก่ผู้ผู้อ่านในเรื่อง "ความรักชาติยิ่งชีพ" ได้เป็นอย่างดี

หลวงมณีราษฎร์บำรุง นายอำเภอเมืองมณีบุรุษเป็นตัวละครที่พระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้เป็นตัวแสบบุคคลที่เห็นแก่ชาติ กล่าวคือ หลวงมณีฯ
ได้สมัครเข้าเป็นเสือป่าเพื่อทำหน้าที่ป้องกันประเทศชาติในยามสงคราม ทั้ง ๆ ที่หลวงมณีฯ
รับราชการอยู่แล้ว ไปจำเป็นจะต้องเข้าเป็นทหารแก่ประการใด แต่หลวงมณีฯ ถือว่า
เมื่อมีโอกาที่จะแสดงความรักชาติและแสดงความภักดีต่อบ้านเกิดเมืองนอนได้ก็ควรจะ
ต้องกระทำ และในตอนแรกเมื่อหลวงมณีฯ ได้เป็นเสือป่า พระภิรมย์ฯ บิดาของนางสาว
อุไร ผู้เป็นภรรยาของหลวงมณีฯ ได้พยายามชักชวนความรักของบุคคลทั้งสอง โดยยื่นกำซาค

ว่าถ้าหลวงมณีฯ จะรักกับนางสาวอุไรต่อไป ก็จะต้องลาออกจากเสื่อป่าเสียก่อน หลวงมณีฯ ไม่ยอม เพราะถือว่าการเป็นเสื่อป่าเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ชาภิบ้านแปง ย่อมสำคัญกว่า ซึ่งจะเห็นได้จากบทละครตอนที่ว่า

หลวงมณี ถ้าถูกพระเจ้าจะให้คบเพื่อนมโกลาออกจากเสื่อป่าแล้ว ฉะนั้น
 ผบก็ไมแฉเห็นทางอื่น เพราะถึงผมจะรักแม่อุไรปานใดก็ค้
 แต่ที่ผมจะยอมเสียสัจย์หรือเสียความเป็นลูกผู้ชายชาวไทย
 ไม่ได้เป็นอันขาด

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515 : 179)

จะเห็นได้ว่าเป็นการเน้นเรื่อง ความสำคัญในหน้าที่ และความรับผิดชอบของ เสื่อป่าให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้ผู้อ่านอย่างได้ผลไปน้อยเลย

4. ทรงอาภัย "ข้อกิด" ในเรื่องความรักชาติ

ในตอนสุดท้ายของเรื่อง ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ทรงฝากข้อกิดในเรื่องความ รักชาติเอาไว้ว่าด้วยเรื่อง กวาบจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา การยอมสละชีวิตเพื่อรักษา ชาติ ศาสนา ตลอดจนกวาบสามัคคีร่วมมือกันเพื่อต่อสู้ชาติศัตรู ดังปรากฏในบทละครว่า

บทร้อง "ฝรั่งร่าเห่า" ของเสื่อป่า

อันพวกเราชวนกันสวามีภักดี	จงร่วมรักษาที่ศาสนา
ยอมตายไม่เสียกายชีวา	เพื่อรักษาอิสระชาติไทย
สมานสามัคคีให้ค้อยู่	จะสู้กับศัตรูทั้งหลายได้
กวรวะทะนงจงใจ	เป็นไทยจนสิ้นดินฟ้า

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จากการที่ขยายบทละครพูดเรื่อง "หัวใจนักรบ" มาโดยตลอด จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงอาภัยเรื่องนี้ปลุกฝังแนวความคิดเรื่องความ รักชาติไว้หลายประการ . หึ่ง ๆ ที่แก่นเรื่องและเนื้อเรื่องจะทรงเน้นเรื่องหน้าที่และ

ประโยชน์ของเรื่องป่าละอู่อีกก็ตาม แต่พระองค์ยังได้ทรงแทรกแนวความคิดเรื่องอื่น ๆ อีก เช่น การบำเพ็ญกฐินให้เป็นประโยชน์ต่อชาติตลอดจนแนวความคิดเรื่องชาวก่างชาติ เอาไว้ด้วย นับว่าบทละครชุดเรื่องนี้เหมาะที่จะใช้ปลูกฝังความรักชาติได้เป็นอย่างดี สบจึงพระราชประสงค์ของผู้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นมา

พระร่วง

ละครชุดกล่าวความ ๕ องค์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแก้ไข ทัศนคติเปลี่ยนมาจากเรื่อง "ขอมคำกั้น" เพื่อให้สมาชิกเชื้อป่ารักชาติคนแค่ง ทรงพระ ราชนิพนธ์เมื่อปี พ.ศ. 2460 กระทรวงการได้จัดให้เป็นแบบเรียนชั้นมัธยม

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ขึ้นโดยนำ เค้าเรื่องจากพงศาวดารเหนือ แล้วทรงเปลี่ยนให้เข้ากับหลักประวัติศาสตร์และความจริง ทัศนคติที่เป็นอนับริหารออกเสีย ได้ไว้เสและกรหลายกรัง นับเป็นนาฏกรรมอิงประวัติ ศาสตร์ที่สขแห่งยุค มีโครงเรื่องตลอดจนด้อยคำดี พังยังเป็นเรื่องทีแสดงให้เห็นความ รักชาติของคนไทยในอดีตกาลด้วย

เนื้อเรื่องย่อ

พระร่วง เป็นพ่อเมืองละโว้ซึ่งขณะนั้นตกอยู่ภายใต้อานาจอขบ มละจะก่อส่งส่วย น้ำว่านวนยี่สิบเล่มเกวียนเป็นประจำทุกปี เมื่อในปีนั้นเกิดฝนแล้งเป็นเหตุให้ขาดแคลน อาหาร ถ้าจะก่อให้ประชาชนไปส่งส่วยน้ำอีกก็จะยิ่งเดือดร้อนหนักขึ้น พระร่วงจึงออก อูบายให้หนักงเบื่องของชนน้ำขบ โดยต้นักกุ่มรับปากว่าถ้าพระร่วงสามารถบรรจุน้ำได้ เท่าเดิมบรรทุกในที่ว่างที่บ่จากัดได้ พระร่วงวางใจใจไม่ไต่คำระอวมแล้วเอาขันยักัน น้ำรั้ว ทำให้สามารถบรรจุน้ำได้ตามก่อการ เมื่อขอบบแต่ศึชญาต้องขนน้ำไปเอง พระร่วง ก็เกิดความวิตกว่าขอองจะยกตีมาที่ละโว้แน่เพราะถึคิดว่าละโว้ซึ่งเบื่อง พระร่วงจึง ขอทำไบตรีกับเบื่องสุโขทัยเพื่อจะได้อ่วยเหลือกันยามเบื่อก็ชอบ แต่พ่อเมืองสุโขทัยเฟิ่ง ทีวีงกคจึงยังมีอวเจอร์จากันได้ ฝ่ายหัวพันขบเจ้ากรุงขอมเกรงว่าพระร่วงจะถึงถน เป็นใหญ่ จึงให้พญาเคโชบบทัพคุมทัพมายังละโว้เพื่อจะจับพระร่วงไม่ว่าจะจับเป็นหรือ

จับตาย ส่วนพระร่วงเมื่อทราบข่าวว่าพญาเคโธยกทัพมาเพื่อจะจับตัว จึงได้ออกจากเมืองละโว้ไปมาวช ณ กรุงสุโขทัยเพื่อระงับศึกขอม พญาเคโธจึงได้ปล่อยตัวเป็นกบไทยตามไปยังสุโขทัย และขอพระร่วงแต่ไม่รู้จักจึงถามหา พระร่วงได้ฟังดังนั้นจึงแปร่ง ๆ ทักลึกรามว่าเป็นพญาเคโธ จึงบอกให้นายบุญ นายบี (นายถนนสนิท) และพวกศิษย์วัดช่วยกันวิ่งพาเคโธไว้ ขณะเดียวกันทางเมืองละโว้นางวันศรีมารดาพระร่วงก็ได้นำชาวเมืองออกสู้รบโจมตีระงับที่รอพญาเคโธอยู่นอกเมืองแตกหนีไป และชาวเมืองได้มาพบพระร่วงเพื่อเชิญกลับละโว้ ขณะนั้นกรุงสุโขทัยว่างเจ้าเมืองอยู่ ชาวเมืองได้เห็นความสามารถของพระร่วงจึงทูลเชิญ พระร่วงขึ้นครองสุโขทัย โดยให้สุโขทัยเป็นราชธานีส่วนเมืองละโว้ให้เป็นเมืองหน้าด่าน ชาวเมืองทั้งสองก็ยินดีทั่วกัน

แนวความคิดในการปลูกฝังความรักชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าตำนานเรื่องพระร่วงเอ่อบึงลงบุรีในพงศาวดารเหนือ นั้น เป็นเรื่องที่น่าสนใจคนไทยอย่างดีเรื่องหนึ่ง พระองค์จึงทรงคิดแต่งขึ้นใหม่เป็นแบบละครบอกกล่าวสอน เพื่อให้สะดวกแก่การที่จะจัดแสดงละคร

บทละครเรื่องนี้มีแนวความคิดเรื่องการปลูกฝังความรักชาติไว้หลายประการ คือ

1. บทบาทและความสำคัญ ของสถาบันกษัตริย์
 2. หน้าที่ของประชาชนที่มีต่อประเทศชาติ
 3. ความสำคัญของการมีกำลังรวม
 4. ความผูกพันระหว่างผู้ปกครองกับไพร่ฟ้า
- 1 บทบาทและความสำคัญ ของสถาบันกษัตริย์

สถาบันกษัตริย์มีบทบาทและความสำคัญ ต่อประเทศชาติและประชาชนเป็นอันมาก ในเรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นพระราชกรณียกิจที่ทรงกระทำเพื่อชาติและประชาชนไว้หลายประการ อันเป็นการย้ำให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นและเพาะความนิยมต่อสถาบันกษัตริย์ให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนได้เป็นอย่างดี พระราชกรณียกิจที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในเรื่อง "พระร่วง" นี้ มีดังต่อไปนี้

1.1 ทรงเป็นประมุขของประเทศชาติ และเป็นผู้นำของประชาชน
 ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงทรงพระปรีชาสามารถ เป็นที่เคารพนับถือของประชาชน
 ตลอดจนทรงเป็นผู้นำประชาชนให้พร้อมใจกันรักบ้านเมือง มิ่งปรากฏอยู่ในบทละคร
 หลายตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นตอนที่นักแก้วผู้ใดเห็นความวลาคของพระร่วงในเรื่องที่ได้กัก
 ครอบมิให้น้ำ นักแก้วได้สรรเสริญความวลาคของพระร่วงพ่อเมืองกะโว้ ดังนี้

นักแก้ว	เออ, จงเล่าเรื่อง.
นักแก้ว	พ่อเมืองนี้
	มีผู้นิยมมากอยู่;
	เขาทว่า ไอ้ตั้งกราฐ,
	อีกว่าเป็นผู้เรื่องอุทรี.
	ชาวละโว้จงรักภักดี,
	จนกล่าวว่ามีวาจาสิทธิ์;
	จะมีทว่าไร ได้เป็นนิคม,
	กนเท่าคาบจิกทุกเมื่อไป.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ตอนที่ 2 เป็นตอนที่นักสุวรรณกรามทูลท้าวพันธุมา เจ้ากรุงขอม เรื่องที่นักคุ้ม
 เสียรู้แก่พระร่วงจนถึงขนน้ำบายังเมืองขอมแทน ความตอนเนื้อเรื่องให้เห็นว่า พระร่วงเป็น
 พ่อเมืองที่ฉลาดคอร์ปักขยบารมี ชาวไทยนิยมชมชอบ และพระร่วงงจะคิดกอบกู้ชาติไทย
 ดังคำกลอนที่ว่า

นักสุวรรณ	...
	ไคยเฝ้าข่าวระบิอมา,
	ว่าพระร่วงพ่อเมืองผู้ให้,
	ผู้ครอบครองละโว้นั้นไมรั,
	ชาวไทยนิยมขยบารมี.

ชาวไทยรักใคร่พระร่วงแท้
 จวนซักเรื่อต์อย่างเกินเก้,
 จนเมว่าวาจากีสอิษฐ์,
 พอจะจีเชดลันพลัเสบปอง.
 ชาวไทยเข้าไปสู่ละโว้
 รากอะไซ, เล่าฎาระบ็อก้อง
 ว่าพระร่วงมีบุคเริ่องรอง,
 และถักปองจะถูกเงาไทย.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ตอนที่ 3 แสดงให้เห็นว่าเมื่อพระร่วงเป็นมิ่งขวัญของประชาชน ชาวเมือง
 ต่างให้ความเคารพเชื่อฟัง หากยอมจะปราบก็กองยกทัพใหญ่จึงจะทำการได้สำเร็จ
 ดังคำประพันธ์ที่ว่า

นักบุญ!

...

อันพระร่วงพ่อเมืองคนใหม่
 ชาวไทยนิยมเป็นศันักหนา,
 ถ้าจะปราบก็กองยกแฉนยา
 โยธาทัพใหญ่ไปจริง ๆ.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ตอนที่ 4 เป็นบทสนทนาระหว่างทหารชอบกับนักสุวรรต* ตอนนี้นำให้เห็นว่า
 พวกขอมเองยังยอมรับว่า พระร่วงเป็นพ่อเมืองที่ฉลาด บิ่เมศตากรุณา รักความเที่ยงธรรม
 จึงเป็นที่รักใคร่ของชาวไทยยิ่งนัก ถึงที่ปรากฏในบารตะครว่า

นักสุวรรต* อ้อ ! เวลาก่อนนี้ไม่ได้มีนายดี ๆ; แต่เวลานี้พระร่วงเป็นพ่อเมือง,
 ขึ้นชื่อๆ เลื่องว่าสาบารฉลาดนัก, ทั้งมีปัญญาแหลบหลัก,
 ชาวไทยนิยม.

ทหารที่ 2 จริงเจ้าข้า, ไก่ยืนเขามกกันที่หน้า, ว่าเมตตากฎาแก่กันทั้งหลาย;
เขาว่าห้องนอนพ่อกว่านาย, ไม่คุ้มกัน, ทั้งข้างเตียงธรรม์สุจริต,
อีกเขาว้าวาวลีหรี, ทุกอะไร เป็นนั้น

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2521 : 69)

ตอนที่ 5 แสดงให้เห็นว่าพระร่วงเป็นผู้ชักนำประชาชนได้พร้อมใจกันรักษา
บ้านเมือง จะเห็นได้จากตอนที่หลวงเม่องกล่าวสุกดิ์พระร่วง ขณะให้หลวงเม่องและพวกได้
ไปเฝ้าพระร่วงที่กรุงสุโขทัย ความว่า

หลวงเบือง

...

เคิบที่เราบัวแกกแล้วขอม
ระยอมบอบให้ขึ้นส่งแห่งหา,
ท่าแปลุดใจให้เรากถการ
อาจหาร;ซัดขอมไม้กถมก,
พระร่วงเขอหวังตั้งใจ
ได้ไทยเป็นไทยได้จริงอยู่
จึงมาชวนท่านไวรไปช่วยสู้
ข้าศึกศัตรูของชาวไทย.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

1.2 ทรงห่วงใยประเทศชาติและประชาชน

ในเรื่องนี้มีอยู่หลายตอนที่แสดงให้เห็นถึงความรักใคร่ห่วงใยของพระมหากษัตริย์
ต่อประเทศชาติและประชาชนของพระองค์ ความรักใคร่ห่วงใยดังกล่าวได้แสดงให้เห็น
เด่นชัด 2 ประการ คือ

1.2.1 ทรงถือเอาความผาสุกของประชาชนอยู่เหนือชีวิตของพระองค์เอง
ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อพระร่วงรู้ว่าเขาเคโธแน่ที่พยอมยกทัพมาเพื่อจับพระร่วง หากพระร่วง
ยังคงอยู่ในเมืองละโว้วก็จะเกิดการสู้รบกันแน่ เพราะชาวเมืองคงจะไม่ยอม พระร่วงจึง
ตัดสินใจออกจากละโว้วไปยังสุโขทัยเพื่อให้พยอมเคโธตาบไป อันจะเป็นการป้องกันการรบ

ระหว่าง ขอบกับละโว้ได้ ทำให้ชาวเมืองละโว้ไม่เกิดความเดือดร้อนวุ่นวาย ตามที่ปรากฏ
ในคำกลอนว่า

พระร่วง

...

อันเวกขอมยกบาไทรานี้
มุ่งเอาชว่แก่แก้วกู
แบกจะอยู่ถอดาน,
พวกไทยใจหา, กงต่อสู้
โนนจะขอฝ่ายแพ้แก่ให้กู
กูยังอยู่คงประมุขสุดกำลัง.
แต่ชาวไทยไปช่วยการทรงก
เหลือทนงสู้ขอกล่าวถึงขลัง,
เหมือนแสรังให้ไปตายวายชีวิต.
กูจะยังอยู่ไม่ว่างเข้าที่.

...

แม้กุดละโว้ไว้ไว้,
เหมือนแสรังมาชาวไทยให้ย่อยยับ.

..

ขอบกงจะตามกูไป,
กงจะไปช่วงชิงบุรีเกร;
ชาวละโว้จะได้อู่ที่,
ไม่ถองปั่นป่วนเลยตาย.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

1.2.2 ทรงรักประชาชนเหมือนลูกในไส้ บทละครเรื่องนี้ได้เน้นเรื่องนี้ไว้ถึง 2 ตอน เป็นการชี้ให้เห็นว่าระบอบกษัตริย์หรือพ่อเมืองจะทรงรักใคร่ห่วงใยประชาชนเหมือนกับลูกในไส้ ดังนั้นพระองค์จึงทรงกระทำทุกอย่างและอาวจะทรงสละได้แก่พระชนม์ชีพ เพื่อให้ประชาชนของพระองค์ได้รับความมีความสุข ตามที่ปรากฏในบทละครว่า

พระร่วง ...
 อันชาวละโว้เวียงไทย
 เหมือนลูกในไส้ทุกทั้งนั้น.
 แม้ก็ยังอยู่คงไม่ยอม
 ให้ขอบจัญเป็นแก่นขันธ์,
 ก็จะไม่ยอมอดม้วยไม่ด้วยกัน;
 ดังนั้นหมอนกฤษดาสูร
 เพราะรักม่วงประสาดีกว่าชีวิต,
 จึงได้คิดลี้ไปเสียดีกว่า,
 เมื่อตัดเหตุเกษียณเวลา,
 ยอมม้วยบรรดาลำสังคมา;
 ขอเพียงให้เวียงละโว้รอด,
 ให้ชาวเราปลอดภัยอีกหน.

และ

หลวงเมือง ..
 พระร่วงรักประชาชาวไทย
 เหมือนลูกในไส้ทั่วทั้งนั้น.
 ...
 ถ้าแม่ใครมีเรื่องชุนเค่งใจ
 ก็ช่วยให้เหตุร้ายกลายเป็นดี.
 กอบควยเมศตาทารุณ,

มีกู่แก๊กข้ามทะเลตรี
 ยิงบิครบารคาปราณี,
 ชาวบุรีตะไว้สุขสราญ,

...

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

1.3 ทรงเป็นนักปกครองที่ทรงพระปรีชาสามารถ ทรงถนอมรดทำนวย
 เหตุการณ์ล่วงหน้าได้ถูกต้องแม่นยำ

พระร่วงเป็นพ่อเมืองที่มีความสามารถมาก เมื่อรู้ว่าจะต้องเกิดการสู้รบกับขอม
 เพราะเจ้ากรุงขอมต้องส่งทหารมาปราบเมืองละโว้ ด้วยเกรงว่าพระร่วงจะแข็งเมือง
 พระร่วงจึงได้ให้ชาวเมืองเกรียมซ่อมปรับปรุงค่าย คู กระจุก หอรบ และสะสมเสบียงอาหาร
 ไว้ให้พร้อม นับว่าไม่ตั้งอยู่ในความประมาท ดังกล่าวกลอนที่ว่า

พระร่วง

...

แต่นี้ไปชาวไทยจำจะต้อง
 คัดป้องกันเมืองที่หวงแหน,

...

ละโว้จำเอนจะต้องคิด
 หาสัมพันธมิตรเมืองใหญ่;
 จำเราจะส่งทูตไป
 ชักชวนสุโขทัยเป็นไมตรี.
 ท่านทั้งหลายจะเห็นประการใด?

หลวงเมือง

ชาวไทยต้องเกรียม

หลวงวัง

อย่างเต็มที่

หลวงนา

ควรเริ่มรวมรักษาชาติ
 แต่มีคนขึ้นยังเรื่อย ๆ ไป.

พระร่วง ถูกแล้ว. จำต้องหาเสมีียง
ไว้ให้พอเพียง เป็นข้อใหญ่.

...

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

1.4 ทรงรับผิดชอบในการกระทำ

เมื่อพระร่วงเห็นว่าตนเองได้แก้ปัญหารื่องความเดือดร้อนของชาวไทยในเรื่อง
ไปต้องไปส่งส่วยน้ำได้ และเป็นเหตุให้ขอมส่งกองทัพมาจับตัวพระร่วง พระร่วงเองก็
ยอมรับว่าตนได้ทำผิดพลาดไป ไม่ควรตรองให้รอบคอบ ข้อนี้เป็นภาระให้ข้อคิดแก่ผู้ผู้อ่านว่า
เมื่อมีการผิดพลาดเกิดขึ้น พ่อเมืองหรือพระมหากษัตริย์จะไม่ทรงบิดความรับผิดชอบเลย
แต่จะทรงยอมรับและหาทางแก้ไขเพื่อปกป้องความเดือดร้อนของบ้านเมืองและประชาชน
ดังที่ปรากฏในคำกลอนที่ว่า

พระร่วง ดูเอาเด็ก ชาวไทยไวหยาญจิก;
 นักรู ก็แสนจะสงสาร,
 จะต่อสู้หิวขอบขั้วอายุ,
 จะทนทานได้เพียงสักเท่าไร?

...

ละไว้จะมีเภทภัย
ก็เพราะตัวกูไฉนรันทน.
เมื่อเกิดเอาเปรียบแก่ข้าหลวง
มิได้ครองคู่วงเห่คุณ

...

คิดก็แก่นใจแก้วแก้ว
หลงคิดว่าคิมิปัญญา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

และความทราบริบนิคชอบในการกระทำดังกล่าว พระร่วงจึงยอมออกจากเมืองละโว้ไปยังสุโขทัย เพื่อให้พญาเอกโศกตามไปจับตัว ซึ่งจะเป็นการระงับศึกชองกับละโว้ได้

1.5 พระบรมวงศานุวงศ์ทรงช่วยเสด็จประเทษชาติได้เช่นกัน

เมื่อพระร่วงจากเมืองละโว้ไปแล้ว นางจันทร์มารดาพระร่วงก็ได้เป็นผู้นำประชาชนและกรมการทั้งปวงในการสู้ศึกชองต่อมา ความทราบริบที่ว่า

นางจันทร์ ค้แล้ว, จงรีบไปรวบรวม,
ผู้คนสามารถอย่าช้าไ้;
อันถ้าเราเเวกจะไป,
เพราะศึกแสนแค้นใจอ้ายไ้กรู

...

และ

นางจันทร์

...

เราจอบใจ เราไ้รบแม่แปนหญิง
ก็จะมีงอยู่ไหน? ไ้ไ้ไ้ไ้
เราแปนไทยเข็ดจากินกรบแท้,
อีกแปนแม่พระร่วงต่อแปนของไทย.

...

ชาวละโว้จะลำบากยากอย่างไร,
เราไ้รบขอลำบากยากเท่ากัน.

...

ถ้าว่ามีกรรรมจำคองเวย
ก็ขอกายหรือบพวกร 'อชันธิ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ความทอนนี้เป็นารเพาะวางนียบโสดามันกัตรียไ้เป็นอย่างก็ เพราะซ้าไ้
เห็นว่าพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ตรงรักไ้กร่หวงโยประเทศชาติและประชาชน
เหนือสิ่งอื่นไค

2. หน้าค้ของชาวไทยที่ไ้เกอประเทศชาติ

บทละครเรื่องนี้ไ้ซ้าไ้ผู้กู่อ่านเห็นว่า ชาวไทยผู้รักชาติกรจะไ้ทำหน้าที่เพื่อ
ประเทศชาติอย่างไ้บ้าง หน้าค้ของชาวไทยที่ไ้ถึงปฏิบัค้เกอประเทศชาติที่ปรากฏไ้ในบทละคร
เรื่องนี้ ไ้ดังนี้

2.1 มีคามจงรักภักค้ต่อชาติและองค้ระมหากษัตริย์

จะเห็นไ้จากคอบค้พระร่วงปรักนากับกรบการท้งหลายเรื่องที่จะสานกระอบ
บรจุน้ำ พวกกรบการท้งไ้หุ้ลย์นยั้งถึงเรื่องคามจงรักภักค้ ไ้ว่า

หลวงเมือง	เอเจ้าอย่าไ้มีวิตก, อันชวิทยอมยกถวายไ้ ท้ทุกกน.
หลวงนา	ท้งกนแสนเต็มใจ จะบรลย์เพื่อรักภักค้.
กรมการ	จริงเจ้าซ้า
หลวงเป็อง	ขออย่าไ้ก้กินแ่เมง, อย่าเกล่อบแคลงจะชวยวบเต็มค้.

พระบาทสมเด็้พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

และอีกคอบค้หนึ่ง เป็นคอบค้ที่พระร่วงจะออกวากเมืองละโว้ ความทอนนี้ไ้แสดงไ้
เห็นว่าพวกกรบการท้งหลายท้งกนยอมสละเล็อกเนื้อและชวิทเพื่อปกป้องพระร่วงผู้เป็น
ค้อเมือง นับเป็นการปลุกฝ้งแนวคามกิดไ้ในเรื่องคามจงรักภักค้ค้อองค้ระมหากษัตริย์
ไ้เป็นอย่างก็ ค้งที่ปรากฏไ้ในบทละครว่า

หลวงเือง อันดูข้าไม้ไร่ไปบ่อหอ
 ถอดแหกเก็กรูทั้งหลาย;
 ขวอสาพอดเจ้าวนศัวกาย
 ขอมถวายเป็นวันฉันท์.
 เลอคเนื้อร่างกายถวายเป็น
 ภายใต้อยู่กลบทะเลรี;
 ไม้ซอขอมให้สวมมาถือปรีดิ์
 มาข่าแม่เหยียบแดนเข่นเกมมา !

หลวงวัง ...
 จนกว่าจะพบกลบปราณ,
 มีให้แก่องรำภาชนะหรี !

หลวงนา เกิดขบขลัวถองกายวายขวี;
 ฆอถายเสระภักก็ถือเจ้านาย !

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จะเห็นว่าประโยค "ขอถวายเพราะภักดีต่อเจ้านาย" นี้ ให้ความรู้สึกในเรื่อง ถวายภักดีได้ใจเผลอเลย ตายเราดจะใช้ใจเผลอการปลุกฝังถวายรู้สึกในก้านนี้ได้ตักตักทุกสมัย

2.2 รักษาเกียรติภูมิของชาติและรองกษัตริย์

ในเรื่องนี้เมื่อนายปั้นพรานป่ามิ่งรับอาสาไปบอกตัวขอขมา พระร่วงหนีออก จากละโว้ไปแล้ว พวกทหารก็พูดว่าดูถูกพระร่วงและคนไทย ทำให้นายปั้นโกรธมาก จนถึงหลงปากพูดออกมา แต่เกรงว่าขอมจะรู้ดูขมาย จึงต้องแกัดคำเป็นนุกเรื่องอื่นไป กังที่ปรากฏในบทละครว่า

เดโฆ อ้อ อ้ายร่วงผู้วิเฒ่ามันก็ชี้ชลาภปานฉนี้แหละ ! แล้วมันยัง
 จะแก่นดัดการ, กำเรียบเสียบसानไปเกรงเสระราชอาณา,
 สัจจะชาติคนเฒ่ามันกล้าสู้กับกระต่ายมันก็ไม่ได้

นายปั้น เสือนอนกว่ากลัว, ไม่รู้ตัวว่าขมกลืนนี้, เห็นไปเอวาววังละก้อ-

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2521:72)

3. ความสำคัญของการมีกำลังรบ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถือว่า กวางพรัดบในการรบเป็นเรื่องสำคัญมาก ในเรื่องนั้นพระองค์ได้ทรงชี้ให้เห็นว่า หากประเทศชาติอ่อนแอแล้วก็ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของชาติอื่นอันจะทำให้เกิดผลเสีย คือ

3.1 ฉากิณุ์เป็นนายจะบับมึงคัับเรยกรัองเเอาสิ่งโคกัโคกัตามความเอใจ

นักสุวรรค ๗
 บวกมึงอย่าวุ่นนักเลยทวา;
 ไปช้าถึงละโว้บุรีกรั
 ลงแล้วเื่อเอโคกงไก้ม
 อาหารคี่ ๆ นอกบักกิน;
 อึกคังผู้หุงยึงเรีค
 ก็บีมักเหลือเื่อสยทวิล,
 กงจะไก่อะโลมโฉนุ์หิบ,
 คังนอนก่นอื่งเนน้าสำราญใจ

พระบาทสมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

3.2 เป็นที่ถูกลูกกลนของชาติอื่

การที่เบื่องละโว้ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของขอมนั้น ทำให้วกชอบลูกกลนชาติไทยและคนไทยมาก โดยที่ขอมก่อกว่าคนไทยนั้นจะข่มเหงรังแกเบื่อโคกัโคกั คังข้อความที่ว่า

ทหารที่ 1 ก็ช้างเป็นไร ไทยจะเคื่องไปถ้องวิกท, เพราะเปรียบ
 ไมกัเหมือนลูกนกลอยู่ในกำบอ. จิกเรากาจา บับออก,
 ก็ร้องบ๊อไปเท่านั้นเอง.

...

ทหารที่ 1 ชาวไทยไปแก่งกาจสักปานใด; เมวกเราไปที่ไรเห็นแกกัฉลัวหงอ

(พระบาทสมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2521:6๐)

ฉันบานไปช่วย เรียกว่าดูก็สุขช่วย และถ้าทุกข์ก็ทุกข์ช่วยกัน

อันนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสรุปแนวความคิดในเรื่องความรักชาติไว้ในตอนสุดท้ายของเรื่องได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยพระองค์ได้ทรงเน้นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของความรักชาติไว้ในเรื่องเหล่านี้ คือ ความสามัคคีของชนในชาติ, ความไม่อิจฉาริษยาซึ่งกันและกัน, ความร่วมมือร่วมใจไปทำลายกัน, การช่วยกันตำหนิบำรุงบ้านเมือง ตลอดจนการเห็นใจซึ่งกันมาบำรุงและรักษาชาติ เกษนา ได้ทรงอยู่ตลอดไป ดังคำกลอนที่ว่า

พระร่วง

ฉันท์ท่านให้อัคริษยา

เรามีอาวตารจนเผลออบท่าน;

ขอแก้ไขเสนาพฤตวารีย์

สภักศบานสามัคคี.

อย่าเห็นแก่ตัววิวัฒอง

ลุ่มหลงฤยาไปกวรตี;

อย่าต่างคนต่างแข่งกันเบ่งดี;

อย่าให้ช่องไพร่ที่บุ่งร้าย.

แม้เราฤยากันและกัน

ไม่ช้าพลับ เขกับฉิมหาย;

ระวังการยุยงส่งร้าย,

นี้และเกรื่องทำลายสามัคคี.

...

ฉันท์ไม้อธิบายจงร่วมรัก,

จงร่วมสภักศไม้อธิ.

เวลาไว้เมื่อเมื่อไพร่หรือ;

จะได้สู้ศึกกรด้วยเต็มแรง.

...

ขอแค่เพียง ไทยเราย่ามลาตคาต;
 ร่วมชาติร่วมจิตเป่าชื่อไทย;
 ไทยอย่ามุ่งร้ายทำลายไทย,
 วงพร้อมใจพร้อมกำลังระวังเบื่อง.
 ให้นานภาษาเขานิยม
 ชมเกียรติยศฟูเฟื่อง;
 ช่วยกันบำรุงความรุ่งเรือง,
 ให้ชื่อไทยกระเดื่องทั่วโลกา.
 ช่วยกันเก็บใจใฝ่ผดุง
 บำรุงตั้งชาติถาวร,
 ให้อยู่จนสิ้นคนเฒ่า;
 วัฒนาเกิดไทย, ไชโย :

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จากบทส่งท้ายนี้จะเห็นได้ว่า ได้ทรงสรุปแนวความคิดในเรื่องความรักชาติไว้
 แทบทุกเรื่อง จนดาบารมีใช้กำพระกัณฑ์ตอนนั้นในการปลุกฝังความรักชาติได้เป็นอย่างดี

กลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติ

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรับปรุง
 เรื่องนี้จากบทละครรำเรื่อง "ขอบคำถ่อม" เพื่อให้คณะเสนาบดีรักชาติเห็นเด่นชัด เพราะ
 พระองค์ทรงเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องปลุกใจชาวไทยอย่างก็เรื่องหนึ่ง กลวิธีที่พระองค์ได้
 ทรงใช้ในการปลุกฝังความรักชาติในเรื่องนี้ บัดนี้

1. เนื้อเรื่อง

เนื้อเรื่องกล่าวถึงการที่คนไทยได้ร่วมแรงร่วมใจกันจนสามารถรบเอาชนะขอมาได้
 ทั้งนี้เพราะนอกจากเราจะมีพ่อเมืองที่ฉลาด เกิดเด็ย รักใคร่ห่วงใยไพร่ฟ้าประชาชนแล้ว

เรายังมีผลเมืองและกรมการทั้งหลายให้ความร่วมมือเพื่อชาติบ้านเมือง เนื้อเรื่องยังได้กล่าวถึงการที่คนไทยได้จัดอำนาจยอม และไทยได้รวมตัวกันตั้งอาณาจักรสุโขทัย อันเป็นต้นตระกูลของประเทศไทยปัจจุบัน เนื้อเรื่องชี้ให้เห็นว่าการที่ไทยเรารอดพ้นจากอำนาจยอมได้ ก็เพราะความร่วมมือกัน และความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างพ่อเมืองกับไพร่ฟ้าประชาชน

2. 'ตัวละคร

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงอาถีย์ "พระร่วง" เป็นตัวแทนของพระมหากษัตริย์ แสดงให้ผู้ดูผู้อ่านเห็นบทบาทและความสำคัญของพระมหากษัตริย์ จากเนื้อเรื่องจะเห็นได้ว่าพระร่วง เป็นพ่อเมืองที่ฉลาด มีความสามารถในการปกครอง และการใฝ่รักและห่วงใยประชาชนเหมือนลูก ยอบสละความสุขส่วนตัวเพื่อให้ประชาชนมีความร่มเย็นเป็นสุข จนในที่สุดก็ได้รับเชิญจากประชาชนให้ขึ้นครองเมืองสุโขทัย และเป็นกษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยสืบต่อมา

พระร่วง ในบทละครนี้สามารถไขความฉลาดออกมาให้พวกขอมต้องขนน้ำไปยังกรุงขอมเอง ทั้งยังคาดคะเนการเกิดได้ว่า ทัพขอมจะต้องยกมาจับตน เพราะคิดว่าตนจะแข็งแรงแรง เมื่อทัพขอมยกมา พระร่วงจึงหนีไปยังสุโขทัย เพื่อลี้ภัยให้พญาเคโซแต่ทัพขอมตามไปยังสุโขทัย จะได้ไปยกเข้าเมืองละโว้ ซึ่งการก่อกบฏก็เป็นไปตามที่พระร่วงคาดคิดไว้ทุกประการ และในตอนสุดท้ายพระร่วงยังสามารถจับพญาเคโซได้

จะเห็นได้ว่าบทบาทของพระร่วง เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีต่อสถาบันกษัตริย์ให้กับประชาชน เพราะหากชาตินี้เช่นพระร่วงแล้ว ไทยเราก็จะยังคงเป็นมหาสงครามอยู่ต่อไป อันนี้เองชี้ให้เห็นว่าพ่อเมืองในสมัยนั้นหรือพระมหากษัตริย์ในสมัยต่อมา จะทรงเป็นประมุขของประเทศ เป็นผู้นำและเป็นนึ่งขวัญของประชาชน กวртที่ประชาชนจะได้มีความเคารพนับถือ และจงรักภักดีต่อพระองค์ตลอดไป

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า บทละครพูดกาดอนเรื่อง "พระร่วง" นี้ สามารถจะใช้ในการปลูกฝังความรักชาติได้เป็นอย่างดี เพราะมีอยู่มากตอนที่จะใช้เป็นตัวอย่างในการปลูกใจให้รักชาติได้เท่าที่ได้กล่าวมาแล้ว

ของคำกิน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์หลังจากที่ได้เสด็จพระราชดำเนิน "เที่ยวเมืองพระร่วง" ทรงจดลงเรื่องตำนาน และต้นนิทานโบราณคดี เป็นเรื่องเกี่ยวกับละครร้องและละครพูดกำกลอน "พระร่วง" ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม ถึงวันที่ 6 ธันวาคม ร.ศ. 131

เนื้อเรื่องย่อ

เป็นเรื่องที่ได้จากพงศาวดารเหนือ มีเนื้อเรื่องเหมือนกับ "พระร่วง" ซึ่งได้ทรงพระราชนิพนธ์เป็นบทละครพูดกำกลอน และละครร้องตามลำดับ กษัตริย์ผู้วิจัยได้กล่าวถึงในเรื่องบทละครพูดกำกลอน "พระร่วง" มาแล้ว

แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า พงศาวดารเหนือเรื่องนี้เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นความรักชาติของคนไทยในอดีตกาลเป็นอย่างดี พระองค์จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องต่าง ๆ จากพงศาวดารนี้ ดังต่อไปนี้

1. "ของคำกิน" ในตำนานเสื่อป่า ได้ทรงจัดให้มีการแสดงตำนานชั้น ๓ สนาม เสื่อป่า ในงานวัดเขาเจ็บบึง ใน พ.ศ. 2454 และ พ.ศ. 2455 ปีละ 3 คน กั้นละ 3 ชุด เป็นการแสดงกลางแจ้ง โดยทรงมีพระราชประสงค์ที่จะอบรมเสื่อป่า ตลอดจนประชาชนให้รู้ว่าไทยเรามีประวัติที่ก่อกำเนิดโดยโบราณกาล มีบรรพบุรุษที่กล้าหาญ รักชาติและเสียสละเพื่อชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเลือก "ของคำกิน" มาแสดงเป็นตำนานด้วยเรื่องหนึ่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดให้มีการแสดงเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2455

2. ของคำกิน บทละครว่า
3. บทละครพูดกำกลอน "พระร่วง"
4. บทละครร้อง "พระร่วง"

สำหรับเรื่องแนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติใน "ขอบคำกิน" นั้น มีลักษณะ
 เหมือนกับ "พระร่วง" มีง่ไก่กล่าวมาแล้ว คือจะมีแนวความคิดเรื่อง บทบาทและความ
 สำคัญ ของสถาบันกษัตริย์ หน้าที่ของประชาชนที่มีต่อประเทศชาติ ความสำคัญของกรรม
 กำนักรบและความผูกพันระหว่างผู้ปกครองกับไพร่ฟ้า เป็นต้น แต่ลักษณะการเน้นความสำคัญ
 ของแนวความคิดดังกล่าวจะต่างกันอยู่บ้าง กล่าวคือ เนื่องจากบทละครถูกจำกัดคอนเรื่อง
 "พระร่วง" ได้ปรับปรุงจาก "ขอบคำกิน" ดังนั้นพระองค์จึงได้ทรงเน้นแนวความคิดดังกล่าว
 ไว้มากมายหลายตอนจนผู้ดูผู้อ่านเห็นชัดเจน ส่วนในเรื่อง "ขอบคำกิน" มีง่ไว้ว่าเป็น
 บทละครที่ค่อนข้างจะสั้น จึงได้ทรงกล่าวดงไปบ้างนัก และส่วนใดที่จะเป็นบทเจรจา
 เสียมากกว่า ถึงตัวอย่างที่จะยกมาเปรียบเทียบกับให้เห็นต่อไปนี้

เรื่อง "บทบาทและความสำคัญของสถาบันกษัตริย์" ก่อนที่กล่าวถึงเรื่องพระมหากษัตริย์
 ทรงห่วงใยประเทศชาติและประชาชน และทรงรักประชาชนเสมอแก่กับลูกในไส้ นั้น ใน
 เรื่อง "พระร่วง" ได้ทรงเน้นเรื่องนี้ไว้ถึง 2 ตอน เป็นการชี้ให้เห็นว่า "พระมหากษัตริย์"
 ทรงรักใคร่และห่วงใยประชาชนเหมือนลูกในไส้ ดังนั้นพระองค์จึงทรงกระทำทุกอย่างและ
 อารจะทรงสละได้แม้พระชนมชีพเพื่อประชาชน ความที่ปรากฏในบทละครว่า

พระร่วง ...

ถิ่นชาวละโว้เวียงไทย
 เหมือนลูกในไส้ทุกทั้งนั้น
 แม้ก็ยังอยู่คงไยยจบ
 ให้ขอมจับกุมเป็นแม่นมั่น,
 ก็จะไม่ยอมขบถไม่ค่ายกัน;
 ถึงนั้นเหมือนกูดจากชีวา,
 เพราะกูรักปวงประชาว่าชีวิตร,
 จึงไต่คิดหลักไปเสียดีกว่า,
 เพื่อตัดเหตุนกภัยกาลา,
 ยอมม้วยมรณาเล่าพิงตน,

ขอเอยงไถ่เวียงละโว้รอด,
ให้เราปลดอภัยฉีกหน.

และ

หลวงเมือง ...

พระร่วงรักประชาชาวไทย
เห็นอนตูกในไส้ทั่วทั้งนั้น.

...
ถ้าบ่มีเรารื้อเรื่องชุ่นเค่งใจ
ก็ช่วยไต่เสฏฐายกลายเป็นค้.
กอบด้วยเบตตากการุญ,
ปีตุเมกัววหะเรี
ขี้บิครบารคาปราณี,
ขาวบู่ละโว้สุขสรา ,
...

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ส่วนในเรื่อง "ขอมคำคำเน" ก็กล่าวเรื่องนี้เพียงตอนเก็บว บละไข้บหเจรจว คังนี้

เจรจว ... (พระร่วง) ออมัน มงกุฎเจนนีขังไปตูก ชาวละโว้ทุกคน
ก็เดมอนตูกในไส้ของกู ถ้ากูข่มอยู่ชาวละโว้ก็งจะก่อสูของไม่ยอมไปไว้บ ก็จ
เวองตักันย้อยยัไปด้วยกันเปล่า ๆ ไม่เข้าการ เหมือนหนึ่งกูจะแกล้งผลาญ
ตูกของกูไปก็ กูจจะหลีกหนีไม่เสียแก่ตัวคนเคียว เถ่านี่เม้นก็จะกัดใหญ่เภทเวาล
การที่ขอมจะบ่าบ้ายเบองละโว้ก็คงจะงกเป้นแน่ ถึงวาคเม้นพวเคโจะยังง
งลั้งงผลาญให้อควาย กูก็จะให้กายแก่ตัวคนเคียวนะอออัน (ขัน) กั้น
นะดีเจ้าข้า ทูลหัวจะยอมตายแก่ตัวคนเคียวนี้ ข้าเจ้าก็ขี้กว่าบอนาดใจ ก็
ทูลหัวจะอยู่ไบหมุกคนไทยผู้จงรักภักดี ให้เขาช่วยกันรบรอก่อถ่มงกันตัวพ่อเจ้าจะมีค
ฎาเจ้าละ (พระร่วง) ไม่ไถ่ละว กูจะบาสลอมทำให้ชาวละโว้ฉิบหายตายเนระกุกทำไม...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2510: 35)

หนึ่งในตอนจบเรื่อง "ชอบคำค่า" กับ "พระร่วง" ก็แตกต่างกัน กล่าวคือในเรื่อง "พระร่วง" จบลงด้วยการที่พระร่วงขอความร่วมมือจากเสนาบดีทุกนายให้ปลงศพออกจนประจวบในเรื่อง "ความรักชาติ" ดังนี้

"พระร่วง

...

นี่ท่านได้เตรียม

เราบิอวหาพจน์พอบค่าน,

ขอแก้ไขเสนาบดีอาจารย์

สักศานสาขาก็คือ.

อย่าเห็นแก่ตัวมีพระวง

ลุ่มหลวงพระยาไม่วรที่;

อย่างต่างคนต่างแข่งกันแข่ง,

อย่าให้ของไพร่ที่มั่งร้าย.

...

ระวังการยุบของมั่งร้าย,

นั่นและเครื่องทำลายลาบก็.

...

ฉันนี้ขอไทยจงร่วมรัก,

จงร่วมสมัคสโบริ,

เอาไว้เพื่อเป็นฮีโร่

จะได้สู้ศึกด้วยเต็มแรง

...

ขอแก้ไขของไทยเราอย่าล้าชญาติ;

ร่วมชาติร่วมใจเป็นฮีโร่;

ไทยอย่ามั่งร้ายทำลายไทย,

จงร่วมมือใจหรือบัก้างระวังเมือง.

ไฉนนานภาษาเขาไม่ย
 ชอบเกียรติยศฟูเฟื่อง;
 ช่วยกันบำรุงความรุ่งเรือง,
 ให้ชื่อไทยกระเดื่องทั่วโลกา.
 ช่วยกันเก็บใจใฝ่ดวง
 บำรุงทั้งชาติภพ,
 ใฝ่อยู่จนสิ้นชีพเฝ้า,
 รัตนชาติไทย, ไชโย!

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ส่วนในเรื่อง "ขอคำคืน" ได้ฝากข้อคิดในเรื่องความรักชาติไว้แต่เพียงว่า พระร่วงจะปกครองบ้านเมืองด้วยความเที่ยงธรรม และจะทำนุบำรุงบ้านเมืองและประชาชน ให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุข แล้วจบลงด้วยการแก่พระร่วง (เมื่อได้รับแจ้งขึ้นครองราชย์) เข้าวัง ตั้งที่ปรากฏในบทละครว่า

ร้าย เมื่อนั้น พระร่วงสั่งดำไลชาน จึงมีมธุรสความมา ที่อัญเชิญ
 ให้ผ่านธานี เรานี้บัดนี้ช่วยหย่อน ยังอ่อนกว่าบศักไปเก็บที่ แต่ใช้ว่าจะคิด
 หลัดลี้ ท่านนิยบย่นค้หรือบเพริ่ง เราซัดกว่าอนท่านมิได้ ไข่มุกแก้วจะโต้เถียง
 เราขออย่าจูงไปเอนเอียง จะถึงจักรให้เที่ยงในทางธรรม เราจะบำรุงกรุง
 ไกร ให้ไทยโดยอิสระเกษมสันต์ ขอพระไกรรัตนกุตเดนนันท์ ทั้งเสวยเป็นพยาน
 วาว

ทะแย วังชั้นรดทองมองโสภาม เบลวิลาเสรวาทะเลสา ตั้งกระบวน
 พยุหยาครา บ่ายหน้าเข้ายังวังใน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

อย่างไรก็ตาม บทละครเรื่อง "ขอคำคืน" นี้ ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ทรงชี้แจง
 ว่า เป็นเรื่องที่เตือนสติคนไทยให้รำลึกถึงความป็นชาติไทยได้เป็นอย่างดี ตามบท
 พระราชนิพนธ์ที่ว่า

... แต่หวังใจว่าจะไม่แปลกใจสำหรับอ่านเล่นอย่างเฉยๆ หวังใจว่าจะ
เป็นเรื่องราวที่สนุกใจให้ผู้อ่านเราส่งถึงก้านานแห่งชาติไทยเรา และให้รู้ดีกว่า
ชาติเราไปใช้ชาติที่เลิศขึ้นใหม่ เป็นชาติเก่าอันมีก้านานกลับมาแล้ว จะได้แลเห็น
ว่าชนกของเราได้พยายามตั้งตนขึ้น เป็นอิกรภาพฯ หันจากความเป็นข้าของพวกชอบ
ยั้ง เป็นคนต่างชาติต่างภาษาได้อย่างไร และเราทั้งหลายจะได้มีบาเรตังใจรักท
ความเปนไทยแห่งชาติเรา อันได้บาโยยากนั้นไว้ให้มันคงอยู่ ข้าพเจ้าเห็นว่า
พระร่วง เป็นตัวอย่างอันดีแห่งผู้รักชาติยิ่งกว่าตัว ยอมตกระกำลามาก และแม้แต่
ชีวิตก็ยอมสละ เพื่อมิให้ชนที่อยู่ในความปกครองต้องได้รับความเป็นเค็ดร้อนพลอย
ล้นพลอยตาย ทั้งฝ่ายไทยชาวละโว้โดยความจงรักภักดีต่อผู้ปกครอง ก็อุทิศตัว
ออกรบพุ่งพวกขอมยั้ง เกรยกราบอำนาวกันมาช้านานแล้วนั้น จนที่ไชยฉะนะได้
โดยอาไกรยความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน อันที่จริงเมื่อ
พระร่วงได้ไปพ้นเมืองละโว้แล้ว ถ้าชาวละโว้จะพากันนั่งอยู่นิ่ง ๆ ไปออกไปสู่
พวกขอม ขอมก็ถึงจะไม่ยกเข้าตีเมืองละโว้ แต่เมืองละโว้ก็คงจะยังต้องเป็น
ข้าของขอมอยู่ตามเดิม เพราะฉนั้นการที่ละโว้ได้เปเออิกรภาพพ้นจากอำนาจขอมได้
คงถือว่าพระร่วง เป็นผู้จุดไฟขึ้นก่อน แล้วชาวละโว้จึงลุกขึ้นตามโดยความจงรัก
ภักดี เป็นที่น่าชมว่าสมเ้าสมเข้ากัน สภกวรรที่ไทยเราในชั้นหลังนี้จะถือเปนกค
ไล้ใจไว้ได้

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2510: ก้านา ๗-๘)

จึงนับได้ว่าเรื่อง "ขอพำกาน" เป็นบทละครพระราชนิพนธ์ที่บังเรื่องของการปลุกใจ
ให้รักชาติปรากฏอยู่ไม่แฉฉะ ช่งอวจะใช้เป็นเรื่องปลุกฝังความรักชาติได้เรื่องหนึ่ง

กุเลโลบาย

เป็นละครพูด 3 องก์ เกี่ยวกับยุทธยาทรงแปลมาจากเรื่องภาษาอังกฤษ ชื่อ "A Royal Family" ของ Robert Marshall ทรงเริ่มแปลเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2464 เสร็จเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน แยกเคี้ยวกัน

เนื้อเรื่องย่อ

รัฐอาร์เคเซียกับรัฐกูร์ลันด์กำลังบกรรณพิพาทกันทางชายแดน ที่อาจเป็นชนวนให้เกิดสงครามขึ้นได้ อันจะนำความเคียดกร้อนมาสู่ประชาชน พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงหาทางระงับเหตุการณ์ซึ่งป้อมอยู่ทางเคียวก็อ ให้เจ้าหญิงแอนเจลา พระราชธิดาแห่งรัฐอาร์เคเซีย อภิเษกสมรสกับเจ้าชายวิกเตอร์ รัชทายาทแห่งรัฐกูร์ลันด์ แต่มีข้อยุ่งยากบางประการคือ เจ้าหญิงแอนเจลา ยังไม่เคยพบกับเจ้าชายวิกเตอร์ แลไปยอมอภิเษกสมรสด้วย คาร์คินัส กะสาโน (เจ้ากตะใหญ่แห่งการอน) จึงคำเนอบุบายให้ทั้งสอง ไถ่หมและรักกัน โดยให้เจ้าชายวิกเตอร์ปลอมพระองค์เป็นเกานท์ เบอรั่นะดิน และบาศนิทสนบกับเจ้าหญิงแอนเจลา พร้อมทั้งเจรจาหว่านล้อมให้เจ้าหญิงคิดถึงการยอมเสียสละเพื่อประโยชน์ของชาติและประชาชน ซึ่งในที่สุดความจริงก็เปิดเผย และเรื่องก็สำเร็จลงด้วยดี

1. แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติ

เรื่อง "กุเลโลบาย" เป็นเรื่องการใช้อุบายเพื่อระงับกรรณพิพาทซึ่งอาจจะเป็นชนวนให้เกิดสงครามระหว่างสองนคร โดยจะให้มีกรรณภิเษกสมรสระหว่างเจ้าหญิงและเจ้าชายของนครกูร์ลันด์ ดังนั้นเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องราวของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ การที่ระบาทสบเค็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแปลเรื่องจากเรื่องภาษาอังกฤษมานอกจากจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กษณะละครร้อยุบายจัดบสงเพื่อรวบรวมทุนซื้อปืนให้เสือป่า ตั้งแต่วันที่ 24 - 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2464 จนได้เงินจำนวน 11,470 บาทแล้ว ผลที่เกิดความมาจากการที่ผู้ผู้อ่านได้ชมและอ่านบทละครนี้ก็ก่อความรู้สึกรวมซึ่งในพระมหากษัตริย์กษณะเกล้าฯ ของพระมหากษัตริย์ที่ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อพลกนิกรของพระองค์มาเนือเรื่องในบทละคร บทละครเรื่องนี้ชี้ให้เห็นถึงหน้าที่และความสำคัญของสถาบันกษัตริย์ในก้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1.1 พระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นผู้นำของประเทศและประชาชน จะต้องทรงคุ้มครองและดูแลทุกข์สุขของประชาชนอย่างใกล้ชิด

1.2 พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์จะต้องประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อความผาสุกของประชาชน

1.3 พระมหากษัตริย์กับพระราชกรณียกิจพิเศษอื่น ๆ

1.1 พระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นผู้นำของประเทศและประชาชน จะต้องคุ้มครองและดูแลทุกข์สุขของประชาชนอย่างใกล้ชิด

ในเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า พระมหากษัตริย์ของทั้งสองนครต่างไม่ทรงปรารถนาจะทำสงครามกัน เพราะจะก่อให้เกิดความเคียดแค้นขึ้นในหมู่ประชาชน ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาระหว่างพระราชากับพระราชินีแห่งอาร์เกเซีย ที่ว่า

ราชา : ฉันเกรงว่าคุณเหมือนจะมีเสียงมากในรัฐสภาทั้งสองแห่งประกอบด้วยนครสงคราม, ตามที่หล่อนรู้อยู่แล้ว, ทั้งตัวฉันและพระราชาชิราชเมืองกูร์ลันด์ไม่ปรารถนาอย่างยิ่งที่จะทำสงคราม. เราเข้าใจอยู่ดีว่าการแพ้แปลว่าจะต้องเกิดมีขบถในประเทศที่แพ้. และพระราชากงเป็นผู้ที่ต้องรับความเคียดแค้นมากที่สุดจากราษฎรที่ก่อกอง ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519: 14)

และอีกตอนหนึ่ง เมื่ออรกเสนาบดีแห่งอาร์เกเรียกราบทูลพระราชินีถึงเรื่องพระกษัตริย์จะหาเงินสำหรับจ่ายได้ไม่เพียงพอ นั้น พระราชาก็จะทรงเลือกเอาทางที่จะงดสงคราม ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงความทุกข์ยากของประชาชน ตามที่ปรากฏในบทสนทนาว่า

เวเร็นสะ : นั่นแหละ, พระเจ้าข้า, เป็นความจริงพระกษัตริย์จะหาเงินสำหรับจ่ายให้เพียงพอเพื่อใช้ในการเตรียมทัพพลก็ด้วย, และจ่ายถวายเป็นสินสมรสแก่สภกษัตริย์เจ้าลูกเขยด้วยนั้นไม่ได้

ราชา : เข้าใจ จะทำทั้งสองอย่างไม่ได้ ถ้าเช่นนั้นเราต้องงดสงคราม

เมื่อมีหนทางที่จะดำเนินอุบายรักษาสันติภาพอยู่ได้แล้ว จะทำอย่าง
อื่นไปเป็นการสมควรอย่างยิ่ง ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519:26-27)

1.2 พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์จะต้องทรงประกอบพระราช
กรณียกิจเพื่อความผาสุกของประชาชน

ในเรื่องนี้พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์โดยเฉพาะพระราชธิดาจะต้อง
ทรงเป็นผู้เสียสละความสุขและพระราชประสงค์ส่วนพระองค์เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน
ส่วนใหญ่ของพระองค์ กล่าวคือพระราชาแห่งอาร์เจนตินาจะกษัตริย์กับพระราชธิดาให้
เข้าพิธีอภิเษกสมรสกับเจ้าชายแห่งกูร์ลันด์เพื่อหลีกเลี่ยงสงครามระหว่างสองนคร พระราชา
ต้องทรงกระทำเช่นนั้นทั้งที่พระองค์ไม่ทรงมีพระประสงค์เลย และในทอนตันพระราชธิดา
เองก็ไม่ทรงยินยอม แต่ในที่สุดก็ทรงยินยอมเพื่อชาติและประชาชนของพระองค์

ในบทละครนี้มีลักษณะเด่นที่จะชี้ให้ผู้ชมผู้อ่านเห็นได้ชัดก็คือ การทรงยอมเสียสละ
ของพระมหากษัตริย์และพระราชธิดาเพื่อความผาสุกของประชาชน นับว่าเป็นการเพาะ
ความจงรักภักดีและศรัทธาของประชาชนต่อสถาบันกษัตริย์ได้เป็นอย่างดี มีเรื่องราวหลาย
ตอนที่แสดงแนวความคิดนี้ไว้ ดังเช่น

ตอนที่ 1 เป็นตอนที่พระราชาได้รับสั่งกับพระราชธิดาถึงเรื่องความจำเป็นที่
พระธิดาจะต้องอภิเษกสมรส ตอนนี้แสดงให้เห็นว่า การแก่งงานของเจ้านายบางกริ่ง
จะทำเพื่อความรักไม่ได้ ตามที่ปรากฏในบทละคร ดังนี้

ราชา : พ่อเกรงว่าลูกจะยังไม่เข้าใจตลอด, ขอให้เข้าใจว่าเจ้านายจะหวัง
แต่งงานเพื่อความรักไม่ได้

...

ราชา : ชื่นใจ, มีสิ่งเกี่ยวข้องที่ม้องกันสงครามระหว่างแบ่งเรากับเมืองกูร์ลันด์ได้,

...

ราชา : ถ้าเช่นนั้นลูกจะรู้สึกไม่พอใจในความถึคนนั้นอย่างไรได้ และลูกหรืออีก
เป็นเชื้อราชตระกูลสำคัญ ซึ่งได้ยอมสละตนเพื่อประโยชน์ของชาติเสมอมา
(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519:30-32)

และเมื่อพระธิดาได้ไปกราบทูลพระราชินีถึง เรื่องที่ถูกพระราชบิดาทรงบังคับเกี่ยวเนื่อง
เช่นนี้ พระราชินีได้มีรับสั่งหนึ่งทำให้ผู้ชมผู้อ่านเกิดความถึใจได้ว่า รุานะอย่างพระองค์จะทรง
กระทำอะไรลงไป ก็ต้องทรงถึถึถึงประชาชนอยู่เสมอ จึงข้อความว่า

ราชินี : แม่รู้แล้ว แต่แน่, ฐันใจของแม่, ทวดเราผู้เกราะห้ร้าง,
เกิดมาในฐานะสูงเช่นนี้, จำเป็นต้องทำการเช่นนี้ ...
(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519:35)

ตอนที่ 2 เป็นตอนที่พระธิดาทรงปรึกับทุกข์ปรึกับบาทหลวง เลขานุการเจ้าคณะ
ใหญ่ ซึ่งทำให้เห็นว่าบาทหลวงยังยกย่องสรรเสริญในการยอมเสียสละครั้งนั้น

แอนเจลา : เขากำลังพยายามจะบังคับให้ดิฉันแต่งงานกับเจ้าวิกเตอร์
เมืองกูร์ลันค์สำหรับประโยชน์ของบ้านเบือง
อันเสล์บ : อ้อ เพื่อสมานไมตรีระหว่างสองชาติ
แอนเจลา : กะ แต่เขาพูดกันคือ ๆ ว่าสำหรับตัดการถึก เขาแกล้งบัคมีอฉัน
โดยซุกเช่นนี้ ไกร ๆ ก็รู้ว่าดิฉันเป็นคนที่มิไกรรูกา เขาก็พากัน
เอาเปรียบเท่านั้นแหละ
อันเสล์บ : ถ้าพระบุตรทรงยินยอมทำการอภิเษกเช่นนั้น เพื่อป้องกันมิให้
มนุษย์ต้องโล่หักถก, ก็จะเป็นสิ่งตั้งถงาม และเป็นการทรงเสียสละ
อย่างน่าจับใจเป็นที่สุด

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519:40-41)

ตอนที่ 3 เป็นตอนที่เจ้าหญิงแอนเจลาทรงปรึกับเจ้าชายวิกเตอร์ (ซึ่งปลอม
พระองค์มา) และเจ้าชายวิกเตอร์ได้ทูลเจ้าหญิงว่า เกิดจลาจลที่ชายแดน (มีคนตาย 11 คน)
ต้องเร่งหาทางระงับเหตุการถึ โดยการที่เจ้าหญิงจะต้องทรงยอมเสียสละ ตอนที่ทำ

ผู้ผู้อ่านเกิดความซาบซึ้งในการเสียสละของเจ้าหญิง ทำให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจ
ในสถาบันกษัตริย์ได้ประการหนึ่ง เหตุการณ์ตอนนี้มีดังนี้

วิกเตอร์ : จริง, เจ้าหญิง, แล้วก็จะคงเป็นเช่นนั้นต่อไปอีก ต่อไปอีก,
จนกว่าจะหาอุบายอะไรอันหนึ่งเพื่อระงับเหตุได้ ฉะนั้นถ้าเจ้าหญิง
ทรงยอมเสียสละ ไปว่าจะทำให้ตรงกับพระราชหฤทัยสักปานใด และ
สามารถทรงบันดาลความเกษมสันต์ให้แก่ม้านเมืองแล้ว ก็นับว่าได้
ทรงยกเอาความรักที่ต่อชาติขึ้นไว้ในภูมิธรรมอันสูงยิ่งกว่าความรักจะ
อาจขึ้นถึงได้

...

แอนเจลา : (พูดอย่างรำพึง) เจียบเตงาไปสืบเอ็ดกรัวเวือน จริง พึ่งแล
เห็นแวมแจ่งเกี่ยวนี้เอง มันเป็นหน้าที่ของฉันทันกรรท่าโดยแท้ ...

...

แอนเจลา : สวกท่วงานกำลังพากันกลับจากสวนองุ่น กางคนหน้าขึ้นตาม
เออ ช่างมีความสุขจริง ๆ เอาเด็ก ฉันทจะกระดำน้ำที่
ของฉันทเพื่อให้คนเหล่านี้ได้มีความสุขเกษมเปรมใจต่อไป เขาสิมี
นับด้วยพัน ๆ ฉันทสั่นเกี่ยว ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2510:94-96)

ความตอนนี้ชี้ให้เห็นว่า เจ้าหญิงทรงยอมเสียสละ (ความรัก) เพื่อประชาชน
ของพระองค์ เพราะพระองค์ทรงถือว่าการทรงยอมเสียสละเพื่อพระราชกรณียะบันกาล
ความสุขในพระทัยมากกว่าการยอมตามพระทัยของพระองค์เอง

1.3 พระมหากษัตริย์กับพระราชกรณียกิจวิเศษอื่น ๆ

ละครเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า พระมหากษัตริย์จะต้องทรงประกอบพระราช
กรณียกิจพิเศษอื่น ๆ อีก จนทำให้พระองค์ไม่ถอยจะทรงบิเวลาว่างสำหรับพระองค์เอง
ตามที่แสดงไว้ในบทละครดังต่อไปนี้

ราชา : ... กรรวานี้ก็องนี่ถงถักการประว่าวันของเรอะละ (พูดอย่างเมื่อก)
 คยุ๊ก, ไหนว่าไปท่หรือว่าวันนี้เราจะต้องทำอะไรบ้าง

คยุ๊ก : สิบสองนาฬิกา, ทรงวางศิลาฤกษ์ที่โรง เยาวบาลถนนเสด็จรัตนสิงห์ใหม่

ราชา : อ้อ พุคใหม่?

คยุ๊ก : มีพระราชดำรัส, พระเจ้าข้า

...

คยุ๊ก : สองนาฬิกาเศษยกกลางวัน, พระเจ้าข้า

...

คยุ๊ก : สามนาฬิกาครึ่ง, ทอดพระเนตรโรงงานทอผ้า

...

คยุ๊ก : เวลาห้านาฬิกาเสด็จออกมารับบรรณาการทูตอเมริกันเนื่องด้วยการหยุดหยอก
 ที่ชายพระราชอาณาเขต

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2510:58-59)

เป็นการแสดงให้เห็นถึงพระราชภารกิจที่แม่ของพระมหากษัตริย์ที่จะต้องทรง
 กระทำในวันหนึ่ง ๆ นอกเหนือไปจากพระราชกรณียกิจประจำวันที่ทรงมีอยู่แล้ว จึงบ่งจะ
 ไม่ค่อยทรงมีเวลาเป็นของพระองค์เอง แต่จะทรงใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อทรงปฏิบัติพระราช
 กรณียกิจต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว

2. กลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติ

ได้ทรงใช้องค์ประกอบต่าง ๆ ของบทละคร ดังต่อไปนี้

2.1 "ตัวละคร"

ในเรื่องนี้พระองค์ได้ทรงใช้ตัวละครทั้งองค์พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์
 ซึ่งประกอบด้วย พระราชินี สบเด็จพระพันปีหลวง และสเด็จพระราชบิดา
 ตลอดจนบาทหลวง (มีเจ้าคณะใหญ่แห่งการอน และ เลขาธิการเจ้าคณะใหญ่) ตัวละคร
 เหล่านี้ต่างได้แสดงบทบาทเกี่ยวกับความรักชาติต่าง ๆ กันดังนี้คือ

พระราชินีแห่งอาร์เกเซีย พระองค์ได้ทรงพยายามทุกวิถีทางที่จะระงับศึกสงครามระหว่างอาร์เกเซียกับนครคูร์ลันด์ เพราะทรงเห็นว่าผลจากสงครามนี้จะนำความเดือดร้อนมาสู่ประชาชนอย่างเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นพระองค์จึงต้องทรงฝืนพระราชหฤทัยบังคับพระราชธิดาให้เข้าพิธีอภิเษกสมรสกับรัชทายาทแห่งนครคูร์ลันด์เพื่อระงับสงคราม

พระราชินีแห่งอาร์เกเซีย พระนางเองก็ได้ทรงแสดงความรักชาติให้ปรากฏ และยังทรงสนับสนุนพระราชโอรสในการระงับศึกสงครามระหว่างสองนครของพระราชาคด้วยดี สมเด็จพระราชินีได้ทรงแสดงน้ำพระทัยอันเค็ดเคี้ยวว่า การที่จะป้องกันมิให้เกิดสงครามนั้น ต้องพิจารณาการยอมยกดินแดนให้แก่ต่างชาติไป ดังข้อความที่ว่า

ราชา : เกียวนี่เสนาบดีของฉันได้ผูกวางคอกต่อโดยวางลับอยู่กับรัชบุมาลคูร์ลันด์ และได้พร้อมกันคิดหาอุบายได้อย่างหนึ่งซึ่งเขาเชื่อว่าจะป้องกันมิให้เกิดสงครามได้ แต่ก็จำเป็นจะต้องเสียสละ

ราชินี : ไม่ใช่อยอมได้ดินแดนที่ชายแดนของเรา นะคะ?

ราชา : ไปใช่, เราจะทนให้อีกไม่ได้ เปล่า, ที่เราจะต้องยอมสละก็คือ แอนเจลาลูกสาวของเรา

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519:14)

ความตอนนั้นสงกให้เห็นว่า พระมหากษัตริย์และพระราชินีทรงยอมสละพระราชธิดา แต่จะไม่ทรงยอมเสียดินแดน

สมเด็จพระพันปีหลวง แม้ว่าจะมีบุคลิกลักษณะเป็นแบบคนแก่ตัว ๆ ไป แต่พระนางก็ยังทรงแสดงให้เห็นถึงความรักและความห่วงใยประเทศชาติและประชาชน อันเป็นพระราชกรณียกิจที่ควรยกย่องอันหนึ่งของพระบรมวงศานุวงศ์ โดยพระนางได้สนับสนุนให้เจ้าหญิงแอนเจลายอมเข้าพิธีอภิเษกสมรส ตามข้อความที่ว่า

พระพันปี : ดิฉันเชื่อว่าหลานสาวของฉัน คงจะยอมแก้ความชาติบ้านเมืองของ หลอนเประสงศ์ทุกประการ ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519:36)

นี่เป็นความรู้สึกที่แท้จริงของพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ (สมเด็จพระพันปีหลวง) เพราะก่อนหน้านี้พระนางไปทรงเห็นด้วยที่จะให้รับการบงกชกับเจ้าหญิงในเรื่องนี้ แต่เมื่อทรงเห็นความจำเป็นและเพื่อมิให้ถวายเค็ดคร้อนตกอยู่กับประชาชน พระนางจึงทรงหันกลับมาสนับสนุนดังกล่าวดำเนิน

เจ้าคณะใหญ่แห่งการอน (การคืนดี กะสาโย) เป็นผู้กำหนดนโยบายในเรื่องนี้ตั้งแต่ต้นจนบรรลุผลสำเร็จ นอกจากคำนำผู้นี้จะไว้ว่างอธิบายต่าง ๆ เพื่อเลี้ยงส่งกราบแล้ว ท่านยังได้สนับสนุนให้เจ้าหญิงแอนเจลา ถักสิ่งพระราชหฤทัยในเรื่องการอภิเษกสมรสว่า

การคืนดี : พระบุตร, ขอให้ใคร่กรวญกุญในพระทัยให้จงที่ว่าไหนจะมั่นคง
ความสุขมากในพระทัยกว่ากัน, การเสียสละเพื่อภรรยา, หรือ
การยอมตายพระทัยพระองค์เอง?

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519:65-66)

เลขานุการเจ้าคณะใหญ่ (บาทหลวง อันเสล็บ) เป็นบุคคลสำคัญที่ให้ความคิดแก่เจ้าหญิงแอนเจลาในเรื่องการยอมเสียสละถวายสุขและถวายปรารถนาส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ท่านได้เปรียบเทียบให้เห็นว่า คนเราต้องยอมสละทุกอย่างเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม ก็จะได้เห็นจากบทสนทนาที่ว่า

แอนเจลา : แปลว่าจะสละตัวของหลวงพ่อ, เพื่อประโยชน์แห่งพระศาสนา
อนันดา?

อันเสล็บ : สำหรับประโยชน์ของวาทะเองด้วย เพื่อจะไถ่ความผิด
ใหญ่ยิ่งที่ใคร่สู้กว่า เราได้เอาตัวเป็นรองแล้วในกรณีแห่งโลก

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519:42)

นอกจากนี้ท่านผู้นี้ยังได้มีโอกาสถวายความคิดเห็นแก่เจ้าหญิงในเรื่องดังกล่าว
อยู่เสมอ ๆ

2.2 "แก่นเรื่อง"

จากเรื่อง "กุณโณบายนี้" แก่นของเรื่องชี้ให้เห็นถึงความเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและประเทศชาติเป็นสำคัญ เริ่มต้นจากการที่พระราชธิดาและพระราชินีแห่งอาร์เกเซียต้องทรงยอมสละพระราชธิดาให้เข้าพิธีอภิเษกสมรสกับรัชทายาทแห่งคูร์ดัลด์เพื่อระงับสงครามทั้ง ๆ ที่ทั้งสองพระองค์ไม่ทรงเห็นด้วย ต่อมาก็คือเป็นการเสียสละอย่างยิ่งใหญ่ของเจ้าหญิงแอนเจลาที่ทรงคัดค้านพระราชหฤทัยเข้าสู่พิธีอภิเษกสมรสกับผู้ที่พระนางเองไม่ทรงรู้จักมาก่อน เพราะมีเดนนี้อาจจะเกิดสงครามระหว่างสองนครขึ้นได้ อันจะเป็นเหตุให้ประชาชนจำนวนมากต้องพลอยเดือดร้อนทุกข์ยากไปด้วย

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า แก่นของเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองประเทศจำเป็นต้องเป็นผู้ยอมเสียสละเพื่อความสุขของประชาชน

2.3 "บทสนทนา"

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงอาเถียง "บทสนทนา" ระหว่างตัวละคร ซึ่งให้ผู้อ่านมีความรู้และความเข้าใจในพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ (พระราชธิดา) ทรงกระทำ ซึ่งเป็นการบอกกล่าวให้เห็นได้อย่างตรงไปตรงมา ดังจะเห็นจากข้อความที่แสดงไว้ก่อนที่กล่าวถึง "แนวความคิดในการปลุกใจความรักชาติ" ข้างแล้ว นอกจากนั้นยังมีบทสนทนาบางตอนที่ให้ผู้อ่านเข้าใจเอาเอง ตัวอย่างเมื่อต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความจำเป็นที่ประเทศจะต้องมีกำลังอาวุธไว้เพื่อป้องกันตัว วิเดนนี้อาจจะกลายเป็นประเทศที่ใคร่สามารถสู้รบป้องกันตัวได้ในบทละครนี้ก็ได้แสดงไว้โดยใช้การเจรจาโต้ตอบระหว่างพระราชากับอรภมมาเสนาบดี ดังบทสนทนาที่ว่า

ราชา : ... นั่นน่ะ, เกานัก นี่จะให้เข้าใจเป็นแบบนอนละหรือว่าเราเป็นอันทำสงครามไม่ได้

เวเร็นสะ : ไม่มีข้อสงสัยเลยพระเจ้าข้า เสนาบดีกระลาโหมบอกแก่ข้าพระพุทธเจ้าว่า มีปืนเล็กอยู่เพียงถึงจำนวนที่ควรต้องใช้เท่านั้น, และเกือบจะไม่มีเกราะป้องกันอย่างใด, ที่ไม่เก่าเกินสมัย

ราชา : จะรักษาที่ไม่ใช่อาวุธที่จะถือนั้นเป็นทหารบ้างเสียไปได้เดียวฤา?

เวเร็นสะ : ไม่มีน้ำพระเจ้าข้า

ราชา : อ้อ, จริง และเราก็ไม่มีทุนจะซื้อม้าด้วย

เวเร็นสะ : อีกประการหนึ่ง การซื้อปืนไรเฟิลแบบใหม่ก็ต้องเสียเงินแผ่นดิน
มากอยู่

ราชา : และปืนนั้นก็ใช้ไม่ใคร่จะได้เป็นที่พอใจนักไม่ใช่?

เวเร็นสะ : ปืนสู้จะเรียนร้อยนักพระเจ้าข้า เวลายิงมักจะทำลายตัวเอง
มากกว่าทำลายเป้า เหตุแห่งความอ่อนยงนี้ถืออย่างหนึ่งก่อการใช้
แบบผิดๆอย่างใหม่ พวกทหารยังทำไปใคร่ได้

(นระบาทสบเค็จระบงกุกเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519: 25-26)

จะเห็นได้ว่าเป็นการให้สติแก่ผู้ชนผู้อ่านได้อย่างดีว่า การสร้างสภากำลังอาวุธหรือ
แสนยานุภาพเป็นเรื่องจำเป็นยิ่งเพื่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ และบทละคร
เรื่องนี้ยังเหมาะที่ใส่แสดงเพื่อรวบรวมทุกข้อตลอดตอนรับเสด็จ เพราะเนื้อเรื่องก็พูดถึง
ความไขว่คว้าในเรือ่งกำลังอาวุธจนไขว่สามารถทำสงครามได้อยู่แล้ว

นอกจากนี้ยังมีบทสนทนาตอนหนึ่งที่พูดถึงพวกที่รักษาดีแต่ปาก (พวกที่ตะโกนรักชาติ)
ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้พระบาทพระบงกุกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชปรารภว่า ความรักชาติ
นั้นต้องแสดงให้ปรากฏชัดทุกสถาน ไม่เพียงแต่ร้องตะโกนด้วยปากว่ารักชาติ การรักชาติ
ด้วยปากจะลวงผู้อื่นไปได้ก็แต่เพียงชั่วคราเท่านั้น (วชิราวุธานุสรณ์ 2495 : 64)
ในเรื่องนี้ก็ได้สอดแทรกเรื่องความรักชาติแบบที่ไว้ ถึงบทสนทนาระหว่างพระราชากับการคืนดี
(เจ้าคณะใหญ่แห่งการอน) ที่ว่า

ราชา : (ชี้หนังสือพิมพ์) หนังสือพิมพ์นี้กล่าวหาหาเราออกจะโกร่งสงครามมาก
ในนี้กล่าวว่าที่โรงละครเมื่อคืนนี้หรือร้องเพลงปลุกใจรักชาติขึ้น คุณแสดง
ความพอใจอย่างอ้ออ้ง

คาร์คินัล : ขอถวายพระพร, แต่จะเป็นโดยความจงใจหรือไปก็ไร้แน่,
พวกที่ทะ โจนรักชาติ เช่นนี้โดยมากมักจะไปไกร่ลงบ่อในเมื่อมีการรบพุ่ง
จริงจัง

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 251๑ : 75)

เนื้อเรื่องของบทละครเรื่อง "กุญโถาย" นี้ แสดงให้เห็นถึงหน้าที่และความสำคัญ
ของสถาบันกษัตริย์ในการที่จะก่อความนิยมไปเพื่อความรับเย็บ เป็นสุขของประชาชน
ตลอดจนชี้ให้เห็นว่าพระบรมวงศานุวงศ์และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องก็จำต้องกระทำกรอย่างใด
อย่างหนึ่ง เพื่อความอยู่รอดของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนเช่นกัน
นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อคิดแก่ผู้ชมผู้อ่านในเรื่องความพร้อมหรือการ เตรียมกำลังรบไว้ดีกว่า

มหากษัตริย์ ✓

เป็นบทละครประเภทเสียดสีสังกบ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
พระราชนิพนธ์ขึ้นด้วยพระราชประสงค์ที่จะให้ทุกคนพร้อมใจกันเสียสละทุนทรัพย์ร่วมสนับสนุน
สร้างเรือรบพระร่วง พระองค์ทรงอาใจเรื่องนี้เป็นแนวทางในการเรียไร เพราะเมื่อ
ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องนี้ขึ้นนั้นยังไปไค้เริ่มการเรียไร หลังจากทรงพระราชนิพนธ์
แล้วจึงไค้นำออกแสดงทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เพื่อเก็บเงินสนับสนุนสร้างเรือรบ
ต้องใช้เวลาอยู่ถึง 5 ปี จึงไค้เงินครบจำนวนที่จะสร้างเรือรบพระร่วง

บทละครเรื่องนี้มีสองสำนวน สำนวนที่ 1 ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อ พ.ศ. 2457
และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแสดงครั้งแรกในงานเลี้ยงเวร "อันเท" โกรงเรื่อง
เหมือนหัวใจนี้กรบคือเปลี่ยนนิสัยให้คนเห็นแก่ตัวบรวบ ส่วนสำนวนที่ 2 นั้น ไค้ทรงแก้ไข
จากสำนวนที่ 1 โดยทรงนำเรื่องการเสียสละทรัพย์สนับสนุนมาเป็นหัวใจของเรื่อง
(ม.ล. ปิ่น บาลากุล 2521 ง. 50-51)

เนื้อเรื่องย่อ

ในช่วงเวลาที่มีการเรียไรเพื่อหาทุนสร้างเรือรบนั้น ประชาชนส่วนใหญ่อ่างได้
ความร่วมมือบ่อด้วยดีเพราะเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการมีเรือรบไว้ใพระราช

อาณาจักร แต่ปีเตอร์รู้คนหนึ่งชื่อ สอน ซึ่งเป็นคนเห็นแก่ตัว ทรชนที่เห็นยว พอใจแต่จะ
 สะสมทรัพย์สินและใช้ว้ายให้น้อยที่สุด ไปยอบบริจาททรัพย์สินเพื่อสมทบทุนสร้าง เรือรบและยังได้
 ขยายแผ่กว่า "ทุนค่า" เมื่อนจกหมายไปลงหนังสือพิมพ์แสดงความเห็นกักกันอีกด้วย ในการ
 กำหนดเรื่องตั้งแต่กันจนจบ เกรมรัฐสนจึงต้องประสบกับเหตุการณ์ที่เป็นผลร้ายแก่ตัวเอง
 โดยที่ตนเองกลับกลับไม่นั้นเกรมรัฐสนมีความรู้สึกเหมือนกับว่า ตนได้พบกับ "บหาคณะ"
 (ซึ่งเชื่อกันว่ามีอิทธิฤทธิ์มาก) และบหาคณะได้รั้ภัยที่เกิดจากการเห็นแก่ตัว ความทรหณ์
 ที่เห็นยว ตลอดจนการกักกันไว้ร่วบมอในการสร้างเรือรบ เปื่อประสมกับ "ภัย"
 ดังกล่าว เกรมรัฐสนจนเกิด "สำนึก" เปลี่ยนนิสัย ให้วางเห็นอกเห็นใจจนจนด้วยการ
 ช่วยเหลือผู้ประสมอีกก็ภัย และในบตอนสุดท้ายยังได้ส่งเงินเข้าสมทบทุนสร้าง เรือรบด้วย

แนวความคิดในการปลูกฝังความรักชาติ

ในเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปลูกฝังความรักชาติไว้
 หลายประการทั้ง ๆ ที่พระราชประสงค์แท้จริงอยู่ที่ระหว่งอาศัย เรื่องก็เป็นแนวทางใน
 การเรียโรเงินเพื่อซื้อเรือรบก็ตาม แนวความคิดของพระองค์เฝ้าที่ปรากฏในบทละคร
 พระราชนิพนธ์เรื่องนี้มีดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดในเรื่องความจงรักภักดี

พระองค์ได้ทรงเน้นถึงเรื่องการที่คนไทยได้อาศัยแผ่นดินไทยอยู่ เมื่อมีโอกาสที่จะ
 แคลงความภักดีผูกพันกระทำทันที ไม่ว่าจะด้วยกำลังกายหรือกำลังทรัพย์มั่งสุดแต่โอกาส
 จะอำนวย ในเรื่องนี้มีแนวความคิดดังกล่าวอยู่หลายตอน เช่น

ตอนที่ 1 เมื่อแม่ละใบ (จรรยาเกรมรัฐสน) จะออกเงินเพื่อสมทบทุนสร้างเรือรบ
 เกรมรัฐสนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะคิดว่าละใบได้รับผลประโยชน์ส่วนตัวแต่ประการใด
 แต่แม่ละใบก็ให้เหตุผลว่า

ละใบ : ก็ดิฉันไม่เห็นจะต้องคิดอะไรย่นยาว กักแต่เวลานี้ก็ขอ ถึงเรา
 อาไกรย์แผ่นดินของท่านอยู่ เราได้รับความรับเียบ เพราะพึ่งพระบารมี
 ท่าน เมื่อมีโอกาสก็ต้องแสดงความภักดีผูกพันแก่ท่าน

สบ : ก็ทำไปจะต้องบสคงด้วยเงินเล่า

ละใบ : ส่วนตัวก็ฉัน เพราะกัลป์แป้นผู้หญิง จะไปเป็นทหารก็ไปได้ เปบ
เสื่อป่าก็ไม่ได้ เมื่อมองพระเศษพระศอกท่านไปได้ด้วยกำลังแล้ว
ก็ต้องทำด้วยกำลังทรัพย์

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 251๑:75-76)

ความตอนนี้จะชี้ให้เห็นว่า การบสคงความจงรักภักดีต่อชาติ และระบษพหากษัตริย์นั้น
อาจจะทำได้หลายทาง เช่น การบริจาคเงินเพื่อสร้างกำลังรบ การเป็นทหาร หรือการ
เป็นเสื่อป่า เพื่อช่วยทำหน้าที่ป้องกันแผ่นดินกินเจือถึงกราวจ่าเป็น

ตอนที่ 2 เป็นตอนที่เกรบรุษุสภโภรชนางละใบเป็นอย่างมาก ในเรื่องที่น่างละไม
ถึงกับจะไปเข้าเรียไรเพื่อสร้างเรือรบให้จงได้ คับขทชนทนาที่ว่า

สบ : ... หลอนรู้แล้วว่าฉันไปเอาใจในเรื่องเรียรายสร้างเรือรบ หลอบ
กับแะจะไม่เข้าเรียรายอย่างนี้จะใช้ได้ฤา

ละใบ : ถึงแต่กัลป์ได้บ่งงานกับคุณบแล้ว คีฉินไ้ก้ใจที่ประษทุกิตาบใจ
ทุกอย่าง แต่กรังนี้ถงแ่จะห้าบไม่ให้คีฉินบสคงควาบจงรักภักดี
จะไปให้คีฉินประพุดต์เห็บอบกนไทยอื่น ๆ หัวหังเบ่อง คีฉินหลอ
ที่จะบอบทำตามฤขได้ ... แต่ข้อที่จะห้าบบิให้คีฉินเข้าเรียราย
เรือรบนั้น คีฉินจะยอมห้าบตามฤขห้าบไปไ้เป็นฉิษชาค

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 251๑:๘1)

ตอนนี้จะเห็นไ้ว่าเป็นการเน้นเรื่องควาบจงรักภักดีโดยเฉพะว่าเป็นเรื่องสำคัญ
มาก ความเรื่องจะเห็นว่แบละไมซึ่งเป็นภรรยาที่เชื่อฟังและคาบใจผู้เบ็บจ่ามทุกประการ
เสมอมา แต่เบือถูกห้ามมิให้บริจาคเงินสร้างเรือรบที่น่างถั่วว่าเป็นการแสดงควาบจงรัก
ภักดีต่อชาติและต่อองคัพระษพหากษัตริย์ทางคี่ง นางเองจึงบอบไปไ้ นั้นเป็นการแสดง
ให้เห็นว่นางละไมถื่อเอาควาบจงรักภักดีต่อชาติสำคัญกว่าควาบซึบซันฉิในกรอบกรัว
ฉินเป็นการฝากข้อถิกให้ผูคู้ฉินเห็นว่า กบไทยทุกคนแะจะม็ควาบจงรักภักดีต่อชาติ
และพระษพหากษัตริย์ นอกจากนั้นบสคงกรเรื่องนึบยังไ้บอให้ทราบว่ การบสคงควาบ

จงรักภักดีโดยการบริจาคเงินสร้างเรือรบนั้น กบไทยส่วนใหญ่ก็เข้าใจเพราะเห็นความสำคัญขงเรือดังกล่าว

2. ปลุกใจผู้ชมผู้อ่านให้สำนึกถึงความ เป็น "ชาติ" และความเป็น "คนไทย" พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปลุกฝังแนวความคิดค่านิยมไว้ในบทละครเรื่องนี้หลายตอน เพื่อให้ผู้ชมผู้อ่านเกิดความรู้สึกสำนึกในความ เป็น "ชาติ" และ "คนไทย" ซึ่งเป็นการสร้างความรักชาติได้ทางหนึ่งเหมือนกัน ดังจะเห็นได้จากตอนต่อไป

ตอนที่ 1 เป็นตอนที่กล่าวเรื่องเสนอชายเกรียงจักรสำหรับชนชาวในโรงสี่แก็ เกรียงจักรนั้น บัดเกรียงจักรสนกกราการตามประสาคนตระหนี่ถี่เหนียว ในที่สุดเขาเรื่องมุ่งพยายามจะขายความคิดที่ตนเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ให้แก่นักไทยด้วยกัน ก็ยอมขายในราคาต่ำตามแต่เกรียงจักรจะรับซื้อได้ บัดเจรจาตอนนี้ให้ข้อคิดในเรื่องของความ เป็น "คนไทย" ได้เป็นอย่างดี ดังนี้

เรื่อง : ... คุณเขตรับ ผบขอประทานโทษที่กล่าวล่วงเกินไป เอาเถอะ
ขอรับ คุณจะได้ผมเท่าไรก็ทำใจ ผบขอแต่เพียงได้ก็เงินไปเข้า
เรียรายสร้างเรือรบกับเขาบ้าง พอไม่ให้เสียที่เกิควมาเป็นคนไทย
(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519 : 100)

จากคำพูดที่ว่า "พอไปให้เสียที่เกิควมาเป็นคนไทย" นั้น คงจะเป็นที่ยอมรับว่าให้ความรู้สึกแก่ผู้ชมผู้อ่านได้อย่างดีทีเดียว

ตอนที่ 2 เป็นตอนที่แสดงอิทธิฤทธิ์เมื่อคณิสัยเกรียงจักร เนื่องจากเกรียงจักรมีความคิดว่า บังเกิดกตสงกราบ ทหารข้าศึกก็คงจะไม่ทำอะไรตน เพราะตนไปได้ชักชวนท่านหาบ มหาคะจิงบศกให้เห็นว่าเป็นข้าศึกที่มีชัยชนะแล้ว ก็ความารถจะ "รีบ" ไล่ทุกอย่างในฐานะของ "ผู้ชนะ" เห็นเป็นเช่นนี้เกรียงจักรจึงเกิดคำพูดในเรื่อง "ความเป็นผลเบ่งอก" ของชาติ และสำนึกในความ "เป็นคนไทย" ด้วย ดังบทสนทนาที่ว่า

สน . ไหน ๆ จะตายแล้ว ฉันขอพูดำเกี่ยวกับ ว่าฉันเสียใจที่ฉันเป็น
ผลเบื่องที่เลวที่สุดคน 1 ไม่สมควรที่จะได้ชื่อว่าเป็นคนไทย การที่จะ
ตายครั้งนี้ไม่เสียกายชีวิตเลย เพราะถ้าอยู่ไปก็จะถูกน้ำโกรไม่ไ้ แต่
มีความเสียกายอยู่นึกเคียวที่ไปมีโอกาสช่วยชาติ ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519:172)

ความตอนนีฝากข้อคิดไว้แก่ผู้รู้ท่านว่า การที่จะได้ชื่อว่า เป็น "คนไทย" นั้น
นอกจากจะเป็นผลเบื่องที่ดีแล้ว กวควรจะเป็นผู้ที่พร้อมจะเสียสละแม้กระทั่งชีวิตได้ เพื่อ
ประโยชน์ของชาติบ้านเมือง

3. ชี้นำให้เห็นถึงความสำคัญของการบังคับจรัรบ (แสนยานุภาพ)

ถึงได้กล่าวมาแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงอาศัย
เรื่องนี้เป็นแนวทางในการเรียโรเงินสมทบทุนสร้างเรือรบระร่วง ถึงนั้นพระองค์จึงต้อง
ทรงชี้แจงได้ให้ถึงความสำคัญและความจำเป็นในการที่ประเทศชาติจะถ่องบังคับจรัรบไว้
ป้องกันข้าศึกศัตรูเขื่องถาวรว่าเป็น โดยที่พระองค์ได้ทรงเปรียบเทียบการสมทบทุนสร้าง
เรือรบว่าเป็นเสมือนกับการ "ทำรั้วบ้าน" ถึงจะเห็นได้จากบทสนทนาโต้ตอบระหว่าง
มหาดกะกับกรมรัสน ที่ว่า

มหาดกะ : ในการที่คนไทยเขารวมกันทำรั้วบ้าน กนที่เข่าเป็นนายหยอ
น้อยกว่าบึง เขาก็ยังอดุส่าห์เข่าเรียราย แม้แต่เงินที่เข่าเป็นคน
ถ่างภาษา เข่าก็ยังมีรู้จักถื่องพระมหากษัตราพระเจ้าแผ่นดินที่ประหาค
กวารบเย็นแก่เข่า เข่าแสดงความเคียวใจที่จะเข่าช่วยเรียราย
ก็เท่ากบ เข่าช่วยทำรั้วบ้านไว้คนไทย บึงก็เป็นคนไทยคนหนึ่งจะเงิ่ง
แลดูไว้คนถ่างภาษาช่วยทำรั้วบ้าน แล้วจะไปช่วยในการนั้นบั้ง
บึงจะเอาหน้าไปวางไว้ที่ไทย บึงก็ความใจถองความกระทันเ้ากรอบ
ง่าเสียจนสิ้นความอายุที่ถ่ยวเ้า

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519:111)

นอกจากนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังได้ทรงจัดให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการบังคับรั้วบ้านหรือรั้วบ้านที่แข็งแรงไว้ป้องกันประเทศชาติ ดังจะเห็นได้จากตอนที่เสด็จขึ้นไปยังภูเข่งจากนายสวัสดิ์ แต่นายสวัสดิ์ก็บอกว่าไปบ่เงินให้กู เพราะกำลังรวบรวมเงินเพื่อสร้างเรือรบอยู่ บทสนทนาตอบโต้ตอนนั้นบ่งบอกถึงประโยชน์ของการบังคับรั้วบ้านไว้ดังนี้

สน : พุทโธ ! อะไรแกจะคิดถึงเรือรบมากกว่าคิดถึงมิตรสหายที่เคียวดา มิตรสหายจะออกมาแบกไม้ก้อนทุกล้อ

สวัสดิ์ : เพราะก็เกิดถึงมิตรสหาย ก็นั่งยอบสละทรัพย์สินของมันเพื่อช่วยทำรั้วบ้าน

สน : คุณข้าพเจ้ารู้อะไรบู้ ไกรจะยอมมอดตายได้

สวัสดิ์ : บ้าอย่างไร ก็น่าไม่เห็นม้าเลบ ถ้าเรานับแต่คิดคงตัวไม่ยอมเข้าเรียบราย เพราะไปเค็มใจที่จะขบอดเปรี๊วอดความข้างในเวลานี้ ถวายว่าโจรเข้าบ้านเราได้มันจะไม่เอาหมกตัวๆ เพราะฉะนั้นผู้ทนอดเปรี๊วอดความในเวลานี้ สำหรับทนายไต่กับบริวารที่ถายน่า จะว่ากันบ้างอย่างไร

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 251๕:143)

ตอนนี้เป็นการเล่นขอลูกคิดให้แก่มุขมูมว่า การที่ประชาชนเสียสละเพื่อบำรุงกำลังรั้วบ้านป้องกันรั้วบ้านเมืองของตน ไม่ใช่ให้ข้าศึกเข้าครอบครองได้มัน เท่ากับเป็นการเตรียมพร้อมเพื่อความอยู่ดีกินดีของชนในชาติตลอดไป นอกเหนือไปจากภารกิจป้องกันรักษาเอกราชของชาติอันเป็นหน้าที่สำคัญยิ่งของคนไทย

4. แนวความคิดในเรื่องการเชื่อใจแก่กันสัตรีชาติเดียวกัน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวความคิดในเรื่องการปลูกฝังความรักชาติในหมู่ประชาชนชาวไทยว่า จะต้องปลูกฝังประชาชนคนไทยรู้จักให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือกันและกัน และต้องถือหาประโยชน์ให้กันชนร่วมชาติมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสมานความสามัคคีร่วมรื้อฟื้นความเข้มแข็งกันของชนในชาติ

พระองค์จึงได้ทรงอาราธนาทละกรเรื่องนี้ปลุกฝังและสอดแทรกแนวความคิดดังกล่าวไว้ โดยทรงผูกเรื่องให้คาเรื่องเกิดขึ้นแบบเกรื่องจักรขนข้าวในโรงสีขึ้นไปได้ แล้วคาเรื่องได้เสนอขายต้นแบบนี้ให้แก่เกรบรัฐสน เพราะแกถือว่่าเป็นคนไทยด้วยกันจึงควรจะได้รับผลประโยชน์จากเกรื่องจักรที่แกคิดขึ้นมา บากกว่าผลประโยชน์ดังกล่าวจะตกไปเป็นของคนต่างชาติ ทั้ง ๆ ที่หากขายให้แก่ฝรั่งจะได้เงินมากกว่า และไปประสบความสำเร็จยากในการเสนอขายเลย กวาทตอนนี้ผู้อ่านจะเห็นได้จากบทสนทนาข้างต่อไปนี้

เรื่อง : ... ต่อจากหม่อมย้งฝรั่งดิ๊กคนมาพูดคาบตาบจะขอรับรองความคิดนี้
เขาว่าจะให้ผมตีพิมพ์หา ถ้าทำได้สำเร็จ

สน : ฮื่อ! ก็แล้วอย่างไรแกไม่ตกลงเสียกับเขาละ

เรื่อง : ผมเป็นคนไทย ผมก็อยากให้นักไทยด้วยกันได้รับผลประโยชน์
จากเกรื่องที่ผมคิดนี้ก่อน ผมจึงไปหาหาฤๅ

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 251 : 54)

และ

เรื่อง : ถึงผมจะเป่แทนแก่แลเป่นกขจน ผมก็ยังรู้จักเห็นแก่ประโยชน์
ของชาติบ้าง ผมลาว่า จะอุคหนุนคนไทยด้วยกัน ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 251 : 100)

จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงให้คาเรื่องเป็นตัวแทน
ของคนไทยผู้เข้ระยากจน แก่เปื่อเห็นว่าสิ่งใดควรจะเป็นประโยชน์แก่ชาติและคนไทย
ด้วยกันแล้ว ตัวเองก็ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตัวไปบ้าง เพื่อประโยชน์ส่วนโท จะได้คก
อยู่ในพวกเดียวกัน นับว่่าเป็นการฝากความคิดในเรื่องนี้ไว้กับผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

กลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติ

1. ทรงอาลัยเนื้อเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีเนื้อเรื่องที่กล่าวถึงความจงรักภักดี ความรักชาติบ้านเมือง ความพร้อมของการมำลักรบ ด้วยการร่วมมือกันบริจาการเงินเพื่อซื้อเรือรบไว้ป้องกันชาติบ้านเมือง ซึ่งเปรียบเสมือนการสร้างรั้วบ้านที่แข็งแรงเอาไว้ เนื้อเรื่องแต่ละตอนได้เน้นในเรื่องดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา อันเป็นการย้ำให้ผู้ชมผู้อ่านเกิดความรู้สึกสอ่ยกตามได้

2. ทรงอาลัยตัวละคร

ในเรื่องนี้มีบุคลิกลักษณะ นิสัย ตลอดจนบทบาทของตัวละครต่างก็ให้ข้อคิดแก่ผู้ชมและผู้อ่านในเรื่องการบริจาคทุนทรัพย์เพื่อสมทบทุนสร้างเรือรบทั้งสิ้น โดยตัวละครเหล่านั้นต่างก็ได้พูดถึงความจงรักภักดี ความเป็นชาติ และความสำคัญของการมีกำลังรบ ดังจะเห็นได้จากตัวละครต่อไปนี้

แม่ละใบ (ภรรยาเศรษฐีสน) เป็นผู้ที่เห็นความจำเป็นและความสำคัญของการมีกำลังรบ โดยเฉพาะนางเองมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะสละเงินสมทบทุนสร้างเรือรบ โดยนางอ้างว่า เมื่อนางอาศัยแผ่นดินไทยอยู่และได้ฟังพาพระบรมโพธิสมภารเมื่อมีโอกาสแสดงความกตัญญูก็ควรได้ทำ และนางเองก็เป็นผู้หญิงจะเป็นทหารหรือเสือป่าก็ไม่ได้ จึงต้องอาศัยกำลังทรัพย์ เมื่อนายสนห้ามปราม แม่ละใบก็กลับโต้แย้งว่า ตั้งแต่แต่งงานกันมานางเองตามใจสามีทุกประการ แต่จะมาห้ามนางเรื่องความจงรักภักดี (ด้วยการบริจาคเงิน) นั้นนางยอมไม่ได้เป็นอันขาด

กาเรื่อง เป็นตัวแทนของผู้ที่มีความเอื้อเฟื้อและเห็นแก่คนสัญชาติเดียวกัน นอกเหนือไปจากการแสดงความจงรักภักดีด้วยการยินดีสละเงินสมทบทุนสร้างเรือรบแล้ว กล่าวคือเมื่อตนเรื่องกักกันแบบเกรื่องจักร ขนข้าวในโรงสีขึ้นมาได้ แทนที่จะขายให้แก่ฝรั่งซึ่งจะได้เงินมาก กลับขายให้แก่เศรษฐีสนเพราะแกถือว่า เป็นคนไทยด้วยกัน จึงควรได้รับประโยชน์จากเกรื่องจักรนี้ดีกว่าจะให้ตกไปเป็นของกนต่างชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้กาเรื่อง เป็นตัวแทนให้สติแก่ผู้ชมและผู้อ่าน

๖ ทรงอาศัยแก่นเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงนำเอาเรื่องการเสียผลประโยชน์สมทบทุนสร้างเรือรบมาเป็นหัวใจของเรื่องนี้ เพื่อชี้ให้ผู้ขบผู้อ่านเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการปีศาจล้ม ซึ่งนับว่าพระองค์ได้ทรงกระทำอย่างฉลาด เพราะต่อมาได้มีการนำเรื่องนี้ออกแสดงเพื่อเก็บเงินสมทบทุนสร้างเรือรบพระร่วง ทั้งในระชนกรและต่างจังหวัด

ถวายอำนาจ

ละครพูดองค์เดียว พระนางแพง "มรโดยูธยา" แต่งขึ้นสำหรับเสียดป่าเล่น ๓ ก่ายหลวง บ้านโป่ง ราชบุรี ได้ออกโรงแสดงครั้งแรก ๗ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๖ และเห็นว่าได้ผลดี จึงมีผู้ขอให้ทรงแปลเป็นภาษาอังกฤษ จึงได้ทรงแปลเป็นบทละครพูดภาษาอังกฤษ ชื่อ กูบ์ เด ต้า (Coup D'Etat - ม.ล. ปิ่น มาลากุล กาดคะเนว่าทรงแปลในราวปลาย พ.ศ. ๒๔๖๖ หรือต้น พ.ศ. ๒๔๖๗)

เนื้อเรื่องย่อ

ถนัดถนัดก่อโรเนี่ยนแห่งประเทศก่อโรเนี่ยนซึ่งมี การ์ดัล กัสสิโย เป็นประธานาธิบดีและโยเสฟ เ. โนเบีย เป็นเลขาธิการ ได้ประชุมวางแผนจะเปลี่ยนการปกครองประเทศเป็นระบอบสาธารณรัฐ เพราะเห็นว่าระบอบเดิมทำให้ราษฎรเดือดร้อน ในที่ประชุมคราวนั้นนอกจากคณะกรรมการและสมาชิกแล้ว นายพันโท ฟรานซิส บาริโย แห่งกรมทหารรักษาพระองค์ซึ่งขณะถูกขังใจได้ขออนุญาตนำ **โอบอแนซ** พันโทวินเตอร์ คาสเซเรจด์ (พระเจ้าวิกเตอร์ที่ ๖ ราชานแห่งก่อโรเนี่ยน ปลดออกพระองค์) เข้าร่วมประชุมด้วย ที่ประชุมอนุมัติเพราะเห็นว่าการจะเปลี่ยนแปลงการปกครองจะก่ออากภัยกำลังทหารด้วย กอนการประชุม กัสสิโยผู้ที่ไม่เห็นด้วยที่จะได้ล้มระบอบราชาก็ได้เกลี้ยและชี้แจงให้โยเสฟ นักพูดที่เป็นที่ยอมรับของที่ประชุม และเป็นผู้ที่มีความเห็นว่าควรเปลี่ยนผู้นำของประเทศได้ทราบว่าจะไปก่อการเปลี่ยนประมุขของชาติ โดยได้ชี้แจงว่าความที่มีผู้กล่าวโทษพระราชาว่าเป็นผู้เอากนเข้าคุกบ้าง ไม่แก้ปัญหาก็กับกรมกรผู้ยากจนบ้าง จึงก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่

ประชาชนทั่ว ๆ ไป ก็สงสัยชี้แจงว่า โดยความเป็นจริงพระราชกรณียกิจหรือผู้ปกครองก็ต้องทำ
หน้าที่ภายในขอบเขตของอำนาจ ไม่สามารถจะทำอะไรได้ทางอำเภอใจ การแก้ไขกฎ
คำที่รัฐสภาเป็นผู้กำหนดนโยบายปกครองประเทศโดยมีเสนาบดีเป็นผู้รับผิดชอบ การเปลี่ยน
เพียงหัวหน้าของชาติจะไม่มีประโยชน์อะไรเลย ประกอบกับพระราชกรณียกิจของแวนแคว้น
ยาบสงกราบพระองค์ทรงเป็นจอบทัณฑ์ทำให้ทหารปี่ชวัญก็เปรียบเหมือนธงชัยของชาติ เมโนเปีย
จึงรับปากว่าจะเป็นกลางในที่ประชุม การประชุมครั้งนั้นสมาชิกได้แตกความเห็นเป็น 2 ฝ่าย
คือ ฝ่ายแรกเห็นว่าควรเปลี่ยนแปลงเฉพาะรัฐสภาและให้กษัตริย์เจ้าแผ่นดินเป็นประมุขต่อไป
ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งให้พิจารณาเปลี่ยนแปลงเป็นระบอบสาธารณรัฐมีประธานาธิบดีเป็นผู้นำประเทศ
ฝ่ายหลังมีสัมบาร์โก เป็นหัวหน้าสนับสนุน ทั้งสองฝ่ายได้อภิปรายและแสดงความคิดเห็น โดย
ฝ่ายแรกพระเจ้าวิกเตอร์มั่งปดอมเป็นพันโทคาสะเรวิสได้ให้เหตุผลว่า การที่ประชาชน
เคียดแค้นอยู่ทุกวันนี้ไม่ใช่เป็นความบกพร่องของพระเจ้าแผ่นดิน เพราะแม้พระองค์จะทรง
มีพระบรมราชโองบายที่จะทำนุบำรุงประชาชนให้มีความสุข แต่ก็มีกษัตริย์ที่กฎหมายได้ให้อำนาจ
แก่คณะเสนาบดีผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงต่อรัฐสภา และรัฐสภาคือเป็นพวกที่เห็นแก่ประโยชน์
เฉพาะพวกตน จึงทำการโดยไปคิดตั้งความเคียดแค้นของประชาชน และครั้งสุดท้ายคณะ
เสนาบดีก็ได้้นำร่างกฎหมายขึ้นถวายพระเจ้าแผ่นดินทรงลงพระนาม อนุมัติให้การไปรบตี
โทรเลข โทรพิมพ์ และการคมนาคมทางอากาศอยู่ภายใต้การควบคุมของสภาการรถไฟ
พระเจ้าแผ่นดินไปทรงลงพระนาม เพราะทรงเห็นว่าประชาชนจะเคียดแค้นหนักขึ้นไปอีก
ส่วนฝ่ายหลัง สัมบาร์โกได้เป็นผู้อภิปรายและชี้แจงว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ให้จบได้ แม้จะต้องถึงกับเลิกพระเจ้าแผ่นดินออกจากราชสมบัติก็ต้องกระทำ เพราะต้อง
ปลดพระเจ้าแผ่นดินเพื่อเสรีภาพและความสุขของประชาชน ที่ประชุมได้ถกเถียงกันหนัก
ในเรื่องดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายหลังได้ให้เหตุผลว่า ต่อไปจะเก็บภาษีจากพวก
เกษตรกรให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเอามาช่วยเหลือคนจน ทำให้ที่ประชุมเห็นว่าจะเป็นเหตุจูงใจมากไป
การประชุมมีที่ท่าจะไม่ยุติลงได้ง่าย ๆ จนกระทั่งมีสมาชิกผู้หนึ่งได้บอกว่า คนเป็นคน
เรียงพียงอยู่ในโรงพิมพ์ของรัฐบาลได้เห็นร่างประกาศที่คณะเสนาบดีจะฉ้อโกงพระเจ้า
วิกเตอร์ออกจากราชสมบัติ และจะให้ ปร์นัม บอนตะโรสะ ผู้ที่เป็นที่ปรึกษาของคณะลิเบรัล
และเป็นพรรคพวกเสรีนิยม ทั้งยังเป็นพี่ภรรยาของสัมบาร์โก ที่มีชื่อจริงว่า ซาบูเอล บาร์ก

ดังนั้นที่ประชุมจึงรู้ความลับว่า สัมมารโคได้พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองก็เพื่อพรรคพวกของตนไปใช้เพื่อประชาชน ผลที่ดูที่ประชุมก็ยังมองเห็นว่าราชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสมที่สุดกับประเทศไทย

แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติ

บทละครเรื่องนี้แม้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงมีพระราชประสงค์เพื่อทรงชี้ให้เห็นว่า การปกครองระบอบสาธารณรัฐนั้นไปเหมาะสมกับทุกประเทศก็ตาม แต่พระองค์ก็ได้ทรงปลุกฝังความรักชาติไว้หลายกรณีและหลายตอน ดังต่อไปนี้

1. บทบาทและความสำคัญของพระมหากษัตริย์
2. เรื่องความรักภักดี
3. หน้าที่และความรับผิดชอบของทหาร

1. บทบาทและความสำคัญของพระมหากษัตริย์

1.1 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นมิ่งขวัญของประชาชน ในเรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า "พระราชาเป็นสง่าของแว่นแคว้น" เป็นสิ่งที่ผู้คนนับถือมาหลายชั่วอายุ และยากที่ใครจะทำลายความรู้สึกเช่นนั้นได้ ตามที่ปรากฏในบทละครที่ว่า

กัสสิโย ฉันทินต์ที่ยกเห็นด้วยกับฉับ "พระราชาเป็นสง่าของแว่นแคว้น"
ที่เป็นความจริงที่เราจะหลีกเลี่ยงเสียไปได้นะ เจโนเบีย พระราชา
เป็นสิ่งที่คนเราเคารพนับถือมาเสียหลายชั่วคนแล้ว ฉันทินต์
ทำลายความรู้สึกฝังในใจเช่นนั้นนะ ไปง่ายดอกนะ ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2506:200)

1.2 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นจอบทัณฑ์และเป็นขวัญของทหาร เมื่อมีเหตุการณ์สำคัญเช่น เกิดสงคราม ชาตินิโคที่พระราชาเป็นจอบทัณฑ์จะมีขวัญดี เพราะพระราชาเปรียบเหมือนธงชัยของชาติ ดังที่ว่า

กัศลีโย ... ในเวลาปีเหตุการณ์สำคัญมาสู่ชาติบ้านเมือง เช่นมีไภยสงคราม
เป็นต้น ทหารชาติใดมีพระราชาเป็นจอมทัพปี่ชวัญก็ถือว่าทหารที่
ไม่มีพระราชาเปรียบเหมือนธงชัยของชาติ ไปควรรีบขงชัยนั้น
เสียง่าย ๆ นะเพื่อน

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2506:200)

และ

บารัชีโย ... ข้าพเจ้าเป็นทหาร ไม่ใช่ช่างการเป็องฉะนั้นข้าพเจ้าจะพูด
กับท่านได้ก็แต่ด้วยคำตรง ๆ ข้าพเจ้าเป็นทหาร ฉะนั้นก็เป็น
ธรรมดาอยู่เองที่จะต้องรู้สึกรู้ว่ากองทัพใดไร้ธงชัยทหาร ในกองทัพ
นั้นย่อมจะปี่ชวัญไปสู่อัน และเมื่อเข้าสนามรบถ้ารู้สึกรู้ว่ามีธงชัยไปใน
กองทัพ ดังแบ้ธงนั้นจะไปได้อยู่ในแนวหน้า ทหารก็ปี่ชวัญก็
นั้นแหละสตายทั้งหลาย พระเจ้าแผ่นดินแต่ปี่องธงชัยของชาติ ...
และข้าพเจ้าเชื่อว่าทหาร โดยมากที่เป็นทหารแท้จริงต้องนึกเช่นเดียวกับ
กับข้าพเจ้า พวกทหารรู้สึกภูมิใจอยู่เสมอที่ปี่พระเจ้าแผ่นดินเป็น
จอมทัพ คู่กับธงชัยของเรา

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2506:219-220)

1.3 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์แห่งความภักดี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวได้ทรงให้ บารัชีโย เป็นตัวบทพระองค์ชี้ให้เห็นว่า ชาติใดมีพระเจ้าแผ่นดิน
ก็คือมีวัตถุประสงค์สำหรับเป็นศูนย์แห่งความภักดี เป็นค้ำเการมเหตุทุนของทหารและประชาชน
ค้ำชูความที่ว่า

บารัชีโย ... ชาติใดมีพระเจ้าแผ่นดิน ก็คือวัตถุประสงค์สำหรับเป็นศูนย์แห่งความ
ภักดี ถ้าไม่มีพระเจ้าแผ่นดินก็ขาดศูนย์ไป เพราะไร ๆ ก็ถือว่า
คนเป็นคนเท่ากันกับเพื่อนบ้าน จริงอยู่รึบมีประชาชาติเป็นหัวหน้า
แห่งชาติ แต่หัวหน้าที่เปลี่ยนทุกสี่ปีหรือเจ็ดปีจะมีใคร เการมสักปานใด ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2506:219-220)

2. แนวความคิดเรื่องความจงรักภักดี

2.1 ความจงรักภักดีของทหารต่อพระมหากษัตริย์ ในเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าทหารเป็นผู้ที่มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นจอมทัพ จะไม่ยอมให้ใครคิดประทุษร้ายต่อองค์พระมหากษัตริย์เป็นอันขาด ตามที่ปรากฏในเรื่องดังนี้

บารชียอ ... ข้าพเจ้าเชื่อว่าข้าพเจ้าผูกได้แทบทหารโดยบอกว่า ข้าพเจ้าและทหารยังงมด้อมนั้นอยู่ในความภักดีต่อสมเด็จพระเจ้าวิคเตอร์ผู้ทรงเป็นจอมทัพของข้าพเจ้า และถ้าคณะของท่านจะคิดทำการใดที่มิได้เนื่องด้วยการประทุษร้ายต่อพระองค์จอมทัพของข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าก็จะเก็บใจทำการร่วมมือกับท่าน

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2506:241)

และ

บิลิตส . . . เมื่อข้าพเจ้าได้ทราบโดยกระแสพระราชดำรัสว่า มีผู้เป็นกัทรูบุงร้ายต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเช่นนั้น ข้าพเจ้าขอพระราชทานนอบกายถวายชีวิตขอพระราชมานอยู่ป้องกันพระยุคลบาทจนสุภกำลังของข้าพเจ้าและทหารในบังคับบัญชาของข้าพเจ้า

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2506:249-250)

2.2 ความจงรักภักดีของประชาชนต่อพระมหากษัตริย์ จากการเฝ้าชมเรื่อง "ถวยอำนว" ได้ให้ข้อคิดว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปลูกฝังความจงรักภักดีของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากการที่พระองค์ได้ทรงไว้ตัวละครหลายตัวได้พูดถึงเรื่องนี้ โดยที่ตัวละครเหล่านั้นได้เห็นว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้สุจริตและทรงปกป้องรักษาผลประโยชน์ของราษฎร จะทรงเป็นผู้นำชาติและประชาชนขึ้นสู่ความเจริญ จะทรงสามารถปราบเสี้ยนหนามแผ่นดินได้ ดังนั้นประชาชนจึงควรต้องพร้อมใจกันมีความจงรักภักดีต่อพระองค์ และยื่นเคียงข้างพระองค์ตลอดไป ตั้งแต่ตัวละครต่าง ๆ ได้กล่าวไว้ดังนี้

บะสิลียอน ข้าพเจ้าก็ขอกล่าวแก่ท่านสภานายกและสหายทั้งหลายว่า ข้าพเจ้า
ยังนั่งอยู่ในความทุกข์ที่อสมเด็จพระเจ้าวิคเตอร์ หนึ่งร้อยหก
อบาทย์ทิวรีทได้ชวนกันคิดขบถเอาออกเสียจากราชสมบัติ การที่
พวกอมตย์ได้ทำเช่นนี้เป็นพยานสำคัญปรากฏชัดอยู่ว่า สบเด็จพระ
พระเจ้าวิคเตอร์ทรงมีระหตุทัยสุจริตเกินไป จึงเป็นอุปสรรค
แก่อ้ายพวกทิวรีท

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2506:242)

และ

เมโนเบีย ... ฉะนั้นข้าพเจ้าอีกคนหนึ่ง ขอประกาศแทนเป็นข้างสมเด็จพระเจ้า
วิคเตอร์ และจะใช้กำลังกายและกำลังกวางภักดิ์ของข้าพเจ้า
เพื่อสนับสนุนในการให้สมเด็จพระเจ้าวิคเตอร์ได้กลับขึ้นทรงราชย์
อีกรางได้

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2506:244)

และ

กัลสิโย ขอพระเจ้าข้าพเจ้าทั้งหลายขอพระราชทานขอบกวางภักดิ์ทิวรีท
ไว้ใต้พระมุกดบาท ขอพระราชทานอัญเชิญทรงรับตำแหน่งเป็นเขสาร
จอมทัพและเอกอัครมदानายกทรงนำชาติคโคร เนียบขึ้นสู่กวางภักดิ์
โดยความมีชัยชนะต่อผู้รุกรานผู้ทำให้ชาติเค็ดคร้อน ... จึงทรงนำ
ข้าพเจ้าทั้งหลายมารวมเสียนนามแผ่นกันให้สูญสิ้นไปโดยพลัน ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2506:250-251)

3. หน้าทีและควาบริบณัดอบของทหาร

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปลุกฝังกรัษชาติทหารได้เกิดขึ้น
ในหมู่ประชาชน โดยได้ทรงพระราชนิพนธ์ชี้แจงไว้ไบเบทละครเรื่องนี้ว่า ทหารนั้นแบ็จะไม่
เกี่ยวข้องกับการเบ็องกิตาบบ แต่กัยังมีควาบริบณัดที่จะสนับสนุนและเป็นกำลังในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเค็บบของประชาชน ทั้งทหารจะไบบอมเป็นกำลังแก่ผู้

ก่อนการจลาจล เพราะหน้าที่ของทหารคือการปราบปรามผู้ก่อการจลาจล รักษาความสงบภายใน และป้องกันมิให้ศัตรูจากภายนอกมาทำลายชาติได้ นับว่าเป็นการชี้ให้ผู้ผู้อ่านเห็นความสำคัญและหน้าที่ความรับผิดชอบของทหารได้เป็นอย่างดี ดังที่ปรากฏในบทละครว่า

มารชิโย ... แก่ทหารเป็นผู้ที่อยู่ในยุทหวินัย ฉะนั้นจึงไปเกี่ยวข้องกับอะไรในการเมือง ถ้าใครมีสติปัญญาสามารถที่จะจัดการแก้ไขวิมการอันเหลวไหลนั้น ๆ ได้ ข้าพเจ้ารับประกันว่า พวกทหารจะยินดีหนุนหลังและช่วยเป็นกำลัง แก่สหยาทั้งหลายข้าพเจ้าขอเตือนสติท่าน ท่านทั้งหลายว่า ทหารจะไปยอบเป็นอันขาด ที่จะช่วยเป็นกำลัง แก่ผู้ก่อการจลาจล ตรงกันข้ามทหารจะต้องกระทำการตามหน้าที่ก่อนปราบปรามผู้ก่อกำเริบจลาจล เพื่อรักษาความสงบราบคาบภายในบ้านเมือง อันเห็นว่าเป็นหนทางอันดีที่สุดที่จะป้องกันมิให้ศัตรูภายนอกฉวยโอกาสนำหายนะมาสู่ชาติของเรา ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2506:222)

กลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติ

แม้ว่าแก่นเรื่องของเรื่องนี้จะเป็นเรื่องของการชี้ให้เห็นว่า ระบอบการปกครองประเทศนั้น ไป่ระบอบใดที่ดีที่สุดสำหรับทุก ๆ ประเทศ เพราะต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ อีกหลายประการก็ตาม แต่พระองค์ยังทรงอาศัยเรื่องนี้ปลุกฝังความรักชาติตามที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยได้ทรงอาศัย "เนื้อเรื่อง" "ตัวละคร" และ "บทสนทนา" เป็นสื่อในการถ่ายทอดแนวความคิดที่เกี่ยวกับความรักชาติให้กับผู้ผู้อ่าน ดังที่รายละเอียดต่อไปนี้

1. "เนื้อเรื่อง"

เรื่องนี้แม้จะเกี่ยวกับระบอบการปกครอง แต่ทั้งเนื้อเรื่องทั้งที่ประสงค์ให้เห็นถึงความสำคัญของระบอบทฤษฎีอยู่ไม่ไกลเลย จากเนื้อเรื่องชี้ให้เห็นว่าระบอบทฤษฎีในระบอบราชาธิปไตยทรงห่วงใยประชาชน และทรงพยายามที่จะปกครองให้ประชาชนได้รับความสุขสบายที่สุด แต่ก็ทรงหาไปไม่ได้ตามพระราชประสงค์ เนื่องจากรัฐบาลมุ่งมีทะเลสาบ

เป็นผู้รับผิดชอบต่อรัฐสภาพักจะออกกฎหมายเพื่อผลประโยชน์ของพวกเขาเหล่านั้น เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงชักชวนคณะเสนาบดีก็จะให้ออกจากราชสมบัติเป็นต้น นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นต่อไปว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นปึงขวัญและเป็นจอมทัพของชาติ จากเนื้อเรื่องที่ทรงสอดแทรกไว้ดังกล่าว จะทำให้ประชาชนเกิดมองเห็นความสำคัญและเกิดความรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ยิ่งขึ้น

2. "ตัวละคร"

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงให้ตัวละครได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรักชาติ เช่น เรื่องความสำคัญของพระมหากษัตริย์ ความจงรักภักดีของประชาชนและทหารต่อองค์พระมหากษัตริย์ เป็นต้น ตัวละครต่าง ๆ เหล่านี้ได้แสดงความคิดเห็นที่ชี้ให้ผู้ผู้อ่านเกิดความคิดคล้อยตามได้ บทบาทและความคิดเห็นของตัวละครที่สำคัญ ได้แก่

คาร์ลอส กัสสิโย พลานายกแห่ง "กษัตริย์ชาติคอรโเนีย" เป็นผู้ชี้ให้เห็นหน้าที่และบทบาทของพระมหากษัตริย์ เป็นผู้แสดงความคิดเห็นโต้แย้งข้อกล่าวโทษพระมหากษัตริย์ที่ฝ่ายตรงข้ามหาว่าบกพร่องต่อหน้าที่และเป็นที่เหตุแห่งความเคียดแค้น ทั้งยังให้ข้อคิดในเรื่องที่จะเปลี่ยนหัวหน้าชาติ กัสสิโยได้ให้เหตุผลว่า พระมหากษัตริย์ก็ตั้งอยู่ภายใต้กฎหมาย จะทรงกระทำอะไรโดยลำพังพระองค์ทำไม่ได้ ความเคียดแค้นของประชาชนเกิดจากคณะเสนาบดีและรัฐสภาต่างหาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหากษัตริย์ทรงเป็นจอมทัพและเป็นปึงขวัญของประชาชน ดังนั้นพระองค์จึงมีความจำเป็นสำหรับประเทศชาติ

นอกจากนี้ยังมีตัวละครอื่น ๆ อีก ที่แสดงให้เห็นถึงเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศชาติ พระมหากษัตริย์ ทหาร และประชาชนเอาไว้

3. "บทสนทนา"

บทสนทนาของตัวละครที่ได้แสดงไว้ก่อนที่กล่าวถึง "แนวความคิดในการปลูกฝังความรักชาติ" จะชี้ให้เห็นชัดว่า ได้ให้ข้อคิดแก่ผู้ผู้อ่านในเรื่องของความรักชาติได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องปลุกฝังทิวาทิชาตให้เรื่องหนึ่ง เพราะพระองค์ทรงปลุกฝังแนวทิวาทิชาตเรื่องหน้าที่และทิวาทิชาตสำคัญของพระมหากษัตริย์ เรื่องทิวาทิชาตที่รักภักดีของประชาชนและทหารต่อองค์พระมหากษัตริย์ ตลอดจนเรื่องหน้าที่และทิวาทิชาตที่รักภักดีของทหาร เรื่องดังกล่าวล้วนแต่เป็นการเพาะความนิยมในสถาบันกษัตริย์และสถาบันทหารได้เป็นอย่างดี นับเป็นการสร้างทิวาทิชาตให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนได้อีกทางหนึ่ง

เพื่อนตาย

ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นใหม่ตามเค้าเรื่องละครพูดภาษาอังกฤษ ชื่อ "ไมเฟรนด์ ยาร์เล็ต" ของ อารโนลด์ โกลส เวิร์ธ และ อี.บี. นอร์แมน (My Friend Jarlet ของ Arnold Golsworthy และ E.B. Norman) เมื่อ พ.ศ. 2454

ในปี พ.ศ. 2454 นั้น ได้ทรงตั้งกองเสือป่าขึ้น และได้มีการจัดอบรมในฤดูร้อนที่จังหวัดนครปฐม ฯลฯ และเมื่อเสร็จจัดอบรมมีการแสดงละครเป็นการเร็นแรงเป็นประเพณี ในปีแรกได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องเพื่อนตาย และได้มีการแสดงที่พระราชวังสนามจันทร์ เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2454 ดังนั้นฉากและตัวละครจึงเป็นคนไทย ตัวละครสำคัญมีเสือป่า และเข็นกาสามานของเสือป่าที่ว่า "เสียชี้อย่าเสียสัตย์"

เนื้อเรื่องย่อ

เรื่องนี้เกิดขึ้นในช่วงที่กองทัพต่างประเทศเข้ายึดเมืองหัตติกันบุรีไว้ได้ นายบุญเกื้อ และนายม่วงต่างก็เป็นเสือป่าประจำกองรักษาพระองค์ ซึ่งขณะนั้นมาตุระที่เมืองหัตติกันบุรี จะรับกลับกรุงเก่า ก็ทำไม่ได้ เพราะข้าศึกมีกำลังห้ามออกนอกบริเวณ โดยไปได้รับอนุญาต นายบุญเกื้อกับนายม่วงวงศ์องอาศัยบ้านเขาอยู่ ต่อมานายบุญเกื้อเกิดรักใคร่ชอบพอกับแม่พลูหลานเจ้าของบ้าน นายม่วงนั้นเป็นคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม และชาติบ้านเมือง และได้ตั้งลูกเมียมาอาศัยฝั่งฝั่งนายบุญเกื้ออยู่ นายม่วงพยายามชักชวนความรักของคนทั้งสอง ด้วยเกรงว่าหากนายบุญเกื้อแต่งงานกับแม่พลูแล้ว คนจะมากที่ฝั่งฝั่งจะต้องเร่ร่อนต่อไป แต่ในที่สุดก็ได้ทราบความจริงว่าแม่พลูที่ลูกสาวของตน ซึ่งใน

ขณะเดียวกันนายบุญเกิดจะทองถูกยิงเป้า (หากหาผู้รับโทษแทนไปก็ได้) เพราะรู้ว่ามัวกับ
 เสือป่าคนอื่น ๆ ก่อความซำคึก นายหวังจึงรักและสงสารแบ่นวลอยู่ด้วยส่วนหนึ่ง ประกอบกับ
 เกิดความสำนึกในหน้าที่ว่า ตนก็เป็นคนไทยและเป็นเสือป่าด้วยตั้งอายุก็มากแล้ว สงกวรรณ
 ก็จะยอมรับโทษ (ถูกยิงเป้า) แทนนายบุญเกิดผู้ยังหนุ่มอยู่ เพื่อให้ นายบุญเกิดมีโอกาสรับใช้
 ชาติไทยต่อไป

แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติ

เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราช
 ประสงค์จะแสดงให้เห็นถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของเสือป่าเป็นสำคัญ พระองค์จึงทรงชี้
 ให้เห็นถึงหน้าที่และภารกิจของเสือป่าที่ทรงกระทำคือชาติบ้านเมือง ตลอดจนได้เสื่อป่ายกถ้อย
 ในคำสัจธรรมที่ว่า "เสียชีพอย่าเสียสัตย์" เป็นที่สุด ดังนั้นบทละครเรื่องนี้จึงสะท้อน
 ให้เห็นแนวความคิดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปลุกฝังความรักชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเสือป่า
 ดังต่อไปนี้

1. เสือป่าจะต้องเป็นผู้รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์อันแท้จริง ให้
 แก่ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงอธิบายหลักการเรื่องนี้เพื่อแสดงแนว
 ความคิดในเรื่อง "การเสียสละ" เพื่อให้คนไทยได้เกิดความรู้สึกว่า เมื่อถึงเวลาคับขัน
 แล้ว ทว่าคนไทยเราจะต้องเสียสละทุกอย่างแม้กระทั่งชีวิต เพื่อรักษาชาติ ศาสนาไว้
 ดังเช่นตอนที่นายบุญเกิดพูดกับนายหวังว่า

บุญเกิด ก็นั่นละสิ เมืองเรากอดูอยู่ในที่อาภัพอันจนยั้งงี้แล้ว แกะจะไม่กิดอะไร
 บ้างเลยหรือ แกลไปรู้สีกเลยหรือว่าคนไทยเราข้างหน้าที่จะต้องสละ
 ความสราญตลอดจนลงชีวิตร เพื่อป้องกันรักษาชาติ ศาสนา แกลไม่
 รู้สีกเลยหรือว่าเป็นหน้าที่

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2511:3)

2. เสือป่าจะต้องเป็นผู้สำนึกในความเป็นชาติ และมีความภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพยายามที่จะปลุกฝังความรู้สึก "รักและหวงแหนชาติ" ให้เกิดขึ้นในหมู่คนไทยเสมอหากโอกาสอำนวยให้ ในเรื่องนี้พระองค์ได้ทรงแสดงแนวความคิดดังกล่าวไว้ โดยให้ตัวละครเกิดความสำนึกในความเป็นชาติไทย และพยายามทำหน้าที่ของตนใหม่เพื่อมิให้ผู้ใดสามารถเขายะเยอเหยียยกหยายได้ ตามที่ปรากฏอยู่หลายตอนในบทละครดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นตอนที่นายบุญแก้วสนทนาใกล้กับนายม่วง เรื่องที่เมื่อถึงเวลาคับขัน นายม่วงบ้างก็คิดถึงตัวเองแทนที่จะคิดถึงชาติบ้านเมือง มิ่งก็ได้ให้ข้อคิดแก่ผู้ผู้อ่านได้ไม่เลวเลยดังนี้

บุญแก้ว	แกก็ม่่คิดถึงถึงตัวเท่านั้น
ม่วง	ก็คนแก่ ๆ อย่างฉิบ ไม่ได้นึกถึงตัวจะให้ถึงอะไรละ
บุญแก้ว	จะนึกถึงชาติบ้านเมืองไปไหนหรือ
ม่วง	ก็ได้ แก่นั้นจะเป็นประโยชน์อย่างไรบ้าง มิใช่ว่านึกไปแล้วจะกู้บ้านเมืองได้ เพราะนึกก็เปล่าทั้งสิ้น ก็พ่อแก้วละ
บุญแก้ว	กันนะหรือ ฉับรับว่าฉันนึกถึงชาติบ้านเมืองยิ่งกว่าสงอ้ม นึกอยู่เสบว่าทำอย่างไรจะช่วยให้รอดพ้นจากเงื้อมมือศัตรูได้ นึกอยู่อย่างนี้เสมอทุกสขหมายใจเข้าอดก ไม่ได้นึกถึงอะไรอื่นเลยตั้งแต่กลางวันกลางคืน

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2511: 7-8)

ตอนที่ 2 เป็นตอนที่นายบุญแก้วขอขมาเทพเทวกเสือป่า เพราะขณะเสือป่าประสูปวางแผนต่อถ่านซ้ากัก แก่ถูกฆ่ากรวับได้ และซ้ากักต้องการยิงเป้าเสือป่าจากบน คอนนี้แม้ว่านายบุญแก้วจะพูดเพียงสน ๆ แต่ก็ให้กวางคิดได้ว่า เขา "หวงแหนชื่อผู้เสียและเกียรติภูมิของชาติไทย" เพียงใด ดังข้อความที่ว่า

บุญเกิด .. มันร้องถามว่า ไกรระยอมตายแทนสหายก็ก้าวหน้าออกมาหนึ่ง
ก้าว ฉันทแลดูพวกเราช่างอายุจริง ๆ ไม่มีใครกระดิกตัวสักคนเดียว
จะให้ฉันทให้ข้าตักเบาะถนั้ทยไค้หรือ ฉันทก็ก้าวออกไปก่อน

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2511:35)

ตอนที่ 3 เป็นตอนที่นายพ่วงไค้เจราาถ่อรองกับทหาร ข้าตักเพื่อให้งการลงโทษ
นายบุญเกิด ตอนที่ชี้ให้เห็นว่านายบุญเกิดไค้วางแผนล่อถ่านข้าตักเพราะ เขาสำนึกในหน้าที่
ของความเป็นคนไทยโดยแท้

พ่วง พุทโธ่ ท่านลรองกุน้อยเออะ กนหนุงใจจับร้อนอยู่เป็นชรบคา
มันไปมีสก็จะเหนียวรังวึ่งทาคิก เขาถึงใจจะทำหน้าต่นต่งคนไทย
อันรักชาติบ้านเมือง—

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2511:36)

3. เสือป่าจะถ่องเป็นผู้คั้งในกาสาบาน

กาสาบานของเสือป่าที่ว่า "เสียชีพอย่าเสียสัตย์" นั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถ่อเป็นอนุกรมถักอันสำคัญมึงของเสือป่าตลอดมา พระองค์จึงไค้ทรงเน้นไว้
อย่างบาคในเรื่องนี้ ผู้วิจัยเห็นว่านอกจากจะเป็นการให้สติแก่เสือป่าแล้ว ยังเป็นการ
ปลุกมึงกาสาบานที่ให้แก่ผู้คั้งว่านไค้เป็นอย่างถักอีกถัก ในบทละครเรื่องมึงขนกวาถัก
ถักกลาววอยู่หลายถอน เช่น

ตอนที่ 1 เป็นตอนที่นายบุญเกิดยอบตายแทนเสือป่าถอนอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่ถนเองเพียง
พมรักกับแม่वल แต่เพื่อรักนากาสาบานถนเองจงยอมสละทั้งกวาบริกและชีวิต ถามถวามที่ว่า

พ่วง พุทโธ่ พ่อเกิด ทำไมทำเม่นมัน ไม่นักถถึงแม่वलบั้งเลยหรือ
บุญเกิด ทำไมวะบั้งถ แต่ถักก็ไม่ถิ่งว่านเป็นเสือป่า บั้งค้บกาสาบานของ
เสือป่าเมื่อเวลาถักน้ำเลย ฉันทไม่ถบถ่าประว้าถงของถเรา "เสียชีพ
อย่าเสียสัตย์" ถ่าฉันทไปยอบสละชีวิตถยอมให้ว่าค่วันถักไปโซ่เสือป่า

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2511:35)

ตอนที่ 2 เป็นตอนที่นายฟ่วงยลบทายแทนนายบุญเกิด เพราะเกิดสำนักในความ
รักนิยชมชอบเนื่องจากตัวเองก็เป็นเสื่อป่า และเห็นเห็นว่าตัวเองควรจะยลบทายเพื่อให้
กนหนุ่มอยู่ภูษาคีบ้านเบองต่อไป ก่อนนี้นายฟ่วงปรารภว่า

ฟ่วง (ปรารภ) เจอ ทำยังงี้ - พุทธิโธ มีวไปกิดแก่งกนอื่น เราเอง
ก็เป็นเสื่อป่า เสียชัพอย่าเสียสัจย์ ถ้าหนุ่ม ๆ เขายอมสละชีวิตของเขา
เพื่อรักเรากำสัจย์สาบาน เราจะยอมบ้างไปได้เดี่ยวหรือ เราเสียอก
ควรจะตาย ปล่อยให้กนหนุ่มเขาอยู่ภูษาคีบ้านเบองต่อไปดีกว่า
(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2511:37)

และเมื่อตกลงใจเช่นนี้แล้ว นายฟ่วงก็ชวนบุญเกิดไปต่งเกร่องแบบเสื่อป่าก่อน
นายทหารก่อนพูดแต่บอกว่าให้นายฟ่วงเปิดประตูไว้ให้เห็นตัว เพราะกลัวนายฟ่วงจะหนี
นายฟ่วงก็ได้พูดทอบนายทหาร โดยเน้นถึงกำสาบานของเสื่อป่า ดังนี้

ฟ่วง อยำว่าตก ถันสัญญาว่าจะไปหนี่ เสียชัพอย่าเสียสัจย์
(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2511:38)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเน้นเรื่องกำสาบานของเสื่อป่าไว้ใน
ละครพูดเรื่องนี้วนกระทั่งถึงตอนจบของเรื่อง โดยให้นายบุญเกิดเป็นผู้กล่าวกำสาบานของ
เสื่อป่าออกมาหลังจากที่นายแวงถูกยิงตาย ว่า

บุญเกิด (หาห่าระวังทรงและกระทำวันพยหัดถ์-พูค้ำ ๆ และมัทถ่า) เสียชัพ
อย่าเสียสัจย์
(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2511:39)

กลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้กลวิธีหรือเทคนิคในการปลุกฝังความรักชาติที่เด่นชัดที่สุดในบทละครเรื่อง "เพื่อนตาย" นี้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ทรงอาศัยแก่นเรื่อง

เรื่องนี้มีแก่นเรื่องที่เด่นชัดก็คือ ผู้ดี เป็นเสือป่าที่ขอมอบสละความสุขส่วนตัวแก่กระทั่งชีวิตเพื่อป้องกันรักษาชาติไว้ ในที่นี้ได้พยายามก่อการณ์เข้าศึกโดยไม่หวังสิ่ง ๆ ที่รู้ดีว่าถ้าพลาดไปอาจถึงแก่ชีวิตได้ และที่ลุดเสือป่าก็ได้ขอมอบสละชีวิตเพื่อป้องกันรักษาชาติ และด้วยยึดมั่นในคำสาบานที่ว่า "เสียชีพอย่าเสียสัตย์"

จะเห็นได้ว่าการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเลือกเอาบทละคร-พูดภาษาอังกฤษเรื่องนี้มา แล้วทรงแต่งขึ้นใหม่ขึ้น จากแก่นเรื่องพระองค์ได้ทรงปลุกฝังความรู้สึกรักชาติบ้านเมือง การยอมเสียสละเพื่อชาติบ้านเมือง กับการทำหน้าที่ของเสือป่าให้ผู้รู้ผู้อ่านได้เข้าใจและยอมรับอย่างเป็นผลสำเร็จจริง

2. ทรงอาศัยตัวละคร

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้ "นายบุญเกิด" และ "นายฟ่ง" เป็นผู้ให้ข้อคิดและคติเตือนใจแก่ผู้รู้ผู้อ่าน ดังต่อไปนี้

นายบุญเกิด เป็นสมาชิกเสือป่า และเป็นชายหนุ่มที่มีฐานะดี มีความจงรักภักดีต่อชาติเป็นอย่างยิ่ง เป็นคนที่ขอมอบเสียสละทุกอย่างไม่ว่า กวาทรัก กวามสุขสำราญ หรือแม้กระทั่งชีวิตเพื่อชาติบ้านเมืองของตน เป็นคนที่มีความคิดว่าการที่จะช่วยกันรักษาชาติบ้านเมืองนั้นเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน ถ้าทุกคนพร้อมใจกันก็อาจจะสามารถทำได้ไม่ยากก็น้อย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแสดงลักษณะนิสัยของนายบุญเกิดไว้ ซึ่งผู้รู้ผู้อ่านสามารถจะรู้ได้เป็นอย่างดี ดังต่อไปนี้

บุญเกิด ท่าไมระท่าไม้ไค้ สักที่พวกเราต้องพร้อมใจกันเท่านั้น ถ้าเมื่อพร้อมใจกันแล้วคงจะพอทำการได้เป็นประโยชน์ได้ ไม่น่ายากก็น้อย

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2511:3)

และ

บุญเกิด แก่เด็กหรือว่าฉันทเวาคหวั่นแก่ลูกมันของ ข้าศึก คนเราเกิดมาก็ตาย
ได้ครั้งเดียวเท่านั้น

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2511:5)

และ

พ่วง (ปรารภแก่ตัวเอง) ... พ่อพูดว่า "ไส้หมู" เมื่อเกิดสะอึกโหยง
เห็นอนบุญยัง ... อ้ายหนู ๆ เหล่านี้มันช่างไม่รู้จักรักชีวิตเสียเลย
กูแก่เมื่อเกิดสิ กำลังกอดคุณแม่อยู่ ยังอุกส่ำห่มละออกวิ่งไปได้
ใจเขาก็เกิดอยู่ ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2511:27-28)

เนื้อเรื่องต่อกันมาแสดงไว้นี้ชี้ให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ได้ทรงอาศัย "นายบุญเกิด" เป็นตัวแทนของเสือป่าที่รักชาติเหนือสิ่งอื่นใดทั้งหมด

นายพ่วง เป็นสมาชิกเสือป่า เป็นคนบ๊วย ในตอนต้นเป็นคนที่เห็นแก่ความสุข
ส่วนตนเหนือสิ่งอื่นใด แต่ในตอนหลังเกิดความสำนึกได้ว่า - ตนเป็นเสือป่าควรจักได้ทำ
หน้าที่ป้องกันรักษาชาติบ้านเมือง ที่สุดก็ไต่ยมตายแทนนายบุญเกิดโดยได้ความคิดว่า
ตัวเองควรยอมตายแทนเพื่อนหมู่บ๊วยอย่างนายบุญเกิด จะไต่ช่วยกันกู้ชาติบ้านเมืองต่อไป
จากการที่นายพ่วงเปลี่ยนนิสัยเจนนี้นับว่ามีผลต่อผู้รู้ผู้อ่านมากทีเดียว เพราะเป็นการชี้
ให้เห็นว่า คนเราแม้จะคิดถึงแต่ตัวเองและรักตัวกลัวตายสักปานใดก็ตาม แต่เมื่อถึงเวลา
แล้วก็ควรจะต้องถือว่า ชาติบ้านเมืองย่อมสำคัญกว่า

จะเห็นได้ว่าทั้งนายบุญเกิดและนายพ่วงต่างก็เป็นตัวแทนของเสือป่าที่ดี และเมื่อ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้กำเนิด "เสือป่า" ขึ้นมา พระองค์จึงทรง
อาศัยบทละครเรื่องนี้ขึ้นมาไว้ให้ประชาชนเห็นความสำคัญและยอมรับเสือป่า กวมนุ้ไปกับ
การที่พระองค์ทรงปลุกฝังความรักชาติด้วย

3. ทรงอาถืยบสนทนา

พระองค์ได้ทรงอาถืยบสนทนาไว้หลายตอนตามที่ได้แสดงไว้ตอนที่กล่าวถึง "แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติ" แล้ว บทสนทนาครั้งกล่าวล้วนแก่นับสนุนแนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติทั้งสิ้น บางครั้งพระองค์ก็ทรงอาถืยบสนทนาบอกกล่าวให้ทราบแนวความคิดโดยตรง แต่บางทีก็เป็นการบอกกล่าวโดยทางอ้อมด้วยการให้ผู้รู้ผู้อ่านคิดเอาเอง เช่น ตอนที่นายแห่งนาหนังสือมาใ้หมายบุญเกิดแล้วพูดว่า "ใส่บุญ" ทำให้นายบุญเกิดซึ่งกำลังจะตกลงแต่งงานกับแม่นวลอยู่ ต้องรีบจากแม่นวลไป เป็นการให้ข้อคิดแก่ผู้รู้ผู้อ่านว่า ต้องเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนนายบุญเกิดถึงได้รับไปเช่นนั้น ความตอนนี้นำปรากฏในบทละครว่า

พวง เขามอบว่าถ้าพูดว่า "ใส่บุญ" แกกงเข้าใจ

บุญเกิด เออ ๆ : ส่งหนังสือบาสี (รับหนังสือไปฉีกอ่าน หน้านิ้วแล้วยักลงในกระเป๋า)

พวง ปีทอมใหม่

บุญเกิด ไข่ต้องฉันจะไปเอง (กลับไปหาแม่นวล) ฉันทูจะจะคงไปเกี่ยวนี้ ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2511:27)

อนึ่ง "บทรำหึง" ของนายบุญเกิดในตอนจบเรื่องก็ให้ทราบบรรยากาศแก่ผู้รู้ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี เป็นตอนที่หลังจากนายพ่วงถูกยิงตายแล้ว นายบุญเกิดทำท่าระวังครงและกระทำวันทยหัตถ์ แล้วนายบุญเกิดก็พูจั่ว ๆ และชักกว่า "เสียชีพออย่าเสียสัตย์" ตอนนี้เป็นที่ยก่าสาขานของเสือป่าได้เป็นอย่างดี

บทละครเรื่อง "เพื่อมกาย" นี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์แปลงจากเค้าเรื่องของละครพูดภาษาอังกฤษ โดยที่ทรงบีพระราชประสงค์ให้ผู้รู้ผู้อ่านได้เข้าใจ ขอบรับ และเห็นความสำคัญองเสือป่าที่พระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาขึ้นมา เพื่อพระองค์ทรงตระหนักในคุณค่าของเสือป่าแล้ว ก็ทรงมีพระราชประสงค์จะให้ประชาชนตระหนักในคุณค่าดังกล่าวด้วย และยังได้ทรงอาถืยบเรื่องนี้เป็นแนวทางและกลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติให้กับประชาชนของพระองค์อีกด้วย

ทานรอง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชมีสมณัมแปลงจากเรื่อง "เสกซ์คัล อิม กอบชานคัล" ของ รอเบิร์ต ก มาร์แชล (Second in Command ของ Robert Marshall) ๗ ก่ายหลวงฟากเจ้าสารคาม เสร็จเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2461 ซึ่งขณะนั้นประเทศไทยกำลังส่งทหารอาสาสมัครสุดท้ายไปราชการสงคราม ณ ทวีปยุโรป โดยส่งลงเรือมิ้นสมุทร ไปด้วยลงเรือ Empire ของฝรั่งเศส ที่เกาะซีซัง เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2461

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการแกลงกรังแรกที่โรงละคร หน้าพระที่นั่งอภิเนกกุศลิต เมื่อวันที่ 23-24 พฤษภาคม พ.ศ. 2461

เนื้อเรื่องย่อ

นายพันโทพระพีระภพชัยบุลย์ (ผู้บังคับการกรมทหารบกม้าวิเศษอินบุรี) กับนายพันตรีหลวงพิสิษฐสารการ (รองผู้บังคับการ ๑) ต่างรักความรักในกัณธางสาวโงบเร่ หนึ่งหญิงที่สาว นายร้อยโทวัน หนึ่งหญิง (นายทหารบระจากรบ) โดยความจริงนางสาวโงบเร่มีใจรักพระพีระภพฯ แต่เนื่องจากหลวงพิสิษฐฯ ได้ใช้ความพยายามอันยาวนานขอความรักและความเห็นใจประกอบกับมีข่าวว่านายร้อยโทวันจะต้องไปรบร่วมกับหลวงพิสิษฐฯ เพื่อเป็นการฝากฝังและช่วยเหลือน้องชายเธอจึงให้ความหวังและกำนันสัญญาแก่หลวงพิสิษฐฯ ทั้ง ๆ ที่เธอยังคงรักพระพีระภพฯ อยู่ ก่อนนายร้อยโทวันซึ่งชอบเล่นการพนันและตกเป็นหนี้เป็นสินถึง ๑๐,๐๐๐ บาท หากไม่สามารรถจัดการ เรื่องหนี้สินได้ก็อาจจะต้องออกจากทหาร พระพีระภพฯ เป็นกนรักและห่วงใยทหารใต้มงกัมันชัยฯ ได้ออกอุบายไร่นี้ให้โดยผ่านทางหลวงพิสิษฐฯ ด้วยการให้นายร้อยโทวันเป็นผู้ยักเวลาหลวงพิสิษฐฯ ส่วนนางสาวโงบเร่ซึ่งได้บอกพระพีระภพฯ ในตอนแรกว่า "ไม่เป็นไรกัน" แต่เพื่อจะช่วยเหลือกันจึงได้ขอถอนกำนันสัญญาจากหลวงพิสิษฐฯ กลับมารับปากตกลงกับพระพีระภพฯ เมื่อนายร้อยโทวันได้รับใบสั่งจ่ายเงิน จึงได้บอกให้พระพีระภพฯ ทราบว่าเดิมทีนางสาวโงบเร่รั้มหมั้น (กลัววาจา) กับหลวงพิสิษฐฯ แล้ว แต่เมื่อเห็นว่าจะต้องช่วยเหลือกันจึงได้ขอถอนตัวและหากตกลงกับพระพีระภพฯ ซึ่งตนเองไม่สบายใจจากที่เป็นกับเหตุ พระพีระภพฯ จึงมอบถามและ

ได้ทราบจากปากกาของหลวงพิสิฐฯ และนายร้อยโทวันว่าหลวงพิสิฐฯ กับนางสาวโคมกริรักกัน ด้วยความรักและเห็นใจผู้ที่อยู่เคียงกับบัญชา พระพระกาฬฯ จึงวางแผนให้นายร้อยโทวันไปบอกนางสาวโคมกริว่าพระพิระภาฯ เป็นคนโง่ ไม่รักใคร่จริงจัง ให้ลบเขาเสียก่อนพระพิระภาฯ ก็ออกไปรบ และนางสาวโคมกริได้อาสาไปเป็นพยาบาล ล้วนหลวงพิสิฐฯ ก็ได้ออกไปรบในภายหลัง เพราะกระทรวงกลาโหมเห็นใจที่ไปรบเร้าอ่อนวอนแทบทุกวัน หลวงพิสิฐฯ รู้สึกสำนึกในความผิดที่ตนก่อจนสรุปให้พระพิระภาฯ เข้าใจผิดว่านางสาวโคมกริรักตนในครั้งก่อน (เป็นเหตุให้พระพิระภาฯ หึงหวงสร้างเหตุการให้นางสาวโคมกริเกลียดชังพระพิระภาฯ) และเห็นว่าพระพิระภาฯ และนางสาวโคมกริต่างรักกันจริง จึงพยายามที่จะทำให้คนทั้งสองรักและเข้าใจกัน และในสงครามนั้นเองหลวงพิสิฐฯ ก็ได้เข้าช่วยป้องกันชีวิตพระพิระภาฯ จนตัวเองได้รับบาดเจ็บ ที่อุกหังสาบถกก็เข้าใจกันได้ พระพิระภาฯ ก็ได้แต่งงานกับนางสาวโคมกริ

แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติ

ด้วยเหตุที่ละครชุดเรื่องนี้เป็นละครชุดเรื่องเกี่ยวกับทหารบก 4 องค์ ตามพระราชปรารภของผู้ทรงประสงค์จากเรื่องภาษาอังกฤษ เนื้อเรื่องส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องของทหาร ดังนั้นแนวความคิดในเรื่องของความรักชาติ จึงเน้นหนักไปในเรื่องหน้าที่และความรับผิดชอบของทหาร ตลอดจนบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทหาร จะสรุปแนวความคิดตามที่ปรากฏในเรื่องนี้ไว้ดังต่อไปนี้

1. หน้าที่และความรับผิดชอบต่อทหาร

1.1 เป็นผู้กล้าหาญ มีความกระตือรือร้นที่จะออกสู้รบทำสงครามเพื่อทำหน้าที่ของชายชาติทหาร จากเรื่อง "ท่านรอง" มีเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นแนวความคิดดังกล่าวหลายตอน เช่น

ตอนที่ 1 เป็นตอนที่หลวงพิสิฐฯ สบพบกับนางสาวโคมกริ เมื่อทราบว่าตนเองจะได้ไปรบ แสดงให้เห็นว่าการได้ออกรบนับถือเป็นการภาคภูมิใจ ทั้งยังเป็นโอกาสที่ดีที่สุดของทหาร และการอยู่ในสนามรบนับเป็นเรื่องสง่าราเริงใจอย่างที่สุด ดังนี้

ฟิลิรุ ท่านไม่รู้ว่าคุณเป็นกบฏหรือร้ายปานใดนะสิ จะไม่ได้ไป : ไปได้
ไปกับกรบ ' ถูกทิ้งไว้ : (เสียงดังอย่างเหลือกลิ่น) นี่อายผีเปรก
อัยรียส์กบาลอะโรมันไปคลใจ ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2512:120)

จากบทสนทนาตอนนี้จะเห็นว่า หลวงฟิลิรุฯ มีอารมณ์เสียมากจนถึงกับตะโกนคำ
ไม่สบถจะพูดออกมา เพราะผิดหวังที่ไม่ได้มีโอกาสไปราชการสงคราม ซึ่งเหล่าทหาร
หาญถือกันว่าเป็นภาระและหน้าที่อันควรภาคภูมิใจยิ่ง แต่กระนั้นก็ตามหลวงฟิลิรุฯ ยังคง
แสดงความเมตตาที่มิมีวินัย เพราะยังเข้าใจ ยอมรับในเหตุผลและสภาพการที่ตน
ไม่ได้ออกรบ ทั้ง ๆ ที่ซัดคอกวามรู้สึกอย่างมาก (ต้องการออกรบ) บทสนทนาตอนนี้จึง
นอกจากจะเป็นการอบรมสั่งสอนและให้สติแก่ทหารโดยทางอ้อมแล้ว ยังเป็นการชี้แนะให้
ผู้รับผู้อ่านได้ทราบถึงภาระหน้าที่ ความสำคัญ และวินัยของทหาร นับเป็นการเพาะความ
นิยมทหารให้มีขึ้นในหมู่ประชาชนได้อีกด้วย

1.2 เป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือและห่วงใยผู้ที่อยู่ติดกับกับัญชา ในเรื่องก็
แม้จะเห็นเด่นชัดเพียงคนเดียว แต่ก็พอจะชี้ให้เห็นว่า นายทหารมีความรักใคร่กลมเกลียว
กัน คอยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งจะได้เห็นได้จากเนื้อเรื่องที่ว่า เปื่อนายร้อยโทวัน
หั้นนรงค์ ผู้ศีกการพนันและเป็นหนี้เขาอยู่ถึง 40,000 บาท หากไป่สามารถชำระหนี้ได้
ก็อาจจะถูกออกจากราชการ พระพีระภาพฯ ได้วางแผนให้นายร้อยโทวันยืมเงินไปใช้หนี้
เพราะเป็นห่วงอนาคตของนายร้อยโทวันประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่งเป็นเพราะท่าน
รักและเป็นห่วงผู้ที่อยู่ติดกับกับัญชาด้วย ดังบทสนทนาที่ว่า

พีระภาพ แม่ที่เคียว เจ้า รับไปหน่อยเถอะ ไท่วะ ผมจะนั่งทนดู
นายทหารหนุ่มที่อาจขึ้นสูงไก่อออกไป บาเผื่องพล้าลงแก่กันมือ
เช่นนี้ไปได้แท้ ๆ เทียว

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2512:60)

จากการกระทำของผู้บังคับบัญชาเช่นนี้ ทำให้นายร้อยโทวันกลับตัวได้ และเป็นนายทหารที่คือนโอกาสต่อมา อันนี้ถือได้ว่าเป็นนโยบายการปกครองผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ที่ใช้ได้ดีประการหนึ่ง

1.3 เป็นผู้อยอมรับความสามารถของผู้อื่น เรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่จะเป็นทหารนั้นจะต้องยอมรับสภาพความเป็นจริง โดยเฉพาะในเรื่องของความสามารถ คือต้องยอมรับในความสามารถของผู้อื่น และรู้จักประมาณความสามารถของตนเองควบคู่กันไปด้วย กล่าวคือเมื่อเป็นทหารแล้วจะต้องไม่อึดอัด จะต้องไปคิดว่าตัวเองเก่งกว่าผู้อื่นเสมอไป ในเรื่องนี้ป็อยู่หลายคนที่ชี้ให้เห็นถึง "การยอมรับความสามารถของผู้อื่น" ดังเช่น

ตอนที่ 1 เป็นการสนทนาระหว่างหลวงพิสิฐุ กับนายร้อยตรีพิทย ภาคเพียร ถึงเรื่องพระพิระภาพฯ ซึ่งเป็นเพื่อนนักเรียนกับหลวงพิสิฐุฯ แต่ได้มาเป็นผู้บังคับการกรมทหารบกม้าหัดศินบุรีคำแห่งผู้บังคับบัญชาของมุกกอลทั้งสอง ตอนที่ชี้ให้เห็นว่าหลวงพิสิฐุฯ ยอมรับในความสามารถของพระพิระภาพฯ ดังที่ว่า

ภาคเพียร คุณพระค่อนข้างจะคุยลืงสักหน่อยนะขอรับ คุณหลวงทราบแล้วไปไซ่หรือขอรับ ว่านี่กำลังให้ทหารเวรตรวจหมวดรักษาการณเวลา กลางคืน และเรียกรายงานเวลาอีก

พิสิฐุ เป็นประโยชน์แก่นายทหารหุ่บ ๆ มาก อีกประการหนึ่งคุณพระพิระภาพเป็นคนที่สามารถมากจริง ๆ รู้ไหม? คุณพระเป็นเพื่อน นายร้อยรุ่นเดียวกับฉัน เคยชอบกันมาบ้าง ฉันรู้จักก็ทีเดียว ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 25 12 : 4)

ตอนที่ 2 เป็นตอนที่พระพิระภาพฯ สนทนากับหลวงพิสิฐุฯ เรื่องที่พระพิระภาพฯ ได้มาเป็นผู้บังคับการฯ ทั้ง ๆ ที่หลวงพิสิฐุฯ เป็นรองผู้บังคับการฯ มาก่อน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับความสามารถเท่าที่บ็อยู่ของหลวงพิสิฐุฯ เอง ดังนี้

พิระภาพ คุณหลวง ผมนี่ ๆ อยู่มานานแล้วว่าจะอยากคุยกับคุณหลวง ในเรื่องที่เขาเอาตัวผมเข้าหัดศินบุรีฯ เข้ามาบังคับการกรมนี้ คุณหลวงยกโทษให้ผมแล้วไปไซ่หรือในข้อนี้

พิสิฐ คนที่เคี้ยวลูกพระ เราก็ชอบกันมานานพอที่จะเข้าใจในเรื่องเรื่องนี้
แล้วไม่ใช่หรือ คุณเป็นนายทหารที่ได้แสดงความสามารถปรากฏมี
ชื่อเสียงมาแล้ว แก่กว่าตัวผมเป็นผู้ที่เหลวไหลไปมีชื่อเสียงเลย
(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2512: 13-14)

ความตอนนี้อย่างเป็นการแสดงถึงความมีวินัย การยอมรับและเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา
นับเป็นหลักการสำคัญในสายงานการบังคับบัญชาของฝ่ายทหาร

2. หน้าทีของบุคคลที่สิ่งมีพึงปฏิบัติก่อทหาร ซึ่งถือว่าเป็นผู้เสียสละเพื่อชาติบ้านเมือง

2.1 เป็นผู้ที่เห็นความสำคัญ ให้กำลังใจ ตลอดจนยอมรับในเรื่องการเสียสละ
เพื่อชาติบ้านเมืองของทหาร

จากเรื่องนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าบุคคลอื่นที่ไปใช้ทหารต่างก็เห็นความ
สำคัญและเห็นใจในการปฏิบัติภารกิจของทหาร ดังจะเห็นได้จากตอนที่นางสาวโจนทร์
พบกับหลวงพิสิฐฯ เมื่อทราบว่ากรมทหารจะออกไปสงคราม ว่า

โจนทร์ ขอให้คุณหลวงเชื่อเถอะว่า คิฉันคงจะตั้งใจคอยฟังข่าวคราวเรื่อง
คุณหลวง—และพ่อวัน—ไปแว่วว่าง ขอให้คุณเชื่อเถอะว่า เมื่อคุณ
ตกทุกข์ได้ยาก คิฉันก็เท่ากับทุกข์ด้วย ถ้าคุณเท่าการได้ชื่อเสียง
ก็จะมีใครช่วยยืมดีด้วยยิ่งไปกว่าคิฉัน เพราะคิฉันทราบก็อยู่ว่า
คุณเป็นผู้ที่จงรักภักดีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และรักษา
บ้านเมืองอย่างแท้จริง !

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2512: 29)

บทสนทนาตอนนี นอกจากจะเป็นการให้กำลังใจเป็นอันดับแล้ว ยังแทรกการ
ปลุกฝังความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และความรักชาติบ้านเมืองลงไปได้อย่างเหมาะสม
เพราะเป็นเสมือนการผูกพันประชาชนในขณะที่เน้นและย้ำความรู้สึกในเรื่องดังกล่าวให้กับทหาร

นอกจากนี้ยังมีตอนที่นางสาวโจนทร์รำพึงขึ้นมา แม้จะเป็นประโยคสั้น ๆ แต่
ก็ให้ความรู้สึกแก่ผู้ชมผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ดังนี้

โธมัส : แหม ! เคื่อนหงายแจ่มน่าสบายจริง ๆ นึก ๆ ไปก็ออกจะใจ
หายเอื่อกำนั่งคู่ว่า ในอีกไม่ช้าพวกทหารที่อยู่สบายในโรงเหล่านี้
ก็จะต่องไปนอนอยู่กลางสนามรบ

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2512:49)

2.2 เป็นผู้ที่ยินดียิ่งจากของเครื่องใช้ให้แก่ทหารผู้ไปราชการสงคราม เพื่อ
เป็นการแสดงความขอบคุณ ห่วงใย และได้กำลังใจแก่บรรดาทหารหาญ

ในเรื่องนี้ได้พูดถึงการที่บุคคลใ้บอบข้าวของแก่ทหารเพื่อประโยชน์ในกิจการ
สงคราม ซึ่งแสดงว่าการบริจาคสิ่งของให้แก่ทหารผู้ไปราชการสงครามนั้น พระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสอดแทรกและแสดงแนวความคิดไว้แล้วตั้งแต่ในสมัย
ของพระองค์ นับว่าทรงมีแนวความคิดที่ใหม่และทันสมัย เพราะจะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน
การบริจาคถึงกล่าวกำลังใจกระทำกันอย่างกว้างขวาง เพื่อแสดงถึงความห่วงใย ผูกพัน
ระหว่างแนวหลังกับแนวหน้า ในเรื่อง "คำรอง" กล่าวถึง นางสาวนารี วิไลวรรณ
ได้มอบของใช้แก่ผู้จะไปสงคราม ดังนี้

พระบาท : อย่างนั้นหรือจะ จะให้อะไร?

นารี : นี่กะ นารีกำพลุก คิดมันกว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับใ้กายลาหรับ
ปลุกกุญพระใบเวลาที่กะเฒ่าข้าศึกจะยกมา

พระบาท : ความคิดของหอดนเต็มมาก ...

...

นารี : บ่กะ ของกุญหลวง

...

นารี : หมุกกุ่ม่อทหาร คิดก็ไม่ได้ร มาว่าคำใบเฒ่าบ่จริง โทเช่นนั้น แก้อ้า
กุญหลวงกอยู่ใ้ที่อันตรายใ้ระหว่างเวลารบสะกั หลิกไปคุมพื้ 5
ก็จะได้กว่าบว่าควรจะทำอย่างไรต่อไป

...

นารี : คิดนเอนของบ่าใ้้อย่างหนึ่ง สำหรับเอาไปทักถั่วบ

ประคินรุ้ เอ๊ะ อะไร

นารี แก่อกกุสึกะ หีบเกร็องยาประจำตัว ในนั้นมียาสำหรับแก้โรค
ทุกอย่าง

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2512:105-106)

แนวความคิดแบบนี้ถือว่าเป็นแนวความคิดใหม่ เป็นการผูกสัมพันธ์ระหว่างทหารกับผู้อยู่แนวหลังได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นการกระตุ้นเตือนสติทั้งสองฝ่ายให้ร่วมมือกันทำหน้าที่เพื่อชาติบ้านเมืองอย่างเต็มที่

2.3 เป็นผู้ที่ยินดีปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือประเทศชาติเมื่อถึงเวลาจำเป็น ในเรื่องนี้มีบุคคล 2 คน ที่เป็นตัวแทนแสดงให้เห็นว่าเมื่อถึงคราวจำเป็นแล้วประชาชนจะต้องยินดีปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันและช่วยเหลือประเทศชาติ บทละครได้ผูกเรื่องไว้ในตอนที่ว่า นายประคินรุ้ ๓ เพชรกฐิ เป็นแกนหนุ่มที่ไปคอยเอาใจใส่ในกิจการงาน ไม่พยายามจะสร้างหลักฐาน จนกระทั่งกุ่มัน (นางสาวนารี วิไลยวรก) ไม่ค่อยจะพอใจนัก แต่ในตอนหลังนายประคินรุ้กลับสักรเข้าเป็นทหารอาสา ออกสู้รบทำสงคราม จนกุ่มันเพิ่มความรักและมีความห่วงใย ถึงกับมาส่งและให้ของใช้เพื่อจะออกไปสงคราม แม้ในสนามรบทหารประคินรุ้ยังได้ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง ห้าวหาญ จนถึงกับได้รับบาดเจ็บในที่สุดก็ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นนายร้อยตรี

ส่วนนางสาวโฉมกร ก็ไปอาสาไปเป็นพยาบาลเพื่อช่วยเหลือรักษาทหารที่ ได้รับบาดเจ็บจากสงคราม เธอได้พยายามทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย จนได้รับกำชมเชยจากเสด็จอินทรม

กลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติ

แม้ว่าแก่นเรื่อง ของเรื่องนี้จะเป็นเรื่อง ของการยอมเสียสละ "ความรัก" และ "ความสุข" ของชาย (ซึ่งเป็นทหารทั้งคู่) เพื่อให้หญิงคนรักและชาย (คู่แข่ง) ที่ตนนับถือได้ประสบกับความรักที่แท้จริง ซึ่งไปได้เป็นเรื่องราวที่จะจงการปลุกฝังความรักชาติให้แก่ผู้ชมผู้อ่านโดยตรงก็ตาม แต่โดยเหตุที่เป็นเรื่องของทหารบก เรื่องราวหลายตอนจึงกล่าว

ถึงเรื่อง ของคนาร โดยผู้ถึงหน้าที่และทวาทับฝักฉวย ทามที่ผู้วิจัยได้เจอไว้ในตอนที่ ว่าด้วย "แนวทวาทัดไมทวาทปลุกฝักทวาทรักชาติ" แล้ว ในเรื่อง "ทวาทอง" นี้ ส่วนใหญ่ ทระบาทสขเก็จทระมทกฏเกด้าเจ้าอยู่หัวได้ทรวงอาทัย "ตัวละคร" และ "บทสนทนา" เป็น เกรื่องบ่อในการปลุกฝักทวาทรักชาติเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ตัวละคร

ตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงทวาทรักชาติ ทวาทจงรักภักดีต่อทระบาททักทริยในเรื่งนี้ ได้แก่ นายประคิมรุ้ ๓ เพชรทุมิ ึ่งเคิมที่มีนิสัยไม่เอาทการเอางาน แต่ท่ทวาได้เป็น ทหารอาสา และนับว่าเป็นผู้ท่วงรักภักดีต่อทระบาททักทริยมาก ทั้งยังมีความภาคทูปใจที่ได้ ท้าหน้าที "ลูกผู้ชาย" ดังจะเห็นจากลักษณะนิสัยที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

ประคิมรุ้ จ้าเป็นทหารอาสา และฉันได้ท้าเช่นเป็นเงาระหล่อน

นารี รู้ละกะ แต่ท้าไมวังได้เป็นเช่นนี้

ประคิมรุ้ ไม่เป็นทรวงนำอภัยต่อทสุอะไรเลย บางทีรูปร่างหน้าทาดิจะไม่ ส่าท้าเมยอะไรจริงอยู่ แต่ชั่วคี่ฉับก็เป็นทหารไทย

นารี คี่ฉับรุ้แล้ว แต่ก็ - ก็มันไม่เหมาะแก่ท่วพีประคิมรุ้เลยนี่ละ กุสิ !
(จับเสื้อคี่งให้เห็นทว่าหลวงไปเป็นรูป)

ประคิมรุ้ ฉับรุ้แล้วทว่าหลวมมากไปท่นอย แต่ฉับก็เป็นเกรื่องแบบทหารของ ทระบาทสขเก็จทระเจ้าอยู่หัว เพราะฉนั้นขออย่าให้ทถูก !

นารี อะไรทถูก ทเปล่าเลย ! ทรวงซ้าม คี่ฉับรุ้สิททุมิใจบาคคี่ได้เห็น พีประคิมรุ้แต่งเกรื่องแบบทหาร

(ทระบาทสขเก็จทระมทกฏเกด้าเจ้าอยู่หัว 2512: 107)

แสดงให้เห็นทว่าทหารอาสาประคิมรุ้บักทวาทจงรักภักดีต่อทระเจ้าอยู่หัว จนแม้แต่ เกรื่องแบบทหารคี่งคี่อว่าเป็นของทระราชทานก็ไม่ยอมให้ใกรทถูกได้

และอีกทอนหนึ่งทีแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยของตัวละครที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคี่อ เป็อคุทหญิงฉับ เพชรทุมิพิทักทัก ได้พบกับนายประคิมรุ้ (ลูกชาย) แต่งเกรื่องแบบทหาร

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัย และบุคลิกของตัวละคร อันแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อชาติบ้านเมืองในเวลากับชั้น (เพื่อจะก่อวอกรบ)

กฤษณ์ : อ้อ ! พ่อประคิม อยู่คนเดียว ! นี่ทำไมจึงได้ประพาศิเช่นนี้?

ประคิม : กฤษณ์อย่าเอ็ดมบเลย ผมทำหน้าที่ลูกผู้ชายเท่านั้น

กฤษณ์ : ทำไมไปอาสาโดยมิได้ปรึกษานาหารีอแม่มก่อน?

ประคิม : ผมขอโทษเดอะครับ แก่เลอกของสกุล ณ หัสสิน ได้เก็บสติผม อยู่บ่อย ๆ ในหมู่บ้าน และเลอก ณ เพชรภูมิ ก็ช่วยส่ง เสริมเสียใหญ่ด้วย

...

กฤษณ์ : ไหนบอกกับแม่ว่าจะไม่ยิงอะไร เล่นสักสองวันอย่างไรแล้ว?

ประคิม : ก็จริงขอรับ — ไปยิงเป้า

กฤษณ์ : ออ ที่จริงต้องนับว่าพ่อประคิม รั้บกว่าผมผิดที่ทำอะไรไม่ปรึกษาแม่ ก่อน แต่ — แก่พูดกันตรง ๆ แม่ก็ปลื้มใจมากที่ได้เห็นลูกเป็นทหาร สมควรที่เป็นลูกผู้ชาย

ประคิม : อย่างนั้นสิขอรับจึงจะถูก ผมรู้ใจคุณแม่มอยู่แล้วว่า จะรู้สึกเช่นนั้น

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2512:110-111)

2. บทสนทนา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอาศัย "บทสนทนา" เป็นกลวิธีในการ ปลุกฝังความรู้สึกรักชาติให้เกิดขึ้นกับผู้ชมและผู้อ่านเป็นส่วนใหญ่ในบทละครเรื่องนี้ จะเห็นว่า แม้พระองค์จะทรงอาศัย "ตัวละคร" กล้วย แต่ก็ทรงใช้ "บทสนทนา" กวบกู้กันไป มีฉะนั้น ผู้ชมและผู้อ่านอาจจะเห็นไม่เกินซัก

สำหรับ "บทสนทนา" ในเรื่องนี้ พระองค์ได้ทรงแสดงให้เห็นถึงพระราชกรณียกิจ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อทหารที่ไปราชการสงคราม โดยพระองค์ทรงชี้ ให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใย และทรงติดตามข่าวคราวในเหตุการณ์นั้น ๆ เสมอมา ทั้งในเรื่องตอนที่เสด็จในกรมนำเหรียญกล้าหาญพระราชทานมาให้หลวงพิสิฐฯ ซึ่ง

ออกกรมจนได้รับมากเจ็บ บทสนทนาตอนนี้ทำให้ผู้ชมและผู้อ่านซาบซึ้งและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณแล่นเกล้าล้นกระห่อบได้เป็นอย่างดี ก็จึงเห็นได้จาก

เสด็จในกรม นั่งคิดว่ากูหลง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราช
 คำรัสให้ฉันนำของมาพระราชทาน ที่จริงก็เป็นการเล่นกับ
 ระเบียบประวัติที่พระราชทานเช่นนี้ เพราะกูหลงแน่ๆจะ
 เก่งเรื่องแบบทหารก็ยังไม่ได้ แต่ทรงพระราชดำริว่า ถ้า
 พระราชทานในเวลาที่ยังจะเป็นเรื่องช่วยให้อุบลหลงคลาย
 ป่วยเร็วขึ้น ก็ดีกว่ากินยาใด ๆ เพราะฉะนั้นฉันจะลัดที่หน้าอก
 ซ้ายของกุดละนะ เหยียบตรามาซิบัก เข็มกลัดกลางสมร สำหรับ
 บำเหน็จความกล้าหาญ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระ
 ราชทานพร ขอให้กูหลงบ่ความเจริญในอายุ วรณะ สุข
 พละ รับราชการสเองพระเดชพระคุณอีกต่อไปจ้านาน
 (เสียงกรือ) เกล้า— --ระหม่องปู้ที่จะกราบทูลอย่างไร
 (ยกมือถวายบังคม)

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2512: 156)

จากการศึกษาเรื่อง "ท่านรอง" จะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้บทละครเรื่องนี้ชี้ให้ผู้ชมผู้อ่านเข้าใจถึงหน้าที่และกวางรับผิดชอบของทหารที่มีต่อประเทศชาติ ตลอดจนชี้ให้เห็นว่า บุคคลกรมีหน้าที่ช่วยเหลือชาติบ้านเมืองได้โดยวิธีใดบ้าง นับเป็นละครเรื่องหนึ่งที่ปลุกใจให้ประชาชนเกิดความรักชาติได้เป็นอย่างดี

ร.ก.ด. นนทบุรี

ละครพุกชุกเคี้ยว ทรงใช้พระนางแฝงว่า กรืออยุธยา แปลงจากภาษาฝรั่งเศษ ของ อารทรี มอเรอซ์ กับ ยี. เปร์ราร์ด และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ลงพิมพ์ใน สมุทรวาร ฉบับเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2459 พระราชประสงค์ที่ทรงแปลงเรื่องนี้เพื่อเป็นการเผยแพร่กิจการทางทหารให้ประชาชนได้เข้าใจ ความที่มีหมายเหตุของผู้ทรงแปลงไว้ว่า "เรื่องนี้เป็นเรื่องแฉกเหตุการณ์เป็นไปในเรือไต้หน้า และผู้ใดได้อ่านหรือได้ดูแล้ว จะเข้าใจ ตี๋งขึ้น ว่าการลงเรือไต้หน้าเป็นความลำบากปานใด"

เนื้อเรื่องย่อ

ร.ก.ด. นนทบุรี ได้ค้นเข้าไปศึกษาอยู่แก่รุ่งคำในเรือกำปั่นใหญ่ลำหนึ่งท่าจอดอยู่ นายเรือเอกเดช วรรณาน ผู้บังคับการ นายเรือตรีกลิ่น เวสกุล ต้นเรือ และลูกเรือต่างได้พยายามจนสุดความสามารถไข้อาจนำเรือหลุดออกมาได้ แม้เรือ "ฉนบุรี" มุ่งได้ใช้โม่ล่าม และลากเรือนนทบุรี แต่โม่ก็ขาดไป จึงต้องช่วยกันใหม่โดยใช้สายสลิงโยงไปที่เรือ "ผีเสื้อน้ำ" เพื่อลากเรือนนทบุรี แต่ก็ต้องรอดีกว่าครึ่งชั่วโมงจึงจะทำได้ อากาศเริ่มจะมีไม่เพียงพอ จำเป็นต้องระบายคน 3 คนออกทางห้องบังคับเรือซึ่งต้องว่ายน้ำในความลึก 22 วา นายผู้บังคับการได้ชี้ถึงลักษณะรายและได้ระบุดูทุกกลที่เห็นว่าว่ายน้ำเก่งและอาจจะปีตางรอด แต่คนอื่น ๆ กลับคิดว่าถ้าอยู่ในเรือนนทบุรีต่อไปคงจะไปรอดชีวิตแน่ เพราะถึงจะทำอย่างไร เรือก็ยังไม่หลุดจากเรือกำปั่น จึงได้เสนอวิธี "จับสลาก" ผลปรากฏว่าผู้ที่ไปทางห้องบังคับ เรือที่รอดชีวิตเพียงคนเดียว และคอนลุดท้ายเรือผีเสื้อน้ำก็ช่วยลากเรือนนทบุรีได้

แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติ

จะเห็นได้ว่าเรื่องนี้มีจุดประสงค์ใหญ่เพื่อให้ผู้ผู้อ่านได้ตื่นและเข้าใจถึงการทำงาน และภัยอันตรายอันอาจเกิดจากการปฏิบัติภารกิจของทหารในเรือไต้หน้า ซึ่งในเรื่องเช่นนี้ ต้องอาศัยความสามารถของผู้บังคับเรือและความพร้อมเพรียงของลูกเรือเป็นสำคัญ จึงนับได้ว่าเป็นการชี้แนะให้ผู้ผู้อ่านได้ตื่นใจและเร้าใจในการทำงานของทหารเรือได้เป็นอย่างดี แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติที่ปรากฏในเรื่องนี้ พอจะจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้บังคับบัญชาจะต้องเป็นผู้ที่กล้าหาญเด็ดเดี่ยว เป็นผู้นำ และเป็นกำลังใจ ให้แก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะส่งผลทำให้หน่วยงานที่ตนรับผิดชอบอยู่มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง

จากเรื่อง ร.ถ.ล. นนทรี่ จะเห็นได้ว่านายเรือเอก เกษ วรรณวัน ผู้บังคับการ เรือไล่กระต่าคเป็นผู้นับถือพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์มาก เขาใจใส่ ให้กำลังใจแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ตลอดเวลา ทั้งยังเป็นผู้มีความสามารถ รู้จักแก้ไขปัญหาค่าต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี อาทิ ความสามารถดังกล่าวจึงมีส่วนช่วยให้ลูกเรือรอดชีวิตจากเหตุการณ์ "ไล่" เรื่องเช่นนี้ จึงมีส่วนสร้างความชื่นชมให้แก่ชาติได้ เพราะหากมีผู้บังคับบัญชาที่เข้มแข็งแล้ว จะทำให้องค์กรเรือมีสมรรถภาพพร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจเพื่อชาติบ้านเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในเรื่องนี้มีเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่และห่วงใยผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา คือตอนที่นายเรือเอกเกษฯ เห็นว่าโอกาสที่เรือนนทรี่จะหลุดออกไปจากเรือกำปั่นนั้นน้อยมาก และทุกกองจะเสียชีวิตเป็นแน่ ตนจึงได้ขอความกรุณาจากผู้บัญชาการ ดังนี้

เกษ ... ส่วนตัวผมขอให้ไล่เข้าไปรกเบตตาน้ำความเสนาอระหวางหน้อย, ผมขอประทานให้นายเรือตรีถวิล เวสกุล กับพันจ่า, จ่า, และพลทหาร ประจำเรือไล่หน้าหลวง "นนทรี่" ได้รับความกรุณาพิเศษ, ก็ขอประทานให้เลื่อนยศขึ้นชั้น 1 ทุกคน, เพื่อให้บุตรภรรยาหรือญาติวงศ์ได้รับพระราชทานเบี้ยบำนาญมากกว่าปรกติ, ให้ส่วยที่ทหารเหล่านี้ได้เสียชีวิตในทะเลเมื่อรับราชการสนองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วยความจงรักภักดี ... เท่านั้นแต่ขอรับ, ที่เป็นล้นเกล้าปรารถนาของผบเอง ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519:56-57)

จะเห็นว่าตอนนั้นนอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความห่วงใยต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาแล้ว ยังก่อให้เกิดความรู้สึกแก่ผู้ผู้อ่านว่า ทหารเรือเหล่านี้รับราชการสนองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วยความจงรักภักดี นับว่าเป็นการปลุกฝังสอภพพรกความจงรักภักดีไว้กับผู้ผู้อ่านได้อีกทางหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ ผู้บังคับบัญชายังต้องเอาใจใส่ในความทุกข์สุขของครอบครัวผู้อยู่
ใต้บังคับบัญชา ดังเช่น

- เคช ... ภรรยาถูกเป่าสุกคี่อยู่หรือ
กลัน ชอบใจชอบรับ, สบายดี
เคช ก็บุตรเดา
กลัน ผักอีก 4 เกอแ จะนำเอ็งขูยิ่งกว่าเกียนี้ชอบรับ
เคช เวอ, พัน, ลูกแกเขนอย่างไร
พัน หายป่วยแล้วหรือ
เคช (ลูกกับอองน) ครอบครัวแกเป็นอย่างไร

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519: 7)

การใ้ตามทุกข์สุขของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเช่นนี้ ทำให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเกิดความ
อบอุ่นใจ และเกิดความดีความงามก็จะเกิดเหตุการณ์ใด ๆ ขึ้น ตนเองและครอบครัวคงจะ
ได้รับความช่วยเหลือ ยิ่งก็เป็นการกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการทำงานขึ้นได้ประการหนึ่ง

และอีกตอนหนึ่งเป็นตอนที่นายเรือเอกเกชฯ ปลอมขวัญและให้กำลังใจแก่ผู้อยู่ใ้
บังคับบัญชาว่า ต้องเป็นผู้นำหาญ เข้มแข็งให้ลบกับที่เราเป็นคนไทย เป็นลูกหลานนักรบ
โดยที่ตอนนี้เป็นคนที่กำลังจะได้รับความช่วยเหลือที่เหล่าทหารคิดว่ามีโอกาที่จะรอดชีวิตน้อย
เหลือเกิน เหตุการณ์ตอนนี้เป็นบทปลุกใจให้รักษาดีได้เป็นอย่างดี ดังความที่ว่า

- เคช ... เมื่อเปมกรรมของเราก็ตองกับหน้าทนกรรม. การที่จะร้องไห้
ไปเห็นเปมประโยชน์อะไร . ตองบสคงตัวเปมลูกผู้ชาย, เปมคนไทย,
เราเปมลูกหลานนักรบจะกลัวตายมี้อย่างหรือ?

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519: 46)

2. ความับนุญจรรยและควาาเห็นอกเห็นใจระหว่างกัน

ชาติจะเป็นปึกแผ่นมั่นคงอยู่ได้ก็โดยอาศัยความรักใคร่กลมเกลียว ความเอื้อเนื้อ
เผื่อแผ่ และความเห็นอกเห็นใจกันของชนในชาติโดยไม่จำกัดหมู่เหล่า ในเรื่องนี้ก็เช่นกัน

ปีเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึง "มนุษยธรรม" หรือความเห็นอกเห็นใจกัน ซึ่งเป็นการฝาก
 ความรู้สึกเรื่องนี้ให้เกิดขึ้นในตัวของผู้อ่านได้ กล่าวคือในเหตุการณ์ตอนที่เรอขนทรืกำลังรอ
 รับความช่วยเหลืออยู่ จำเป็นต้องระบายกนออกไปสาบจนเพื่อจะได้มีโอกาสพอสสำหรับ
 หายใจในระหว่างรอความช่วยเหลือ และได้ตัดสินใจด้วยการจับสลาก ปรากฏว่าเอกเกาะ
 มีสิทธิ์ได้ออกไปทางรอดบังกับเรือและก็มีโอกาสจะรอดชีวิตเพราะว่าเข้าเก่ง แต่จำเอกเกาะ
 กลับให้จำกรวอนผู้มีลูกเจ็ดคนไปพบ เมื่อว่าจะรอดชีวิตได้ เพราะตอนนั้นทุกคนต่างเห็นว่า
 ถ้าอยู่ในเรือต่อไปแทบจะไม่มีโอกาสรอดชีวิตได้เลย ความตอนนี้แสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจ
 และความเห็นอกเห็นใจระหว่างกันได้เป็นอย่างดี ดังบทสนทนาที่ว่า

เกาะ ในที่ที่เราเสบกกันหนา แล้วเวลานี้, แกล่กล่าวเซ่นเองเมื่อ
 แกล่กล่าวเซ่นเองเมื่อ

แกล่กล่าวเซ่นเองเมื่อ

(พูดกับเดช), ถูกขอรับ, อ่อนเขาปีลูกถึง 7 คน, ผมขอให้เขา
 ไปแทนผม.

เดช เกาะ ! แกล่กล่าวเซ่น !

อ่อน (พูดกับเกาะ) : ไมได้สิ ! เขาจับสลากได้ชื่อนายเกาะต่างหาก !

เกาะ ไปเถอะ ! ... กันไปมีลูกขี้เมียอะไร.

อ่อน (เสียงเกรี้ยว) ขอขใจ ! ... จะไปส่งบุญคุณเลยเทียว !

เดช ใจเค็ดจรง ๆ !

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519:52-53)

3. ความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงชี้แนะให้เห็นว่า ในการปฏิบัติ
 การป้องกันประเทศนั้น เหล่าทหารจะต้องมีอุดมการณ์ร่วมกัน นั่นคืออุดมการณ์ชาตินิยม
 มีสิ่งยึดเหนี่ยวเดียวกัน ในเรื่องนี้ทรงแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติภารกิจของทหารนั้นทำ
 เพื่อพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวเท่านั้น พระองค์ได้ทรงเน้นถึงเรื่องความจงรักภักดีไว้
 อย่างเด่นชัดในตอนสุดท้ายของเรื่อง ซึ่งเป็นตอนที่ใจเรอผู้มีเชื้อน้ำจุกลากเรอขนทรื อันอาจ
 เป็นผลได้เรอขนทรืแตกทำลาย และลูกเรือทั้งหกอาจเสียชีวิต นายเรือเอกเทศา

ได้พูดคุยให้กำลังใจผู้ที่อยู่ติดกับรัชชาและได้เน้นถึงเรื่องความจงรักภักดีไว้อย่างน่าฟังว่า

แถม ... ว่าวันนะเพื่อนเราทุกคน, ถ้าเราตายคราวนี้ก็ไปใจตายร้าย ...
- เราถวายเป็นราชสดับต์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงเป็น
หัวหน้าของชาติไทย, ... (หันมาพูดกับเสวกทหาร) ยืน ! ... ยืน !
ทั้งหมด : เราเป็นไทย, ชาตินักรบ, ทหารของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว, ถึงจะตายก็ตายงาม ๆ ! ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2519:64-65)

ความกตัญญูนอกจากจะเน้นถึงเรื่องการยกย่องสดับต์เพื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
แล้ว ยังเป็นการปลุกใจให้รำลึกถึงเกียรติศักดิ์ของทหารและของคนไทยด้วย นับว่าเป็นการ
ปลุกฝังความรู้สึกในก้านถึงกล่าวได้เป็นอย่างดี

กลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติ

1. ทรงวาโยเนื้อเรื่อง

พระองค์ได้ทรงเลือกและทรงเปลี่ยนแปลงบทละครเรื่องนี้จากภาษาฝรั่งเศส ก็ด้วย
พระราชประสงค์จะได้ผู้ดูผู้อ่านได้รับรู้ และเข้าใจถึงความยุ่งยาก อุปสรรค และข้อขัดข้อง
ในการปฏิบัติภารกิจของทหารเรือในเรือไตน์่า ดังนั้นพระองค์จึงทรงได้ชี้ให้เห็นว่า
ผู้บังคับการเรือ กัปตันเรือ ตลอดจนทหารประจำแผนกต่าง ๆ จะต้องมีความรู้ความสามารถ
ให้ความร่วมมือกัน เห็นอกเห็นใจกัน และต้องเป็นผู้ยอมเสียสละ จึงจะสามารถปฏิบัติ
ภารกิจในเรือไตน์่าได้อย่างเกิดผลและมีประสิทธิภาพ พระองค์ได้ทรงชี้ให้เห็นภัยอันตราย
ที่เหล่าทหารเรือจะต้องเผชิญและหาทางแก้ไขในฐานะที่จะต้องรับผิดชอบ

จากเนื้อเรื่องของ "ร.ท.ล. นนทร" นี้ จะทำให้ผู้ดูผู้อ่านเห็นใจและศรัทธา
ต่อทหารเรือที่ปฏิบัติภารกิจเพื่อชาติบ้านเมืองด้วยความจงรักภักดี นับว่าเป็นการสร้าง
ความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับทหารได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นหนทางหนึ่งในการสร้าง
ความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นให้แก่ชาติบ้านเมือง

2. ทรงอาลัยบทสนทนา

พระองค์ได้ทรงอาลัย "บทสนทนา" ที่แสดงถึงทวาทะที่แฉกเห็นใจกัน ความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว ทวาทะเสียสละ ตลอดจนความจงรักภักดีต่อชาติและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ของเหล่าทหารเรือไว้หลายตอน ทางที่ใดเสนอไว้ในตอนที่ว่าด้วย "แนวความคิดในการ ปลุกฝังความรักชาติ" แล้ว บทสนทนาเหล่านี้จะเป็นการชี้แนะให้ผู้รู้ผู้อ่านเกิดสำนึกว่า ตนเอง กวราจะมีทวาทะผูกพัน รักชาติบ้านเมือง และพร้อมที่จะเสียสละเพื่อชาติบ้านเมือง ของคนเหมือนกับเหล่าทหารเรือได้กระทำอยู่

เสียสละ ✓

ละครพูด 4 องค์ ทรงปรับปรุงจากเรื่องตำนานรอง พระนางแดง "กรออยุธยา" ทรงพระราชนิพนธ์ ๓ หากเจ้าสวามี เมื่อวันที่ 28 เมษายน จมบริบูรณ์วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2464 ซึ่งเป็นเวลาที่ทหารอาสาได้กลับจากยุโรปแล้ว ทรงเรียกชื่อภาษาอังกฤษว่า "Sacrifice"

เนื้อเรื่องย่อ

เรื่อง "เสียสละ" นี้มีรูปเรื่องคล้ายกับ "ท่าบรอง" มาก เพราะพระองค์ได้ทรงปรับปรุงจากเรื่องท่าบรอง นี้เนื้อเรื่องย่อดังต่อไปนี้

นายพันโท พระราชพลภัทร ผู้บังคับการกรมทหารบกที่ 22 มีทวาทะรักในท้าว นางดาวกรร วรวิสัย บุตรีพระยาวังแก้ววรวิสัย และนางสาวกรร ก็รักพระราชา เช่นกัน แต่พระราชา ใจรักตัว กรรพระรามแอมไฉนนายร้อยโทเทพ เทพโยธิน ทหารใบ้บังคับบัญชาสนทนากับนายร้อยตรีจิก ใจกาบ และจับทวาทะได้ว่าร้อยโทเทพฯ รักนางสาวกรร พระรามฯ จึงเกิดปมกัณฑ์ว่าตนเองเป็นกนสูงอายุ ส่วนร้อยโทเทพฯ กับนางสาวกรรฯ ยังเป็นกนหนุ่มสาวอยู่ในวัยเดียวกัน จึงเหมาะที่จะรักและแต่งงานกับ พระรามฯ จึงรักนางสาวกรรฯ มากคิดว่านางสาวกรรฯ ใจตั้งงานกับร้อยโทเทพฯ คงจะปลิววายุสุขุขากกว่า แต่งงานกับคนผู้ที่อายุมากแล้ว ประกอบกับพระรามฯ เห็นว่าร้อยโทเทพฯ เป็นผู้อยู่ได้บังคับบัญชา ตนไม่ควรจะเอาเปรียบ แต่ควรจะต้องหาทางช่วยเหลือ ถึงกับพระรามฯ จึงได้ให้

ร้อยโทเทมา กู้เงิน 70,000 บาท เมื่อเขาไปใจนี้ ทั้งนี้พระรามฯ ถึกว่า เป็ร้อยโทเทมา ได้แต่งงานกับนางสาวตรีฯ แล้วจะได้ไปตั้งกังวลเรื่องหนี้สิน ก่อนบะระราบไถ่น้ำทหาร ออกสงคราม ขณะที่มีฐานะการรรมอยู่ได้ถูกป่นฆ่าเกือบละถึกว่าทนทนจะไม่รอดชีวิต จึงได้ให้ เขียนพินัยกรรมบ่ใจความสำคัญว่า บรรดาทรัพย์สมบัติขอยกให้นางสาวตรีฯ เพื่อเป็นพยาน แห่งความรักที่ตนบ่ก่อนาง ขอยกเลิกหนี้สิน 70,000 บาท ให้แก่ร้อยโทเทมา เพื่อเป็นพยาน แห่งใบศรี และขอให้นางสาวตรีฯ กับร้อยโทเทมา อยู่กันด้วยความสุข ตอนนี้องจึงได้ ทราบความจริงว่าพระรามฯ รักนางสาวตรีฯ เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณพระรามฯ ประคบ กับนางสาวตรีฯ เองก็ได้บอกร้อยโทเทมา ว่านางไปไถ่รักและไม่อาจจะแต่งงานกับร้อยโทเทมา ได้ ร้อยโทเทมา จึงได้ถึกถางช่วยหาจนทราบว่านางสาวตรีฯ ได้หนีออกจากบ้านอาสาเป็น พยาบาลชื่อนางสาวเล็ก ใจงาม ประจําอยู่ในโรงพยาบาลใหญ่ที่ 2 ในยุทฐภูมิ จึงได้มีการ ให้นางสาวตรีฯ มาพยาบาลพระรามฯ ในที่สุดนางสาวตรีฯ กับพระรามฯ ก็เข้าใจกันและ ได้แต่งงานกัน

แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติ

แนวความคิดในเรื่องการปลุกฝังความรักชาติในเรื่องนี้ มีทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับ พระมหากษัตริย์ ทหาร เสือป่า และประชาชนทั่วไป บุคคลต่าง ๆ เหล่านั้นต่างได้ทำหน้าที่ อย่างดีที่สุดเพื่อชาติบ้านเบ่ง ถึงต่อไป

1. พระมหากษัตริย์

พระองค์ทรงห่วงใยเหล่าทหารที่ไปราชการสงคราม ถึงนั้นเมื่อทหารได้ทำหน้าที่ อย่างสมเกียรติบ่มีความถึกความชอบ พระองค์จึงได้พระราชทานเหรียญกล้าหาญ และ โปรคเกล้าฯ ให้เลื่อนยศเป็นการปูนบำเหน็จ นับเป็นการบำรุงขวัญและเป็นกำลังใจแก่ทหาร ทั้งยังเป็นผลให้เหล่าทหารได้อาสาฝึกทำสงครามเพื่อประเทศชาติจนเต็มความสามารถ ถึงที่ปรากฏในเรื่องว่า

หลวงภูธร ได้กองพลได้รับท้อมทราบว่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คุณพระ
เป็นโยธินแห่งกรรมาธิบดิ์

พระราม จริงศรีหรือขอรับ?

หลวงฤๅกร ยังไม่พบค. ยังได้เลื่อนยศเป็นนายพันเอก, และเลื่อนตำแหน่ง
ขึ้นเป็นผู้บัญชาการกองพลที่ 12 ค่าย.

...

พระราชว นีทำใจผมจึงเป็นกบฏเพราะหัดใจนี้

หลวงฤๅกร นี้ไปใจเกราะหัดเลย; เป็นผลแห่งการเสียสละของกษัตริย์เอง
ทั้งนั้น. กษัตริย์ยอมสละความสุขส่วนตัวและเลือดเนื้อ, ตลอดจน
ชีวิต, เป็นราชพลี, จึงได้รับพระราชทานบำเหน็จสมแก่ความชอบ.

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 25 15: 139-140)

2. ภารกิจของทหาร

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงชี้ให้เห็นหน้าที่และความสำคัญของทหาร
ไว้หลายประการ ทำให้ผู้ถูกอ่านเกิดความเห็นใจและประทับใจต่อทหารได้เป็นอย่างดี ภารกิจ
ของทหารในเรื่องนี้ มีดังนี้

2.1 ทหารที่เป็นผู้บังคับบัญชาจะต้องเป็นผู้กล้าหาญ ไปหว่านกล้าต่ออันตราย

ในเรื่องนี้ พันโท พระรามพลภัทร เป็นตัวแทนของผู้บังคับบัญชาที่ดี เพราะท่าน
เป็นผู้ที่แสวงหาเห็นถึงกุศลสมบัติถึงกล้าไปเป็นอย่างดี กล่าวคือเมื่อท่านจะให้ทหารค้นหา
หลุมระเบิดของข้าศึกที่ขุดอุโมงค์ลึกกลอบเข้าบ่าฝังไว้เพื่อทำลายกองทหารของท่าน ท่านได้
เป็นผู้อำนวยความสะดวกเองโดยไปหว่านกล้าต่ออันตรายทั้ง ๆ ที่ถูกหักท้วง การกระทำของท่าน
ทำให้ผู้ถูกอ่านเห็นถึงความกล้าหาญ เกิดความศรัทธาและยกย่องการยอมสละแม้ชีวิตของท่าน
เพื่อประเทศชาติได้อย่างซัดเซว เป็นเหตุให้ทหารมีขวัญและกำลังใจที่จะตั้งใจปฏิบัติภารกิจ
เข้มแข็งยิ่งขึ้น ความกล้าหาญไม่หว่านกล้าต่ออันตรายของผู้บังคับบัญชาดังกล่าว มีปรากฏใน
บทละครตอนที่ว่า

หลวงฤๅกร กษัตริย์, ขอให้ใครครองภูให้คืนะ. ครั้งนี้ออกระมีอันตรายมาก.

พระราม เพราะฉะนั้น ผมจึงเห็นว่าไม่สมควรยอมให้ผู้อื่นนำตัวเข้าอันตราย
ไปค่ายอันตรายเช่นนั้น, ...

...

หลวงปู่ฤๅษี กุญชร พระ ผงชอญคอด่าง เริงใจว่า ผมไม่เห็นค้ายเลยในการที่
 กุญชรจะอยู่กำกับการค้นหาหลุมระเบิดครั้งนี้. ชีวิตของกุญชร
 มีราคามากเกินที่จะเอามาตราเสียเช่นนี้.

พระราม กุญชรหลวง, เราเป็นทหาร ได้ตั้งใจที่จะสละชีวิตสำหรับชาติ,
 แก่ชบะ, แระบดากบักกรี๋ แล้วมีไว้หรือ?

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515:39-90)

2.2 ผู้บังคับบัญชาจะต้อง เป็นผู้ที่รักและห่วงใยผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา

การที่จะให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาตั้งใจปฏิบัติภารกิจโดยไปย่อหย่อนนั้น ทางหนึ่ง
 ที่จะทำได้ก็คือผู้บังคับบัญชาก็ต้องแสดงให้เห็นว่า ตนเองมีความรักและห่วงใยผู้อยู่ใต้บังคับ
 บัญชาเสมอ จากเรื่องนี้จะเห็นได้ว่าพันโท พระรามพลภัทรได้ให้ร้อยโทเทพ เทพโยธิน
 นายทหารใต้บังคับบัญชากู้เงินจำนวน 70,000 บาท โดยกีดคอกเบี้ยถูกแบบให้เปล่า เพื่อ
 ให้นำไปไถ่ถอนที่ดินและถักแถว ซึ่งทำให้ร้อยโทเทพฯ เกิดซาบซึ้งในพระคุณ และตั้งใจ
 ปฏิบัติภารกิจอย่างเต็มความสามารถในโอกาสต่อมา การกระทำของพันโทพระรามพลภัทร
 จะเห็นได้จากบทละครที่ว่า

พระราม ฉันทราบแล้วว่าคุณได้ตั้งใจดีที่สุด, และฉันรู้ว่าคุณก็รักคุณเป็น
 นายทหารที่ถักคนหนึ่ง, เพราะฉะนั้น ฉันจึงอยากจะช่วยให้พัน
 ทหารว่าถวาย.

...

พระราม ฉาก่อน ซึ่งฉันผูกใจตลอดก่อน. ฉันเป็นคนที่มีความคิดอย่างเก่า
 รู้สึกว่านายทหารทุกคนในกรมของฉันเห็นอนลูก, บละจำเป็นที่จะ
 ต้องช่วยอนุเคราะห์หากที่สุดที่จะทำได้. ในเวลานี้ เราจะต้องไป
 ทำการในหน้าที่ของเรา, ใ้กักรจะบ่อะไรที่ทำให้ต้องเป็นห่วงในใจ
 เลย ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515:54)

2.3 ทหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต

จากเรื่องนี้จะชี้ให้เห็นว่า ทหารที่ดีจะต้องไม่มีการก่อราษฎรบังหลวง (คอร์รัปชัน) แต่จะต้องเป็นคนที่ซื่อสัตย์สุจริต ลักษณะเช่นนี้เป็นการแสดงความรักและกวางหวังดีต่อชาติได้ประการหนึ่ง เพราะเป็นการให้ข้อคิดแก่คนทั่ว ๆ ไปว่า หากทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริตแล้วก็เป็นทางหนึ่งที่จะทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าได้ ความซื่อสัตย์สุจริตของทหารในเรื่องนี้ได้แก่ตอนที่พระยาวิเษมาศวรวิสัยสนทนากับนางกุหลาบ สุนทรภาดำรง กังเรื่องพี่น้องสาวตรีฯ บุตรีพระยาวิเษมาศวร รักกับพันโทพระรามพลภัทร พระยาวิเษมา ได้พูดถึงพันโทพระรามพลภัทร ว่า

พระยาวิเษมา ... แต่ในส่วนพระราม, ถึงแม้เขาจะไม่มีทางไค้อย่างอื่น
นอกจากเงินเดือนในตำแหน่งราชการ ฉันทักยังเก็บใจยก
ลูกสาวไค้อยู่เ็นเอง.

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515:10)

จากคำพูดสั้น ๆ ตอนนี้ก็ได้บอกได้ชัดอยู่ว่า พันโทพระรามพลภัทร เป็นนายทหารที่ถือเอาความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่การงานเป็นที่ตั้ง ไม่ถือหาการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนแต่ประการใด

นอกจากนั้นบทละครยังให้ข้อคิดที่ว่า ทหารผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตจะเป็นที่รักใคร่ของผู้บังคับบัญชา ถึงข้อความที่ว่า

พระราม นั้นแหละ ทำให้ฉันรักน้ำใจทุกเขาก, เห็นเป็นคนที่สุจริตซื่อตรง
จริง ๆ ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515:55)

2.4 ทหารจะต้องเป็นผู้ที่พร้อมที่จะรบ และก้องกังใจปฏิบัติหน้าที่

จะเห็นได้จากบทสนทนาระหว่างนายกายเทียบ เทพโยธิน, ร้อยโทเทพเทพโยธิน กับพันโทพระรามพลภัทร ที่ว่า

พระราม กุญเฑียม, ฉันยินดีมากที่กุญเฑียมมาเป็นทหารอยู่ในกรบของฉัน, และฉันหวังใจว่ากุญเฑียมจะแสดงตนให้ปรากฏว่าเป็นนายทหารที่ดีเหมือนพี่ชาย.

เฑียม ผมจะตั้งใจปฏิบัติราชการ โดยเต็มกำลังและความซื่อสัตย์ของผม.

...

พระราม เวลาที่เราทั้งสองจะออกไปสนามรบอยู่แล้ว, เราเป็นทหารต้องเตรียมตัวพร้อมอยู่ตลอดเวลาจะเป็นอันตรายให้รีบไถ่, ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 25 15:52-53)

จากถกสนทนาก่อนจากจะได้กล่าวถึงความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ของทหารแล้ว ยังชี้ให้เห็นความฉลาดของผู้บังคับบัญชา (พันโทพระรามพลภัทร) ที่ไว้จิตวิทยาแก่น้ำใจและกระตุ้นให้ทหารใฝ่ฝักกับบัญชา (นายทนายเฑียม) เกิดกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็ง โดยได้ยกย่องว่าพี่ชายของนายทนายเฑียมเป็นนายทหารที่ดีมีนายทนายเฑียมก็ถึงจะเป็นเช่นนี้ด้วย

2.5 ทหารจะต้องเป็นผู้ที่รักและห่วงหาแค้นเกียรติยศชื่อเสียง ของหน่วย

ทหารทุกคนจะต้องมีความรู้สึกตรงกันอย่างหนึ่ง คือ ต้องพยายามรักษาชื่อเสียงและเกียรติยศของหน่วยของตน พยายามที่จะให้ชื่อเสียงของหน่วยคนเป็นที่รู้จักแพร่หลายในเรื่องนี้เมื่อพันโทพระรามพลภัทร ได้ร้อยโทเทพา กุญเฑียมไปไถ่ ร้อยโทเทพา เกิดความขบขันในพระคุณและตั้งใจว่าจะต้องทดแทนพระคุณให้ได้ในวันหนึ่ง พันโทพระรามพลภัทรมีรักและห่วงหาหน่วยของท่านได้บอกว่า ถ้าร้อยโทเทพา รักษาเกียรติยศของกรมทหารก็เท่ากับได้ทดแทนบุญคุณของท่านแล้ว ถึงข้อความที่ว่า

พระราม ก็แล้ว ! ก็แล้ว ! ฉันเชื่อว่ากุญเฑียมจะตั้งใจสงนากุญเฑียม โดยช่วยรักษาเกียรติยศของกรมทหารที่เรารักอย่างยิ่ง.

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 25 15:56)

3. ประโยชน์ของเสื้อป่า

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า “เสื้อป่า” เป็นกิจการที่ยังประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเป็นอเนกประการ ดังนั้นพระองค์จึงได้ทรงสอดแทรกเรื่องเสื้อป่าไว้ในเรื่องนี้ด้วย เพื่อชี้ให้เห็นความจำเป็นและความสำคัญ ของเสื้อป่า ดังนี้

เทียบ ผมได้เล่าให้ผู้ที่ฟังแล้ว ว่าพวกเสื้อป่าได้สมัครกันหลายคน, มากมาย จนเขารับไปไหว. ผมเผื่อใจเกราะหัดก็, ...

...

จิต เสื้อป่าอื่นมีอีกจากชุดแยะหรือ, กุดเดียว?

เทียบ ก็เห็นจะเป็นบ้าง ซอรับ. แต่ท่านผู้บัญชาการ ค่ายได้พูดว่าชี้แจงมากมาย กล่าววาทัก ๆ กวนะมุ่งคำหน้าตัวอย่าง เคียวกันทั้งหงคไม่ได้ บางคน ก็มีหน้าที่ไปรวมประจันหน้ากับข้าศึก, บางคนก็มีหน้าที่ต้องอยู่รักษา ความสงบราบคาบภายใน, นับว่าทำประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมือง เหมือนกัน

เทพ ถูกที่เกี่ยว. ที่จริงการมีคณะเสื้อป่านี้มีประโยชน์มากจริง ๆ, เป็น เครื่องสอนคนให้รู้จักนึกถึงหน้าที่ลูกผู้ชาย, น่าปลื้มใจจริง ๆ,

จิต ไม่โอ้อวดสอนให้ผู้ชายรู้สึกเจนนั่นละเพื่อน, ถึงผู้หญิงก็ได้รับความ เกื้อหนุนใจมากเหมือนกัน. คุณแม่ที่จันทร์ของฉันทิ ยังอุกส่าห์ไปสมัคร เป็นนางพยาบาลกับเขาค้วยเหมือนกัน.

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 25 15:48-49)

และ

เทียบ จริง, เป็นเกราะหัดดีมาก, ที่เผื่อถึงกราวที่จันทองออกไม่ลาด ระยะเวลาชั่ววูบ ก็จาแจะไม่โดนเวลาที่เจ้าพวกข้าตีกันไขกนใจ ออกมาด้วย : ตันไม่ได้คิดว่าเป็นการรบจริง ๆ เลยเหี่ยว; นี่ก็เป็น เวลาไปซ้อมรบที่ทุ่งโพธาราม.

จิต บุกรจริง ๆ นะ, ฉันทินท์ที่แก่ได้ประสมโอกาสอย่างนั้น, ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515:61)

ความตอนหนึ่งแสดงให้เห็นว่า หน้าทีของเสือป่านั้น ในยามสงครามอาจจะอาสา
ออกรบเพื่อป้องกันประเทศชาติ หรืออาจจะอยู่รักษาความสงบภายในก็ได้ สรุปว่าผู้ที่เป็น
เสือป่านั้นจะมีสำนึกของความเป็นคนไทย และรักษาชาติไทยอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเสือป่าจะสอน
ประชาชนทั้งชายและหญิงในเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้การฝึกอบรมของเสือป่ายังทำให้
เสือป่าได้เปรียบศัตรูเวลาเข้าสู่สงครามจริง ๆ นับเป็นการปลูกฝังความสำคัญและหน้าที่ของ
เสือป่าให้กับผู้ถูกสอนได้เป็นอย่างดี

๓. การเป็นพลเมืองที่ดี

ในเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า ในยามสงครามไม่เฉพาะทหาร หรือเสือป่าเท่านั้นที่อาจ
จะช่วยป้องกันประเทศชาติ แต่ประชาชนก็มีโอกาสจะได้รับรู้ชาติบ้านเมืองเพื่อแสดงความ
กตัญญูต่อบ้านเกิดเมืองนอนได้เช่นกัน เจเนเรอเกิดสงครามขึ้นมา ผู้หญิงอาจจะอาสาเป็น
พยาบาลเพื่อทำหน้าที่รักษาพยาบาลทหารบาดเจ็บ นับว่าเป็นการช่วยเหลือประเทศชาติ
ได้ทางอ้อมเหมือนกัน ถึงแม้จะเห็นได้จากตอนที่ว่า

แสง อ้อ ! บัดนี้จันทร์สมก็ไปเป็นนางพยาบาลแล้วหรือ? ฉันไม่ยกทรวง
ออก.

จิต เข่าว่า เขาเป็นลูกทหาร, เมื่อจะไปสนามรบไม่ได้ในหน้าที่ของทหาร
ก็ขอไปในหน้าที่นางพยาบาล.

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515:49)

กลวิธีในการปลูกฝังความรักชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงดำเนิน "เนื้อเรื่อง" "ตัวละคร"
และ "บทสนทนา" เป็นสำคัญในการปลูกฝังความรักชาติให้กับผู้ถูกสอน ถึงแม้ว่ารายละเอียด
ต่อไปนี้

1. "เนื้อเรื่อง"

เรื่องนี้แบ่แก่นเรื่องจะเน้นถึง "การเสียสละความรัก" เพื่อให้คนรักของณได้มีความสุข และผลสุดท้ายผู้ที่เสียสละจะได้รับผลลัพท์ที่ไ้ตั้งใจไว้ก็ตาม แต่ก็ยังมีเนื้อเรื่องหลายตอนที่ไ้ให้ข้อคิดในเรื่องความรักชาติว่า กล่าวคือไ้ผู้ก่อกองการปฏิวัติหน้าห้องอย่างกล้าหาญของทหาร หน้าทีและกวางรับฝึคชอบของทหาร ลักษณะที่ค้ของผู้บ้กับบัญชา หน้าทีและควาสำคัญของเชื้อป่า ตลอดจนเวลาเกิดก่อกองการณเราก็สามารถจะช่วยประเทศชาติได้ อย่างเช่น ผู้หญิงซึ่งไปสามารถจะอดกรบไ้ ก็อาจจะสักรเป็นนางพยาบาลในโรงพยาบาลทหารเพื่อรักษาทหารที่บาดเจ็บได้ เนื้อเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวล้วนแต่เป็นการฝากข้อคิดในเรื่องความรักชาติไ้กับผู้อ่านไ้ทั้งสิ้น

2. "ตัวละคร"

ตัวละครหลายตัวในเรื่องนี้ไ้แสดงให้เห็นถึงความรักชาติ ไม่ว่าจะเป็นทหารชั้นผู้ใหญ่หรือผู้น้อย เชื้อป่า ตลอดจนตัวละครผู้หญิง ต่างก็ไ้แสดงออกถึงความรักชาติไว้ตามหน้าทีและโอกาสทีจะแสดงไ้ อันเป็นการฝากข้อคิดไ้ผู้อ่านเห็นว่า ณเราทุกคนสามารถจะช่วยเหลือชาติบ้านเมืองไ้เลว หากเรามีความยินดีทีจะกระทำเช่นนั้น

3. "บทสนทนา"

บทสนทนาหลายตอนของตัวละครหลายตัวต่างไ้ให้ข้อคิดและก่อกองใจในเรื่องของความรักชาติไว้เป็นอย่างดี ดังทีไ้แสดงไว้ในตอนที่พูดถึง "แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติ" เอาไว้แล้ว

ดังนั้นจะเห็นไ้ว่า บทละครทุกเรื่อง "เสียสละ" แม้จะเป็นเรื่องการยอมสละความรักเพื่อความรักก็ตาม แต่ก็ไ้เกี่ยวข้องกับความรักชาติไปน้อย จนอาจกล่าวไ้ว่าเป็นบทละครทุกเรื่องหน่งทีสามารถใจปลุกฝังความรักชาติไ้เป็นอย่างดี

ความลับไขว้

บทละครพูด 3 องก์ พระนางแฝง "พระอรรคทัตเทศวร" ทรงพระราชนิพนธ์เพื่อให้นักเรียนนายร้อยชั้นมัธยมบสคงเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน ร.บ. 127 ในการฉลองธงชัยเฉลิมพล ที่ได้รับพระราชทานใหม่ในงานรัชมิ่งกลาภิเษก

เนื้อเรื่องย่อ

เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยมศึกษา กล่าวคือได้มีการขโมยความลับของทางทหาร โดยผู้ร้ายได้ขโมยความลับเกี่ยวกับปืนใหญ่ที่ทางโรงเรียนเพิ่งได้รับมา และยังนับแผนที่ ตลอดจนแผนการรบอย่างอื่น ๆ อีก ในตอนต้นมีผู้สงสัยว่านักเรียนนายร้อยสวัสดิ์จะเป็นตัวการในเรื่องนี้ เพราะมีพิรุณหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เหตุการณ์ที่คนร้ายได้เข้ามาสับหาความลับและไถ่ยิงนายทหารมาดเจ็บแล้วหลบหนีไปในขณะที่นักเรียนนายร้อยกำลังซ้อมรบที่บดพลทศกนิมูร์นั้น เป็นช่วงเวลาที่ยานสวัสดิ์ลาโรงเรียนเพื่อไปพบภรรยา (นางลาวสายหยุก) เมื่อนายสวัสดิ์กลับมาจึงถูกสอบสวนถามว่า นายสวัสดิ์ไปยอมบอกความจริงว่าไปกับใคร เพราะเกรงว่าภรรยาของตัวจะเสียชื่อเสียง แต่ในที่สุดนางสาวสายหยุกก็รู้ว่าจริงได้ยอมบอกความจริงให้ทราบ ในขณะที่ด้วยกันฝ่ายการวรกัจจับ จอน แพรงก์ อดิศนักเรียนนายร้อย แต่ถูกไล่ออกเพราะความประพฤติกิไม่เรียบร้อยผู้เป็นตัวการในเรื่องนี้ได้ นายสวัสดิ์จึงพ้นผิด

แนวความคิดในการปลูกฝังความรักชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์บทละครพูดเรื่องนี้ขึ้น โดยพระราชประสงค์ที่จะให้นักเรียนนายร้อยชั้นมัธยมบสคง ตั้งมั่นเนื้อเรื่องและบทสนทนา จึงเป็นไปเพื่ออวดความเพลึกเพลลีนเป็นส่วนใหญ่ ไปได้ทรงเน้นเรื่องความรักชาติโดยตรง แต่ก็มึแนวความคิดในเรื่องความรักชาติปรากฏอยู่ 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ทรงให้ข้อคิดเรื่อง "ความรักหมู่คณะ"

เป็นตอนที่นักเรียนนายร้อยพากันเจ็บกับแพทย์นายสวัสดิ์ที่ถูกร้อยตรีจรูญ กล่าวหาว่าเป็นตัวการขโมยความลับของทหาร คั้ง ๆ ที่ยังไม่มึเล็ดจากนิ้วช้ค นักเรียนนายร้อยจึงได้

จับกลุ่มร้องทุกข์เพื่อความเป็นธรรมในเรื่องดังกล่าว ผลทรมัพระยากำแหงทรงก๊ก (ผู้มีบัญชาการ กองพลที่ 20 มณฑลหัดสีคิมบุรี) ได้ผูกกับพันโทหลวงสราวุธวิไชย (ผู้บังคับการ โรงเรียนนายร้อย ชั้นมัธยมศึกษา) ในเรื่องความรักพวกพ้องไว้ดังนี้

กำแหง ส่วนการที่นักเรียนเขา เข้ากับพวกของเขานั้น ผมก็ชอบใจไปก็ว่า เขารักพวกพ้อง และรักชื่อเสียงของคณะเขา ผมเห็นเป็นของดียาก เพราะฉะนั้นการที่ผูกหลวงสั่งห้าบปากเสียงเสียนั้นดูไม่จำเป็นเลย การที่จะเชื่อถืออินพวกพ้องของเขาเท่าใด ก็ควรยอมบ้าง

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515: 133)

ความตอนนั้นชี้ให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถือว่า "ความรักพวกพ้องและหวงแหนชื่อเสียงของหมู่คณะ" เป็นเรื่องสำคัญเบื้องต้นที่จะนำไปสู่ความรักประเทศชาติ ทั้งนี้พระองค์จึงได้ทรงเน้นเรื่องนี้ไว้ในบทละครดังกล่าว

ตอนที่ 2 ทรงเน้นเรื่อง 'ความจงรักภักดีและความรักชาติบ้านเมือง'

ตอนนี้เป็นตอนจบของเรื่อง หลังจากที่บายสวัสดิ์ก็ได้พ้นจากข้อกล่าวหาไปแล้ว ผลทรมัพระยากำแหงทรงก๊กจึงได้ได้เรียกประชุมเพื่อชี้แจงเรื่องนี้ให้ทราบทั่วกัน ผลทรมัพระยากำแหงทรงก๊กได้พูดถึงเรื่องความเห็นแก่ประโยชน์ของชาติบ้านเมืองเหนือประโยชน์ส่วนตัว ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และความรักชาติบ้านเมือง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กำแหง ... และขอชักชวนบรรดาทหารได้รู้สึกร่วมกันว่า กบฏที่ขายชาติ คณะของทบ โดยมุ่งประโยชน์ตนมิได้มีอยู่ในหมู่เราดังหลาย และวงช่วยกันหวังเถิดว่าจะไปบีบบังคับนี้ยังเกิดขึ้นในหมู่เราเป็นอันขาด ขออย่าให้ปี่ผู้ใดลบความกตัญญูกตเวทีอันควรน้อยอยู่ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระมหากรุณาเบกตาปรานีพวกเราเหล่าทหาร พระราชทานเครื่องประดับเกียรติยศอันยิ่งใหญ่แห่งกองทัพ ก่อตั้งชัยเฉลิมพลประจำทุกกรมกอง ตลอดจนเครื่องอุปโภค และเงินเดือนเป็นที่สุด สมควรที่เราจะได้มีใจจงรักภักดีเป็นอย่างยิ่ง จนสุดละ

โลหิตและชีวิตของเราจอมเกล้าถวายเป็นราชพลีในทันใดทว่า กับขอ
จงอย่าได้มีเวลาเสียบกลายรักไกรชาติบ้านเมืองของเรา ฟังอุกาค่าห์
ถึงใจไว้ว่าจะรักมาถวายเป็นไทยแห่งชาติบ้านเมืองเราไว้ให้ไว้มีเวลา
ย่อหย่อนไปแม้แต่นึกหนึ่งเลยเป็นอันขาด เพราะการที่รักษาไว้คงเข้าใจ
ว่าเหมือนรักตัวของเราเอง ไกร ช่มแดงชาติกวีท้วงไว้กับเห็นอน
หนึ่งชบแดงตัวเรา กระนั้นเมื่อเรามาร่วมกันอยู่แล้วเช่นนี้เป็น
โอกาสอันดี ขอให้พร้อมกันส่งเสียงโห่ถวายขับ แดงระบาทสมเด็จพระ
บรมนาถพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2515: 155-157)

จะเห็นได้ว่าในตอนท้ายของเรื่อง หรือตอนจบของการแสดงละคร เป็นการให้
ข้อคิดในเรื่องของความรักชาติไว้หลายประการ ดังนี้

1. ในส่วนที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ บทละครเรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า

1.1 พระองค์ทรงมีพระเมตตากรุณาแก่เหล่าทหาร

1.2 พระองค์ได้พระราชทานธงชัยเฉลิมพล ซึ่งถือว่าเป็นเกียรติยศ

อันยิ่งใหญ่ให้แก่กองทหาร

1.3 พระองค์ได้พระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภคแก่เหล่าทหาร

2. ในส่วนที่เกี่ยวกับทหาร บทละครเรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า

2.1 ทหารจะต้องมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

2.2 ทหารจะต้องพร้อมที่จะสละเลือดเนื้อและชีวิตเป็นราชพลี เมื่อถึงเวลา

อันควร

2.3 ทหารจะต้องไปยอมขายชาติหรือขายกะเมือแลกกับประโยชน์ส่วนตน

2.4 ทหารจะต้องมีความรักชาติบ้านเมือง ไปยอมให้ไกรบาทช่มแดงทำลาย

แนวความคิดดังกล่าวทั้งหมดล้วนแล้วแต่ส่งเสริมและปลุกฝังความรักชาติได้เป็นอย่างดี
ทั้งในหมู่ทหารและประชาชน จึงนับว่าบทละครเรื่องนี้สามารถจัดในการปลุกฝังความรักชาติ
ได้เรื่องหนึ่ง

โง่เงา

ละครพูดองค์แก้ว ทรงใช้พระยาบแฝง "ตรอมอุษยา"

เนื้อเรื่องย่อ

เหตุการณ์เกิดขึ้นในเรือรบหลวงพระนเรศวร มีนาย"ลเรือโต" พระยาสมุทโยธิน เป็นผู้บังคับการ และนายเรือเอก หลวงเจ้าชายฉัตรเป็นนายธง เหตุการณ์เกิดขึ้นเพราะ พระวิสุทธธานิขรวรกับนายพร บูล ม่านางกูรเพื่อขบคายเอกสารกัมของทางราชการทหารเรือ โดยใ้หลวงแสนจะจัดหลวงเจ้าชายฉัตรผู้เป็นนายทหารเรือที่ดีและเป็นอุปสรรคสำคัญในการ ขบคายความลับครั้งนี้ด้วยการเขียนบัตรลงที่หลังฉัตร เรือเอกหลวงเจ้าชายฉัตรเป็นกน ชอบเที่ยวเตร่ ชีเข่า และมีหนี้สินมากมาย ทรงยังเป็นคู่กับแม่เจิมภรรยาของ"ลเรือโต" พระยาสมุทโยธิน ทั้งนี้เพื่อใ้พระยาสมุทโยธินเกลียดชังและสั่งลงโทษหลวงเจ้าชายฉัตร พระยาสมุทโยธินรู้ทันแต่เกล้งทำเป็นไม่รู้ ปล่อยให้พระวิสุทธธานิขรวรไปค้นเอกสารลับในห้องทำงาน ซึ่งเปรียบเสมือนท่า "โง่เงา" ไว้ใ้ใส่สอดเข้ามา ในที่สุดก็สามารถจับ พระวิสุทธธานิขรวรและพวกได้

แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติ

เรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการขบคายเอกสารลับของทางราชการทหารในเรือรบหลวงพระนเรศวร เนื้อเรื่องส่วนใหญ่จึงเป็นการแสดงถึงขบวนการในการขบคาย และวิธีการจับพวกขบคาย

สำหรับแนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติมีอยู่ 2 ประการ คือ

1. การรักษาความลับของทางราชการ

ทหารต้องเป็นผู้เก็บความลับของทางราชการจนถึงที่สุด จะต้องไม่ขายความลับหรือแลกเปลี่ยนความลับกับสิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น ในเรื่องนี้ก็ชี้ให้เห็นว่านายพรเรือพระยาสมุทโยธิน กับนายเรือเอกหลวงเจ้าชายฉัตร ต่างก็ไปยอบขายความลับของทางราชการใ้แก่บุคคลอื่นเป็นอันขาด ภายใต้ปรากฏการณ์ละคร ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นตอนที่พระวิสุกรรม์พานิชได้พยายามใส่ร้ายเรื่องเอกหลวงเจ้าวิชาธรรม เพื่อให้พระยาสมุทโยธินไปไว้วางใจให้เก็บกวาดลับอีกต่อไป กวาดถนนี้ชี้ให้เห็นว่าพระยาสมุทโยธินมีความเชื่อว่า นายทหารเรือจะไม่ยอมขายกวาดลับเด็กซาก เพราะตนเองก็ไปเคยกระทำมาก่อนเลย ดังนี้

วิสุกรรม์
สมุท
ผมหมายกวาดว่า กวาดลับในเวลานี้เป็นของบรัการากอบอยู่
ชั้นนั้นบทรอบไปได้ เพราะผมไปเคยขายหรือจ้อกกวาดลับ และผม
ไปเชื่อว่านายทหาร ของผมคนหนึ่งคนใดจะขายกวาดลับ เพราะฉะนั้น
ขอยุติเรื่องนี้กันดี ถ้าคุณพระจะยังไม่ออกไปข้างนอกผมลาก่อน

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2512:169)

ตอนที่ 2 เป็นตอนที่พระวิสุกรรม์พานิชพยายามที่จะให้เรือเอกหลวงเจ้าวิชาธรรมยอมเอกสารลับให้คน โดยเสนอเงื่อนไขว่าเอกสารลับนั้นจะแลกเปลี่ยนกับหนังสือสัญญาเงินที่บิดาของหลวงเจ้าวิชาธรรมกู้ยืมจากตนไป ฉะนั้นหลวงเจ้าวิชาธรรมก็อาจจะถ่วงถ่วงละลวยได้ แต่หลวงเจ้าวิชาธรรมก็ไม่ยอมกระทำตามข้อเสนอนี้ ความที่ปรากฏในบทละคร ก่อ

วิสุกรรม์
เจ้าวิชา
ผมขอคุณเจ้าวิชาลั่นชักโห๊ะ เขียนหนังสืออันนั้นได้เท่านั้น
(โกรธ) ถ้าผมไม่กลัวพระราชาอาญาผมจะจับคุณโยนน้ำเสียเดี๋ยวนี้
เดี๋ยว : คุณหมายกวาดว่าผมจะยอมเป็นคนระแวงสำหรับกับความพอใจ
ของคุณพระเทีปวหรือ?

เจ้าวิชา
...
ถ้าคุณพระรักตัวของคุณพระจะกะก็อ รับไปเสียจากห้องนี้โดยเร็วที่สุด
จะเป็นการดี ! รับไปเสียก่อนที่ผมจะฟ้องร้อง เอะอะขึ้น

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: 179-180)

2. ลักษณะของผู้บังคับบัญชาที่ดี

2.1 ผู้บังคับบัญชาที่ดีจะต้องยอมรับความสามารถของผู้ที่อยู่บังคับบัญชา
จากเรื่องนี้จะเห็นว่าพระยาสมุทโยธินเป็นผู้มอง เห็นความสำคัญและยอมรับความสามารถ

ของหลวงเจิวชลมาร ผู้ยิ่งใหญ่กับบัญชา กิ่ง ชักความที่ว่า

วิสุทร หลวงเจิวเป็นทนายอย่างไร

สมุท มนรับประกันได้ว่า เป็นทนาย และบ่งความรู้อีกด้วย ทำไมคุณพระถาม?

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2512:165)

2.2 ผู้ยิ่งใหญ่กับบัญชาจะต้องเป็นผู้ที่ฉลาดรอบคอบและรู้ทันบุคคลอื่น จะเห็นว่า พระยาสมุทโยธินเป็นผู้ฉลาดทันคน และสามารถวางแผนจับพวกที่จะขโมยเอกสารลับของ ทางราชการได้ กิ่งที่ปรากฏในเรื่องนี้

สมุท ผมทราบที่อยู่แล้ว เพราะผมได้รู้สักระยะแล้วว่า บิดน้าพวกหนึ่ง หนึ่ง เขาารู้สึกว่าถูกหลวงเป็นคนที่กีดขวางในทางดำเนินการของเขา จึง ได้ถึงมือจะกำจัดคุณหลวง เรียบกัน ผมได้รับบัตรสนเท่ห์ กล่าวโทษ คุณหลวงว่าเป็นคนเหี้ยมโหด กบเลื้อยฝูงสาบะเลเหเบา และมีหนี้สิน รุงรัง ต่อมาบัตรสนเท่ห์มาอีก กล่าวโทษว่า คุณหลวงเป็นผู้ที่ไม่ มีต่อตรงต่อผมและถึงแก่มั่งอาจารย์โกรกับแม่เจิง ... ผมได้รับบัตร สนเท่ห์ เหล่านี้แล้ว ก็ได้พยายามสืบหาตัวผู้เขียน แต่ก็ได้เงาเงาจนกัน วันนี้เอง พระวิสุทรได้กล่าวความคล้าย ๆ ที่บิดานับบัตรสนเท่ห์ ผม จึงสันนิษฐานได้ว่า โกรเป็นผู้เขียนบัตรสนเท่ห์นั้น ส่วนความมุ่งหมาย ในการที่จะกำจัดคุณหลวงนี้อยู่อย่างไร ผมก็เลยเข้าใจแจ่มแจ้งด้วย เพราะผมได้ข่าวลับว่าพวกเขาก็คงทำอะไรบางอย่าง ที่ผมจัดการวันนี้ กลอดเรื่อง เป็นเห็บคนตำโพงนางไว้ให้ปลาเข้าลอด ก็เป็อยู่สำเร็จ สบถัก การจับคนที่ถือร้ายอย่างนี้พระวิสุทรกับพวกเขาก็คงนั้น ต้องจับ ให้จับกันให้ตาย ...

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2512:195-196)

จากเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแสดง ความถนัดเรื่องการปลูกฝังความรักชาติไว้ว่า ในส่วนของทหารนั้นผู้ยิ่งใหญ่กับบัญชาที่ช่วยให้

ภารกิจของหน่วยงานคนดำเนินไปได้ด้วยดีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันทหารจะกอง เป็นผู้
เก็บรักษาควาบาลของ ทางราชการไว้จนถึงที่สุด ในเรื่องดังกล่าวเหล่านี้ก็เป็นการฝากข้อคิด
ให้แก่ผู้ผู้ว่า การเก็บรักษาควาบาลของทางการไปให้ตรงนรยรัฐไหลไปยังฝ่าย
ตรงข้าม ก็เป็นทางช่วยรักษาควาบาลลอดภัยและควาบาลนั้นเอง ของ ประเทศชาติได้ทางหนึ่ง

บทนะพาทา

บทละครพูดก้านัก 5 องก์ ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2466 ด้รับการ
ยกย่องจากรรตคคีสโมสรว่าเป็นหนังสือเล่มดีเยี่ยม เมื่อปี พ.ศ. 2467

เนื้อเรื่องย่อ

เรื่องนี้เป็นตำนานดอกกุหลาบ เนื้อเรื่องมีดังนี้ สุเทพเจ้าเทพบุตรกริ้วขันทา
เพราะไปยอรับรักคน จึงทรงลงโทษโดยสาปให้ขันทาไม่เกิดเป็นดอกกุหลาบในเมืองมนุษย์
และให้กลายร่างเป็นหญิงสาวได้เพียงหนึ่งวันเมื่อถึงคืนวันเพ็ญ ต่อมาเมื่อนางมีกนรักและ
มีความรักจึงไม่ถองเป็นดอกกุหลาบอีกต่อไป และตากบวงผิดหวังจากกนรักกลับมาอ่อนวอน
ท้าวสุเทพเจ้าเมื่อใด พระองค์จึงจะยกโทษให้ ในเมืองมนุษย์ ท้าวชัยเสนแห่งนครหัสตินาปุระ
รักกับนางขันทา ได้สู่ขอนางจากพระกาสะทรรณิน (โยคีในป่าหิมะวัน ผู้ซึ่งนางขันทายึดถือ
เป็นบิดา) และได้พานางเข้าเบ็อง ฝ่ายพระนางจันตี มเหสีท้าวชัยเสนเกิดความริษยา
และหึงหวง จึงวางแผนกำจัดนางขันทาโดยให้นางอร่าล (นางก้อมข่าหลวง) ไปเชิญ
วิฑูร (พรานหัตขอบเสน่ห์) มา แล้วทำอุบายให้ท้าวชัยเสนเข้าพระทัยผิดว่านางขันทาให้
พรานหัตวิฑูรทำเสน่ห์เพื่อให้ฤกษ์ดี นายทหารกนเสนีของท้าวชัยเสนหลงรักนาง ท้าวชัยเสน
จึงรับสั่งให้ประหารชีวิตกนเสนีทั้งสองเสีย แต่กนท้าวรรณะ (อำมาตย์) ได้ปลอบกนทั้งสองไป
กนหลังท้าวชัยเสนทรงทราบความจริงจากพรานหัตวิฑูร จึงได้เสกัจจอกถาบทนางขันทา
ไปยังอากรบของพระกาสะทรรณิน ขณะเดียวกัน ด้วยควาเบเร้าโศกเศร้าใจนางขันทาจึง
คำพึมพำซาไฟ เพื่อให้สุเทพเจ้าเสกัจจาทรงช่วยเหลือ สุเทพเจ้าเทพบุตรซึ่งยังทรงรักนางอยู่
ได้ทรงขอรับรองให้นางไปเป็นบาทบริจาริกา แต่นางทูลปฏิเสธเพราะนางมีพระสวามีอยู่แล้ว
สุเทพเจ้าทรงมีเทวดาโทสะสาปนางได้เป็นดอกกุหลาบกลดกไป ท้าวชัยเสนเสกัจจามาซาเพียง

หนึ่งเดียววินาที่ ไม่สามารถจะทรงแก้ไขอะไรได้ จึงได้แก้ทรงให้แก้ต้นกุหลาบกลับไปยัง
พระราชวัง

แนวความคิดในการปลูกฝังความรักชาติ

เนื่องจากเรื่องนี้เป็นบทละครพูดคำฉันท์ที่ว่าด้วย "ตำนานแห่งดอกกุหลาบ" ที่
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงบรรณาการนิพนธ์ขึ้นตามพระจิตนาการ ดังนั้น
เนื้อเรื่องส่วนใหญ่จึงไปได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการปลูกฝังความรักชาติแต่อย่างใด แต่ผู้ทรง
พระราชนิพนธ์ก็ยังได้ทรงสอดแทรกเรื่องความรักชาติไว้ในบางตอนเท่าที่โอกาสจะอำนวย
แนวความคิดในการปลูกฝังความรักชาติที่ปรากฏในเรื่องนี้มีสองประการคือ ประการแรก
ได้ทรงแสดงให้เห็นบทบาทและความสำคัญของพระมหากษัตริย์ กับอีกประการหนึ่งได้ทรง
แสดงถึงความรักภักดีของทหารและข้าราชการบริพาร ทั้งบ่าบระเล่อบคักไปนี้

1. บทบาทและความสำคัญของพระมหากษัตริย์

ในเรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญและบทบาทของพระมหากษัตริย์ว่าทรงเป็นพระ
ประมุขของชาติ ดังนั้นพระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่งของพระองค์ก็คือ ทรงเป็นจอบทัพเพื่อ
ป้องกันประเทศชาติและประชาชน ฉะนั้นในบทละครเรื่องนี้หากมีการกล่าวถวายพระพรจึง
บังเกิดถึงการขอให้องค์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงรอบรู้เชี่ยวชาญในศิลปศาสตร์และการยุทธหัตถี
จึงมีรัชชานะแก่ข้าศึกศัตรูได้โดยง่าย ดังปรากฏในบทละคร 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นตอนที่พระกาละทรณ์กล่าวถวายพระพรแก่ท้าวฉัยเสน โดยได้
เป็นเรื่องให้ทรงมีพระชนมายุยืนยาว สามารถเอาชนะข้าศึกได้ มีพลาหมัยสมบุรุษ พร้อม
ทั้งให้ทรงพระเกษมสำราญ ถึงความที่ว่า

(เมฆวิปุลูชิตา, 19)

กาละทรณ์

ชโยข้าชอกกล่าวดำประจุกะมะนาการ

แก่ระผู้ผ่าน มโหเวรรย์

ชโยขอให้องค์ท้าวณะระปะกัระชั้น-

บายุรุษพร - ระกาลลง;

ชโยชอให้มีชัยจาณะฉริระนง
 สมประสงค์องค์ อธิราช;
 ชโยชอห้องกษัตริย์ยะภิกะระนาถ
 สนิทสมมาศ ๓ กิจการ;
 ชโยชอจงทรง เกณมคุชะฤกิสราญ
 หุกทิวากาล และรากรี;
 ชโยชอจงจงกั้วาวมิยะนะระบตี
 กงพะลังมี นิรันดร

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ตอนที่ 2 เป็นบทพากย์ของนักสวดที่กล่าวถึงพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์
 ว่า ทรงรอบรู้ในศิลปศาสตร์ทั้งปวง และทรงเชี่ยวชาญในกระบวนยุทธทุกอย่าง ทางที่
 ปรากฏในบทละครว่า

(ฉบงู, 16)

บทพากย์ของนักสวด

อ้าควยเทพโง่กำเข็ญ แล้วโปรคย่าเบิเบ มโนวงน้อมพร้อมกัน
 หังกำข้าตุลเขวัญ ผู้ทรงมดัยต์ มหิทธิเดชเกรียงไกร
 คั้วองคัสบเค็จจวมใจ- ถูรรยาธิปไตย การจงรัฐคัสคิน
 ทรงนามชัยเสนริน- ทราชเว็องโกล-ปรหสาสุฤระเจ็บวชานาญ
 บัจเจนไกรเพคะเสาค อักคังปฺราญ กัมถึร์กั้วแกมกวร
 อีควองไวในกระบวน อาวุชถึถ้วน ทุกอย่างในทางยุทธกล
 สันทักอั้ววะโกลถ พระรูปวิบล สิริโสภาภย์สรรพางกั

...

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สำหรับความสำคัญของการรวมดาบทกวีนี้ ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ทรงชี้ให้เห็น
 ว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นปึงขวัญ ที่พึ่ง และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของประชาชนทั้งในยามสงบ

และยามสงคราม เปรียบเสมือนพระอาทิตย์และพระจันทร์ที่ยังกวาดสว่างให้แก่โลก ใน
 เรื่องนี้ไม่สงสัยไว้ก่อนที่ท้าวชัยเสนจะทรงได้พระบงการแห่งพระองค์เอง เพราะความโหดร้าย
 อันสืบเนื่องมาจากทรงเสียรู้จนถึงกับรับสั่งให้ประหารชีวิตนางมีตมาและสุภาวดีนายทหาร
 คนสนิท อำมาตย์นั้นสรวรรณะได้เข้าขัดขวาง และหลอให้ท้าวชัยเสนทรงพระหนักถึงความ
 สำคัญของพระราชว่า ขณะนี้มีใก่มาคิดกันอยู่ ถ้าหากไปมีวงศ์ระบดกบฏก็แล้ว ประชาชน
 จะระส่ำระสาย เห็นทีจะป้องกันบ้านเมืองเอาไว้ไม่ได้ ถึงปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ว่า

(ฉิเตะวิเชียร, 11)

นันทิวรรณะ

อำเทวะโปรกเกล้า	กรุกาณะข้าห์,
ชดองค์พระเจ้า-	วิณะรังระสยไว้:
เหตุด้วยอะริชก	และแสนปะเกรียงไกร
เกือบถึงพระเวียงชัย,	และตลอดวิถึมา
ไค้ทหารสำม่วง	นรหวั่น ๗ วิญญาห์,
ถึงนี้แต่ละทวยมา-	กะระยังระริกรัว.
หากรู้จะเสียองค์	ปิยะราชะทูนหัว
คงยิ่งจะเพิ่มกลัว	ศยะพาคสิมกีเบี่ยน;
ทราบบิดพระเกษม	วรณายะเหนือเก็ยร
ย่อนกานต์จำเนียร	เพราะระบารบิร;
ซึ่งกบขลชะชั้ชญาที	บนิหวั่ง ๓ อารบถ,
ขอให้โรคบ	วรณบุษะบันยัง.
ไร่ป็นคัลกรารชย์	สะก็วาทีจะกันนัง,
ไหนเลยจะคงถึง	อิถราณูภาพกรอง.
โลกเราลง่างาย	ก็เพราะแสงกะวันส่อง,
สิ้นแสงระวิทอง	มละทัวนะฉนิโค,
อันปวงประชาเปรม	ทุกฝั่งสระเกษไค้,
เกษคัมภีร์คิโน	ทุกิหบ่และแ่่นอน.

ราตรีสว่างแว้ง
โกฏีกาว ๗ อัมพร
อันว่า ระฤกษ์เปรียบ
ไร่นาละข้าหล่ียว

ก็เพราะแสงนิกากร,
ก็บเท่าเงาจันทร์เฝ้าย;
วรโสมะนั้นเฝ้าย,
จะประสมพระเจ้าไหน?

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จะเห็นได้ว่าเป็นการชี้ให้ผู้รู้ผู้อ่านเห็นความสำคัญและบทบาทของสถาบันกษัตริย์ได้ เป็นอย่างดี นับเป็นการเสาะหาบทกวีของสถาบันกษัตริย์ได้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนได้ทางหนึ่ง

2. เรื่องความจงรักภักดี

ในเรื่องนี้ได้พูดถึงความจงรักภักดีต่อบ้านเกิด เมืองนอนของทหารบกระชักราชบริหาร ซึ่งได้ให้ข้อคิดว่า คนเราควรได้ทำประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมืองโดยไม่ถ่วงหวังสิ่งตอบแทน ดังตอนที่พราหมณ์วิศูรได้มาช่วยทำอุบายให้แก่ระนางจตีที่ระชึกาแห่งท้าวบถ ความตอนนั้นชี้ให้เห็นว่า พราหมณ์วิศูรหาไปเพราะความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมืองเป็นสำคัญ ดังนี้

จตี

พ่อแพ่ลูกกคงจะคอย บบิรอลละกราวนี้
อย่างไรท่าอาจารย์ ที่ชะต่านก็เป็นช
ชาวแคว้นของข้านี้, ก็จะช่วยถุกันใจ

วิศูร

กูข้าเป็นชาวชก- ทะสับบถไนริ,
หากช่วยได้มีชัย ก็จะช่วยแสนราษฎร

...

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ส่วนความจงรักภักดีและความรักชาติบ้านเมืองของทหารนั้น เนื้อเรื่องก็ได้ชี้ให้เห็นว่า ทหารเป็นผู้ที่สามารถสละชีพเพื่อชาติบ้านเมืองได้ทุกโอกาส ทหารจะต้องป้องกันประเทศชาติและราชบัลลังก์โดยไม่เสียค่ายชีวิต ซึ่งจะเห็นได้จากตอนที่คุฎาก นายทหารคนสนิทของ

ท้าวชัยเสน ที่ถูกท้าวชัยเสนรับสั่งให้ประหารชีวิตเพราะเข้าพระทัยผิด แต่อำมาตย์
นั้นท้าวธรรมะภิกษณ์ปล่อยตัวโดยขอให้ศุภางค์ออกไปจากเมืองเสีย ศุภางค์ไม่ยอม กลับบอกว่า
เขารักและภักดีต่อชาติบ้านเมือง ถ้าต้องจากบ้านเมืองไปขอตายดีกว่า ดังนั้นเขาจึงได้
อาสาเข้าสู่ฝึกจนทั่วภายในสนามรบ ตามที่ปรากฏในบทละครว่า

นันทิวรรณะ

ข้าบถดแก่เสน่	จะบปลงละชีวิตัน,
เป็นแต่ให้เขานั้น	มละเขตประเทศนี้;
เขาทอขว่ว่าเขานั้น	กุกิมัน ๗ ภักดี,
ก้องห่างจากทรงศรี	ชีวะเขามกยากกรอง,
ขอลาแล้วมุง	จะทรง ๗ ที่กอง
ทัพหลางก้วยใจปอง	กุกิแฝงระหัดสออยู่
จนถั่งเวลาที	จะประยุทระกอดสู
ศึกแล้วเขาเกรียมจู้	จระรวมระกรูพาล,
เผื่อภายในที่รบ	อริอย่างทหารหาญ;
ข้าพังนิกสงสาร	ก็ประสาทะตามใจ.
กรันถึงเวลายุทธ	กนุเห็นศุภางค์ไกร
ออกนำหน้าพลไป	และประยุทระหน้าทัพ,
เห็นพวกข้าศึกห้อม	๗ กุภางกะเหล่อนับ,
ทั้งพันทั้งแวงยับ	และกุภางกะล้มตาย.
สนใจที่ไม่มอบ	ชีวิตเป็นพะลี้ภายใน
ไถ้บาทแห่งฤาสาย	เพราะวะมะมันกศิษุ.

ชัยเสน

เออถูกอวยกลายความ	หุชะหทัยอยู่
เปือทรามนิกรของกู	บเสียชีวิตราว;
เป็นเชื้อชาตินักรบ	สละชีพ ๗ สงคราม
นับว่าไค้กายงาน	กุนายทหารกล้า.

พระบาทสมเด็จพะระบงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จากการศึกษาเรื่องปัทมะสาธา จะเห็นว่า ระยะเวลาตั้งแต่พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสดทอดการปลูกฝังความรักชาติไว้ ในเรื่องบทบาทและกวางสำคัญของพระมหากษัตริย์ กับเรื่องความจงรักภักดีของทหารและข้าราชการ นับว่าสามารถทำให้ผู้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกรักและหวงแหนชาติ ตลอดจนสถาบันกษัตริย์ได้เป็นอย่างดี

พนามยอกเอาหนามบ่ง

ละครชวนหัวสลับลำ 2 องก์ ทรงใช้พระนางแฝง "กรีกอุทยา" ทรงพระราชนิพนธ์และทรงจัดการแสดงเรื่องนี้ในงานประจำปีของจิตรลดาสภาการ ในปี พ.ศ. 2458 บทละครเรื่องนี้มีสองจำนวน ส่วนวนเดิมยังถูกพิหลังเป็นวัจนธรรมบเขอมนัน และทรงเห็นว่ามีหลายบทที่อาจกระทบกระเทือนก่อทหาร จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์แก้ไขใหม่ โดยทรงเปลี่ยนภูมิหลังเป็นวัจนธรรมบอังกฤษ และทรงแก้บทของสเบเค็พระยุศราชออกทั้งหมด จากการแก้ไขดังกล่าว ความหมายของชื่อเรื่อง "หนามยอกเอาหนามบ่ง" จึงเด่นชัดนัยจง (ม.ล. มีน มาลากุล 2521 ง. 34-35)

เนื้อเรื่องย่อ

พงศ์เทคนกรทิบาลเมืองโนแวนร์ ซึ่งเป็นเมืองชายแดนใกล้กับโอกาสก่อนรับกรบทหารม้าที่ 20 ซึ่งมีพันเอกยอกสเปอร์เป็นผู้บังคับการ เจ้าผู้ครองนครถือว่าเป็นเกียรติยศยิ่งจึงได้มีการเตรียมอาหารดี ๆ และแกะแกะผู้คนมาก้อนรับ ทั้ง ๆ ที่ประชาชนของพระองค์เองไม่ได้รู้สึกยินดีเท่าที่ควร นอกจากนั้นแฟงแหยงยังได้ให้บุตรสาวและหลานสาวจัดการแสดงบนเวทีให้ดูด้วย ผู้บังคับการเกิดกวางกิดที่จะให้ทหารของตนได้แต่งงานกับหญิงสาวเหล่านั้น จึงบังคับให้แฟงแหยงจัดคำพิธิแต่งงานในบ่ายวันนั้น เพราะวันรุ่งขึ้นทหารจะต้องออกจากเมืองไป ฝ่ายเอดิสเบศริตาของแฟงแหยงรักอยู่กับเบร์รีแมนหัวหน้าคณะละคร (และหญิงสาวคนอื่น ๆ ต่างก็มักรักอยู่แล้ว) จึงได้วางแผนชักชวนให้แก่งงาน โดยการเชิญบาทหลวงให้ออกไปจากเมืองก่อน และได้ซ่อนสมุดทะเบียนเสียด้วย พร้อมทั้งเน้นก็ได้ให้เบร์รีแมนปลอมตัวเป็นบาทหลวงมาคำพิธิให้ เบร์รีแมนได้ตามความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย ฝ่ายหญิงปฏิเสธ และเบร์รีแมนได้ลายผู้บังคับการถึงไมอนุญาตจากท่านเสนาบดี

กระทรวงยุติธรรมการ ต่อมาศาลให้ทหารทำการสมรสได้ ผู้บังคับการจึงต้องยอมเลิกคัม
ความคิดในเรื่องการแต่งงาน ผลที่สุดหญิงสาวเหล่านั้นก็ได้แต่งงานกับทหารของคุณ

แนวความคิดในการปลูกฝังความรักชาติ

"หมายยกเอาหมายบ่ง" เป็นมโหรีกรชนวนแก้วสลับล่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานขึ้นเพื่อเป็นการลือเลื่องทหาร กว๊วยทรงหวังจะให้เป็นการ
แสดงเพื่อถวายเกียรติคุณและเรียกเสียงหัวเราะ (ชวนหัว) เป็นสำคัญ ส่วนใหญ่พระองค์
จะทรงลือเลื่องเรื่องวินัยอันเคร่งครัดของทหาร การเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เช่น
ถ้าผู้บังคับบัญชาสั่งห้ามเมา ห้ามอาเจียน ก็จะต้องปฏิบัติตามคำสั่ง ปดะนั้นแะบ่มีความผิด
เป็นกัน และยังมีเรื่องลือเลื่องชวนหัวอื่น ๆ อีก แต่ถึงแม้เนื้อเรื่องและบทสนทนาส่วนใหญ่
จะเป็นเรื่องชวนหัวก็ตาม ก็ยังมีการปลูกฝังให้รักชาติฝังอยู่เช่นกัน แนวความคิดในการ
ปลูกฝังความรักชาติตามที่ฝังอยู่ในมโหรีกรเรื่องนี้ก็ดังต่อไปนี้

1. ประชาชนต่างเห็นความสำคัญของทหารและยึดถือจนรับทราบ ขาเยื่อนของทหาร
จะเห็นได้จากตอนต้นพลเทศ (นคราภิบาลเบองโนแวนร์) ได้เป็นผู้กล่าวถึงยอมรับกรมทหารม้า
ที่ 20 ที่มาเยื่อน เนื้อถวาบในการกล่าวก่อนรับบอกให้ทราบว่ เบืองโนแวนร์มักจะทำยแพ้
แก่ข้าศึกเพราะไม่ฟังคำสั่งทหารไว้คอยป้องกันรักษา ชาวเมืองจึงมีความป่นก่เป็นลันจากที่
กองทหารได้มาเยื่อน ดังความที่ว่า

บทพากย์ - พลเทศ ข้าผู้รับฉันทะบา จากชาวพารา ใต้กล่าวเนนายฉวา
เบืองฉาบ่มีความรุ่งเรือง ลือ. เกียวกี่กระเคื่อง
สมมุติสมบัติพิสดาย กิ่งแก่มูร์นี้นาน ฉันทองทหาร
บ่เคยจะได้บ่บา แะยามไพร่สาธา ยกทฤษฎโยฉา ขา
เหยียบแหมฉานเวียงชัย ยกพลประทักรั้งโค เกยเข้า
เวียงได้ ทุกครั้งแต่ถึงเคิงมา กิ่งนี้มูร์นี้นา ใต้เกย
เป็นข้า ใต้ครุมีรัฐกัท ฉานี่เป็นาทรพล ประฉับประฉน
บ่เคยฉานะไเร ๗๘ เมืองขึ้นฉมยนคี่ ที่กองโยรี

ของท่านมาถึงเมืองเรา มิได้บุงมัทักเอา มุ่งเพียงแต่เข้า
 มาเพาะนียงขมขู; ชาวเรากำใจดังถูก ท่านมาการูญ
 ให้เราได้เห็นเป็นขวัญ ชาวเวียงเพลงเสียงเร่วมกัน
 ปรีดิ์เปรมเกษมสันต์ สำหรับต้อนรับโยธา

...

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จากกวาบที่ว่า เมืองโนนเวรไม่เกยบ่ทหารมาเยือน และตกเป็นเมืองขึ้นของ
 ข้าศึกอยู่บ่อย ๆ นั้น เป็นการให้ข้อคิดว่ากิจการทหารเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการป้องกัน
 ประเทศชาติ นับเป็นการชี้ให้เห็นความสำคัญของทหาร และเป็นการเพาะความนิยมทหารใน
 หมู่ชนผู้อ่านได้ก้วย

2. กวาบสำนักกระหว่างหมุกทะ ในเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าถ้าทหาร พลเรือน และ
 ข้าราชการเหล่าอื่น (ในเรื่องนี้คือกองตระเวน) ได้สามัคคีร่วมมือกันแล้ว ก็จะทำกวาบ
 สงบสุขมาให้ ซึ่งเป็นการเน้นถึงเรื่องความสามัคคีร่วมมือร่วมแรงกันของฝ่ายต่าง ๆ เพื่อ
 กวาบสงบสุขของประเทศชาติได้เป็นอย่างดี ดังบทร้องที่ว่า

(พราหมณ์คักน้ำแก้ว)

...

แพก	แม่ทหารพลเรือนเป็นเพื่อนรัก
ลูกกู	ชะเออเจย
แพก	เราก้วกเป็นสุขสโ بسر
ลูกกู	สโ بسر
แพก	เพราะกะบั้นทวมกันอ่านวยพร
ลูกกู	ชะเออเจย
แพก	ขอทหารชาสุสมรจงอยู่กั
ลูกกู	จงอยู่กั

...

บอ ให้ทหารชาลวูทรี
 พล ชาลวูทรี
 บอ นิกย์เป็นสุข
 นिरทุกซันรภัย
 พล และใจหาญ
 บอ ชนะเสี้ยนไถ่กู
 พล ไถ่กู
 บอ ผู้ใจพาล
 จงแลงล่านนายแพ
 พล แก่เคษา
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

3. ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ นับถือเป็นหัวใจของความ
 รักชาตินั้น ก็ได้ปรากฏอยู่ในตอนสุดท้ายของบทละครเรื่องนี้ ซึ่งผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ทรง
 ชี้ให้เห็นถึงความจงรักภักดีของทหารที่มีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไว้ก่อนหนึ่ง
 กับได้ทรงกล่าวถึงความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไว้อีก
 ก่อนหนึ่งต่างหาก เพื่อจะให้ผู้นับอ่านได้เห็นอย่างแจ่มแจ้ง ดังนี้

ทหาร พวกเราเหล่าทหารชาลวูสนาม
 ไม่กรั่นกร้ามใจจาบิตรทุกชีเกา
 แบ้ซ้าไถ่ลี้กเิมอหังการ
 จะวูมาโจมกี้ย้ายเรา
 ขอบอบกายถวายนั่งจิวาคม
 ไว้แหบมาปร เบนทริยู้เป็นเจ้า
 เพื่อรักษาเซกแก้วนกินแดนเรา
 มิให้ชนด้นเข้ามารอบกรอง

รักษาชาติศาสนาให้ปรากฏ
 เกียรติยศผู้เฝ้าองค์องค์
 ยอมสละชีวิตแทนพี่น้อง
 เพื่อตั้งมองสุขสวัสดิ์วัฒนา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทนี้บอกให้ทราบว่า ทหารจะถือเป็นผู้กล้าหาญ ยอมสละชีวิตเพื่อปกป้องแผ่นดิน
 รักษาชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนยอมกายแทนพี่น้องประชาชน เพื่อให้
 ประชาชนได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ทำให้ผู้ผู้ก่อเกิดความซาบซึ้งและเกรงใจในความ
 เสียสละอันยิ่งใหญ่ของทหารได้

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความจงรักภักดีของประชาชนไว้ดังนี้

ทั้งหมด เสียแรงเกิดมาอย่าเสียที่
 ที่ได้บิณฑนาตศาสนา
 มีพึ่งกษัตริย์ชาติถิยา
 เป็นปิ่นประชาชาวเรา
 ไม่ควรนิ่งนิ่งทั้ง หกจึงช่วย
 ไม่ควรให้อายชายหน้าเขา
 อย่าได้โกรธาตนักเภา
 ว่าเขาแค้นแค้นแย่งกัน
 เฟื่องฟูประโยชน์ห่มมาก
 ถ้วยองล้าบาททุกสิ่งสรรพ
 ประนีประนอมพร้อมกัน
 ทุกวันมุ่งรักสงามัก
 เลือดเนื้อร่างกายถวายไว้
 ภายใต้อาตบงส์พระทรงศรี

ยื่นยงจงรักภักดี

วางจิวแทบเบื้องบาทมุกดา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ตอนนี้เป็นการเตือนสติผู้คนที่อ่านว่า เมื่อเราเกิดมาเป็นคนที่บังเกิดมา กาศนา และพระมหากษัตริย์รอบเข่นนี้แล้ว ก็ควรระสามัคคีปรองคองกันเพื่อรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้ และต้องพร้อมที่จะยอมสละชีวิตเพื่อแสดงความรักภักดีทุกเมื่อ นับเป็นการฝากข้อคิดในเรื่องความรักชาติไว้กับผู้คนที่อ่านได้อย่างครบถ้วน

วิวาทพระสมุทร

เป็นละครสังคีต ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเรียกว่า "ละครพูดสลับลำ" ทรงพระราชนิพนธ์และทรงจัดการแสดงในงานประจำปีของจิตรลดาสถานการ ในปี พ.ศ. 2459 แสดงครั้งแรกวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2459 พระองค์ทรงแสดงเป็น นายนาวาเอก เอ็ดเวิร์ด ไลออน

ม.ล. ปิ่น มาลากุล ได้กล่าวถึงรายละเอียดที่ควรรู้เกี่ยวกับละครเรื่องนี้ไว้ในกานำหนังสือ "บทละครพูดสลับลำเรื่องวิวาทพระสมุทร และบทละครสังคีต เรื่อง ปีกาโก" ว่า การแสดงละครเรื่องนี้ นอกเหนือไปจากทำให้เกิดความสนุกเพลิดเพลินแล้ว ยังเป็นการหาเงินให้แก่สาธารณกุศลหลายครั้ง เช่น มีการแสดงเก็บเงินให้ราชนาวิสุนภาม เพื่อซื้อเรือรบพระร่วงหลายหนในระยะเวลา 4 ปี จัดการแสดงสมทบทุนซื้อปืนให้เสือป่า และในวันที่ 23-25 พฤษภาคม พ.ศ. 2466 ได้โปรดให้แสดงที่พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน เพื่อเก็บเงินบำรุงกิจการเสือป่ารัก.ภ.ระองค์ ได้เงิน 3,600 บาท ครั้งนั้นทรงแสดงเป็นกั้ว ท้าวมิกิสี นอกจากนี้ยังได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สมาคมฝรั่งเศสจัดการแสดงเพื่อการกุศลที่สวนสราญรมย์ พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องย่อเป็นภาษาอังกฤษและได้ทรงเขียนสุภาษิตพระราชทานกั้ว ก่อมา กร. วิลเป็ค ทอนลีย์ ได้รับพระบรมราชานุญาตให้แปลเป็นภาษาอังกฤษ และจัดแสดงที่สวนบิสกวันเก็บเงินบำรุงวชิรพยาบาลและเนอรัซิงโฮบ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2510: กานำ 5-6)

เนื้อเรื่องย่อ

ท้าวปักษีเจ้าผู้ครองเกาะอัลปาเบตามีพระธิดาชื่อ อันโครเมกาซึ่งอยู่กับอันเดร เจ้าท่างนคร แก่กริสโตเฟอร์หัวหน้านักบวชได้วางแผนที่จะให้อันโครเมกาเข้าพิธีสมรสกับ กอนสตันตินัสเพื่อนของหลานชาย โดยอาศัยประเพณี "การบูชาพระสมุท" เป็นเครื่องมือน กล่าวคือ เมื่อครบรอบร้อยปีเจ้าผู้ครองเกาะจะต้องสละพระธิดาบูชาพระสมุท ด้วยการให้ พระธิดาแต่งงานกับเจ้าสาวแท้ไปสู่ทะเลแล้วให้ประทับบนเก้าอี้ เพื่อเฝ้าทะเลซึ่งนางจะพัดพาเอา นางไป นางจะสิ้นพระชนม์หรือจะรอดชีวิตก็สุดแต่โชคชะตา แต่ถึงจะรอดชีวิตกลับมาก็มี อาจจะต้องแต่งงานกับใครก็ได้ เพราะถือว่าได้แต่งงานกับพระสมุทไปแล้ว เว้นไว้แต่พระสมุท จะให้อันโครเป็นตัวแทนพระคงก็ จึงจะแต่งงานกับผู้นั้นได้ ทั้งนี้ให้หัวหน้านักบวชเป็นผู้กระทำ พิธีนี้ กริสโตเฟอร์กับกอนสตันตินัสจึงได้วางแผนไว้ว่า "เทือกหีส" ซึ่งชาวเมืองเห็นว่ามึนรูปร่าง ประหลาดเพราะไว้มึนเมื่อย และเทือกหีสคนจึงเป็นมอชของนาวาเอาไลออน แห่งกองทัพเรือ อังกฤษเป็นผู้จับมอชคนที่พระสมุทยอมให้เป็นตัวแทน โดยให้ชื่อที่กอนสตันตินัส แก่นาวาเอก เอ็ดเวิร์ด ไลออน ผู้บังคับการเรือ "อัลกสเปอร์ด" ของอังกฤษทราบเรื่อง จึงได้ชักชวน พิธีด้วยการใช้กำลังทางยุทธนาวีบังคับ ด้วยถือว่าตนเองเป็นเจ้าของทะเล เพราะปีเรือรบที่ เข้มแข็งและสามารถคุมครองทะเลได้ พร้อมทั้งได้เปิดเผยอุบายของกริสโตเฟอร์ให้ชาว เมืองทราบ ในที่สุดพิธีบูชาพระสมุทก็ต้องล้มไป อันโครเมกาได้แต่งงานกับอันเดรท่ามกลาง ความยินดีของชาวเมือง

แนวความคิดในเรื่องการปลุกฝังความรักชาติ

แม้ว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องประเภทชวนหัวก็ตาม แต่ก็ได้มีการสอดแทรกเรื่องการ ปลุกฝังความรักชาติเอาไว้มางตอน โดยได้กล่าวถึงพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ ที่ทรงมีต่อพลเมืองของพระองค์ประการหนึ่ง กับเรื่องความสำคัญและความจำเป็นของการ มีกำลังรบที่เข้มแข็งอีกประการหนึ่ง ไว้ดังนี้

1. พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีต่อพลเมือง

จากเรื่องนี้จะชี้ให้เห็นว่า พระมหากษัตริย์ทรงทรงยอมเสียสละเพื่อความผาสุก ของประชาชน โดยที่ท้าวปักษีจะต้องทรงยอมสละอันโครเมกา (ธิดาสาว) บูชาพระสมุท

เพื่อเอาพระทัยพระสมุททิให้ทรงพระวิโรชและลงโทษชาวเมือง ดังกล่าวที่ว่า

บทร้อง - ท้าวมีคัส

(บงลงวันทอง)

กูราประชาราษฎร
เราผู้ครองไอลวรยา
จงวิตถกักรักเรา
บำรุงความสุขทุกคืนวัน
หวังให้เขตรัฐวิณะ
ให้วิว่าหัทธมหารา
ขอให้ท่านหัวหน้าคณา
ให้ทรงพระเมตตาแก่ข้าไทย

จงพึงพจนสุนทรที่วอนว่า
เนนกรฉลฝาสง่ากรัน
ประโยชน์แห่งประมาข้าขอบขันธุ์
ทุกสิ่งสรรเยยอมให้ควัยไปกรี
ยอมลดละธิดามารการี
เพื่อถนอภัยยากินหัวไป
กล่าววาตีวอนเรผู้เป็นพ่อ
ขอให้แผ้วพันกับบาล

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

แสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงห่วงใยและทรงนึกถึงความผาสุกของประชาชน
เหนือสิ่งอื่นใด นับเป็นพระราชกรณียกิจที่ควรแก่การสรรเสริญอย่างยิ่ง

2. ความสำคัญของการมีกำลังรบ

ทรงชี้ให้เห็นว่า ประเทศชาติใดก็ตามหากมีกำลังรบที่เพียบพร้อมเข้มแข็งแล้ว
ก็ย่อมเป็นฝ่ายถูกต้องเสมอไปว่าจะทำการสิ่งใด เพราะประเทศที่มีกำลังก็ย่อมกว่าไปอาจ
จะโต้แย้งได้เสมอ ดังจะเห็นได้จากบทร้องของอันเครกับทิริล เพื่อทั้งคู่ก็จะขอความช่วยเหลือ
เผด็จจากกองทัพเรืออังกฤษให้ช่วยซัดขวางพินธุมาละระสพุท ที่ว่า

บทร้องคู่ - อันเครกับทิริล

(บชกตัง)

อันเคร	ผู้ใดมีอำนาจวาจา	ธรรมคานาอะไรก็หาได้
	กำหนดก็อยู่ที่กรรมจงจำไว้	ใครหมักใจได้เปรียบเปรียบเดียวเกลอ
ทิริล	ใครหมักยวบถองถ่อมกายายอบ	ต้องคอยหมอบคอยกราบราบเทียวเหนือ
	คอยระแวงแฉงอยู่ละเออ	มิได้กล้าเมบอขึ้นตั้งตั้ง

จะเห็นได้ว่าเรื่อง "วิชาวระฆฆุท" ได้ฝากมือคิดให้กับผู้ผู้ดูงานไว้บนเรื่องเกี่ยวกับพระราชาธิบดีบิกิจของพระมหากษัตริย์ต่อประชาชน กับเรื่องความพร้อมของการบีทาลังรม เป็นสำคัญ นับเป็นการปลูกฝังความรักชาติได้ทางหนึ่ง

นิทาน

ละครชาตรี 3 องค์ ทรงใช้ระฆฆุทเพลง "เรื่อขุขยา"

เนื้อเรื่องย่อ

เป็นเรื่องที่ทหารไทยไปราชการสงคราม ณ ทวีปยุโรป (ประเทศฝรั่งเศส) โดยมี นายพลตรี พระยารัตนโยธิน เป็นผู้บัญชาการกองพล นายร้อยเอก หลวงกฤษณะเสน เป็น เสนาธิการกองพล และนายร้อยโท ยอช ภูพานนท์ เป็นนายทหารคนสนิท เรื่องเกิดขึ้น ในขณะที่กองพลไปพักอยู่นอกแนวรบนอกกรุงปารีส ในตอนนั้นเองการาซึ่งเพิ่งแต่งงานกับ ร้อยเอก หลวงกฤษณะเสนได้้อาลามาเป็นล่ามประจำโรงพยาบาลทหาร ณ กรุงปารีสได้มักพบกับสามีที่กรุงปารีส แต่สามีไปพบใบ้ได้ การาจึงปลอมตัวเป็นลูกสาวของมาดาม เกอะโน้ เจ้าของบ้านที่กองพลมาพักโดยใช้ชื่อว่า บักจิวเสลส์ วูล์เอ็คท์เพื่อจะพบสามี เรื่องจึงเกิด รุ่งววยขึ้น เพราะหลวงกฤษณะเสนไม่ต้องการให้ใครรู้ความจริงเนื่องจากนิทานของทหาร แต่เมื่อพระยารัตนโยธินเกิดพบเหตุการณ์ที่มีอิริฐว่าน่าจะมีคนแอบเข้ามาในที่พักของกองพล ประกอบกับมองนิเดอร์ วูลส์ บารนีเยร์ ล่ามฝรั่งเศสประจำกองบัญชาการบอกว่า มีรายงานข่าวว่ามีจารจรลับเข้ามาสืบความลับของกองพล ในที่สุดความก็เปิดเผยว่าผู้หญิงที่เข้ามาใน กองพลนั้นก็คือ การา ทาใช้จารจรลับไม่ พระยารัตนโยธินคิดว่าเรื่องนิทานเป็นเรื่องสำคัญ จึงรายงานให้กองพลโทผู้พิจารณาโทษ แต่พระยาฤทธิรุทธ์เรื่องระฆฆุท ผู้บัญชาการกองพลใหญ่ช่วย ท่วงแม่ทัพได้ให้พระยารัตนโยธิน เป็นผู้แทนผู้บัญชาการกองพลโทผู้พิจารณาเรื่องดังกล่าว พระยารัตนโยธินจึงได้พิจารณาโทษโดยสั่งให้หลวงกฤษณะเสน เป็นผู้ควบคุมตัวการาส่งกลับปารีส

แนวความคิดในการปลูกฝังความรักชาติ

ละครเรื่องนี้แม้จะเป็นเรื่องของทหาร แต่ก็ เป็นละครประเภทชวนหัว เพราะ เนื้อเรื่องและบทสนทนา เป็นเรื่องชวนสนุกสนานมากกว่าอย่างอื่น แต่เนื่องจากเป็น เรื่องของทหารก็กล่าวแล้ว ดังนั้นจึงมีเรื่องของการปลูกใจให้รักชาติปรากฏอยู่ในเนื้อเรื่องบาง ตอน มึงถึงจะไม่ปรากฏเด่นชัดนัก แต่ก็พอจะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัวได้ทรงสอดแทรกเรื่องความรักชาติไว้ตามสมควร โดยพระองค์ได้ทรงกล่าวถึง หน้าที่ ความรับผิดชอบ การบังคับบัญชา และลักษณะของทหารที่ดีมีวินัย ทั้งยังชี้ให้ผู้ดูผู้อ่าน เห็นใจทหารที่ต้องจากครอบครัวมา ถึงรายละเอียดต่อไปนี้

1. นายทหารผู้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม เกรงรักต่อ วินัย ในเรื่องนี้พระยาวิเศษโยธิน ผู้บัญชาการกองพันเป็นผู้เกรงรักต่อวินัยเป็นอย่างมาก เมื่อท่านเห็นว่าหลวงกฤษณะเสนีสั่งนางการาทำผิดจริง ก็ให้ลูกท้าวไว้เฟื่องลงโทษ ถึงแม้จะเห็น ใจจากเรื่องตอนที่ว่า

รัตน ถ้าฉันก็เป็นหน้าที่ของ เขาที่จะรายงานให้ฉันทราบโดยทันที และจัดการ เพื่อส่งตัวหล่อนกลับไปปารีสโดยทันที. แต่แทนที่จะทำเช่นนั้น, เขา กลับเพิกเฉยในการหลอกหลวง

รัตน ...
แต่หลวงกฤษณะทราบก็อยู่ว่า หน้าที่ของเขามีอยู่อย่างไร, เหนือเกี่ยวกับ ที่ฉันรู้ด้วยฉันที่ว่า หน้าที่ของมันเป็นอย่างไร.

การา เจ้าคุณจะทำอย่างไร เจ้าคะ?

รัตน ฉันต้องให้ท้าวไว้เฟื่องสองคน; หลวงกฤษณะต้องสั่ง ข้าราชการทหาร และ ตัวหล่อนทั้งสองให้ตำรวจนครบาลฝรั่งเศส.

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2504: 187)

2. ทหารที่ไม่ราชการสงครามจะต้องจากครอบครัวไป ทำให้ครอบครัวเกิดความ ห่วงใย กลยทั้งแต่ข่าวมึงไม่ทราบว่าจะ เป็นข่าวดีหรือข่าวร้าย เรื่องนี้จะทำให้ผู้ดูผู้อ่าน

เกิดควาเบเห็นอกเห็นใจทหารและครอบครัวของทหารที่ยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดควาเบเข้าใจอันดีระหว่างทหารกับพลเรือนได้ ถึงจะเห็นได้ว่าบทสนทนาที่ว่า

รัชนี แม่การา, ถ้าหล่อนเพียงแค่ออกคอยอยู่อกไม่กี่วัน หล่อนก็คงจะไค้พบสามีของหล่อนโดยไมค้ต้องบ่เหตุยุ่งเหยิงอะไรจนอย่างไค้ยว.

การา รอกคอย เจ้าคุณไปเข้าใจหรือคะว่าชีวิตของผู้หญิงในเวลาสงครามเต็มไปค้ด้วยการคอย? คอยรับจดหมาย; คอยให้สามีไค้รับอนุญาตลา, คอยวันร้าย—มึงรู้ค้ว่าจะต้องถ้งเข้าวันหนึ่ง. คอย, คอย, คอย, จนรู้ค้ว่าเหลือค้จะคอยไค้อีกค้ไปแล้ว.

รัชนี ฉันท้เห็นใจค้บ้าง, แม่การา—แต่ถ้าเราเข้าไปอยู่ใแแนวรบอย่างไค้ไรๆ หล่อนก็คงค้ถ้งคอยนานกว่าค้ไค้คอยมาค้วอ้กมะ

(พระบาทสมเด็จระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2504: 185-186)

ความค้ดนี้แม้จะปรากฏอยู่ในบทละครชวนหัวก็ค้ตาม แต่ก็ไค้ไค้ควาเบรู้สึกแก่ผู้ชมผู้อ่านในเรื่องของค้ดจากกันระหว่างครอบครัวของทหารในยามสงครามไค้ไค้บ่น

เนื่องจากเรื่อง "นิกรัน" เป็นละครชวนหัว มีไค้เป็นเรื่องค้ปลุกใจให้รักชาติโดยตรง แต่กระนั้นพระบาทสมเด็จระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ค้ยังทรงแทรกการปลุกฝังความรักชาติไว้ในส่วนค้เกี่ยวกับทหารค้ค้ไค้ไค้ลว่าวๆแล้ว

นิกรัน

พระบาทสมเด็จระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไค้ทรงแปลวากเรื่องภาเวอังกฤษชื่อ My Friend Jarlot ของ Arnold Golsworthy และ E.B. Norman โดยทรงใช้พระนามแฝง "เรื้อบุชยา"

เนื้อเรื่องย่อ

เรื่องนี้มีเกิดในปี ค.ศ. 1870 เมื่อฝรั่งแสรบกับเยอรมัน เนื้อเรื่องมออยู่ว่า พลลลาตุร์ ชายหนุ่มผู้รักชาติบ้านเมือง เป็นเพื่อนกับ เอปิลยาร์เลค ค้ค้เป็นกนเห็นแก่

ความสุขเฉพาะคน เอมีลยาร์ เล็กก็เคยมีกรอกรัวมาแล้วแต่ได้ทิ้งไปเพราะความยากจน และได้พบกับปอลลาทอร์ เลย์นิกเป็นครั้งแรก ต่อมาปอลลาทอร์ก็รักกับมารีและตกลงจะแต่งงานกัน เอมีลยาร์ เล็กพยายามจะฉีกขวางเพราะเกรงว่าตนเองจะไร้ที่พึ่ง ขณะเดียวกันปอลลาทอร์ก็ไปอยู่กับชายหนุ่มหลายคนสลับกันไปมา เป็นกองทัพขึ้นกองทัพหนึ่งจะเข้าค้ำขาให้ แต่ถูกจับได้เสียก่อนและจะถูกยิงเป้าสามคน ปอลลาทอร์ เป็นคนหนึ่งที่ยอดถูกยิงเป้าเพื่อปีให้ทหารเยอรมันคิดว่าฝรั่งเศสเป็นชาติที่ชั่วช้า และในตอนที่เอมีลยาร์ เล็กก็รู้ว่ามารีก็ลูกสาวของคนที่ช่วยความรัก สงสารลูก ประกอบกับเห็นใจว่าปอลลาทอร์ยังหนุ่มอยู่ ส่วนตัวเองแก่แล้วและทำควาไม่ดีไว้นับ จึงควรถูกยิงเป้าแทนปอลลาทอร์

แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติ

เนื่องจากเรื่องนี้เป็นบทละครที่พระองค์ทรงแปลมาจากเรื่องภาษา อังกฤษ แนวความคิดในการปลุกฝังความรักชาติจึงมีไม่มากนัก มีเรื่อง ของความรักชาติมาเป็นองค์ประกอบอยู่บ้าง ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นตอนที่ปอลลาสนทนากับยาร์ เล็กว่า เมื่อถึงเวลากับขึ้นเรากว่าจะช่วยป้องกันประเทศชาติอย่างถึงที่สุด แม้ชีวิตก็ไปควรเสียตาย ก็ขบถสนทนาที่ว่า

ปอล มุทโธ ยาร์ เล็กแกไปบอกไปรบกะเขาบ้างหรือ ไม่นักไปช่วยป้องกันปารีสบ้างหรือ

ยาร์ เล็ก ไปบอกถาม ฉันอยู่ที่ที่สบายก็อยู่แล้ว อยู่ก็ไม่ว่าดี จะไปให้เขายิงเสียเหมือนนกแห่งอนกาทำไป

ปอล แก่ที่พูดอะไรยังงี้ มีใจเอย ไม่นักถึงชาติเราบ้างเคยเที่ยวหรือ ตักกูบุกมัน เข้ามาตั้ง ในเมือง เราแล้วแกยังจะนั่งเฉยได้หรือ

...

ปอล ถึงจะตายก็ไปนะ เสียตายชีวิต มันเสียว่าตายในบ้าน เมืองของเรา

...

ปอล ทำไป ถ้าตายในสนามรบคนฝรั่งเศสจะไม่สรรเสริญหรือ

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2512:๖8-๖9)

ตอนที่ 2 เป็นตอนที่ชี้ให้เห็นว่า เมื่อคราวคัมภีร์ ถนุมนุ่ ๆ ดีไม่ใช่ทหารก็อาจ
ร่วมมือกันเพื่อป้องกันชาติบ้านเมืองได้ และแม้จะถูกจับหรือถูกลงโทษถึงตายก็ไม่เสียกาย
ชีวิต เพื่อรักษาเกียรติศักดิ์แห่งความเป็นชาติไว้ ดังที่ปรากฏในบทละครว่า

ปอด เรื่องราวมันเป็นอย่างนี้ เป็ดทหารปรุศเขี้ยวมาลงเมืองนี้ พวกคน
หนุ่ม ๆ ค่ายกันได้ชวนกันสามาบกั้วคัง เป็นทหารชั้นกองคั้ง กอยดา
โอกาสจะรบข้ากช่วยแผ่นดิน เป็ดวานวันนี้เกรียบกั้วกั้พร้อมแล้วว้า
จะยกเข้าตีกองระวังกันข้าแก่ ทบจะยกออกเผอิ้เขาจับได้ ...
วันนี้เองพวกนินทิดออกรมเล็ก เก้งสื่อนั้นที่แกเอามาได้ฉันนะ เป็น
หนังสือเรียกกั้วฉันให้ไปเข้ากอง

ยาร์เลกั้ แล้วได้ยกท่วเปอว้าละ

ปอด ยกที่ไหน ทอกำลังจิกกระมวนอยู่ว้า พวกทหารปรุศเขี้ยวตอบว้าเสีย
ไม่มั่วทางออกเทีบว นายทหารเมากั้วท่วว้า "ฉันได้บอกยว้าว่าอย่า
ให้ท้าว ... จะต้องยิงเสียสาบคนขอให้เกินอดกลางดี ๆ สามคน"
... ไม่น่าใครอดไปจนตายแก่ยว แล้วยังจะอุกส่าเคี้ยวคั้วว้า
รักษาดีได้

ยาร์เลกั้ ก็ยกละ

ปอด นุ่ไซ่ ถีบจะนั่งคนอยู่ไค้หรือ ทหารปรุศเขี้ยวจะได้พากันเยาะว้า
ฝรั่งเศษเป็นชาติชื้อชลาก กั้วกั้เกินออกไปก่อน

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2512:114-115)

จะเห็นได้ว่าเรื่องนิกรทัศน์ นี้เรื่องของการปลุกใจให้รักชาติไม่มากเท่าที่ควร
เป็นเพราะว่าเป็นเรื่องที่พระองค์ทรงแปลมาจากท้องถื่นเรื่องเก็บเอาไว้ และพระองค์
ได้ทรงอาศัยเค้าเรื่องนี้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครชุดขึ้นใหม่ ให้ชื่อว่า "เพื่อนท้าว" ทรง
ใช้ตัวละครและฉากเป็นไทย มิ่งพระองค์ได้ทรงปลุกฝังความรักชาติไว้ในเรื่องนั้นหลาย
ประการ

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผล

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้บทละครพระราชนิพนธ์ซึ่งมี ทั้งบทละครรำ ละครร้อง ละครสังคีต ละครพูดพระราชนิพนธ์ และละครพูดทรงแปล เพื่อทรงปลูกฝังความรักชาติให้แก่ผู้ชมและผู้อ่าน โดยได้ทรงเน้นแนวความคิดเรื่องหน้าที่ และความสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ กับเรื่องหน้าที่ของบุคคล ต่างๆ ที่พึงปฏิบัติต่อสถาบันทั้งสาม ทั้งนี้พระองค์ได้ทรงอาศัยกลวิธีต่างๆ ได้แก่ เนื้อหา แก่นเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ตลอดจนทรงแทรกข้อคิดและคติเตือนใจในการปลูกฝัง ความรักชาติในบทละครพระราชนิพนธ์ดังกล่าว

อภิปรายผล

ในการศึกษาเรื่อง "การปลูกฝังความรักชาติภายในบทละครพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ รายละเอียดในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. บทละครพระราชนิพนธ์กับการปลูกฝังความรักชาติ

บทละครพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เป็นเรื่อง "การปลูกฝังความรักชาติ" ปรากฏอยู่ อาจจะจำแนกได้ดังนี้

1.1 ประเภทของบทละครพระราชนิพนธ์ จำแนกตามลักษณะของบทละคร ได้คือ

1.1.1 บทละครรำ มีเรื่องขอมคำกัษ

1.1.2 บทละครสังคีต มีเรื่องวิวาทพระสมุทร ทนยามยกเอาหนามบ่ง

1.1.3 บทละครพูดทรงพระราชนิพนธ์ มีเรื่องหัวใจโกรบ พระร่วง

ฉวยอำนาจ มหาคมะ เสียสละ กวากก็มีไชย โฝงพาง และบัทนะพารา

1.1.4 บทละครพูดทรงแปล มีเรื่อง "มิตรแท้" ทรงแปลจากเรื่อง

ภาษาอังกฤษชื่อ 'My Friend Jarlet' ของ Arnold Golsworthy และ E.B. Norman "เพื่อนตาย" ทรงแปลมาจากเรื่องเดียวกันกับเรื่องมีครุฑ "ท่านรอง" ทรงแปลจากภาษาอังกฤษชื่อ Second in Command ของ Robert Marshall "ถูกโอบาย" ทรงแปลจากภาษาอังกฤษชื่อ A Royal Family ของ Robert Marshall "ฉีกวินัย" ทรงแปลจากภาษาอังกฤษชื่อ French Leave ของ Regina และ "ร.ต.ล. นนทรี" ทรงแปลจากภาษาฝรั่งเศสของ อาทรี มอเรอท์ กับ ยี เปร์อาร์ก

1.2 บทละครพระราชโอรสที่ทรงปลุกฝังความรักชาติโดยตรง บทละครประเภทนี้จะปลุกปลอบใจของเนื้อหา แกมเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา รวมทั้งข้อคิดและคติเตือนใจต่างๆ เป็นไปเพื่อการปลุกใจให้รักชาติอย่างแท้จริง ความที่ปรากฏในบทละครต่อไปนี้

1.2.1 "หัวใจนักรบ" ทรงปลุกฝังความเข้าใจเรื่องความสำคัญหน้าที่ และประโยชน์ของเสียสละและลูกเสือ เพื่อเพาะวางนิยมในกิจการกึ่งกล้าว ตลอดจนทรงให้ข้อคิดเรื่องการทำประโยชน์ต่อประเทศชาติ ด้วยการจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ด้วยการถือโอกาสช่วยเหลือชาติบ้านเมือง เบื้องกราวจำเป็น

1.2.2 "พระร่วง" และ "ชอบกำกิม" ทรงปลุกฝังเรื่องบทบาทและความสำคัญของสถาบันกษัตริย์ว่า ทรงเป็นประมุขของประเทศและทรงเป็นผู้นำของประชาชน ทรงเป็นนักปกครองที่ทรงพระปรีชาสามารถ ทั้งยังทรงให้ข้อคิดเรื่องหน้าที่ของชาวไทยที่มีต่อประเทศชาติว่าต้องมีความรักภักดีต่อชาติและต่อองค์พระมหากษัตริย์

1.2.3 "ถูกโอบาย" ทรงเน้นเรื่องบทบาทและความสำคัญของสถาบันกษัตริย์ว่า พระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นผู้นำของประเทศชาติและประชาชนจะต้องทรงคุ้มครองและดูแลทุกข์สุขของประชาชนอย่างใกล้ชิด พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์จะทรงประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อความผาสุกของประชาชน

1.2.4 "มหากษัตริย์" ทรงเน้นเรื่องความจงรักภักดี ทรงปลุกใจให้สำนึกถึงความเป็น "ชาติ" และความเป็น "คนไทย" และทรงให้แนวความคิดเรื่องการเอื้อเอื้อแก่กันและกันเกี่ยวกับ นอกจากนี้ยังทรงชี้ให้เห็นความสำคัญของการปีกำลังรบ

1.2.5 "ถวยอำนาจ" ทรงปลุกฝังแนวความคิดเรื่องบทบาทและความสำคัญของพระมหากษัตริย์ว่า ทรงเป็นเมืองขวัญของประชาชน ทรงเป็นจอมทัพและเป็นขวัญ

ของทหาร ตลอดจนทรงเป็นศูนย์แห่งความรักก็ นอกจากนั้นยังได้ทรงปลุกฝังแนวความคิดเรื่องความจงรักภักดี กับเรื่องหน้าที่และความรับผิดชอบของทหาร

✓ 1.2.6 "เพื่อนตาย" เป็นบทละครพระราชานิพนธ์ที่ทรงมีพระราชประสงค์จะเพาะความนิยมในกิจการเสือป่า จึงทรงเน้นเรื่องหน้าที่และภารกิจของเสือป่าว่ามีต่อชาติบ้านเมืองว่า เสือป่าเป็นผู้เสียสละ สำนึกในความเป็นชาติ และรู้สึกภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย ตลอดจนยกย่องในคำสาบานที่ว่า "เสียชีพอ่าเสียสัจ" "

✓ 1.2.7 "ท่านรอง" ทรงปลุกฝังแนวความคิดเรื่องหน้าที่และความรับผิดชอบของทหาร กับเรื่องหน้าที่ของบุคคลที่พึงปฏิบัติต่อทหารซึ่งถือกันว่าเป็นผู้เสียสละเพื่อชาติบ้านเมือง โดยทรงชี้ให้เห็นว่าประชาชนควรมองเห็นความสำคัญ ให้กำลังใจและยอมรับในเรื่องการเสียสละของทหาร

1.2.8 "ร.ต.ล. น.เทวี" ทรงเน้นเรื่อง หน้าที่และภารกิจของทหารในเรื่องความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และลักษณะของผู้บังคับบัญชาที่ดีว่า จะต้องเป็นผู้บำ มีความกล้าหาญ มีมนุษยธรรม ตลอดจนให้กำลังใจและเอาใจใส่ต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและครอบครัว

✓ 1.2.9 "เสียสละ" ทรงปลุกฝังแนวความคิดเรื่อง หน้าที่ของบุคคลต่างๆ ที่มีต่อชาติบ้านเมือง นับแต่พระมหากษัตริย์ ทหาร เสือป่า และประชาชนทั่วไป

1.3 บทละครพระราชานิพนธ์ที่ทรงแทรกการปลุกฝังความรักชาติเท่าที่โอกาสจะอำนวย พระองค์จะทรงใช้เนื้อเรื่อง หรือบทสนทนา หรือตัวละคร หรือข้อคิดและคติเตือนใจต่างๆ สุกแต่จะทรงมีโอกาสแทรกไว้ในบทละครแต่ละเรื่อง ซึ่งมีเรื่องต่อไปนี้

1.3.1 "ความดีมีไชย" ทรงให้ข้อคิดเรื่องความจงรักภักดีและความรักชาติบ้านเมือง ตลอดจนความรักหมู่คณะ

✓ 1.3.2 "โพงพาง" ทรงเน้นแนวความคิดเรื่องการรักษาความลับของทางราชการ กับเรื่องลักษณะของผู้บังคับบัญชาที่ดี

1.3.3 "มีทันะพาอา" ทรงให้ข้อคิดเรื่องบทบาทและความสำคัญของพระมหากษัตริย์ กับเรื่องความจงรักภักดีของทหารและข้าราชการ

1.3.4 "หนามยอกเอาหนามบ่ง" ทรงชี้ให้เห็นเรื่องความจงรักภักดีของประชาชนต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทรงแทรกข้อคิดเรื่องทหารว่า

เป็นนักรกล้าหาญ ยอมเสียสละชีวิตเพื่อปกป้องแผ่นดิน ตลอดจนให้แนวความคิดเรื่องความสามัคคีระหว่างหมู่คณะ

1.3.5 "วิวาทพระสมุทร" ทรงชี้ให้เห็นพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ และความสำคัญของการมีกำลังรบ

1.3.6 "ฉีกวินัย" เป็นเรื่องเกี่ยวกับทหารในเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา กับเรื่องทหารต้องจากครอบครัวเพื่อไปทำหน้าที่ในบุพพณูมิ

1.3.7 "ปิตรแท้" ทรงให้แนวความคิดเรื่องผู้ภักครครย่นคือช่วยเหลือประเทศชาติเมื่อถึงคราวจำเป็น

2. แนวความคิดในการปลูกฝังความรักชาติ

จากการศึกษาบทละครพระราชนิพนธ์ทั้ง 17 เรื่อง จะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวความคิดในเรื่องการปลูกฝังความรักชาติดังต่อไปนี้

2.1 หน้าที่และความสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ พระองค์ได้ทรงชี้ให้เห็นว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเมืองขวิภุ ทรงเป็นผู้นำ และทรงเป็นผู้ปกครอง ทั้งนี้จึงต้องทรงประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อปกป้องประเทศชาติ และประชาชน ทรงปกครองมาแต่เบื้องให้เป็นมั่นคง เพื่อให้ประชาชนได้รับความร่มเย็นเป็นสุข และพระมหากษัตริย์ในนามะของผู้นำในการสงคราม จะต้องทรงรบด้วยความกล้าหาญ เล็กเลี้ยว เพื่อป้องกันเอกราชของชาติ

2.2 หน้าที่ของบุคคลต่างๆ ซึ่งมีทหาร เสือป่า ข้าราชการ และประชาชนทั่วไป ที่พึงปฏิบัติต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ พระองค์ได้ทรงปลูกฝังแนวความคิดในเรื่องต่อไปนี้ คือ

2.2.1 ทุกคนจะต้องมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยต้องสำนึกในความเป็นชาติ และเกิดความรักภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย ทั้งยังต้องพร้อมใจกันรักบาชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์แม้จะต้องเสียชีวิตก็ตาม

2.2.2 ทุกคนจะต้องเป็นปู้รัฐจักเคียวละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทั้งจะถ่วงรักและหวงแผนแผ่นดินไทย และรักเอกราชของชาติด้วยความเสียสละ กล้าหาญ และสามัคคี

2.2.3 ทุกคนจะต้องปีกรวามสาบึกก็ รักพวกพ้อง และให้ความเอื้อเอื้อแก่คนสัญชาติเดียวกัน พระองค์ทรงเห็นว่าในเวลาทั้งชั้นทั้งชายหญิงต้องมีความเอาใจก็ช่วยกันคิดและใช้สติปัญญาแก้ไขสถานการณ์ และต้องปฎิบัติด้วยความกล้าหาญ พร้อม-เพรียง จึงจะทำให้ชาติปลอดภัย

2.2.4 ทุกคนจะต้องข้อมองก่อนหน้าที่และตั้งใจทำหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุด ทรงเน้นถึงหน้าที่และภารกิจของทหาร เสือป่า และประชาชนว่า ต่างมีความสำคัญต่อชาติบ้านเมือง เว้น ทรงชี้ให้เห็นประโยชน์และความสำคัญของ เสือป่าว่าเป็นผู้มีควมกล้าหาญ ออกน รักชาติ กาศา และพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง ทั้งยังเป็นกำลังช่วยป้องกันชาติบ้านเมืองในยามสงครามได้ด้วย

3. กลวิธีในการปลูกฝังความรักชาติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงอาศัยกลวิธีต่างๆ ในการปลูกฝังความรักชาติในบทละคร พระราชนิพนธ์ ดังต่อไปนี้

3.1 ทรงอาศัยเนื้อหา

3.2 ทรงอาศัยแก่นเรื่อง

3.3 ทรงอาศัยตัวละคร

3.4 ทรงอาศัยบทสนทนา

3.5 ทรงแทรกข้อคิดและคติเตือนใจต่างๆ ดังกล่าวให้เหมาะสมกับบทละคร พระราชนิพนธ์แต่ละเรื่อง ตามที่พระองค์จะทรงเห็นสมควร

4. บทบาทและอิทธิพลของสภาพสังคมและการเมืองที่ปีเตอร์รณกรรม

สภาพสังคมและการเมืองในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีบทบาทและอิทธิพลต่องานพระราชนิพนธ์ของพระองค์ กล่าวคือเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้น พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องต่างๆ เกี่ยวกับสงคราม เพื่อให้คนไทยได้มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนสามารถตัดสินใจได้ว่าประเทศไทยควรจะวางตัวอย่างไรในสงครามครั้งนี้ โดยพระองค์ได้ทรงอาศัยงานพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ไทยควรจะเข้าร่วมสงครามและเข้ากับฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งในที่สุดประชาชนก็เห็นด้วยกับพระองค์

นอกจากนี้ในสมัยของพระองค์เป็นช่วงที่ประเทศไทยถูกคุกคามทั้งทางด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจจากประเทศตะวันตกซึ่งมีอังกฤษ กับฝรั่งเศส และจากชาวจีนในประเทศไทยเอง พระองค์ทรงเห็นว่าทางที่จะแก้ปัญหานั้นก็คือ "การปลุกใจให้คนไทยเกิดความรักชาติ" ขึ้นมา พระองค์จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเพื่อปลุกฝังความรักชาติให้แก่ผู้ดูและผู้อ่าน ความที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์มาแล้ว

ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์เรื่อง "การปลุกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" นั้น ทำให้ได้ทราบว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดัดเอา "การปลุกใจพลเมืองให้เกิดความรักชาติ" เป็นพระราชนิพนธ์ที่ยกย่องและจำเป็นประการหนึ่งที่จะต้องทรงกระทำอย่างกว้างขวางและเร่งด่วน ตามที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์มาแล้ว เพื่อเป็นการยืนยันถึงแนวพระราชดำริดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะได้มีการศึกษาและวิเคราะห์แนวพระราชดำริในการปลุกฝังความรักชาติในงานพระราชนิพนธ์ประเภทอื่นๆ อีกด้วย ซึ่งจะช่วยให้ได้ทราบแนวความคิดและกลวิธีในการปลุกฝังความรักชาติที่กว้างขวางยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์และใช้เป็นแนวทางเพื่อ "การปลุกใจพลเมืองให้เกิดความรักชาติ" ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี งานพระราชนิพนธ์ของพระองค์ที่ควรได้ศึกษาและวิเคราะห์ ได้แก่

1. บทความในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการปลุกฝังความรักชาติ
2. พระราชดำรัส และพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการปลุกฝังความรักชาติ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล จันทรส อิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเล และบทบาทของชาวจีนในประเทศไทย
สมัยปัจจุบัน โอเคียนส์ไคร์ 2506, 584 หน้า
- กวด หุ่มแพร (ปาก๋ ไกรภักย์) "มหรสพรัชกาลนี้" ดุสิตสัปดาห์ 1 : ธันวาคม -
มกราคม - กุมภาพันธ์ 2461, 39 หน้า
- กุลทรัพย์ ชื่นรุ่งโรจน์ "เรียงความเรื่องพระราชนิพนธ์ประเภทร้อยแก้ว" ใน เรียงความ
เรื่องพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 และเรียงความฉบับที่ได้รับรางวัลทุนภูมิพล ๗
หน้า 70 - 120 โรงพิมพ์ดุสิตสภา 2504
- จจักษ์ มุณีรัตน์ "บทบาททางการเมืองของชาวจีน" ใน ชาวจีนในประเทศไทย
หน้า 43 - 93 แพรวพิทยา 2517
- "จดถวายไชโย" กรุงเทพฯ เกล็ดข่า 24 กรกฎาคม 2460 หน้า 2
- จดหมายเหตุนครราชสีมาพระบรมราชาภิเษกมเด็จพระรามาธิบดีศรีสุนทรพนาทวชิราวุธ-
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนาคาร 2466, 204 หน้า
- จุลจักรพงษ์, พระองค์เจ้า เจ้าชีวิต กลังวิทยา 2505, 753 หน้า
- จุลดา งอนรด, ม.ล. กำเนิดและความเป็นมาของสหวิชาศึกษามในประเทศไทย
วิทยานิพนธ์ ร.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2513, 198 หน้า อักษรานา
- ฉวีวรรณ กิมวรงค์ การละครสำหรับกลุ่มประถม แผนกเอกสารและการพิมพ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิมพ์โลก 2520, 135 หน้า
- เฉลา ไชยรัคนะ บทเรียงความเรื่องพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 พิมพ์เป็นอนุสรณ์.
เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ กร.เฉลา ไชยรัคนะ 16 เมษายน 2510,
69 หน้า
- เฉลิม อยู่เวียงชัย สมัยกรุงธนบุรี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ หน่วยงานนิเทศก์
กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ 2516, 509 หน้า
- ชัยนันทน์ นันทพันธ์ "เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า-
เจ้าอยู่หัว" วารสารธรรมศาสตร์ 2 : 14 - 44 ตุลาคม - ธันวาคม 2520

เกชา สุรศักดิ์มนตรี "ว่าด้วยเรื่องนามปากกา" สารประชาชน 6 (282) 9 - 11
23 พุทธศักราช 2512

เต็มสิริ บุญสิงห์ และ เว็อ สตะเวทิน วิชานาภิศัพท์ (การละครเพื่อการเฝ้า)
พิมพ์ครั้งที่ 2 องค์การกัฏฐกา 2514, 380 หน้า

ทวี มุขระโกษา พระมหากษัตริย์เจ้า รุ่งเรืองธรรม 2506, 844 หน้า

ทิพย์สุนทร นาคชน ละครบูร์กอัยแก้ว พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า-
เจ้าอยู่หัว วิทยาลัยนิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516, 211 หน้า
อัครสำเนา

ธิดา วัฒนกุล แนวความคิดทางการเมืองในละครพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระ-
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วิทยาลัยนิพนธ์ อ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2519, 520 หน้า อัครสำเนา

นิยะดา สาริกฤติ ความสัมพันธ์ระหว่างละครไทยและละครภารตะ วิทยาลัยนิพนธ์ อ.ม.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2515, 248 หน้า อัครสำเนา

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ วิเคราะห์สุวรรณคดีไทย สมาคมสังกตาศรแห่งประเทศไทย
2517, 226 หน้า

ปวี บาลากุล, ม.ล. ปรากฏาพิเศษเรื่องงานละครของพระบาทสมเด็จพระรามา-
ธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โรงพิมพ์คุรุสภา 2516 ก.
65 หน้า

งานละครของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้า-
เจ้าอยู่หัว ไทยวัฒนาพานิชพิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า-
เจ้าอยู่หัว ในงานสัปดาห์หนังสือ พ.ศ. 2520 2520 ข. 54หน้า

งานละครของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎ-
เกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม ไทยวัฒนาพานิช 2518 ก. 381 หน้า

อธิบายพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หมวด ข.
โขน ละคร โรงพิมพ์คุรุสภา 2521 ง. 142 หน้า

ประชุมสภาเทศบาลที่ 1 หน้า 114 พระสงฆ์ก่อแองการามนิมพ์ถวายในงาน

พระราชทานเพลิงศพพระมหาโพวงกาจารย์อินทโชตเถระ วันที่ 9 พฤษภาคม

2511 โรงพิมพ์คำทรงธรรม 2511

ประพันธ์ ศรีอรังค์ ชีวประวัติและงานของอัครวาทู วัดมหาพานิษ 2506, 730 หน้า

ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาคปกติกะ พิมพ์

เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงสุวรรณกิจชานากู นิวสเค้นฉิดการพิมพ์

249๘, 111 หน้า

ประยูทธ สิทธิพันธ์ พระมหาธีรราชเจ้า มิตรสยาม 2515, 510 หน้า

ประยูร พิณนาคะ สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือสยามในยุคนพระปรีชาญาณของ

ร. 6 ป. พิณนาคะการพิมพ์ 2514, 479 หน้า

ประวัติการลูกเสือไทย 60 ปี ลูกเสือแห่งประเทศไทย โรงพิมพ์ดุสิตภา 2514,

427 หน้า

เปลื้อง ณ นคร ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักเิกอบา พิมพ์ครั้งที่ 4 ไทยวัฒนาพานิช

2506, 581 หน้า

มะอม โปปะกฤษณะ "สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ากับละครพูด" ใน วันพระมหาธีรราชเจ้า

รำลึก 25 พฤษภาคม 2519 หน้า 8 - 14 โครงการภาษาไทยมหาวิทยาลัย-

ศิลปากร ๓ พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม 2519

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พิมพ์โดยได้รับพระบรมราชา-

นุญาตในงานพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระราชาธิบดีสุโขทัย เจ้า

ภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุวงศ์วรเถร ปับะเล็ง พ.ศ. 2472

โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ 2472, ๖70 หน้า

พลุดุล อังกินันท์ บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-

เกล้าเจ้าอยู่หัว พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพคุณแม่กิมฮวย กุดเว็ทน์

โรงพิมพ์ประจักษ์การพิมพ์ 2515, 205 หน้า

พวงร้อย กล่อมเอียง พระบรมราโชบายเกี่ยวกับนักศึกษาชาวจีนในพระราชอาณาเขต

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรีชญานิพนธ์ กค.ม. วิทยาลัย

วิชาการเก่าแก่ ประณามิตร 2516, 396 หน้า อักสำเนา

- ทวกล ทรงประเสริฐ: นโยบายของรัฐบาลที่ปัดกวาดจันในประเทศไทย (พ.ศ. 2475 - 2500) ปริญญาโท อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 269 หน้า
 อัครสำเนา
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ ภูโศบาย โทยศรีอยุธยา (ขามแดง)
 องค์การก้าฎสภา 2519, 171 หน้า
- บทกลอนเรื่องขอมกำกีน บทละครเรื่องพระร่วง บทละครเรื่อง
พระเกียรติรอด บทละครเรื่องขุนช้างขุนแผนฉากแต่งงานพระไวย องค์การก้าฎสภา
 2515, 205 หน้า
- บทละครพูดเรื่องขนมสมกับน้ำยา หลวงจำเปียรเกินทาง โพงพาง ปล่อยแก่
โทยศรีอยุธยา (ขามแดง) องค์การก้าฎสภา 2512, 245 หน้า
- บทละครพูดเรื่องพระร่วง ฝิ่นครั้งที่ 2 องค์การก้าฎสภา 2521,
 118 หน้า
- บทละครพูดเรื่องเพื่อนตาย ทาโล่ฉกรรสมรส องค์การก้าฎสภา 2511,
 150 หน้า
- บทละครเรื่องท่านรอง กั้สำกั โทยศรีอยุธยา (ขามแดง) องค์การก้า
 ฎสภา 2512, 217 หน้า
- บทละครพูดก้าฉันท์เรื่องมีทะเลพาธา และบทละครเรื่องท้าวแสนปบ ฝิ่นครั้งที่
ที่ 15 กิลปราบรรมการ 2513, 266 หน้า
- บทละครพูดเรื่องร.ต.ล.นบพรี และมดาทมะ องค์การก้าฎสภา 2519,
 188 หน้า
- บทละครพูดเรื่องวังที่ ล่ามกั มีกรแท้ วิไลเลอกู โทยศรีอยุธยา (ขามแดง)
 องค์การก้าฎสภา 2512, 243 หน้า
- บทละครพูดสลับล่าเรื่องวิวาทพระสพท และบทละครสังกัตเรื่องมิกากโค
 องค์การก้าฎสภา 2516, 185 หน้า
- บทละครพูดเรื่องน้อยอินทเสน กวาทกัปีไชย เจ้าข้าสารวัค เห็นแก่ลูก
กั้จิดกัถกัฉั้ องค์การก้าฎสภา 2515, 298 หน้า

- มณฑลเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ บทละครเรื่องหมื่นประมาทกาล ทมกา
ฉายอำนาจ และหมายยกเอาหมายบ่ง องค์การกวีศึกษา 2506, 348 หน้า
- _____ ปกิณกะที่ พิบพ์ครั้งที่ 2 กลังวิทยา 2518, 248 หน้า
- _____ ฉีกวินัย โดยเรือยกรา (นามแฝง) องค์การกวีศึกษา 2504,
 211 หน้า
- _____ ลัทธิเอาอย่างและโคลนตลก โรงพิมพ์การศาสนา 2506, 79 หน้า
- _____ ร.ต.ล. มนตรี โดยเรือยกรา (นามแฝง) โรงพิมพ์กวีศึกษา 2510,
 65 หน้า
- _____ พุทธภัยและควาเป็นชาติโดยแท้จริง พิบพ์ครั้งที่ 3 อรรถการพิมพ์
 อรรถการพิมพ์ 2517, 18 หน้า
- _____ สาวิตรี หมายยกเอาหมายบ่ง และหมื่นประมาทกาล กิลปามรรณาการ
 2512, 244 หน้า
- _____ บทนา เลขกมล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเป็องและการปกครอง
ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 - 2468)
 วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 213 หน้า อักษราเนา
- _____ โมรี พิณมกุล และ เทือก กฤษณา อ.อุยกรา "ประวัติวรรณคดีไทย" ใน ตำรา
ชุดกรมวิยขของกวีศึกษา วรรณคดีไทยตอน 3 องค์การกวีศึกษา 2512, 474 หน้า
- _____ ยุทธ มิลลิแกม บทบาทของชาวจีนในประเทศไทย วิทยานิพนธ์ อ.บ.
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2510, 181 หน้า อักษราเนา
- _____ วิทย์ กวีระกริยามนต์ วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ พิบพ์ครั้งที่ 3 สขากมภาษาและ
 หนังสือแห่งประเทศไทย 2504, 372 หน้า
- _____ วิลาสวงค์ พงคะบุตร ประวัติศาสตรไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไทยวัฒนาพาณิช
 2519, 365 หน้า
- _____ กั๊กกีรี แย้มนักกา "เรียงควาแ่ของพระราชนิพนธ์ประเภทร้อยกรอง" ใน เรียงควา
เรื่องพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 และเรียงควาฉบับได้รับรางวัลหุณภูมิ
 หน้า 148 - 231. องค์การกวีศึกษา 2504

- สมพล กิลปุกติ บทบาทของประเทศไทยในการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 และ
ผลที่ประเทศไทยได้รับ ปริญญาโท ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 . ประสานมิตร 2515, 292 หน้า อักษรย่อ
- สุกัญญา ศรีวณิช ประวัติการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช
 (พ.ศ. 2325 - 2475) ไทยวัฒนาพาณิช 2520, 139 หน้า
- สุนันทา โสรัจวิ ขอบเขตการโอนรับ ภาคพิเศษ โรงพิมพ์พิมพ์เนก 2518, 137 หน้า
- สุนทรพิพิธ, พระยา พระมหากษัตริย์ไทยแห่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2514, 337 หน้า
- สุวิมล ชากวนานนท์ "การจำกัดอิทธิพลชาวจีนในสมัยรัชกาลที่ 6" วารสารธรรม-
ศาสตร์ 4 (1) 70 - 82 มิถุนายน - กันยายน 2517
- เสวีพร พันธรัตน์ พระมงกุฎเกล้าและเจ้าฟ้าเพชรรัตน พิมพ์ครั้งที่ 4 แพร่พิทยา
 2513, 345 หน้า
- เสถียร ภูโกศล พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และ
ประวัติการลูกเสือไทย โรงพิมพ์ดุสิต 2504, 492 หน้า
- เสลา เรขะรุจิ 6 แผ่นดิน โคกไทยน้อย (บางแฝง) คลังวิทยา 2503, 541 หน้า
- แสง बनวิฑูร, ร.ค.จ. อายุศาสตร์ กรมศิลปากร 2511, 407 หน้า
- แหลม ฟ้าผ่า (บางแฝง) "เรื่องสัมพันธ์ของเยอรมัน" กรุงเทพฯ เกล็ดเบ็ด
 3 กรกฎาคม 2460 หน้า 2
- อมรรตวรักษ์, จมื่น คู่มือการไป้องประชาธิปไตยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า-
เจ้าอยู่หัว หอสมุดแห่งชาติพิมพ์ในงานพระบรมราชานุสรณ์ 10 - 12 พ.ค. ๖๖
 2513, 334 หน้า
- พระราชบัญญัติในรัชกาลที่ 6 พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระ-
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว องค์การก้ำดุสิต 2511, 207 หน้า
- เหตุผลที่รัชกาลที่ 6 ทรงประกาศสงคราม คู่มือการไป้องประชาธิปไตย
ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 5 องค์การก้ำดุสิต 2512,
 225 หน้า
- อุทม ประมวลวิทย์ 50 กษัตริย์ไทย โอเดียนส์ 2508, 758 หน้า

การคำนวณ

ภาคผนวก

พระราชนิพนธ์

ของ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

หมวด ข. โขน - ละครร

พระราชนิพนธ์ โขน - เบิกโรง

พระศเดนท์เสียงา พระนรสิงหาการ พระกรกเบิกโรง พิราพ
มราพลั รามสูรสิงแก้ว ฤๅเส็งมุก สุควาทาร

พระราชนิพนธ์ โขน

กอสุวาวาร จงถนน ทรบถรรมะสังกราม นากมวารี นางลอย
ปราบกาศกะกา เขาลงกา พรหมมาศกรั พระรามตามกวาง พิษัภูมิยา
พิเภกชู้ชัย กุสะสารต์ปลอมพล สุครีพนักฉัตร สุรปะนชาหัง องกทสู่อสาร
อภินิเวศบรส อรชุนกับทณกรรฐ์

พระราชนิพนธ์ ละครรำ

ขอมคำกีน แต่งงานพระไวย ท้าวแสนปม พดุมังกร พงารราชวังสัน
พระเกียรติกริด พระนาละ กุณฑลลา

พระราชนิพนธ์ ละครร้อง

กัังจิครคิกคลัง ท้าวแสนปม ทรบะมีชัย พระเกียรติกริด พระยกเกตุ
พระร่วง มิทรบชัย กุณฑลลา สาวีตรี

พระราชนิพนธ์ ละครรสังคีต

มิกาโก วัังที วิวาหพระสมุท หนามยอกเอาหนามบ่ง

ละครชุด ทรงพระราชนิพนธ์

กบฏกบฏ แก้วแก้ว ขบถ สมกับน้ำยา ความดีไม่ยอม จักการร้ายเสด็จ
 เว้าซ่า, ลาววัณ, ลอยอำนาจ นกยอินทเสน บ้างมาร ปล่อยแก่ นิดใจได้เปลี่ยน
 ผู้ร้ายแยบยล พระร่วง โง่งเงง สกอกใบ้ซาว มหาเกษ ภัณฑะสนามา เสียสละ
 หนึ่งเชื้อ ทหารน้ำบ่อน้ำ ทวีประบาทภาค ทวีปัทกรม ราโลโก้ เห็นเขากลุก

ละครชุด ทรงพระราชนิพนธ์แปล

กุกุโลบาย เกินทองการ เกียรติยศที่ป่วน กติศาสตร์ งดการสมรส
 เจ้าคุณเจ้าผู้ ช่างนาง กบฏดา ค้อนรับลูก ถักแทน ความใจห่าม ห่ามรอง
 นิเทศาโยศร ปรีชกรรทิกา ยี่หว่นัย เพื่อนตาย นิกรแท้ ร.ต.ด. นนตรี
 โรเบอเตอวูเดียน ล่ายัค วิไลยเลือกกู่ เวณีสวาภิษ ใญ่เจ้า ทบอจำเป็น
 หลวงจำเนียรเด่แดง นาเป็บให้ตัว

ละครชุดภาษาอังกฤษ (ชุดทรงพระราชนิพนธ์ระยะแรก)

A Successful Failure. A Turn of Fortune's Wheel. Evelyn.
 Isabel. Lines and Rudd. Lord Vermont V.C. Miss Honeybone.
 Plotters and Victims. Sir Herbert's Reward. The Actress.
 The King's Command Traitor .

ละครชุดภาษาอังกฤษ (ชุดทรงพระราชนิพนธ์ระยะหลัง)

A Real Ghost. A Statesman's Wife. The Eliminator.
 The Man in Khaki. The Taming of Uncle Gideon.

ละครชุดภาษาอังกฤษ (ชุดทรงพระราชนิพนธ์แปล)

A Good Interpreter. A Queen Burglary. Coup d' Etat.
 Madanobādha. The Earl of Claverhouse. The Locusts. The Net.
 The Shield.

พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

นางอุบลโยคะ พระดีนาคาม ไม้ไผ่รวบ

พระประยูรวงศ์

ร้อยใจบุญกล้า เสด็จ ระวีเธียร ทั่วทิศวิเศษ วิเศษปทุมม ถักแกมพจนฉวีรัตน์

จับฉัฏฐ์กรมโยธา (ละอองพระเนตร)

วารกรรมเขอรมัน ทั่วทุก ดุจดาวดวงแก้ว เสด็จกาย ทั่วทุกากดำ
หลวงราม

พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

ฉอมกำถัน เจ้าพระยาโกษาปานแสดงหน้าเจ้าอาทศศิริ ด้วงปลายศรีมงคล-
ลายมณฑลทวีป ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุเขต และเจ้ากรุงธนบุรีที่เมืองฝาง พระเจ้า-
อู่ทองสร้างกรุงเก่า พระคตสู่วิเศษที่ผู้เกิด เสด็จที่มณฑลโกษา พระยาสุพรรณ-
โกษาโยธาหม่อมราชวงศ์สุพรรณศรีเจ้าเมืองสุพรรณบุรี เจ้าพระยาสุพรรณบุรุษ
เจ้าพระยามหินทรเทศ เจ้าเมืองสุพรรณบุรี เจ้าพระยาสุพรรณบุรุษ เจ้าพระยาสุพรรณบุรุษ
เจ้าพระยามหินทรเทศ เจ้าเมืองสุพรรณบุรี เจ้าพระยาสุพรรณบุรุษ เจ้าพระยาสุพรรณบุรุษ
เจ้าพระยามหินทรเทศ เจ้าเมืองสุพรรณบุรี เจ้าพระยาสุพรรณบุรุษ เจ้าพระยาสุพรรณบุรุษ
เจ้าพระยามหินทรเทศ เจ้าเมืองสุพรรณบุรี เจ้าพระยาสุพรรณบุรุษ เจ้าพระยาสุพรรณบุรุษ

พระราชพิธีพืชมงคล

ฉัฏฐ์กรมโยธา

โกษาไม่ทำสิ่ง หวังบุญงาม จับฉัฏฐ์ที่อังกฤษ มีศาล ฝักรั้วอิเหนา
เล่นร่วตักกว่า เสียดความลับของบ้านเป็อง อำนาจอุปาหา

พระประยูรวงศ์

เที่ยวเมืองมรก

ฉัฏฐ์กรมโยธา

คณหาปลาหยหา

มารีสมาน ปักถิลา ๒ เบบี โป๊ปเนเมีย ความลำบากแห่งจอกินเวาร์ การช่วย (นางงาม)
 ประพฤติการแห่งนามเรือเอลลอสเคิร์ด (เหตุการณ์ที่ ระเคเนอัว อว. ทะเจ ความ-
 สักลับแห่งประเวการ ความถึกร้ายฉอ เวกมตาประดัมิ ภูเขาจร แมยอลกาถึก
 การยุทธลำพัง ทาการวิสระ มีนๆ คงๆ เรือประสี) มีทะเล เพื่อพอใจท่าเรือใหญ่
 โพรงในหน้ามา ยุทธการตเคิมน้ำรเคิบก (ล่อไปเข้าไพร กลอุบาย ถ้าวุระวงง-
 ลูกน้ำย วันสี้งามคัก ยุทธระณกรณ) โยปะระรัร์ร์ เรือรุกเมื่ตคอกัล แง-
 สัฎา ออกงานกรังที่สุกรารการสงคราม

สุกรีฑ

กลับกันที่ การรบย่อยอันหนึ่ง มาสงคราม(อย่างๆ) ศดีเรือวิลเฮมมีนา
 คนหายจ้ง กอเรสปวงเงอ์ เกรื่องปีนทะเลเคอ ๔ โลกเป็นไกร จับ่าย
 (สุกักรวิเคอ เบียงะเร้าวย ึ่งกับ สุกักรก็แต่ไม่คัก ประโยชน์ของทหารม้า รักมถ-
 กอกรไม่ว่าว่าวงกองทัพรือรัศเมอ) ทลองวิาแพทย์ ประชุมเทวดา สรังแม่บ้น
 เรืองศาตักในหนังสือพิมพ์ เภาอะแระอะที่ เหตุการที่เื่องปอกรคัก

น้อยลา ที่บ้านอา บลา

ความล้อของถนนเรา ว่าผู้ยักมี ชุณนายอวสีร์ (ท่าบุญมาโทม จับากักตัว-
 ขาว จับหลักจับดู กังใจช่วยทาศิ (ดาวกาท่าเหตุ) ผู้กะกุ่ม ทลองความไหวว รับ
 ทำตามทีมีกรรบ ยาศัวเบา รายนางการประชุมปาวีเบอถ้อยยว เลียงดินเออร์โท
 วิชาของหนคอกำ ศูนย์ความตามสวัยภีร์ภักขา เฝียค้ำ เคาะเพิมเคินวาก

Mahavajravudh

Ambition versus Love. For Her Sake. His Majesty's
 Sweetheart. Marcelle and the Prince. O Hane Sea. Only a Brief
 Moment. The Second Ghost of Phra Khanong.

Carlton H. Terris

My Friend the Traveller (Sakura. Castel di San Gabriele.
 Resignation of the Bishop. Isabel's Idea. The King's Command)

Dilton Marsh

Prince Claud and Lady Clare. Ramsden's Honourable
Emet.

M. Virginus

A Scotch Queen of Foreign Land. Friederich IV of
Imagination. Tilson and His Violets.

T. M. Vanjohn

How Billy Strangway was Captured.

พระราชโองการโดยกรมกลอน

กลอนหลังปกอุทิศ มีต กลอนอำมวยาอุสมถลา กรวออุ้งจากาไทย ถ้าอำวเวย
ใครเป็นอุลิตสมิต สมอุสึถลาปี ขบพระราชมังษิวิชัยพระยาภิเษกย์ นางมิตเสียดลือ-
แก้ว มทกลอนพระราชมหาพระนางเจดิสถปเฬอวัก มทรวงอ่ง (ร้องลำสร้อยขลุ่ยตีกล)
บ่วงมาร (ร้องลำอาเสียบ) ประชันอุท. ปริสันนา และพระราชมหาพระนางเจ้าผู้วิภา
ย่าหล รำฟ่งถึงการถูระกรม้า แลนเสียดายดวงจันทร์อันทรงกลา

กลอนเสภา

พญาราชวังสัน สวมักทีเสวก (กิจการแห่งพระนพที กรัภิรมิต วิเวกรรนา
สวมักทีเสวก)

กลอนสี่กักรว

แดงกรวย สักรวาทายทะเล สักรวายามเล็กระฆ่าปลัว สักรวาท้านดาว

บทเพลงปลุกใจ

ไกรมาเป็นเจ้าเจ้ากรอง พุทราบุภาพพาด เพราะฉะนั้นชวนกันสวามิภักดิ์
เราสี่เกิดมาแล้วซาตหนึ่ง

บทเพลงวังนอรรบ

ว่าด้วยกำลังของม้าเมื่อง ว่าด้วยาวามยามักก็ ว่าด้วยคุณครูอาจารย์
 ว่าด้วยคุณเจ้าขุนมูลนาย ว่าด้วยคุณบิดาบรรดา ว่าด้วยคุณมิตร ไหว้เทวาท
 ไหว้พระเป็นเจ้า

บทเพลงของเกาะต่างๆ

บทร้องสำหรับกรมทหารบกเล็ก ร.อ. บทร้องสำหรับกรมเสือป่าปืนใหญ่-
 หลวง ร.อ. บทร้องสำหรับกรมเสือป่าพรานหลวง ร.อ. บทร้องสำหรับกรมเสือป่า-
 ม้าหลวง ร.อ. บทร้องสำหรับกรมเสือป่าเหล่าวิเศษ ร.อ. บทร้องสำหรับนักเรียน-
 ทหารเล็กหลวง บทร้องสำหรับนักเรียนเรววิชาลัย

กลอนปี่วาง

ปี่วางระนาดเถา ปี่วางลอบกอบ

โคลง

เก็บเก็บเก็บน้อย แก้วแก้วแวววอดล้ำ คำอำนวยลิลิตนารายณ์เดิมปาง
 โคลงท่าย โคลงปี่วางประลองบุรุษ โคลงประกวดกวี โคลงภพพิศนัยบรมโอรสา
 โคลงเรื่องสันติภาพ โคลงโลกนิติจำแวง โคลงไว้อาลัยนายเจ้ายวัก (ป้าที่ ไกรฤกษ์)
 โคลงสมโภชเรือพระร่วง โคลงสี่พระราชนันทระนางเวอลักษณ์มีลาวัง โคลงสุภาพิต
 ธิโย ถิ่นหมาปลายหมา กอบก่าชลุติเจ้าพระยารวมศักดิ์มนตรี ราชรีมีปากกล้วยโยนา
 ราพิงถึงพระร่วง ผู้กสิกรรมว่ากรูปล อปมานุสสติ สุภาพิตพระร่วงกำโคลง สุภาพิต
 สบสมัย อภิประมาท

กาพย์ห่อโคลง

กาพย์ห่อโคลงสุภาพิต กาพย์เห่เรือผูกใหม่ สังเมือง

โคลงและกาพย์

พ.ศ. 2464

ภาพย์

ข้าวอกกล่าวกำพำซูล กาประกากแหวกาและกำพำกย์เป็กรัง เกร็องพนาย-
แห่งรงไทรรงค้ โกลนคิลลือ (บทส่งท้าย) แม้หวังถึงงบ อรุเรนทรจารัต

ภาพย์และฉันท

ขอทวเสหามไต้ปี กากำเววยพรและโอวาท ก้อรับทหารไทย มงกลอุกร
มบุญสรวยหรือไ้สรวย อาเียววาท 2464

ลิลิต

ลิลิตนารายณ์เวียงปาง ลิลิตพยายัพ

ฉันท

กาฉาน์กรม กาดาประสิทธิ์นรเกล้ากะเงอป่า กากาพุกวเสมา กำนานวย-
โรเวเิดและจูเลียต สมประคัมโงงานเวสิมกระดอมทรเรว ชุมงลเงอป่า ทหาร-
กลัมจากราชการสงกราบ ปีใหม่ พ.ศ. 2462 พระพระราชมานพระนางเจ้าสุวัทนา
"รูปีรีตี มจจวนัน มามุโถกคัม น ฉีรกี" 2459

กำทลวง

พระนลกำทลวง (ครตีวรารวธรรม เบคจวนารีธรรม)

ภาษาอังกฤษ

A Lover's Converse. A Love Song. A Lover's Dilemma.
A Lover's Plaint. A Nigger's Serenade. A Protest. A Queer Tale
of Oxford. A Serenader's Song. An Undergrad's Song. Chansonnette
d' Amour. Hymm To Love. In Petersburg. Jolly Jack. Life.
Lines Written on the Fly-leaf of 'The King's Mirror'. Love's
World. Madrigal I 'The Youth of the Year'. Madrigal II 'The
Spring of Life'. O Come Darkness! O Hana San.

Only a Brief Moment. Only a Dream. Parted. Song. Song (I and II)
 Sonnet I : Dear Relic. Sonnet II Her Reverie. Sonnet III His
 Reverie. Sparkling Eyes. Speak! Speak! The Heart-Shaped Triket!
 The Khaki Boy. The King and the Lowly Lad. The Lad in Blue.
 The Prince's Reverie (I to VIII). The Song of the Light Infantry.
 To—— To Dorothy. To H.M. Sovabha, Queen of Siam. Two Kinds of
 Friends.

ภาษาฝรั่งเศส

Viens-tou. L'Amour Perdue.

บทร้อยกรองที่อยู่ในหมวด ข. โขม - ละครแก้ว

พระศกเรศรเวียงกา พระสรสิงหาวการ พระารณเบิกโรง พิศาว นหาพลี
 รามสูรชิงแก้ว ภูมิเฮียงตูก ฟูถาวการ

กลศุขจาร จงถน นากบาท นางลอย ปราบตาตะกา เมาลงกา ,
 พรหมาศตร์ พระราชตามกวาง พิธีกมณียา ภิเษกขัตติย์ บุณีสาว์เปลอยพล
 สุกรีพิทักษ์ตร สุรบะขนาทัง องกทสี่อสาร อภิเมกเมรส อรชุนกัมทเทกรรค์
 ธรรมารมมะสงกรม

ขอมกำกิม แก่งงานพระไวย ท้าวแฉนปม (ร่ำ) พญาขังกร พญาราช-
 วงส์น พระเกียรติศิรด (ร่ำ) พระมาละ ารกมลดา (ร่ำ)

กั้งจิกรกิดคลัง ท้าวแฉนปม (ร้อง) ธรรมะมีชัย พระเกียรติศิรด (ร้อง)
 พระยศเกตุ พระร่วง (ร้อง) มิตรมีชัย ฤกมลดา (ร้อง) อาวิศรี

มิกาโก วังคี หนวยอกเจาหนามบ่ง วิวาหระศุบท

ตามใจท่าน ปรีชาทรทิดา ปล่อยแก่ ฌิกใจไก่อปล้ม พระร่วง (พูด)

มัทนะพาวา โรเมโอและจูเลียต เวณีสวานิช Madanabādhā

ประวัติย่อของผู้นวิจัย

ชื่อ นายธงชัย ทวานแก้ว
กำเนิด 22 พฤษภาคม 2485 อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
การศึกษา ชั้นประถมศึกษา โรงเรียนประชาบาลบ้านหัวสะพาน อำเภอเวียงสระ
พ.ศ. 2501 จบชั้นมัธยมปีที่ 6 จากโรงเรียนบรบือราษฎร์เอก เพชรวิทยา
พ.ศ. 2503 สำเร็จ ป.กศ. วิทยาลัยครูสงขลา
พ.ศ. 2505 สำเร็จ ป.กศ. ภูเก็ต วิทยาลัยครูวิเชียรเกษม
พ.ศ. 2507 สำเร็จ ก.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประถมมิดตร
การทำงาน รับราชการ ณ วิทยาลัยครูสงขลา จังหวัดสงขลา